ONGELUKKIGE VOYAGIE

Van

MICHIEL HEBERER,

VAN BRETTEN:

Door verſcheyde gedeeltens van

ASIA en AFRICA,

In het Jaar 1582, en vervolgens.

Verhalende het gevangen nemen, mitſgaders de harde en Slaafſe Dienſtbaarheyd des Schrijvers, onder het wreede Jok der *Turken* in *Egypten*, en hoe hy eyndelijk, na veele uytgeſtane ongemakken, in ſijn vryheyd is herſteld.

Als mede

Een Beſchrijving van verſcheyde Eylanden, Steeden, Zee-havens, Oudheeden van Egypten, Turkyen *en het* Heylige Land: *ook de Gewoontens, Zeden en Straf-oefeningen deſer volkeren.*

Door den Reyſiger ſelfs beſchreeven.

Met een volkoomen *Regiſter* en *Konſt-Printen* verrijkt.

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER Aa, Boekverkooper, 1706.

Met Privilegie.

M. HEBERERS
Ongelukkige Voyagie
gedaan aan Verscheyde
gedeeltens
van ASIA en
AFRICA.

GERMANIA
POLONIA
PODOLIA
SCYTHIA
UNGARIA
WALACHIA
BULGARIA
SERVIA
BOSNIA
ITALIA
GRAECIA
THRACIA
MOREA
ARCHIPEL
PONTUS EUXINUS
NATOLIA
ASIA
BITHYNIA
PHRYGIA
IONIA
CARIA
CARAMANIA
PAMPHILIA
LYCIA
SYRIA
TERRA SANCTA
ARABIA
Mare Rubrum
MARE MEDITERRANEUM
BARBARIA
AFRICA
LYBIA
AEGYPTUS
Corsica I.
Sardinia I.
I. Sicilia
Majorca I.
Minorca I.
Yvica I.
BALEARIAI
I. Malta
Candia I.
Cyprus I.
Rhodus I.
Golfo di Venetia
Paris
Wienen
Presburg
Belgrad
Constantinopolen
Napels
Roma
Tunis
Tripoli
Alexandria
Cairo
Jerusalem
Barca

Milliaria Germanica Communia 15 in uno Gradu.
25 50 75 100 125 150
Milliaria Gallica Communia quorum 20 in uno Gradu.
25 50 75 100 125 150 175 200

Uytgevoerd te LEYDEN door PIETER VANDER AA met Privilegie

Michiel Heberer.

ONGELUKKIGE VOYAGIE
Van
MICHIEL HEBERER,
VAN BRETTEN.
Door verscheyde gedeeltens van
ASIA en AFRICA.
In het Jaar 1582.

IN 't jaar 1582 / als den Sweedsen Graaf Erik Bielke (wiens Leer-meester ik omtrent 3 jaren tot Heydelberg ben geweest) weer na huys wierd ontboden / was ik doen-maals / om seekere reedenen / niet gesint / eenige andere dienst / of opsigt aan te nemen / maar had groote begeerte / om vreemde Landen te sien: derhalven deed ik mijn best / om geleegentheyd tot een Reys na Vrankrijk te bekoomen / om de Fransse taal / daar ik altijd lust toe gehad had / aldaar te leeren / en was het moogelijk / verder mijn geluk te soeken. Des Schrijvers Reys-lust. Reden daar van.

In dese beesigheyd gebeurt het / dat een adelijke Juffer / geboortig uyt Bourgondiën, met haar man tot Heydelberg quam / met de welke ik in kennis raakte / en daar door geleegentheyd kreeg / om met haar weer derwaards te reysen. Krijgt geleegentheyd, om na *Vrankrijk* te gaan.

Als ik my dan van een paard en reys-geld versien had / nam ik affscheyd van mijne vrinden en bekenden / en toog met voorgemelde Heer en Juffer op reys / de welk alsoo sy vrinden omtrent Laudenburg hadden woonen / daar over het eerst hunne weg namen / van Laudenburg voeren wy over den Nekker, en quamen voor-by het Dorp Nekker-huysen, alwaar ik aan den Franssen Edelman een steene Pylaar / in 't open veld staande / toonde / aldaar eertijds gesteld ter gedagtenis van de roem-rugtige overwinning / als uyt het volgende daar in gehouwen om- en op-schrift / is te leesen: In 't jaar 1462, op *St. Paulus* dag, zijn Komt tot *Laudenburg*. En *Nekker-huysen*. Pylaar met een Gedenkschrift.

op dit ſlag-veld door Hertog *Frederik Palts*-Graaf aan den *Rhijn* en Keurvorſt ter neer gelegt, Heer *Joris*, Biſſchop van *Metz*, Mark-graaf *Karel* van *Baden*, en Graaf *Ulrik* van *Wirtemberg*, nevens een goed deel van hunne Leen-mannen, ſoo wel Heeren, als Knegten. Welker Zielen der geener, die in deſen ſlag dood gebleeven zijn, God wil genadig zijn.

Deſe 3 Vorſten / met hunne banieren / (de welke ook nu nog ter gedagtenis in de Heylige Geeſt Kerk tot Heydelberg ophangen) en een goed aan-tal van gevangenen / waar onder over de 240 van adel / wierden na Heydelberg in het Vorſtelijk Slot gebragt.

Aardige vond van Keurvorſt *Frederik* van de *Palts*, tot overtuyging en beſtraffing van ſijne vyanden.

Aldaar liet de Keurvorſt Frederik aan de 3 gevangene Vorſten ſtatelijk eeten en drinken voorſetten / maar geen brood: deſe Heeren ſagen malkanderen aan / en konden / by gebrek van brood / niet eeten / ondertuſſen hield ſig de Keurvorſt / als of hy daar van niet en wiſt / haar ſeggende / dat ſy ſig ſouden vrolijk maken, en braaf eeten en drinken, waar op een van haar antwoorde / dat ſy geen brood hadden: als de Keurvorſt dit hoorde / ſeyde hy tot haar: Hoe denkt gy-lieden, dat het met mijne arme onderdanen gaat, welker koorn en gewas gy altemaal verwoeſt en verbrant hebt, geevende haar daar door te verſtaan / wat ſchade en verlies ſy den armen Land-man hadden toe-gebragt; waar na hy haar evenwel Vorſtelijk liet onthalen. Welk voorbeeld aan alle Vorſten en Veld-heeren kan tot een ſpiegel verſtrekken / om hen van een onregtvaardigen Oorlog tegens hunne nabuuren te wagten / en de gaven Gods / de vrugten des velds / niet ſoo moedwillig te verderven.

Als wy nu deſen boven-gemelden Plaat genoegſaam hadden beſigtigt / gingen ſy hare vrinden beſoeken. Wijl wy nu Manheym ter zijde niet wijd van ons lieten leggen / vertelde ik aan den Franſſen Jonker / hoe dat de Keurvorſtelijke Palts aldaar een ſchoon Kaſteel en 2 Tollen had /

d'een

d'een op den Nekker, en d'ander aan den Rhijn, op welk Kasteel in 't jaar 1414. de Paus Johannes de XXIII. na dat hy tot Romen was afgeset / door 's Keysers last by de 2 jaaren van Palts-graaf Lodewijk is gevangen gehouden / tot dat hy sig door heymelijke listen en groote vereeringen weer heeft los gemaakt / waar van de gevangenis nog tot op den huydigen dag den naam van / des Paus gemak, heeft behouden. Onder dese samen-spraak quamen wy eyndelijk op den Roerhof: dit was de naam van het Land-goed / op het welke de vrinden van de Adelijke Juffer woonden / wijl sy nu aldaar wat te doen had / bleven wy 'er dien nagt over / en begaven ons des anderen daags 's morgens weer op weg / passeerden by 't Dorp Altrip (Alta ripa) alwaar eertijds een volk-planting (Colonia) van de Romeynen is geweest / over den Rhijn, en quamen nog op dien selven dag / ter regter tijd / in de Stad Spiers, die buyten voor alle Poorten / behalven voor de Rhijn-poort met wagt-toorenen is bewaart.

Gevangenis van Paus *Johannes* de XXIII.

Het Dorp *Altrip.*

Koomen tot *Spiers.*

Van Spiers namen wy onsen weg langs de gemeene Land-straat na Straatsburg, op Rheynhuysen, alwaar een Post-huys is / om van daar na Nederland, Spanjen, Vrankrijk, Italiën, na 't Keyserlijke Hof en na meer andere Landen / af te rijden / of te schrijven. Hier voeren wy weer over den Rhijn, en reeden digt by Udenheym, de verblijf-plaats van den Bisschop van Spiers, een kleyn Steedetje / heen / op Graben, alwaar het beneeden Mark-graafschap Baden begint: van daar na Meulberg en Rastad, en overmids dese Stad maar een mijl weegs van de Stad Baden lag / die den Bourgondisen Edelman / om de wijd-beroemde natuurlijke baden aldaar / geern sien wilde / wandelden wy daar heenen / neemende ons intrek in de Herberg den Balderijk, alwaar ik door een goede bekende te weeg bragt / dat voor ons / door het af-weesen van den Mark-graaf / het Kasteel wierd geopent / alwaar wy de

Post-huys te *Rheyn-huysen.*

Udenheym.

Graben.

Meulberg.

Rastad.

Gaan na *Baden.*

Alwaar ſy het Vorſtelijk Slot, de natuurlijke Baden en Water-werken beſien.

voornaamſte zaalen en vertrekken / in de welke de Franſſe Oorlogen / waar in d'oude Markgraven ten deele haar leven geeyndigt hebben / ſeer fraay geſchildert en afgebeeld waren / beſagen. Ook toonden ſy ons daar in een heerlijk Bad / geheel met tin bekleed / nevens konſtige Water-werken van heet en kout water. Na het middag-maal haaſteden wy ons / om nog dien ſelven dag weer tot Raſtad te koomen: onder-weegen verhaalde ik aan den Jonker / hoe men hier

Op wat wijſe Goud uyt het *Rhijn*-zand wierd gemaakt.

heen op veele plaatſen / uyt het Rhijn-zand goud konde maken / 't geen hy voor ongelooflijk hield; waarom ik 's anderen daags met hem over den Rhijn na Seltz ging / by ſommige / die daar in werkten / welke ik door een vereeringje bewoog / om daar van voor ons een proef te maken; dat op deſe wijſe by-kans in 't werk ging; namelijk / dat ſy 't zand / 't welk ſy aan den Rhijn uytgroeven / met water gedurig af- en uyt-ſpoelden / alleen daar van het ſwaarſte / dat 't laatſt en na blijft bewaarende / 't geen ſy met een bequamen aarden pot in 't vuur ſtelden / waar na het goud / dat daar in was / ſig wel haaſt met kleyne korreltjens vertoonde: om het welke uyt- en van het zand af te ſcheyden / mengen ſy daar quik-ſilver onder / aan welke al het goud / dat daar in is / vaſt kleeft en hangen blijft; dit werd dan / als een klompje / weer by een vergadert / en in een gloeyende ſmelt-kroes / na dat de quik daar van door het vuur is weg gedreeven / en tot een klomp ſuyver goud geſmolten. Dit alles wierd binnen 4 uuren in onſe tegenwoordigheyd verrigt / waar over ſig den Bourgondiſe Jonker / als over een voor hem te vooren ongelooffelijke ſaak / op 't

De Goudmakers moogen dit Goud aan niemand, als *Keur-Palts* alleen leveren.

hoogſt verwonderde / en dit gemaakte goud-koegeltje ſeer geern gekogt en duur genoeg betaalt had / maar deſe goud-makers / die deſe goudgronden alleen voor Keur-Palts mogen bearbeyden / dorſten aan niemand anders / als alleen den ſelven dit gemaakte goud laten toe-koomen. En dit is de wijſe / om uyt het Rhijn-zand goud

te

te maken / dat geen groote konstenaars / maar alleen groove boeren en slegte vissers verrigten. Anders is Seltz ook een fraay Steedetje onder de Keurvorstelijke Palts hoorende / en een Tol op den Rhijn-stroom hebbende.

Na dat wy dit gesien hadden / trokken wy voort op Straatsburg, daar ik meer-gemelden Edelman in de heerlijke Hoofd-kerk / die men het Munster noemt / bragt / aan de welke een Tooren staat / die 575 voeten hoog is / en die door-gaans met seer konstig gehouwene steenen fraay is verciert / zijnde geheel doorlugtig / aan de 4 hoeken met wentel-trappen tot aan het wagt-huysje / hebbende daar-en-boven nog 8 wentel-trapjens tot aan de spits / die met een knop is verciert / in welks hol sig 5 mannen konnen verbergen / 't welk alles niet / als met verwondering / kan werden beschouwt / insonderheyd ook het seer konstige uur-werk in de Kerk / dat den loop des Hemels / en meer andere konstige dingen aanwijst en te kennen geeft / en wiens gelijk men in Duytsland, of andere Landen beswaarlijk soude vinden. Het Wapen-huys / Hooge-school / Gast-huys / Rhijn-brug / Wallen en Bolwerken / waar mede de Stad omringt en bevestigt is / zijn alle wel dubbeld besiens waardig / en wierden ook met veel verwondering en opmerking van den Bourgondisen Edelman beschouwt.

Koomen tot *Straatsburg.*

Beschrijving van de Hoofd-Kerk.

Wat daar nog meer besiens waardig is.

Van Straatsburg namen wy onsen weg over den Kochers-berg, nevens een Kasteel / dat den selven naam voert / die 't daar van daan heeft gekregen / om dat in oude tijden 2 Heeren van den bloede des Konings van Vrankrijk, die malkanderen om de Kroon vyandelijk hadden vervolgt / op desen Berg weer zijn vereenigt / waar van hy Mons Concordiæ , dat is / Berg van Eendragt, is gedoopt / welken naam namaals is verbastert / soo dat hy onder de plompe ingesetene Kochers-berg , voor Concors-berg, genaamt werd.

Kochers-berg, waarom soo genaamt.

Elsas-Zabern. Van daar quamen wy tot Elsas-Zabern, welke Stad in sijne muuren met soo veel toorens pronkt / als 'er weeken / en ook soo veel schietgaten / of insnijdingen in de selve heeft / als 'er dagen in het jaar zijn / hoewel se niet seer groot is. In dese Stad heeft den Bisschop van Straatsburg sijn verblijf: overmids wy nu nog dien selben avond tot Paltsburg wilden weesen / en aldaar niets bysonders te sien was / spoeyden wy soodanig onsen weg / dat wy ook gelukkig dien selven avond aldaar aanquamen. Hier had de Paltsgraaf Hans Joris op die tijd nog sijn Hof-houding.

Paltsburg.

Wijl mijn geselschap sig alhier tot afdoening van hare saken den volgenden dag ophield / ging ik ondertussen mijn swager Lucas Bathodius, doenmaals aldaar des Vorsten Lijf-Medicus en vermaard Wis-konstenaar (Mathematicus) besoeken / die my op 't Vorstelijk Slot te gast noodigde. Op dees tijd had de Stad Paltsburg nog een slegt aansien / zijnde de Kerk self maar een slegte Loots van planken op-geslagen / in welke sig in den beginne de vervolgde en verdreevene Christenen haar ter nood behielpen / en met veel grooter yver en aandagt hun Gods-dienst verrigteden / als veel andere in kostelijke marmore Tempels.

Heberer besoekt sijn Swager.

Kerk der vervolgde *Christenen.*

's Anderen daags quamen wy al vroeg op de Frontieren van Lottharingen, die vry berg-agtig / nogtans seer vrugtbaar van koorn / wijn / vee en yser-mijnen zijn; maar overmids dese Land-streeken van besmettelijke siekten niet vry waren / mijden wy de Steeden en maakten soo veel vaart / als wy immers konden / tot dat wy het Hertogdom Bourgondiën bereykten / dat een heerelijk en seer vrugtbaar Landschap is / soo wel van koorn / als wijn / ook hout en yserberg-werken.

Koomen op de Grensen van *Lottharingen.*

Wanneer wy nu de Stad Chastilon, geleegen aan de Seyne, naderden / wilde de Fransse Dame, van Cormalion genaamt / daar niet pleysteren / maar seyde ons / dat wy nog een kleyn uur weegs met

Chastilon in *Bourgonje.*

met haar souden voort-reysen, alwaar sy goede kennis aan seekere Edellieden hadde, die ons alle van harten geern souden huys-vesten. Wy volgden ook desen goeden raad/ en quamen/ na een kleyne myl wegs/ in een Dorp/ genaamt Chamesson, mede aan de Seyne leggende. Aan den boven-kant van dit Dorp lag een schoon Kasteel/ waar in de Jonkers woonden/ hier trokken wy in/ en namen onse nagt-rust aldaar. Dese Edellieden waren 3 broeders/ en 2 susters/ die nog alle ongetrouwt waren/ en de welke men gemeynlyk Messieurs de Chamesson, na de plaats van hare wooning/ noemde/ andersins was haren stam- of geslagt-naam de Foyssy.

Dorp *Chamesson.*

Daar sy vernagten.

Wy wierden op onse aankomst van dese Edelluyden heel wel ontfangen/ en vermits de 2 broeders/ die als doen t' huys waren/ bespeurden/ en ook mede aan myne/ en nog aan een ander Duytser, myn kameraads kleederen/ afnamen/ dat wy nog groentjes waren/ en gants geen Frans en konden/ soo sprak den oudsten Latijn, maar de jongste Duyts met ons; en als ik my van gebootte uyt de Palts seyde te weesen/ was de jongste Broer daar over niet weynig verblyd/ alsoo hy by de Palts-graaf Frederik de derde loflyker geheugenis/ voor Pagie aan het Heydelbergse Hof had geweest/ waar van hy nog genoeg wist te vertellen.

En door de Jonkers daar van op haar Kasteel wel onthaalt wierden.

Wyl nu desen Jonker lang na geleegentheyd had getragt/ om een Duytser by hem te krygen/ met de welke hy beyde de Duytse, en ook de Latijnse spraak konde oeffenen/ versogt hy/ dat ik my tog in sijn dienst wilde begeeven, 't welk ik (in overdenking/ dat het deftige Edelluyden waren/ en de welke my nevens andere beloften/ ook mede omtrent de Gods-dienst alle seekerheyd toeseyden) aan-nam en toestond/ egter ging ik met sijn verlof/ den Edelman met sijn huys-vrouw/ die my uyt Duytsland hadden mede-genoomen/ tot haar wooning/ Courselle genaamt/ begeleyden/ welke maar 4 Duytse mylen daar van daan

Heberer begeeft sig in dienst van een der selve.

was in de Land-streek Alysse, alwaar eertijds Cæsar door een heerelijke overwinning heel Vrankrijk heeft bedwongen / waar van hy in sijn 7. Boek van de Fransse Oorlogen, ook lustig opswetst / als of dit Alysse, van hem Alexia genaamt / een wonder sterke Stad was geweest / langs de welke 2 groote Rivieren heen liepen / daar men thans in 't tegen-deel bevind / dat het niet boven 2 kleyne Beekjens zijn / waar van men de eene by Somer-tijd droogs voets kan over-stappen : soo dat hier uyt / gelijk uyt wel meer vertellingen van den gemelden Cæsar, ligt valt af te neemen / dat hy met van sijne eygene daden te pocchen / en seer hoog op te geeven / gants niet spaarsaam is geweest.

Ydele opsnoeveryen van *Julius Cæsar* wedersproken en berispt.

Nu is 'er niets / als alleen dit Dorp van over / in 't welke nog dagelijks onder 't graven / spitten en ploegen / al-oude Penningen en Wapenen werden gevonden.

Kerk ter eeren van *St. Regina.*

Digt by dit Dorp staat een kleyn Kerkje / waar heen eenige menschen seekere St. Regina ter eeren / haare Bede-vaarden doen ; zijnde in dit Kerkje een schoone Spring-bron / aldaar / soo men segt / op de plaats / daar dese Regina om 't Geloof is onthooft / schielijk uyt der aarden ontsprongen / en waar van het water de kragt van geneesing veeler siekten / insonderheyd der Venus-siektens / soude hebben.

Des Schrijvers wedervaren by desen Heer.

Na dat ik nu weer by mijnen Heer (die sig van seeker hem gehoorig Dorp / den Heer de Toyre noemde) tot Chamesson was te rug gekoomen / heb ik in de 3 jaaren / die ik by hem geweest ben / met heen en weer reysen / de Heerlijkheeden en Rijkdommen des Koningrijks van Vrankrijk, benevens een goed deel van Italiën, voor 't meeren-deel besigtigt / waar van ik egter niet van sints ben te schrijven / alsoo Italiën en Vrankrijk al-om genoeg bekend zijn. Tot Parijs vond ik doenmaals eenige Duytsers, en daar onder ook eenige van mijne Bloed-vrienden / als Daniel van Holthuysen, Patricius van Francfort,

die

die kort daar na door een Fransman, sijn mede-gesel / wierd dood gestooken; ook vond ik 'er mijn Lands-man de Heer Joannes Obsopæus, die namaals een voornaam Genees-meester en Hoogleeraar (Professor) tot Heydelberg is geworden / als mede Philip Burghard van Spiers, welke 2 laatste kort hier aan / om den Gods-dienst / groot gevaar en seer swaare gevangenis hebben uytgestaan / maar God heeft haar haast weer wonderlijk gered.

Om dees tijd versogt ik van mijn Heer verlof / en nam mijn affscheyd / om wat verders te gaan besoeken / dat egter op mijn sterk en veelvoudig aanhouden / my in een vreemde plaats buytens Lands zijnde / als een trouwen drie-jaarigen dienaar / niet ligt / of geern / maar eyndelijk evenwel nog is toegestaan; en heeft hy mijn nog daar-en-boven / op mijn begeeren / een bevordering-brief aan sijn broer den Heer de la Romagnie, Ridder tot Malta mede-gegeeven. Versoekt sijn afscheyd, dat hy verkrijgt.

Ik vertrok dan van Dyon, en nam mijn weg na Beausne, een fraay kleyn steedetje / dat om sijn Wijn-gewas / en seer schoon Gasthuys beroemt is: van daar quam ik over Chalons sur Saone tot Lions, daar ik 3 dagen vertoefde / en ondertussen met de post op Parijs aan mijn goeden Vrind en Lands-man Joannes Obsopæus, mijn voorneemen bekend maakte / namelijk / dat ik voorneemens was / om met de eerste geleegentheyd my uyt Vrankrijk, na andere Landen te begeeven / hem biddende / sulks by gelegentheyd aan mijne vrinden in *Duytsland* te willen bekend maken, dat hy ook namaals gedaan heeft. Sijn vertrek van *Dyon* na *Lions.*

Terwijl dat ik na geselschap tot Lions omhoorde / vond ik een Bourgondis Ridder van Malta, den Heer Maidle genaamt / nevens den Heer Carré, Geheym-schrijver van Duc d'Aumale van Parijs, aan de welke ik kennis hadde / na Marseille reys-vaardig / in welker geselschap ik my begaf: wy voeren dan de Rhosne af na Vienne, daar wy gelukkig aanquamen. Dese Daar hy geselschap bekomt na *Marseille.* Met de welke hy de *Rhosne* afvaart na *Vienne.*

Stad is by de Geschiedenis-schrijvers / wegens de gevangenis / en schriklijken dood van Pilatus, en het bannissement van Herodes en Herodias, van ouds seer vermaard / gelijk ook heeden-daags wegens de goede klingen en wapenen / die aldaar seer konstig gemaakt werden; werdende aldaar de hamers / blaas-balken / slijp- en glad-steenen / seer aardig van het water beweegt en gaande gehouden.

Geboorte-plaats van *Pontius Pilatus.* Wanneer wy nu daar van daan reysden / toonden my mijne Reys-gesellen een kleyn Adelijk huys / geleegen in een groene Weyde / aan de linker-zijde van de Rhosne, alwaar Pontius Pilatus soude gebooren weesen / en dat daarom nog heeden-daags den naam van Pilato behoud; wijder seyden sy my / dat 'er nog een Dorp ter regter-zijde lag / dat Pons genaamt wierd / en aan Pilatus had toegekoomen / waar van hy den naam van Pontius Pilatus had gekreegen.

Valence en *St. Esprit.* Van hier quamen wy te Valence en te St. Esprit, dat om sijn heerelijke brug over de Rhosne, wijd en breed bekent is. Hier scheyden 't Dauphiné en Languedok van malkanderen: kort hier na kreegen wy de oude en heerelijke Stad

Orangie. Orangie, welke het heele Prinsdom sijn naam geeft / en van de welke nog heeden-daags de Vorstelijke Graven van Nassou, haaren naam dragen / in 't gesigt / welke wy aan de linker-hand lieten leggen. Hier ontrent sagen wy ook 2 Eylanden midden in de Rhosne, op de welke seer schoone en sterke Kasteelen lagen / die wy passeerden / en quamen wijders gelukkig tot Avignon aan.

Avignon.

Van Avignon zijn wy te Land over 't gebergte / dat met Rosmarijn en andere kostelijke kruyden / gelijk ons Land met distelen en doornen / bedekt en bewassen is / na Marseille gereeden.

Komt te *Marseille.* Hier vernamen wy na scheepen / die op Siciliën, of Malta wilden varen / wy kreegen ook goede hoop / dat 'er in weynig dagen een na Malta, geladen en klaar sou weesen: ten dien eynde reys-

de

de voor-gemelde Carré, met my na Aix tot den Gouverneur deser Provintie, die dat-maal ook groot Prior van Vrankrijk, genaamt wierd / en Generaal was over de Zee / om een vrye Paspoort tot onse voorgenoomen Reys te versoeken / en die wy ook verkreegen.

Gaat om een Paspoort na *Aix.*

Aldus reeden wy weer te rug na Marseille, daar ik naauwlijks binnen gekoomen / den Heer Houthuysen van Mentz geboortig / en den Factoor van de Koopluyden Wolf tot Straatsburg, ontmoete / met wien ik kennis maakte / en aan hem brieven aan mijn Neef Joris Stuch, Keur-Paltse Kamerling agter liet / ten eynde voor my een wissel na Marseille, aan hem Houthuysen mogt werden over-gemaakt / gelijk ook van mijne ter eere gemelde Neven / daar toe last is gegeeven: Maar God had mijn Reys geheel anders geschikt / als ik se wel had voorgenoomen / volgens 't Spreek-woord: Homo proponit, Deus disponit: dat is / de Mensch neemt het voor, maar God schikt het. Gelijk hier na sal volgen.

Keerd weder naar *Marseille.*

Wy vertrokken van Marseille, en quamen 's anderen-daags te Toulon; zijnde een Fransse Zee-stad / alwaar onsen Schipper een party loot / pek / en nog meer andere dingen moeste laden: waar na wy den wind / op den avond tot ons voordeel krijgende / onse ankers ligteden / en den volgenden dag tussen Genua en 't Eyland Corsica, door-seylden / tot dat wy Sardiniën in 't gesigt kreegen / wanneer wy onvoorsiens soo swaren storm en tegen-winden kreegen / dat wy alle zeylen / behalven 't besaans-zeyl moesten laten vallen / en 't schip op Gods genade laten drijven / en aan 't geweld van wind en golven overgeeven.

Komt te *Toulon.*

Storm.

Wijl ons nu het Eyland Corsica het naaste was geleegen / wende het scheeps-volk alle moogelijke vlijt aan / om daar ergens in een verseekerde haven in te loopen / dat ook na veel moeyte / en gevaar / ons eyndelijk door Gods voorsienigheyd nog gelukte / alsoo wy by Golffo di

Koomen onder *Corsica* ten Anker.

Neb-

Nebbio, by een wagt-toorn/naast de Sterkte St. Floris, ten anker quamen.

Als wy nu tot op den derden dag in dese Haven hadden uyt-gerust/en op goeden wind gewagt/liet sig 's morgens met den dag het weer beter aansien / soo dat / na dat wy ons met vers water hadden versien / het weer Zee-waards in wenden. Tegens den nagt / als wy by Sardiniën heen voeren / haalden wy de top-zeylen in / en voeren maar met het agter-schips zeyl / op dat wy niet onverhoeds / door 't geweld des winds tegens de klippen / souden werden aangeworpen. 's Morgens hielden wy 't met volle zeylen op een Eyland aan / dat voormaals Pontia , maar nu ter tijd Monte Christo genaamt werd.

Het weer bedaart zijnde, steeken weer in Zee.

Als wy nu Sardiniën een weynig agter uyt hadden en in volle Zee quamen / verhief sig een soo gruuwsaam onweer van tegen-winden / dat wy tegens onsen wil door 't geweld der winden en golven digt by Barbaryen wierden geworpen / waar van wy ten uytersten verschrikten / eensdeels / om de Droogten en Zand-plaaten / die daar omtrent in Zee verborgen leggen / en ander-deels / om 't groot gevaar van de Zee-roovers / die dese Zee geduurig door-kruyssen.

Raken door storm aan de *Barbaryse* kust.

Na dat wy nu dien selven dag / en de heele volgende nagt / de ysselijke onstuymigheyd van de Zee en Winden in grooten schrik en vrees hadden uyt-gestaan / sagen wy des anderen daags een vlak Land / dat de Matroosen egter terstond kenden ; seggende / dat het een gedeelte van Africa was / en niet wijd van Tunis geleegen ; als wy nu hoe langs hoe meer het Land naderden / kenden sy de puyn-hoopen van de eertijds geweldige en seer magtige stad Carthago , daar na moesten wy noods-halven by Biserta ankeren / zijnde een Sterkte / omtrent 10 mijlen van Tunis geleegen : soo ras ons anker hier in de grond was / en wy willens waren / om onse Boot over-boord te setten / om ons by den Kapiteyn deser Vesting aan te geeven / en on-

Sien de overblijfselen van *Carthago.*

Biserta.

onſe Paſpoorten te vertoonen; ſiet daar! ſtuurd hy ons te vooren een Fregat aan boord / ons latende vragen / wie wy waren, waar van daan wy quamen, en waar wy heen wilden? Daar op antwoorde onſe Schipper / hem / alſoo hy hunne taal verſtond / dat wy uyt *Vrankrijk* waren gekoomen, van meening zijnde, naar *Venetiën* te zeylen; maar dat ons de tegen-winden en het onweder daar in hadden belet, en tegen dank aan deſe kuſt gedreeven; maar dat wy van voorneemen waren, met de eerſte goede wind onſe Reys te hervatten; wy toonden ook met een goede Paſpoort voorſien te zijn / die wy / des nood zijnde / ſouden laten ſien.

Krijgen een Fregat aan boord van den Kapiteyn van de Veſting.

Antwoord aan de *Mooren* gegeeven.

Als de Mooren dit hadden gehoord / gaven ſy het ſelve aan hunnen Overſten te kennen; koomende ten eerſten wederom met ons te gebieden / uyt deſe Haven niet te vertrekken, voor en aleer onſe Schipper ſig aan den *Baſſa*, (*Bey*) van *Tunis* hadde vertoond, en een *Vry-geley-brief* van hem had ontfangen.

Moogen niet vertrekken.

Op deſe Boodſchap ontſtelde onſe Schipper niet weynig; wel denkende / dat / door derwaards te gaan / onſe Reys grootelijks ſoude vertragen / als mede ſonder groote geſchenken daar niet ſouden af-koomen / want het zijn greetige wolven / ſetteden derhalven onſe Chaloup uyt / hier in voer de Schipper neffens een ander en wy naar de Veſting Biſerta; aan land gekoomen zijnde / vereerde onſe Schipper / den Kapiteyn dier Veſting / eenige dukaten / met verſoek / ons als geboorne *Franſſen*, weegens het goed verſtand tuſſen den *Turkſen* Keyſer en onſe Koning, niet lang op te houden.

De Schipper vaart na de Veſting.

De Kapiteyn nam het geſchenk aan / maar met eenen ſeggende / dat, om ons te laten vertrekken, in ſijne magt niet was; maar om dit uyt te werken / beloofde hy ons / een ſijner Dienaars mede te ſenden, ten eynde wy de *Geley-brief* van den *Baſſa* mogten erlangen; hier mede moeſten wy ons vernoegen; dus keerden wy

Belofte van den Kapiteyn der Veſting.

we-

weder aan boord / om het overige af te wagten.

Een weynig daar na quam het Fregat van den Kapiteyn der Vesting / met een Janitser, die / om onse Paspoort te verkrijgen / ordre hadde; dese bood sig aan / om alles uyt te werken, mids dat hy met een vereering soude beloond werden, hier op beloofde onse Schipper hem 2 dukaten.

Janitser komt aan boord.

Hier in sammelde onsen Schipper ook niet / maar hy haalde een fraay stuk Hollands Linnen / met nog eenig ander goed / om aan den Koning te vereeren / voor den dag / dat hy my heymelijk mede gaf.

Vereering voor den *Bey*.

Als wy met onse Boot door de naauwte nevens de Vesting Goletta heen roeyden / beval de Janitser, die by ons was / aan de Wagt / dat se ons niet soude op-houden, en dus quamen wy vroeg te Tunis aan Land / alwaar onse Paspoorten van den Bey gesien en wel bevonden / en onse Presenten door ons over-gelevert zijnde / vroeg hy ons door sijn Tolk / of wy geen Ridders van *Malta* op hadden, waar op onder eenige beteutering door den Schipper neen geantwoord zijnde / hield hy de Paspoort van den Schipper in / liet ons buyten staan / ondervragende ondertussen den Janitser na de gelegendheyd van ons Schip en de Reysigers / die 'er op waren : kort daar aan riep hy ons weer binnen / sommeerende den Schipper op 't hoogst / om hem te seggen / of hy geen *Maltefer Ridders* binnen boord had: Maar de Schipper bleef stand-vastig in 't neen seggen / en hield aan om spoedige afvaardiging / en een vrye Pas. Ons wierde bevoolen / wat te wagten / en kreegen eyndelijk een kleyn briefje in 't Arabisch, met sijn teeken agter op bestempelt / dat wy ook al weer met eenige dukaten genootsaakt waren goed te maken.

Verschijnen voor den *Bey*.

Die hem seer scherp ondervraagt.

Daar op haasteden wy ons weer na boord / versaagen ons van versse Proviand en andere nooddruft / en quamen dien selven avond / hoewel laat / nog weer t' scheep / daar ons volk niet weynig om verblijd was ; In 't schip zijnde / wil-

Koomen wederom aan boord.

wilde de Janitser van den Bey, die met ons te rug was gekoomen / uyt last van den selven alle de Reysigers en ook hunne kleederen besien / waar van wy alle verschrikten / uyt vrees / dat het Kruys van Malta onsen Ridder mogt verraden: Maar den Ridder had ten allen geluk alleen sijn reys-mantel om / alsoo hy wel wist / wat voor groot gevaar hem daar uyt ontstaan konde. Nogtans was het den Janitser maar om nog grooter geef-brok te doen: derhalven vereerde hem de Schipper nog 2 dukaten / doen was alles wel / en hy wenste ons geluk op onse Reys / tot slot / dit bedelarytje nog daar by voegende / dat hy van 't geselschap nog een drinkpenningtje hoopte en verwagte: Daar op schoot elk ter beurs / en dus kreeg hy van 't gesamentlijke geselschap der Reysigers / ook nog 2 dukaten / die hy in grooten dank aan-nam / en daar mede weer na Biserta vertrok. Gierigheyd van een *Janitser.*

Na dat wy nu van dese Knevelaars ontslagen waren / waren wy alle verblijd / bysonder onsen Ridder van Malta, die 'er slimst soude zijn aan geweest / hoewel onsen Schipper om 't verswijgen / mede in geen kleyn gevaar soude geraakt zijn. Onder dit alles hadden onse Matroosen de zeylen gedroogd en gekalefatert / en 't schip met vers water versien. Worden van den selven ontslagen.

In de tweede Wagt verhief sig een Zuyden wind / die ons redelijk gunstig was / om onse voorgenoome Reys voort te setten: wy moesten ons / om d'ondiepten en barningen / van 't Land afsonderen / en ons terstont na de volle Zee begeeven / alwaar wy de wind / hoe langer / hoe sterker / kreegen / en die voor ons soo voordeelig was / dat wy 's anderen daags / den Berg Æthna in Sicilien in 't gesigt kreegen / welken ons Scheepsvolk / by ondervinding / aanstonds kenden / en ons goede hoop gaven / om ons 's anderen daags 's morgens / met Gods hulp / aan het Eyland Malta te leveren / dat door sijne genade ook geschied is / alsoo wy al vroeg 's morgens Raken met een goeden wind voort. Krijgen den Berg *Æthna* in 't gesigt.

't sel-

't selve niet alleen sagen / maar binnen 2 uuren soo seer naderden / dat men de Sterkte konde bekennen / en vry kort daar aan met vliegende vlaggen en wimpels / onder 't gedonder van 't Geschut / soo van ons Schip / als van de Vesting / de Haven in-liepen.

Loopen in de Haven van *Malta.*

Op onse aankomst ontmoete ik ten eersten mijn Broeders knegten / die my alle in Vrankrijk wel waren bekent geweest / onder de welke ook een Duytser was / genaamt Hans Joris van Gersdorf uyt Silesien, waar over ik my / als over mijnen in Vrankrijk oude en goede bekenden / hooglijk verblijde / gelijk aan haar ook mijn komst seer aangenaam was / en sy / soo ras ik te Land stapte / my seer vriendlijk ontfingen / en by hunnen Heer bragten / alwaar gekoomen zijnde / wierd ik door den Heer de Chamesson , Commandeur de la Romagnie & Bellecroix , eygen Broeder van mijnen Heer in Vrankrijk , met bysondere blijdschap ontfangen / en over-al na gevraagt / soo na sijn Broeder / Susters en Neven / als mede na den toestand van geheel Vrankrijk.

Vind eenige goede bekende.

Werd wel ontfangen.

Na dat ik hem de groetenis van sijnen Broeder gedaan / de my toe-vertrouwde Brieven over gelevert / en haren toe-stand hem verhaalt had / en hoe swaare Beroerten en groote Krijgs toe-rustingen sig in Vrankrijk begonden op te doen / soo moest ik hem ook nood-wendig vertellen den grouwsamen moord / die tot Marseille was geschiet / en het oogschijnelijk prijkel / dat wy aldaar hadden geloopen : waar over hy sig hooglijk verwonderde / maar na leesing van sijn Broeders brieven / was hy haast weer verblijd.

'S Anderen daags bragt my voor-gemelde Hans Joris van Gersdorf, een jongeling van Adel / in de Nieuw-stad / (Citta nova) anders Valetta, na den naam van den Groot-meester / die se na een swaare uytgestane belegering van den grond af weer op nieuw heeft doen op-bouwen.

Citta nova , of *Valetta* tot *Malta.*

Als ik nu weer in mijn 's Heeren huys was / ontmoete ik een Schipper / met welken ik uyt Vrank-

Aanbieding des Schippers.

Vrankrijk was gekoomen / die seyde my / hoe dat hy 's anderen daags weer meende zeyl te maken na *Venetien*, en by aldien ik lust tot de Reys had, beloofde hy my / sonder vragt te betalen, derwaards te leveren, als ik dese aanbieding hoorde / stond hy my wel aan / maar mijn Heer wilde my sulks niet toe-laten / seggende / hy konde my soo ras niet laten vertrekken, ik moest eerst een Reysje, of twee, met hem doen, want hy wist wel, dat ik lust had, om vreemde Landen te besien, vermeynende, dat ik in mijn terug-reys nog altijd wel te *Venetiën* soude koomen; aldus bleef ik te Malta, om verder wat te besoeken. Waarom agter bleef.

Op die tijd waren 'er 5 Maltese Galeyen op den roof uyt / die in de week na Paasschen, met een statelijken buyt weer gelukkig uyt de Levant t' huys quamen / en met opgesteeken vlaggen en wimpels / onder 't gedonder van 't geschut / en 't geschal der trompetten de Haven inliepen / de vlaggen en vaandels / die sy op hare vyanden hadden verobert / op die wijs agter aan sleepende / dat se met de voor-eynden in de Zee hingen. *5 Malteser* Galeyen op den roof uyt. Die met buyt weerom koomen.

Maar dewijl sy uyt d' Archipel, of Oostersse Eylanden / die selden van besmettelijke ziekten vry zijn / te rug quamen / dorst niemand / soo wel Ridder / als gemeen Soldaat / in de Stad koomen / maar sy moesten een andere Haven in vaaren / en haar op de klippen legeren / de Heeren onder tenten / en jan hagel soo se best konden / werwaarts men haar eeten en drinken naar nood-druft toevoerde en besorgde. Moeten haar legtijd in een andere Haven houden.

Den buyt / dien sy doen-maals mede bragten / bestond in 400 Mooren, en 30 Janitzers, welke men aanstonts na den Burg, (dus noemt men de Stad / die tegens Valetta over leyt / alwaar geen Ridders woonden) in 't Gevangen-huys bragt. Buyt.

Onder andere was den Baron van Sternberg, mede op desen togt geweest / en op de Reys ziek

gewozden / dese meest boven alle bidden en smeeken / soo krank / als hy was / ook daar buyten blijven leggen / en wijl sijn swakheyd seer groot was / moest hy aldaar in 't open veld sijn leven eyndigen / dat jammerlijk was om te hooren : maar dit bevel wierd soo streng onderhouden en uytgevoert / dat het ook aan een Vorst, uyt het Oosten ziek weerom koomende / soude zijn ontseyt gewozden / om binnen de Stad sijn bed-leger te houden / en dit geschied alles / op dat se sig voor de Pest souden hoeden en bewaren.

Strenge uytvoering der Wetten op de gesondheyd.

Voorbeeld daar van.

Niet lang hier na ontbood my mijn Heer / en voorsag my van een goed roer en verdere nooddruft tot sijn voorgenoomene reys / waar na wy met de Galey van den Prins en Ridder d'Aumale, na de kust van Barbaryen liepen / die maar 40 Duytse mijlen van Malta is geleegen / alwaar nog heerelijke Al-oudheeden / (Antiquiteyten) soo van Marmore brokken / Water-bakken / Pylaaren / Wulfsels / Boogen en verballen Gebouwen te sien zijn.

Den Schrijver gaat mede op een togt.

Terwijl wy soo langs dese kust heen liepen / ontmoeten ons digt by 't Land 2 Karmoesalen, zijnde Turkse vaartuygen / met witte Mooren van Tunis, die wy aanstonts aandeeden / en aangeagt haar tegen-weer / na dat wy 'er een met ons geschut hadden in de grond geboord / veroverden / en 80 Mooren by ons over / en gevangen namen. Wy setten eenige van onse Soldaten / en 2 Stuurluyden op het veroverde vaartuyg / en sleepten het selve agter onse Galey mede na Malta, alwaar wy binnen weynig dagen wederom met vreugden / over onsen veroverden buyt aanquamen.

Nemen 2 *Turkse* vaartuygen.

Kort na dit voorval / wierd den Prins en Ridder d'Aumale, van den Groot-meester en Raad der Orde / tot Generaal over de Galeyen van Malta verkooren ; maar overmits hy nog een jong Prins / en in de Krijgs-saaken te Water / nog weynig ervaren was / wierd hem mijnen Heer de Chamesson, als een man / die boven alle

Anderen togt onder den Prins *d'Aumale.*

le andere Ridders / niet alleen van kinds-been aan / in dit slag van Oorlog was opgetrokken / maar nog daar en boven / in de geleegentheyd der Zee en Havenen / van Kaart / Kompas en Winden / met een woord in 't Stuurmanschap / seer geoeffent / en van veele des wegen seer beroemt was / tot een Overste Luytenant toe-gevoegt.

Bequaamheyd van den Ridder *Chamesson.*

Hier op ga ik weer met mijn Heer met 5 Galeyen op een togt / zijnde in Mey 1585. dat wy binnen boord stapten / en na dat wy met veel vreugde-schooten van de Sterkte / en onse goede vrinden ons afscheyd hadden genoomen / sakten wy nog dien avond na de Baay / welke van de Schip-breuk van den Apostel Paulus, als nog haar naam draagt / toe: digt hier by versagen wy ons uyt een schoone Fonteyn van water / en liepen 's anderen daags vroeg Zee-waarts in na 't Oosten / latende Africa, of Barbaryen aan de regter-hand leggen. Den tweeden dag sagen wy Tripolis in Barbaryen, dat wy in den morgen-stond ver-by zeylden / en na dat wy het uyt het gesigt hadden verlooren / naderden wy wat meer het Land / op dat wy uyt de ruyme Zee / niet in Candiën mogten vervallen / wijl niet lang geleeden de Galeyen van Malta, met die van Venetiën, aldaar een seer bloedig en schadelijk gevegt hadden gehad / waarom sy doen-maals nog met malkanderen in groote vyandschap stonden.

Den Schrijver begeeft sig op een togt.

Vermijdende *Candiën,* en waarom.

Terwijl wy alsoo tussen Candiën en Barbaryen heen voeren / sagen wy van verre op de hoogten / een groote Caravaan, met veele Dromedarissen, Kameelen en Esélen / en seer veel volk / voortrekken / die / na wy van onse versogte Ridders en Boots-volk verstonden / om dees tijd / in Bedevaart na Mecha, om aldaar het Graf van haren valsen Propheet Mahomet te besoeken / gingen: maar dese verlooren wy / mits den snellen voortgang van ons schip / met ter haast uyt het gesigt / en quamen omtrent Capo Bon Andreæ,

Sien een groote *Caravaan.*

Koomen aan den *Kaap van den goeden Andries.*

of Uytftek van den goeden Andries, in Africa, alwaar een wild / woeft en geheel naakt volk woonde / dat fig nu en dan in 't gebergte aan ons vertoonde : hier voeren wy aan om vers water / als mede om ons van verffe voorraad en fpijs te voorfien / 't geene foo ras van defen woeften hoop niet was gemerkt / of fy verftaaken fig in hoolen en struyken / foo dat fe als in een oogenblik uyt ons gefigt verdweenen / daar op ftaaken wy een wit vaantje op / 't welk fy nog naauwlijks ter deeg in 't oog hadden / of fy quamen weer voor den dag fpringen / ons geyten en fchapen brengende / die fy om oude lappen en plunje aan onfe Soldaten verreuylden / en daar na met vreugde weer het gebergte in draafden. Daar quamen ook eenige naakte Ruyters met lange werp-fpieffen / en onder de felve des Konings Soon / aan den welken onfen Generaal / den Prins d'Aumale uyt mede-lijden een zijden rok fchonk / die hy in dank aan-nam / en daar mede feer verblijd ook na 't gebergte reed.

Die van wilde *Arabieren* bewoond werd.

Als onfe Galeyen nu na behooren met water waren verfien / en onfe Soldaten / Matroofen en Slaven / haar met voor-gemelde verffe fpijs verquikt hadden / quamen 'er nog 40 andere naakte Ruyters aanftooten / en daar onder de Koning felf / die aan onfen Generaal tot dankbaarheyd 2 naakte Moorinnen brogten / die hy nog aan-nam / nog begeerde / maar wel ; dat hy Koning en de fijne / by alle voorval / de Ridderfchap / als haare Scheepen en Galeyen aldaar mogten koomen / om water te haalen / foude gunftig en geenfints hinderlyk weefen / dat fe den ouden / als jongen Koning by haar hoofd beloofden.

Welke nevens haren Koning, dragt en zeden befchreeven werden.

Hier na ligten wy onfe ankers / haalden de zeylen op / en voeren verder langs de wal heen / Ooft-waarts aan. Na 3 dagen liepen wy in een Haven / van 't Scheeps-volk Port Solyman genaamt / zijnde in Lybiën, niet ver van Cyrene. Hier fonden wy eenige met de booten om vers wa-

Sy gaan te Land om vers water, maar vinden 't niet.

water aan Land / maar sy vonden 't niet. Wy voeren dan weer voort / en besogten het selve 's anderen daags in een vlakte / daar ons volk een vierkant muur-werk sagen / 't geene sy een water-bak met water meenden te weesen / maar het was mis / hier op begonden sommige van ons in den grond te delven en te graven / maar sy vonden niet als brak water. Aldus moesten wy sonder versch water gevonden te hebben / weer vertrekken. Waar na uyt last van den Generaal aan ons wierd bevoolen / om spaarsaam met het water om te gaan / ten eynde wy daar na geen gebrek mogten lijden. Terwijl wy aldus voort zeylden / sagen wy nog-maals eenen hoop Mooren soo te voet als te paard / digt by 't strand / na de welke wy eenige van ons volk in Turks gewaad / en in de Turkse en Moorse spraak ervaren / met onse boot affsonden / om van haar na scheepen / en waar omtrent dat wy waren / te verneemen / maar sy vertrouwden ons niet / dewijl ons volk niet te Land begeerde te koomen / soo dat wy van haar niets konden te weeten koomen / als alleenlijk / dat wy niet wijt van Alexandriën in Egypten waren / dat den Kapiteyn de Chameſſon / uyt de Zee-kaart ook konde af-neemen / hier op kreegen wy bevel / om ons verder van Land, en dieper Zee-waards in te begeeven, en goede wagt te houden. De *Mooren* miſtrouwen hen.

Wijl 't nu in de Zee / die niet te onregt by een woest bosch werd vergeleeken / niet selden komt te gebeuren; dat het eene schip 't andere oversnelt / in-haaït / of voor-by loopt / soo hebben die van Malta, om dit voor te koomen / dit gebruyk / dat se om de Zee te ontdekken / een man aan de spriet vast binden / die sy dan steyl om hoog aan de mast op-haalen / en aldaar vast maken / soo dat hy van den top der selve / als van een hoogen tooren / wel 40 Italiaanse mijlen kan van hem sien. De Zee by een woeſt boſch vergeleeken.

Om dese reden haalde men 's morgens vroeg / in de Hoofd-galey / een man om hoog / die naauwlijks Haalen een verſpieder om hoog.

lijks na boven was gehijst / of schreeuwde aanstonds / scheepen, scheepen! gevraagt / van wat slag? antwoorde hy / ronde scheepen, of met ronde zeylen / daar op liet men hem plinks na beneeden koomen / en voer den Luytenant Generaal met de boot aan alle de Galeyen / het volk daar van vermanende / en tot dapperheyd aanmoedigende.

Die scheepen ontdekt.

Na gedaan morgen-gebed / maakte men voor op en ter zijde van de Galeyen / schanssen en borst-weeringen van planken / en wierden de Ridders en voornaamste / in 't voorste deel tot den aanval geschikt / maar de Soldaten op haare banken / nevens 't grof geschut geplaatst: en op dat nog des te vinniger tegens de Turken mogt werden gevogten / maakte men ook de voorste / en beste slaven uyt de ketens los / en versag haar met geweer.

Maaken haar klaar tot den aanval.

Als wy de Turkse scheepen / die van malkanderen verstroopt op Zee dobberden / en op den wind wagteden / in 't gesigt kreegen / gingen onse Galeyen daar met de riemen op los / begroetende onsen Generaal met 2 Galeyen / het alderéerst het eene Turkse schip / met sijn grof geschut / 't welk mede aan sijn kant hem niet schuldig bleef / maar wakker van hem beet / maar onse Galeyen quamen het soo na op zijde / dat sy 't enterden / en de Soldaten daar gewapender-hand in sprongen / en alles / wat wederstand bood / ter neder hieuwen. Niet tegenstaande de Turken haar wel wakker weerden / wierden sy egter overmant / soo dat de nog over-gebleevene haar selven met haar schip / genoodsaakt waren over te geeven.

Begin van het gevegt.

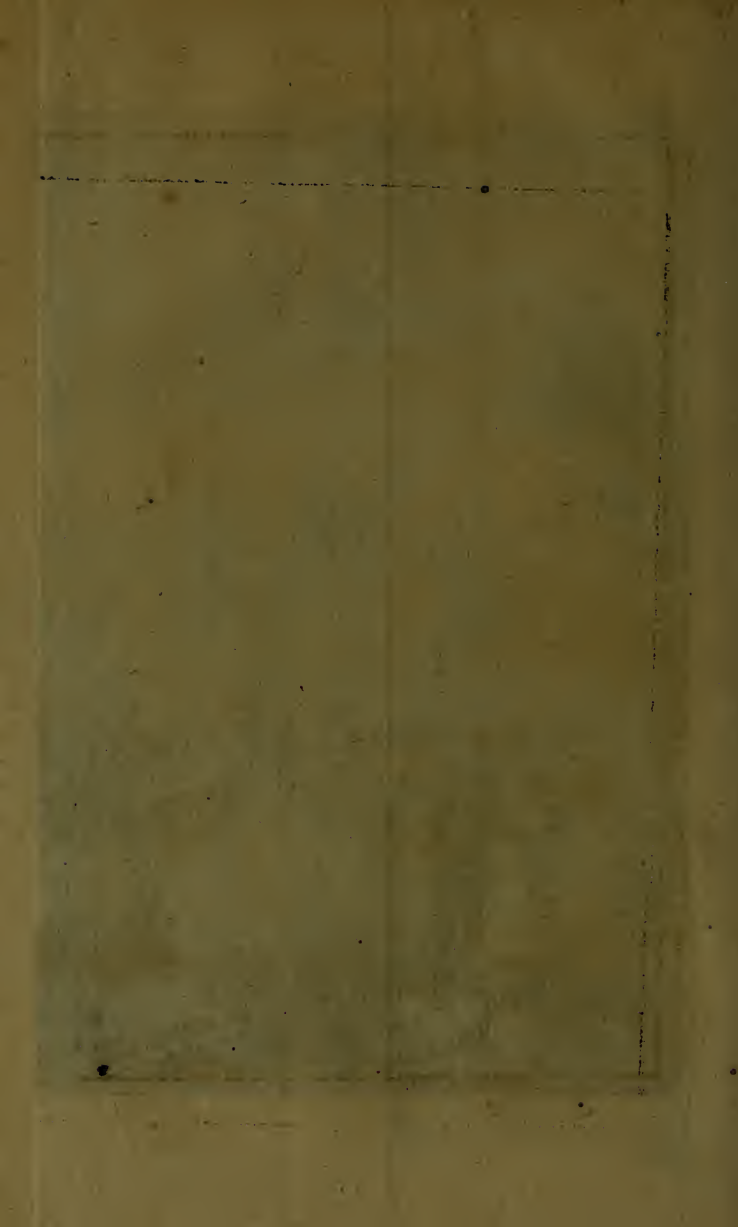
Een schip verovert.

Ondertussen saten wy met onse Galey mede niet stil / maar terwijl de gevangene Turken uyt het veroverde schip vast in die 2 Galeyen wierden over-gesmeeten / greepen wy met de onse een ander schip / zijnde een groote Karmoesaal, aan / waar van wy met het eerste los-branden van ons kanon / tot een welkomst / de groote mast om

Schieten de groote mast des *Turks* om ver.

Heberon Pag. 22.

om ver schooten / en 't vaartuyg self op 2 plaatsen braaf door-boorden. Hier tegens deeden ook de Turken aan haare zijde haar uyterste best.

Onder dit gevegt / quam ons nog een andere Galey te hulp / welke den Turk op de andere zijde mede aantastede / waar door wy dies te moediger op den vyand aan-drongen / en hem enterden: maar alsoo van ons volk te gelijk langs het galjoen / in het Turkse schip meenden te dringen / brak het door de swaarte / waar door niet weynige van de onse / en daar onder ook den Ridder Maidle, die eerst nieuwlijks met my uyt Vrankrijk was gekoomen / over boord ploften / en jammerlijk verdronken / alsoo men haar doenmaals / als in een vollen strijd zijnde / niet konde helpen. Wanneer nu ook nog andere Galeyen nevens ons dapper op dese Karmoesaal aan-vielen / wilde elk om 't eerst daar in springen / om den prijs van 10 kroonen (hebbende de tweede en derde wat minder) die daar op / als mede op 't eerst afstrijken van 's vyands vlag gestelt was / te verdienen: maar dese begeerlijkheyd bekomt 'er meenig / als den hond den worst. In desen ernst en yver nogtans / wierp ik my nevens andere mede daar in over / dat ook uyt de andere Galeyen geschiede / waar op haar de nog over-gebleevene Turken en Mooren aanstonts over-gaven / met de welke uyt te schudden en te plonderen / voorts de gevangene en gemaakten buyt / met een boot na onse Galey over te brengen / als wy nog op het alderdrukst beesig waren / soo liet onsen Admiraal weer een man / om de Zee te ontdekken / om hoog hijssen / ten eynde wy van de Turkse Galeyen / en de wagt van Alexandriën (die na 't seggen der gevangenen haare scheepen moesten begeleyden) niet mogten overrompelt werden / nog in gevaar koomen / als ook nog geschiede. Want soo haast als den verspieder wierd om hoog gehaalt / riep hy luyds-keels / scheepen met riemen! gevraagt / hoe veel? riep hy weerom / 10 / of 12.

Die sy daar op enteren.

Prijsen op de eerste overspringers binnen 's vyands boord.

Hy komt mede over in 't *Turkse* schip.

Hijssen weer een spion op, die *Galeyen* roept.

Maltesers kiesen de vlugt.

Straks liet men hem na beneeden / en schikten sig vlinks al de Galeyen over hals en kop met zeylen en riemen tot den aftogt / geensints uyt bloodigheyd / maar alleen om des Generaals wil / den Ridder d'Aumale, die uyt een Vorstelijk geslagt in Vrankrijk geboortig / aan den oversten Luytenant de Chammesson onder sijn opsigt en voorsorge / als een jong aankoomend Heer seer duur was aanbevoolen / om welken te redden / moest men / hoewel niet sonder schaa en verlies / voor den vyand wijken / hier over verschrikten wy / die in 't Turkse schip waren / heel seer / siende den getergden vyand regt op ons aankoomen / sonder dat wy eenige hulp / of middel hadden / om soo schielijk en ter vlugt weer aan onse Galey te konnen koomen / eenige wierpen sig wel in de booten / andere over boord om met swemmen de Galeyen in te halen / maar alles was te vergeefs / dewijl sy niet alleen de Ridders en Knegten / de welke in het Turkse schip waren overgesprongen / maar ook hare eygene booten en sloepen / met alle / die daar in waren in de pekel lieten / en het hase-pad koosen.

En lieten haar in de pekel.

Ons schoot geen de minste hoop over / om ons / of met de vlugt / of andersints / te konnen redden: want de Wind / de Zee / en den Vyand waren ons alle tegen. Men hoorde en sag een naar en jammerlijk klagen / sugten en kermen onder de moeder-naakt uyt-geschudde wijven / die nog in 't schip waren / siende d'eene haren man dood voor haare voeten neer leggen / d'andere den selven levendig door de Maltefer Galeyen in een ellendige slaverny mede sleepen: 't was een jammerlijke poos tijds / leggende het Schip en de Zee daar rond-om vol lijken / en zijnde het water geverft door het vergooten bloed: daar-en-boven hadden wy nog agter / nog voor eenige hulp / of troost te wagten / zijnde wy daar by / behalven onse degens en pooken / ook gants weerloos.

Jammerlijken staat.

Daar versoopen in desen schrik meer / als 'er

te

te vooren door den vyand waren omgekoomen / 2/ of 3/ die seer wel swemmen konden / raakten nog weer aan ons schip / welke wy een touw toe wierpen / en haalden hen soo 2 binnen boord/ waar van d' eenen een Duytser was / en d' ander een Swart van Malta.

Ondertussen saten de Turkse Galeyen de vlugtende Maltesers dapper agter de vodden: maar als sy bemerkten / dat sy de selve niet konden agterhaalen / quamen sy die geene / welke in de booten verlaaten omswerfden / opvangen.

Als wy in ons schip dit aansagen / en nog hulp / nog troost te wagten hadden / wierden wy terstont te raade / om de zeylen op te haalen / en 't schip aan Gods genade en aan 't geweld van de Winden over te geeven / die ons ook hoe langer / hoe dieper Turkyen in / na 't Eyland Cyprus dreeven. Wanneer nu de Turkse Galeyen in haren toorn ons voor-by liepen / lieten sy ons met vreeden / niet denkende / dat eenige Christenen daar op waren / maar als sy de andere Christenen in de booten inhaalden / en gevangen namen / verstonden sy uyt de selve / dat wy bevoorens 2 Turkse scheepen hadden verovert / op de welke nog veele Christenen waren / daar op stuurden sy vliegens 3 Galeyen op ons af / om ons ook gevangen te neemen: maar de nagt quam ons te stade / soo dat sy ons uyt het gesigt verlooren / en als wy haar in den nagt gewaar wierden / soo laveerden wy op zijde / sulks dat sy onweetende met haare Galeyen ons voor-by liepen. En bedroefde omswerving.

Doe wy nu van dese nagt-jagt ten deele bevrijt waren / soo dankten wy God / en smeekten hem om verdere hulp / en een goede wind / welke ons wederom in de Christenheyd mogte helpen / maar 't beliefde hem / ons nog niet te verhooren / want de wind bleef ons geheel en al tegen.

Wy waren nog 92 Christenen sterk op het schip / daar onder 12 Ridders en Edellnyden / ne-

vens eenen Italiaansen Graaf / en van Turken en Mooren, waren 'er nog / soo mannen / als vrouwen / 24 persoonen. Wy hadden onder ons 11 / of 12 spraaken / en waren maar met ons 2 Duytsers, ik en een man uyt Pomeren, die wy / soo voor is gemeld / weer uyt de Zee in 't schip hadden geholpen / sijn naam was Joris Kopke, en hy was van Buttauw geboortig / met den welken ik in dit mijn uyterste gevaar / mijn eerste kennis maakte / die wy namaals gestadig en getrouwelijk te samen onderhouden hebben / al den tijd van onse sware gevangenis / tot sijne gewenste verlossing toe / als hier na sal verhaalt werden.

't Getal in het *Turks* schip.

Overmids wy nu om d' aanhoudende tegenwinden te dugten hadden / dat wy in lange niet souden te Land koomen / en dat wy ondertussen niet seer overbloedig met versch water versien waren / soo maakten de Ridders een wet / hoe veel elk in een etmaal tot sijn nood-druft soude hebben / werdende yeder omtrent op een pintje voor dien tijd gesteld: hier toe wierd een bysondere Bottelier aangesteld / die alle dagen aan elk sijn deel gaf: maar og arme! dit was naauwlijks genoeg / om onse drooge tong en dorstige keel nat te maaken / soo dat wy pas een kleyne verquikking daar door ontfingen. Voorts wierd / op lijf-straf / verbooden / boven dese gestelde maat eenig water voor sig selven te nemen.

Order op het water gestelt.

In den derden nagt / sagen wy de boven-gemelde Turkse Galeyen / die ons na-jaagden / weer van verre / maar wy lieten aanstonts de zeylen vallen / op dat sy ons niet souden konnen sien / en soo hebben sy ons weer verlooren.

Sien de Galeyen, die haar vervolgen.

Terwijl wy aldus met verschrikte herten omswdorven / begon ons schip veel water in te krijgen / wijl 't door ons geschut / als vooren verhaalt is / seer doorboort en jammerlijk gehavent was: hier door quamen wy nog in grooter perijkel / en ten ware eenige versogte matroosen onder ons haar gewaagt / en buyten om het schip met

met kabels en touwen gegort / en gebonden hadden / soude eyndelijk door 't geweld der golven 't schip heel van een zijn gescheurt / en wy alle jammerlijk zijn om hals geraakt / waar voor ons God genadig behoed en gered heeft. Overmids even-wel het water door de lekken geduurig in 't schip drong / moesten wy nagt en dag aan de pompen staan / om 't selve boven te houden. Ondertussen dat wy met soo veel angsten en gevaren hadden te worstelen / hebbende den vyand op den rug / de woeste Zee en d' onstuymige winden / van alle zijden om en tegen ons / en wy door 't verschriklijk slaan en stooten der baaren / niet als de dood voor oogen sagen / soo wierd onder ons in desen alder-uytersten nood nog een God-vergeeten Siciliaan van Cathanea, die aan een anderen jongen soldaat ondernam / de grousame / meer als beestelijke / en seer afschuuwelijke sonde de Sodomie te bedrijven / betrapt. 't Schip in een slegte staat. Gruuwelstuk van een *Siciliaan.*

Doen het versoepelijk voorneemen van desen schand-boef / aan den Graaf / Ridders / en Edellupden wierd bekend gemaakt / lieten sy dat gedrogt voor haar brengen / en na dat hy van sijn boos voornemen was overtuygt / bond men hem terstond handen en voeten / werdende beraadslaagt / wat voor een wel-verdiende straf / men desen Godloosen schelm soude aan-doen: sommige stemden / dat men hem alsoo gebonden soude over boord in de Zee werpen / in betragting / dat God ons alle / om een soodanigen God-vergeeten / eerlosen en beestagtigen mensch / buyten twijffel tot nu toe had gestraft / en nog verder soude straffen. Andere sloegen een sagter weg in / en verweesen hem tot een seeker getal slagen voor de mast / vreesende / dat anders de straf te hoog ging / hier door wierd den snooden guyt nog by 't leven behouden / zijnde beslooten / dat hem door een Ridder 200 slagen met een eynd touw op sijn naakte ribben soude werden gegeeven / welke hem ook soodanig kittelden / dat hy selfs om Gods wil bad / dat men hem Sijn straf.

lie-

liever aldus levendig in de Zee soude werpen, op dat hy een eynde van sijne smerten mogte hebben: maar hy moest alsoo gebonden de pijn en smert van dese geesseling uyt-staan tot op den derden dag / doen maakte men hem los / en moest hy op sijn knyen / om sijn schendelijk voorneemen / eerst God / en daar na het heele geselschap om vergiffenis bidden. Dit voor-val was op den sesden dag / na dat wy op Gods genade / en met het geweld des winds en der woeste golven / in 't uyterste gevaar van den na-jagenden vyand / omsworven.

Groote dorst.

In sulken hoogen nood / en geduurende den swaren en harden arbeyd / die wy met zeyl en treyl op en neer te halen / te pompen / 't roer te regeeren / en dag en nagt te waaken / geduurig hadden / nam nog daar toe den dorst by ons d'overhand / soo dat het by-na onmoogelijk was / dat een man / met soo weynig waters / als boven gemeld is / sig konde onderhouden. Aldus wierd op den sevenden dag / een oud grijs man / uyt het Eyland Sicilien, van de wagt beschuldigt / dat sy hem des nagts by 't water-vat drinkende betrapt hadden. Niet tegenstaande nu / (soo boven gemeld is) dese overtreeding / op lijf-straf / verbooden was / is hy egter uyt mede-lijden / om sijnen hoogen ouderdom en d' ondraagelijke hitte / maar tot 100 slagen verweesen / die hy ook sonder quijt-schelden bequam.

Straf om het steels-wijs water drinken.

Poogen Zee-water te drinken.

Dit voorbeeld joeg 'er meenig een schrik aan / die daarom begonden in kleyne koppen en nappen suyker onder 't Zee water te mengen / verhoopende het selve alsoo te konnen genieten / maar wy konden het niet drinken / ook wilden het de paarden niet suppen / die wy by ons t' scheep hadden / de welke sig tot aan den tienden dag / waar over ik my ten hoogsten moest verwonderen / en 't welk ik ook anders swaarlijk soude gelooft hebben / sonder drinken ophielden. Dus wierd de nood soo groot / dat sommige (met verlof te melden) ook haar eygen water om den

Ook haar eygen water.

dorst

dorst te stillen / onderstonden te drinken: maar dit alles was te vergeefs / alsoo de hitte soo uytnemend was / dat het niet langer moogelijk was / om sig van 't water t'onthouden / werdende op den agtsten dag / den grooten Duytser uyt Pomeren, van de wagt / om 't steels-wijs water drinken / mede by nagt agterhaald en beklapt.

Pomers-man op 't sluyps water drinken betrapt.

Nu had gemelde Pomers-man aan my sulks te vooren in vertrouwen geklaagt / en ook gebeeden beyde de Ridderschap / die 't meeren-deel Franssen waren (met de welke hy niet spreeken kon) en die my ook beter bekend waren / hem te verschoonen / en voor hem te bidden / dat ik hem beloofde / en hem trooste / dat die saak soo quaad niet soude uytvallen / overmids meer andere tegens dit verbod gesondigt hadden / dat my niet onbekend was. Wanneer men nu het regts-geding tegens den voornoemden Pomers-man wilde in 't werk stellen / voegde ik my by den Graaf en Ridderen aan een zijde / en seyde tot haar; dat men op die wijse niet verder konde voortgaan, uyt oorsaak, dat by-na niemand meer sig van 't water konde onthouden, alsoo sig alleen desen *Pomers man* had vergreepen, maar daar had ook een *Frans-man* en meer andere dien selven nagt het selve gedaan, en als men den eenen wilde straffen, moest men 't ook met d'andere doen. Ondertussen begon een bevaren Fransse matroos te spreeken / seggende: dat het nu voortaan met dit verbod op 't water langer te vergeefs was, alsoo behalven datter weynig waters meer over was, soo was het met het lekke en geborsten schip alsoo geschapen, dat wy daar in niet langer seeker waren, waarom wy ons veel meer dienden te bemoeyen en te bevlijtigen, dat wy aan Land mogten komen, als dat wy ons, om des waters wil, soo pijnigden en af-sloofden, desen viel nog een ander Engels versogt varent-gesel by / die 'er by voegde / dat wy ons best moesten doen, om Land te bereyken, soo wy niet haast alle wilden om hals raaken, wijl het bouw-vallige, en van

Maar niet gestraft, en om wat reden.

ons geſchut, door-nagelde ſchip, het geweld van de woeſte Zee niet langer konde uytſtaan. Als ſy ſulks van haar hadden aangehoort/ en ook na allen oogſchijn den ſtaat van ons krank/ en ontramponeerde ſchip/ dit mede bragt/dat daar geen wijder uytſtel mede viel te nemen/ wierd elk even kleyn-moedig/ en raakte daar mede de Ordonnantie, op 't drinken beraamt/heel in duygen/ en in 't vergeet-boek. Daar verhief ſig ook op die ſelve uur een ſoo grouwſamen ſtorm-wind/ dat de baaren in ons ſchip ſloegen/ ſoo dat wy alle niets anders/als een gevaarlijke ſchip-breuk/ en een droevigen ondergang hadden te wagten/ egter deed yeder/ ſoo met pompen/ balyen/ zeylen inhalen/ en lekken te ſtoppen / nog ſijn uyterſte beſt: en dewijl ook het ſchip/ om ſijn diep gaan van de kragt der baaren meer te lijden had/ gingen wy het ligten / werpende ſoo aan rijſt/ ſuyker/ ſpeceryen/ en meer andere waaren/over de 10000 ponden ſwaarte over boord.

Ligten het ſchip.

In dusdanigen ſtorm/ ſchrik en doods-nood/ bragten wy dien dag/ en den geheelen nagt toe/ en als 's morgens dien verbaarlijke en onſtuymige wind wat ging leggen/ klom een man in de maſt/ om na Land te ſien/ dat hy ook binnen weynig uuren bekende/ als een blakken lagen grond Zuyd-waards van ons leggende/ werwaarts men het ſchip te keeren / en te ſtuuren had. Niet tegenſtaande wy nog niet eygentlijk weeten konden/ wat voor Land het weeſen ſoude/ ſoo konden wy om de geduurige tegen-winden wil/ by ons ſelven die ſtaat ligt maaken/ dat wy niet wijt van Egypten zijn konden/ gelijk dan ook de Mooren, die by ons in 't ſchip waren/ het daar voor hielden/ en of dit ſchoon vyands Land was / waren wy nogtans door den hoogſten nood gedrongen/aldaar aan te loopen.

Sien Land.

Dog kenden het niet.

Hier op liepen wy met het ſchip ſoo na onder Land / dat wy 't beſcheydentlijk ſien konden/ doen wierp men 't diep-loot uyt/ om te peylen/

of het tijd was/ om de Ankers in de grond te werpen/ als wy nu op 40 vademen grond vonden/ lieten wy 2 Ankers vallen/ op dat het schip voor de slaande en bruyschende golven/ die nog heftig/ wegens den laatsten storm/ aan 't woeden waren/ soude staan en leggen blijven.

Werpen 't Anker.

Als 'er nu gants geen ander middel voor handen was/ om 't groote perijkel der woeste Zee te ontgaan/ als sig na Land te begeeven/ hielden de Ridders nog eens raad/ en besloten nogmaals haar heyl/ met het uyterste gevaar en nood/ te beproeven/ dat sy ons door den Graaf/ op dese wijs/ lieten voor-dragen: Gy brave Soldaten en Mede-gesellen! wy hebben nu niet sonder seer groot, en 't uyterste gevaar, van onsen vervolger, den grouwsamen vyand, den verdrietigen tegen-wind, en van de wilde woeste Zee, in groot gebrek van vers water, ons heyl 10 etmalen gesogt, maar eylaas! tot op dese uur toe ons alles tegen bevonden, dat wy aan onsen lieven Heer, die ons met soodanige straffen Vaderlijk belieft te besoeken, moeten overgeeven en bevoolen laten. Overmids nu geen redding te wagten, en ons niets seekerder voor oogen is, als de tegenwoordige dood, of een swaare gevangenis, en ellendige slaverny, aan welke wy ons nu moeten overgeeven, soo hebben wy van onsent wegen nog een middel, met Gods hulp, en u-lieder toe-stemming, voor-genoomen te beproeven, en dat niet alleen tot onsen, maar ook selfs tot uwen besten. Aan geen van u allen is onbekend, of verborgen, dat de Ridders van *Malta*, de geswoorene vyanden van de *Turken* en *Mooren* zijn, en dat dieshalven geen Ridder, die van de *Turken*, of *Mooren* gevangen werd, en ooyt, of ooyt eenige verlossing, 't zy door vry-kooping, of wisseling sijn levens dagen te hoopen, of te verwagten heeft, maar sig aan de eeuwige dienstbaarheyd moet over-geeven, daar in tegen-deel nog elk Soldaat, of Matroos sig nog met die hoop kan troosten, dat hy kan los gekogt, of uyt-gewisselt werden, waar

Scheeps-raad.

Door een Graaf uyt gesprooken, waar in bestond.

waar van gy alle genoegſame voorbeelden weet. Wijl dan ons Ridders veel meer perijkel, als u-lieden boven 't hoofd hangt, hebben wy beſlooten, met de ſloep, die nog binnen ons boord ſtaat, nogmaals ons uyterſte heyl te verſoeken, in hoop, dat het tot onſer en uwer aller welvaart ſal dienen: want ſoo ons God genadelijk te regt helpt, konnen wy aan uwe vrienden en bekenden, uwe gevangenis, en waar die is, bekend maken, op dat ſy alſoo uwe ontlediging, 't zy met af-kooping, of wiſſeling, dies te ligter konnen bevorderen en uyt-voeren, zijnde wy met ſoo veel Ridders en Heeren bekend, dat een van ons tot verloſſing van 10 uyt u-lieden meer kan uyt-regten, als 10 van u-lieden voor een van ons. Gy-lieden behoeft u ook niet in te beelden, dat wy u-lieden begeeren in de pekel te laten en ons ſelven maar daar uyt te redden, wijl gy ſelfs voor uwe oogen ſiet, dat wy ons in nog meerder perijkel ſtaan te begeeven, als wy tot nog toe hebben uytgeſtaan, daar in, dat wy ons op de woeſte golven van de verbolgene Zee, in deſe kleyne ſloep onderſtaan te waagen, tegens welke egter dit groote ſchip niet is beſtand geweeſt. Maar op dat een yeder onder u-lieden te meer mogt verſeekert zijn, dat wy (indien God ons mogt te regt helpen) uwer niet ſullen vergeeten, neen, maar uwer aller vryheyd bevorderen en ſien uyt te werken, ſoo wil ik ſelf een yeders naam onder u, en wat voor Heer elk gedient heeft, vlijtig op-ſchrijven.

Die hare namen op-ſchrijft.

Daar op verſogt den Graaf een ſchrijf-tafeltje, om onſer aller namen daar in op te teekenen: maar daar was 'er by niemand een, als alleen by my te vinden, dat ik hem ook aanſtonds ter hand ſtelde, in 't welke, na dat hy onſe namen had geboekt, ſetten wy met alle man onſe ſloep, die vry groot en ſwaar was, over boord in Zee, dat gedaan zijnde, verſagen ſy de ſelve met Water, Beſchuyt, Rijſt, Speceryen en andere nood-druft, en verkooſen by haar de verſogt-

ſte

ste Stuur-luyden en Matroosen / die wy onder ons hadden / soo dat sy 24 man sterk wierden / die sig in de sloep wagen wilden / als den Graaf en 12 Ridders / of Edelmannen / zijnde alle d'overige bevaren luyden / voor 't meeren-deel Maltesers, of Italianen. Treden 24 man sterk in de sloep.

Daar drong sig mede een loosen Spanjaard, door sijn op-snijden en de haar aangebooren en gewoone trotsheyd / onder dit geselschap in / maar God wilde het niet toe-laten : want terwijl hy sig uyt het schip in de sloep soude af-laten / soo viel hy / en brak sijn linker arm / alsoo moest hy 'er weer uyt / en met ons een gelijk gevaar en lot verwagten / overmids sy niemand in de sloep lijden wilden / die niet mede roepen kon / gelijk sulks ook haren hoogen nood vervorderde. Een *Spanjaard* moest agter blijven.

Als ik nu sag / dat het moest gewaagt zijn / nog anders niet weesen konde / namen ik en een Pomersman / eenige houten / die wy met sterke touwen te samen bonden / en daar voor en agter eenige leedige vaten aan vast maakten / op dat het soo veel te meer soude op-geeven en te ligter drijven ; dit Vlotje wierpen wy over-boord in de Zee / daar op zeegende ik het Ridderlijke geselschap / beval my aan God en stapte d'eerste na buyten op het Vlotje / met geen kleyne sorg en kommer / haast volgde my den Pomersman, twee Franssen en een Spanjaard ; doe wy nu op onse knyen nog ander-maal ons laatste afscheyd van de Ridderschap hadden genoomen / welke ons met de tranen in de oogen beweenden / gaven wy ons aan Gods genade / aan de woeste Zee / en aan d'onstuymige en grouwsame baren / door den storm gaande gemaakt / geheel en al over. Den Schrijver begeeft sig met nog eenige op een Vlotje na Land.

Fluks agterhaalden ons de woedende golven / en smakten ons om en t' om / nu stieten se ons schier in den afgrond / dan verheften se ons weer na boven / soo dat die nog in 't schip waren gebleeven / niet anders dagten / dan dat sy ons uyter- Hun groot gevaar.

ſte verderf voor haar oogen ſagen / ſy riepen daarom ons het laatſte vaar-wel toe / en beſchreyden en beweenden ons. Maar wy hielden ons vaſt / en 't was ons groot geluk / dat de wind na 't Land woey / dat God / om ons te behouden / alſoo had geſchikt.

Als wy nu met het uyterſte perijkel in de ontſtelde Zee / op deſe ſamen-gebondene houten daar ſoo heen dobberden / ſiet ſoo komt 'er een afgrijſſelijke baar / die door haar geweld / het agter-deel van ons ſamen-gebonden Vlotje / zijnde een vat met de touwen daar-aan / weg-rukte / en ons alle ten onderſten boven ſmeet / ſulks dat wy nu niets anders meenden / of 't was met ons uyt en geheel gedaan / maar Gode zy dank / de voorſte ton en touwen hielden nog vaſt.

Met een gelukkige uytkomſt.

Doen wy nu wat nader by 't Land quamen / ſeyde de Pomerſman tot my / houd u vaſt, ik ga voor-uyt, op dat ik ſien mag, hoe ik uw ook aan Land help, daar op wierp hy ſig los in de Zee / en ſwom aan Land / met voorneemen / om my / by aldien ik door de barning der Zee / aan ſtrand mogte koomen nood te lijden / te hulp te koomen / gelijk hy ook trouwelijk deede / alſoo ik niet kon ſwemmen. Dus quamen wy eyndlijk met groot gevaar / vreeſe / ſchrikken en beeven aan Land / wy konden ook het Vlotje / daar wy op waren / ſoo ras niet verlaten / of daar quam vliegends weer een afgrijſſelijke Zee-baar / en rukte het ſelve weer in de diepte van de Zee / dat ons mede ſoude zijn weder-varen / ſoo wy niet aanſtonds ons daar van hadden begeeven. Daar op knielden wy in ſchrik en vrees weder in 't zand / en dankten God / dat hy ons uyt de diepten van de woeſte Zee, en alſoo uyt de kaaken des doods nog ſoo genadelijk geholpen, en ons in *Egypten*, het huys der dienſtbaarheyd gevoert had, en dewijl wy wiſten, dat onſe gevangenis na-by was, baden wy God verder, om ſijne genadige hulp en byſtand, gelijk als hy voor-maals in dit ſelve Land, aan ſijn volk

Koomen aan Land.

Haar Gebed.

volk *Israel*, met een kragtigen arm en groote wonder-teekenen heeft beweesen; dat hy ons ook niet wilde verlaten, maar ons verleenen, dat wy alles met *Christelijke* lijdsaamheyd mogten verdragen en overwinnen.

Als nu d'andere/ welke nog in 't schip gebleeven waren / sagen / dat wy soo gelukkig / hoewel niet sonder groot gevaar / te land waren gekoomen / waagden sig ook nog meer andere / soo wel van Christenen, als ook eenige Mooren, soo op Planken / Tonnen / Kisten / en meer andere dingen / soo sy best konden. Dus quamen wy tot 40 Christenen toe gesond / in sulken gevaar te Land / en daar verdronk ook maar een eenigen Fransman, wien de golven geheel overweldigden. d' Overige Christenen en Mooren wilden / overmids sy de groote barning van d'onstuymige Zee / en 't uyterste perijkel voor oogen sagen / het niet wagen / maar bleven in 't schip. Meer andere waagen 't mede om aan Land te koomen.

Dewijl wy geheel door-nat waren / spreyden wy onse plunje op 't heete zand uyt / en droogden deselve. Onder ons was een Fransman, genaamt de Heer de la Maison Neuve, die'er maar in sijn hembd was afgekoomen / dese bad my (dewijl ik over mijn onder-broek een katoene over-broek aan had) dat ik hem dat overtreksel soude schenken / op dat hy niet heel en al in sijn hemd soude loopen / welk ik hem ook uyt mede-lijden aanstonds mede-deelde / maar als hier na volgen sal / tot mijn eygen groot na-deel en ongerijf. Deeld aan een *Fransman* een broek mede.

Ondertussen rusteden haar de Ridders met haar geselschap toe / om met de Sloep haar heyl door de vlugt over de woeste Zee te soeken / varende in Gods naam daar heenen / die wy dan willen varen / en d' overige in 't Schip sitten laten / en verder verhaalen / wat ons aan 't Land is bejegent. De Ridders vlugten met de Sloep.

Na dat wy ons nu gedroogt hadden / en de nagt op handen schoot / begaven wy ons een weynig van den Zee-kant in 't Land / agter eenige struyken / om ons voor den wind wat te

bergen / en aldaar onse nagt-rust te neemen.

Doen wy pas in onsen eersten slaap waren / siet / soo komt daar eenen hoop Mooren, met geweerder hand / welke ons gevaar des daags wel gesien hadden / en daarom nu by nagt op ons loerden / en ons ook gevangen namen. Dese verdeelden ons / soo dat 'er niet boven 3 / of 4 van ons by malkanderen bleven / doen sy ons dus hadden van een gescheyden / plonderden sy ons schoon uyt / nemende ons geld en kleeding / hier wierden my mijn Broek / Kouffen en Schoenen uyt-geschut / en ik in 't hembd gesteld / soo dat ik naauwlijks een beeter behield / om 't hembd tussen de beenen samen te binden. Nu was my de katoene over- of flodder-broek wel te pas gekoomen / die ik aan den Fransman kort te vooren bereert had / want slegte en versleetene kleederen begeerden sy niet / gelijk ook geene doorsneedene. Ik had een door-sneeden wit Wambays aan / dat sy in 't minste niet begeerden / nogtans bevoelden en betasteden sy het wel ter deegen / over-al soekende / of ik daar in ook niets genaayt hadde / sy vonden ook by my eenige goude ringen en daar onder mijnen Zegelring / die ik haar met al mijn geld moest laten volgen / het Wambays wierpen sy weg.

De ontkoomene van de *Mooren* op-gevangen.

Die hen van alles berooven.

Hoewel het my / als ook andere onse Medegesellen / seer smerte / dat wy ons op die wijse van onse vyanden / sonder eenigen wederstand / moesten laten berooven / soo viel 't my nog harder / dat ik van den Pomersman, als den eenigen Duytser onder 't heele geselschap / met wien ik eerst was bekend geworden / en met welken ik was aan Land gekoomen / wierd gescheyden: alsoo sy hem een anderen weg op vervoerden / dat my hem deede na-roepen / maar de Mooren deeden my door slagen haast stil-swijgen / en jaagden my nevens eenen Spanjaard en twee Franssen door 't diepe zand / een tamelijke weg op / tot den dag aanbrak / doen verstaken sy ons in een kuyl / by een hoogen Pylaar / niet wijd van de

Heberer werd van den *Pomersman* gescheyden.

En in een kuyl verstooken.

Sta-

Stad Alexandriën, die sy Schandria noemen.

Doen wy nu in desen kuyl lagen / sagen sy wel / dat wy heel moede / mat en kragteloos waren / waarom een van haar voor ons brood ging haalen / gelijk hy ook mede bragt / zijnde schoone / witte ronde koeken (alsoo sy op die wijs te Alexandriën 't brood pleegen te bakken) doen aten wy een weynig / maar om den grooten dorst / konden wy 't naauwlijks door de keel krijgen: als sy dit bespeurden / bragten sy ons weer uyt den kuyl / en dreeven ons na een Turks kerkjen / dat in 't open veld stond / aldaar gaf men ons water te drinken / om Gods wil / zijnde aldaar een oude Turk, die goet Italiaans sprak / welke buyten twijffel sal een Renegaat zijn geweest / die seer groot mede-lijden met ons hadde / ons vragende / hoe wy in dit ongeluk gekoomen waren? hy troosten en vermaande ons mede tot lijdsaamheyd / op hoop van onse verlossing / die hy ons van herten toewenschte.

Krijgen wat brood.

En water.

Ook trooſt van een Renegaat.

Hier na joegen ons de Mooren, die ons gevangen hielden / nog verder voort / digt by de Stad Alexandriën, in een groot hol / 't welk egter sulk een leegen ingang had / dat wy daar in kruypen moesten / doen wy daar in quamen / vonden wy aldaar eenige van ons geselschap / die 'er al voor ons in versteeken waren. Hier saten wy / verwagtende verders ons geluk / of ongeluk / en wy riepen tot God om hulp en bystand.

Werden weer in een ander hol gedreeven.

Weynig tijds hadden wy in desen kuyl geseeten / of wy hoorden een groot geraas en geschreeuw daar buyten. De Mooren bedreygden ons / dat wy ons souden stil houden: het was den Oversten Stad-houder van Alexandriën, die door 2 gevangen Grieken, (welke mede in ons geselschap geweest hadden / en met haar beyden / (in hoop om door hare Geloofs-genooten gered te worden) in de nagt langs strand / haar na Alexandriën hadden willen begeeven / maar door de wagt waren ontdekt en opgevangen geworden/) had na-rigt gekreegen van 't geene ons

Daar ſy een groot gerugt buyten hoorden.

was overgekoomen / waarom hy met eenige Kuyters en Soldaten was op weg geslagen / om gints en herwaarts de kuylen en hoolen / by de Mooren te doorsoeken / die voorneemens waren / om ons heymelijk te steelen en te verkoopen. Als hy voor ons hol stil hield / riep hy eerst de Mooren, die seer verschrikt / ons daar op bevalen / weer daar uyt na buyten te kruypen. Soo ras kreeg voor-gemelde Stad-houder ons niet in 't gesigt / of hy vroeg mijne med-gesellen in 't Italiaans, of ik niet een *Duytser* was, en als hy dat verstaan had / vroeg hy my / of ik ook een *Luytherse* hond was, gelijk gemeynlijk alle de Duytsers zijn / ik hield my / of ik 't niet en verstond / en gaf hem geen antwoord / hoewel ik my op 't hoogst verwonderde / dat men in Egypten ook wist van Luther te spreeken: maar desen Stadhouder was een Spaanschen Renegaat / daarom wist hy van 't onderscheyd / en Secten in de Christelijke Religie, waar van Turken en Heydenen onkundig zijn.

Waar 't van daan quam.

Werd gevraagt, of hy een *Duytser* is.

Luther in *Egypten* bekend.

Daar op wierden wy in de 30 sterk (onder welke mijn vroome Pomersman sig ook weer bevond) als een kudde schapen / in 't bloote hemd / met stokken en pieken / door de Heerelijke en Koninglijke Stad Alexandriën gedreeven / terwijl ons onder-weegen veel Fransse, Italiaanse en Engelse Koopluyden met groote droefheyd en mede-lijden sagen / maar niet met ons dorsden spreeken / uyt vrees voor de Mooren, die ons met stokken door de Stad voort-dreeven / tot aan de andere zijde van de Zee / alwaar sy aan de agter-haven een gevangenis hadden / hier bragt men ons in den voor-hof / en liet ons daar wat neder-sitten en uytrusten / alsoo wy seer vermoeyt en afgemat waren / door de groote hitte en swaare vermoeydheeden / zijnde wy schier dag en nagt in 't veld om-gedreeven geweest. Doen wy nu in desen voor-hof saten / hoopten wy / dat men ons wat om te eeten en te drinken soude brengen / alsoo wy seer verhongert / seer dorstig

Werden als een troup Vee door *Alexandriën* gedreeven.

en

en vermoeyt waren. Omtrent een uur / of anderhalf daar na / quamen eenige Mooren met veel kettingen beladen / doen begon men ons 't eerst in ketens en boeyen te slaan / 't welk 'er menig de tranen deede over de wangen loopen: maar dewijl wy sagen / dat het niet anders weesen konde / so baden wy 2 *Duytsen*, dat wy te samen in eenen ketting mogten gesmeed werden, dat ook geschiede. Daar na bragt men ons eenige leedere sakken met Water / en gaf ons Beschuyt / of twee-bak / waar mede wy ons verquikten. Als wy ons nu een weynig versterkt hadden / dreef men ons by een / in een groote lange stal / dat de gevangenis was / die nergens eenig venster had / als alleen om hoog in 't midden: want de huysen in Alexandriën, als ook op andere plaatsen in Egypten en Syriën, hebben geene daken / maar zijn boven heel plat / soo dat men daar op kan gaan wandelen / van waar de huysen door een gat van boven af / een invallend ligt krijgen. In dit gat wierden wy 10 dagen opgeslooten / by dag in de kettingen / en by nagt daar en boven nog in stokken / of blokken. Doen bekende ik eerst / waarom Moyses, Egypten eenen Yseren Oven, genaamt heeft Deuteronom. IV. wijl ik mede van desen yseren oven / dat is / van de ysere boeyen en banden / helaas! maar al te veel ook mijn deel kreeg / waar in als in eenen oven geplaagt / in Egypteland in sware dienstbaarheyd en droeve slaverny / elendig moest blijven steeken.

Werden in ketens geslagen.

Krijgen wat Water en Beschuyt.

Werden in een stal gedreeven.

Egypten een Yseren Oven genaamt.

Ons overig geselschap / dat van de Mooren nog was agter gehouden / en ook nog in 't schip was gebleeven / wierden van dag tot dag onder de Mooren gevonden en ontdekt / en by ons gebragt. Ondertussen quamen dagelijks veele Mannen en Wijven / soo van Turken, als Mooren, om ons te besien en te bespotten / maar men wilde geene Christenen, by ons laten koomen. Boven dese harde gevangenis / schoer men ons het hayr van 't hoofd / en den baard /

Krijgen de rest van haar geselschap by haar.

Hun hayr, en baard afgeschooren.

met een ſcheer-mes glad af / dat ons veel meer verdroot / en ſeerder deede / als de gevangenis ſelf.

Ongeduld van ſommige.

In deſe uyterſte elende en beſpotting / begonden ſommige van ons uyt ongedult / haar ſelf / haren geboorten-dag / ja ook hare ouders te vervloeken / als of ſy de oorſaak waren / van dit haar ongeval en ſware gevangenis. Van dit ſlag waren inſonderheyd eenige Franſſen, die ik daarom heftig beſtrafte / en haar tot lijdſaamheyd vermaande / en tot het gebed: ook dat wy alle van deſe onſe gevangenis / niemand anders moeſten de ſchuld geeven / als onſe ſonden / waarom ons God deſe ſtraf had opgelegt / indien wy nu de ſelve met lijdſaamheyd verdroegen / ſoude hy ſe verſagten / of wel geheel van ons neemen / maar wilden wy ons wanhoopig / en ongelaten aanſtellen en murmureeren / ſoude hy ons geheel verderven en te grond brengen / gelijk hy ſijn volk Iſraël voormaals ook gedaan had. Alſoo ſtilde ik haar Godloos gedrag / dat ſy wat geduldiger wierden.

Trooſt-redenen daar tegen.

Onwil van den *Pomerſman*.

Mijn vroome Pomerſman, die een paar knevels had / welke hem tot agter de ooren reykten / wilde om hoog / of laag / daar niet aan / ſeggende tegens de andere / dat het Wijf- en Hoer-agtig was, ſig aldus te laten beſcheeren, maar daar hielp geen tegen-ſtribbeling / of weder-ſpreeken: wanneer ik nu ſag / dat het dog weeſen moeſt / en niemand daar in verſchoont wierd / ſprak ik tegens mijn kamerraad den Pomerſman, en vermaande hem tot geduld / en dat hy dog bedenken wilde, waar, en in wat ſtaat wy thans waren, en indien wy ons niet goedwillig daar toe over-gaven, ſoude men ons dog met bloedige ſlagen daar toe noodſaaken. Daar op ontſtak mijn goede Pomerſman in grooten toorn / nam ſelf de ſchaar / en ſneed ſijne beyde knevels ſelfs af / ſeggende / dat die ſchelmen niet waardig waren, dat ſe hem die ſouden af-neemen, waar na hy ſig gewillig van een Franſman, met een ſcheer-

Die hem laat overreeden.

Tom. I. Pag. 40.

scheer-mes liet schrappen / gelijk aan mijn ook geschiede.

In dese elende sal ik ons een tijd lang laten sitten / en wijders verhalen / hoe 't met de Ridders op hare vlugt vergaan is.

Dese hadden haar sloep met weynig water / tamelijk veel brood en eenige sakken met rijst besorgt / maar van riemen waren sy niet al te wel voorsien / alsoo sy 'er meer van doen hadden / als sy hadden / gebruykende daar toe planken / haar in den beginne behelpende / soo sy best konden. Wy sagen haar niet lang / weegen de hooge Zee-baaren / maar als sy een tijd lang in de onstuymige Zee / en 't geweld der golven hadden om-gesworven / brak den eenen sijn deel / of plank / den anderen sijn riem: soo dat sy ook ten laatsten / na dat sy 5 etmaal veel schrik / moeyten en arbeyd / jammer en kommer hadden uytgestaan / als ook om gebrek van soet water en 1000 perijkelen van de onstuymige Zee / haar moesten te Land begeeven / dat omtrent 50 mijlen van Alexandriën, na 't Noorden / niet wijd van Cyrenen geschiede. Maar soo haast als sy te Land quamen / zijn se van de Mooren besprongen. Wijl nu de goede Ridders en haar geselschap / geen ander geweer / als haar degen en pook / en gants geen schiet-geweer hadden / saten de Mooren met hare lange pieken over haar heen / sulks dat 'er 2 van haar geselschap van de Mooren wierden door-stooken. Als de andere dat sagen / moesten sy haar eyndelijk gevangen geeven / hoe ongeerne sy 't ook deeden.

Jammer en elende door de Ridders uytgestaan.

Die mede gevangen na Alexandrien werden gesleept.

Egter was den roof / die de Mooren daar van bragten / seer gering / als namelijk alleen het scheepje / en wat 'er soo van rijst / suyker / of specerypen nog in was: want de Ridders hadden alle lang hayr / en hadden haar geld en juweelen met pek agter in een klit in het hayr ingekleeft en gepekt / soo dat de Mooren, niet tegenstaande al haar vlijtig soeken / geen geld by haar konden vinden.

Dese Mooren behoorden mede onder 't gebied van Alexandrien, waarom eenige van haar/soo te voet/ als te paard/ door hare Overheyd gelast wierden/ om dese Ridders met haar geselschap naar Alexandrien te brengen.

Dus wierden sy/ soo wel als wy/ maar veel verder/ over het heete gulle zand heen gedreeven; des daags in de grootste hitte/ wierden sy in de kuylen gestooken/en des avonts en ook den heelen nagt door voort gejaagt/ soo dat sy den tienden dag/ ook tot Alexandrien zijn gelevert.

Maar in een ander gevangenhuys, als de andere opgeslooten.

Maar sy wierden niet by ons/ in onse gevangenis gebragt/ maar in de Stad bewaart/ soo dat wy niet by een koomen/ of met malkanderen spreeken konden: nogtans quamen sommige oude gevangenen uyt onse gevangenis by haar/ door de welke sy aan ons al haar weder-varen lieten weeten/ met verdere bekend-making/ dat sy niet anders en wisten, als dat sy eerst-daags na *Çayro* aan den Oversten *Bassa* souden over-gegeeven werden, als ook geschied is. Maar wy hebben malkanderen niet konnen te sien koomen/ dat ons aan weer-zijde niet weynig smertede.

Alhier geef ik den goed-gunstigen Leser/en aan yeder Christen mensch te bedenken/ de onbestendigheyd van 't geluk/ nevens de wonderbare en onversiene toevallen in dit tijdelijke leven.

Bedenkingen van den Schrijver.

De gevangene Graaf en de Adelijke Ridders/ waren nog voor weynig weeken/ in volle eer en welstand/ en in een seer groot aansien tot Malta, nu zijn se 'er slimmer aan/ als doen-maals hare knegten/ versmaat/ veragt/ ja arger als hare honden geagt/ en dat van hare bitterste vyanden/ ja van die geene/ die Christus self honden heeft genaamt/ of by de honden heeft vergeleeken Matth. xv. Dese seg ik/ moesten sy en wy alle met ons lijf en leven onderworpen zijn. En op dat ik van my selfs spreeke/ daar ik eerst voor 7/ of 8 weeken/ nog in Vrankrijk, lustig/ vrolijk/ los en vry/ vermeende tot Marseille de Christen gevangenis te ontgaan/wie sou hebben

der-

verven droomen / dat ik in soo korten tijd niet alleen over de 2000 mijlen / over de woeste Zee soude werden geworpen / maar ook in Egypten, daar ik mijn levens-dagen geen gedagten na had gehad / in Turkse dienstbaarheyd geraken / en met het water des druks / uyt het Paradijs van de Rivier de Nijl, gedrenkt werden? voor welken drank ik dien tijd menig-maal veel liever / uyt de Fonteyn van St. Pieter tot Heydelberg, had gewenst te drinken: maar dit alles was te vergeefs.

Want het had God alsoo belieft / aan wiens genadigen wil / en oneyndige barmhertigheyd ik my des weegen / met een hert-grondig gebed / sonder ophouden / heb bevoolen / die my ook genadelijk boven mijn blooden aard en krank vermoogen / heeft gesterkt / getroost / en wonderbaarlijk (als den Psalmist segt) geleyt en onderhouden / ook eyndelijk verlost / fris en gesond / weder in mijn lieve Vaderland gebragt / waarom ik hem ook schuldig ben / al den tijd van mijn overige leven / te looven / te eeren en te prijsen.

Dewijl het God den Almagtigen alsoo heeft belieft / dat ik nevens andere Christenen, in swa- re dienstbaarheyd alsoo tot Alexandriën, en tot harden en daaglijksen arbeyd / soude gehouden worden / maakte ik 't my / door gestadig sugten en bidden tot God / in Christelijke lijdsaamheyd alles ligt. De Ridders en haar geselschap wierden na Groot Cayro gevoert / tot den Bassa van heel Egypten en Arabiën. Ondertussen sagen wy dagelijks / en leerden de Stad Alexandriën kennen / die ik ook als de eerste Herberg van mijn dienstbaarheyd / geensints heb willen nalaten / alhier mede te beschrijven / dewijl het een al-oude / Koninglijke en wijt-beroemde Stad is.

Des selfs godrag in sijne dienstbaarheyd.

Alexandriën legt op de hoogte van 60 graden 30 minuten / in de breedte op 31 graden 0 minuten / is een heerelijke / schoone / groote en wijtberoemde Stad / door Alexander de Groote, in 't jaar

Beschrijving van Alexandriën.

't jaar der Wereld 4870 / en door Christi geboorte 330 jaren gebouwt / en na hem Groot Alexandriën genaamt. Sy is 30 Stadiën in de langte en 10 in de breedte groot / en rijk van allerley Koopmanschap / die meeren-deel over den Nijl uyt Egypten, en van andere na-buurige plaatsen / haar werden toe-gevoert. Sy leyt digt aan de Zee / soo dat de Zee-baren in de voorste Haven / tegens de Stads muuren aankabbelen. Sy heeft 2 heerelijke Havens / waar van de voorste / die van natuure rondagtig / 30 Stadiën groot / en met 2 Kasteelen aan den ingang bewaart is / van de Schippers en Kooplupden het meeste gebruykt werd. Ter regter-hand der invaart van de selve / was eertijds / op een kleyn Eylandje / een seer hoogen Tooren / welke onder de 7 Wereld-wonderen getelt / en Pharos genaamt wierd / waar van ook de plaats nog heedens-daags dien naam heeft behouden / 't ligt van desen Tooren / of Brandaris, konden de Schippers veel mijlen weegs in Zee sien / waar na sy sig in 't binnenloopen / (dat anders op sommige plaatsen / wegens de blinde en verborgene klippen / seer gevaarlijk is) konden gedragen. De voorste Haven werd / als gesegt is / meest van de Kooplupden gebruykt; in de andere / of de agterste / houden gemeynelijk de Galeyen / die den Bey van Alexandriën toe-behooren / welke in 't gemeen 4 in getal zijn / soo om de Haven te bewaren / als om de scheepen te be-geleyden / de wagt.

Heeft 2 groote Havens.

De *Pharos.*

Havens beschreeven.

Dese Stad is niet soo seer door konst / als uyt de natuur sterk / ten deele weegens de na-byheyd der Zee / en ook ten deele / om de naare woestheyd van 't daarom geleegen Land / en dan nog om de sompige en moerassige plaatsen / die door den Nijl en de Zee werden veroorsaakt / nogtans is se na een agt-maandige Beleegering / soo te Water / als te Land / geweldelijk ingenoomen / en elendig verwoest geworden / door Diocletianus, in 't jaar na de geboorte Christi 293.

In

In de selve is nog een schoone Obeliscus van Porphyr-steen / rood en wit gemarmerd met Egyptise Letters en Beelden / soo hoog / dat men hem ook buyten de Stad / aan de Zee-kant / over de Stads-muuren heen sien kan. Men vind 'er ook water-bakken / die geheel van Marmor zijn / in de welke het water uyt de Nijl met gooten gebragt en geleyd werd / tot gebruyk van d'Inwoonders / uyt welke water-bakken (Cisternæ) wy ook alle dagen het drink-water voor onse gevangenis / in kleyne vaatjens / die sy Bacillen noemden / moesten halen / als mede voor onses Patroons, of Meesters huys-houden. *Obeliscus.*

Onder anderen is hier ook nog een Christen-kerk / die Sinte Catharijn (welk in dese Stad den Martel-dood heeft ondergaan) ter eeren gebouwt is / te sien / de welke nevens meer andere / nog heedens-daags van den Patriarch van Alexandrien, en meer andere Grieken, tot haren Gods-dienst gebruykt / en bewoond werd. Kerk van *St. Catharijn.*

Ook kan ik niet nalaten te verhalen / hoe dat de Mooren door moedwil (soo als my de Grieken selfs vertelt hebben) dese kerk eens verwoest hebben: maar haren Patriarch is daarom na Constantinopolen gereyst / en heeft over desen overlast en geweld der Mooren aan den Sultan geklaagt: waar na door des selfs last en bevel de gemelde Mooren gedwongen wierden / de selve kerk op hare kosten weer op te bouwen / schoonder als sy te vooren geweest was / gelijk se ook nog huydens-daags te sien is; dat van den Turksen Keyser wel is te verwonderen / alsoo men in de Christenheyd niet ligt yets diergelijks siet / insonderheyd omtrent Geestelijke gebouwen. Door de *Mooren* verwoest en weer opgebouwt.

Dese Patriarch van Alexandrien, is de hoogste en voornaamste in de heele Christenheyd, gaande in rang dien van Constantinopolen, als ook dien van Antiochien en van Jerusalem voor. Hy voerd ook den hoogsten Tytel / alsoo hy sig self ook by mijn tijd aldus heeft geschreeven: Silvester, d'alderheyligste Paus en Patriarch van groot Magt en aansien van den *Patriarch* van *Alexandrien.*

Ale-

Alexandrien van *Lybien*, *Pentapolis*, *Mooren-land*, en van geheel *Egypten*; een Vader aller Vaderen, een Herder aller Herderen, een Hooge-priester over alle Hooge-priesteren, de dertiende Apostel, en een Regter van den bewoonden Aard-kloot.

Die een slegt eenvoudig man is.

Andersints gaat hy heel slegt en eenvoudig gekleed / hy was een man van 70 jaren / en had weynig gestudeert / kon ook geen Latijn, want nog aldaar / nog in heel Turkyen, soo veel ik door-gereyst heb / eenige Christen-school is te vinden.

St. Marcus daar onthoofd.

Ook is den Euangelist Marcus in dese Stad onthooft / in 't jaar Christi 64. tot wiens eere nog een kleyn kerkje aldaar werd gehouden. En valt insonderheyd aan te merken / dat het heerelijke Boek van Jesus Syrach, in 't jaar der Schepping 4970/ 230 jaren voor Christi geboorte in dese Stad is geschreeven. Ook is voormaals een vorname School in dese Stad geweest / als op Actor. VI. te sien is. Aldaar zijn ook de voortreffelijkste Boeken te vinden geweest / meer als ergens in de gantse Wereld / insonderheyd by Ptolomæus Philadelphus, onder den welken de LXXII Oversetters het Oude Testament aldaar / uyt de Hebreeuwse in de Griekse taal / hebben overgeset.

't Boek van *Jesus Syrach* daar geschreeven.

De Boekery van *Ptolomæus* aldaar geweest.

Digt by de Stad is een redelijke hooge Berg / die met handen is gemaakt / daar op staat een Wagt-tooren / van den welken men gestadig 't zeyn geeft / met op-steeking van Vaanen / na 't Oosten / of Westen / hoe veel in getal / en van waar de scheepen koomen. Wijders heeft men niet wijd van de Stad / een heerelijke / ronde / steene Pylaar / welkers voet vierkant / en 4 ellen hoog is / daar op rust de Zuyl selfs / die / na mijn gissing / wel 12 ellen hoog / en 3 ellen dik is / boven aan 't hoofd / of eynde is se weer vierkant / maar eenigsints kleynder / als de voet is. Dese noemd men de Zuyl van Pompejus (Columna Pompeji.) Sommige meynen; dat Julius Cæsar den selven Pompejus ter eeren / na dat

Zuyl van *Pompejus*.

dat hy ter deser plaatse / van die geene / by de welke hy heul en toe-vlugt had gesogt en genoomen / verraderlijk was om-gebragt / soude hebben opgeregt: maar men vind daar van niets aan-geteekent.

Boven dit alles is uyt de puyn-hoopen van dese Stad / aan deuren en poorten / wulften en boogen / schoone Marmore / met goud en andere verwen vercierde Pylaren / en veel meer andere fraaypigheeden van d'al-oudheyd / die nog gints en herwaards in Alexandriën gevonden werden / genoegsaam te sien / dat eertijds aldaar seer heerelijke gebouwen van Marmor en andere kostelijke steenen geweest zijn: Maar sy zijn nu meesten-deels geheel verwoest en vervallen / en nog niet anders in 't aansien / als of de Stad eerst voor weynige jaren was verwoest: waarom ook het grootste deel der selve / onbewoond en verlaten legt. Fraaye overblijffels van d'Al-oudheyd.

Hier hebben ook eenige Afgesondene van Christen Vorsten / die men Consuls noemt / haar gewoon en vast verblijf / by welke de Koop-luyden van haren Land-aard / mitsgaders de door-reysende haren in-trek en toe-vlugt hebben / als die van de Koning van Vrankrijk, van de Koningin van Engeland, van den Gemeente-staat van Venetiën, en meer andere. Welke alle niet alleenlijk de vreemde Christen Koop-luyden / in haren handel en Regten voort helpen en bevorderen / maar ook de door-reysende / om de Landen te besien / alle bystand doen / 't zy met verschot / of leening van Geld / of uytvoering van andere saken door hare Tolken; gelijk sy mede aan d'arme gevangene groote hulp en trouw met rijke Aalmoessen bewijsen. 's Nagts werden sy in hare huysen / die men Fundica noemt / door de Mooren op-gesloten / welke de selve van buyten toe-sluyten / soo datse 'er niet uyt konnen / tot dat de Mooren, die daar toe gestelt zijn / de selve 's morgens weer openen. Verblijf-plaats voor verscheyde *Consuls.*

De Turken en Jooden woonen voort meeste Huysen van deel/

de Turken en Joeden. deel / buyten des Stads poorten / in seer slegte huysjens / tussen beyde de Zee-havens in / gelijk dan ook mijn Patroon den Bey selfs buyten voor de Stad sijn wooning had / aldernaast onse gevangenis / dat een slegt gebouw / hoewel van steenen was / zijnde maar twee verdiepingen hoog / sonder dak / gelijk de huysen ter dier plaatse meest gebouwt zijn / uytgenoomen het Koop-huys / dat in de Stad staat / 't welk een dak heeft / wegen den regen / die alhier by Winter-tijd sterk valt / om dat de Waaren wel bewaard / en niet nat / nog ook door den dauw beschadigt souden werden.

De Ontkoomene alle gevangen. Ondertussen / dat wy ons alsoo tot Alexandrien moesten ophouden / bragten de Turken en Mooren van dag tot dag van ons geselschap / die van de buyten-Mooren waren versteeken geweest / als mede die geene / welke nog op 't schip waren agter-gebleeven / gevangen by ons / soo dat wy dus alle weer by een quamen / behalven den eenen Fransman, die verdronken was / en eenen Maltefer, die door hulp van een Moor, welken hy met geld had bestooken / is ontkoomen.

Haar Schip en Lading verbeurt. Het schip / op 't welke wy geweest waren / wierd met al het goed en lading / waar onder 2 schoone Turkse Paarden waren / (die in 10 dagen geen droppel water hadden gedronken) door den Bey van Alexandrien voor verbeurd verklaard: maar 't is hem naderhand tot Constantinopolen betwist / of 't hem met regt toe-quam / wat voor een uytslag dit regts-geding nog gehad heeft / is my onbekend. Wijl de Mooren

Elendige kleeding. ons van alles berooft / en ook onse kleederen genoomen hebben / soo wierden ons lappen van oude zeylen gegeeven / waar mede wy ons weder kleeden moesten / aan yeder tot een hembd en een broek. De draden moesten wy uyt oud zeyl-doek self maaken / en de naalden daar na aan den Guardiaan weerom leeveren / op dat niemand sig daar door van sijn boeyen soude los maaken: alsoo ik verstond / dat eens eenige slaven /

ven / bysonder een Gouds-smids gesel / uyt een groote naalde had een vijl gemaakt / waar door hy sig selfs en andere los maakte en door middel van dit vijltje op vrye voeten stelde.

Hier na moesten wy aan den Bassa van Cayro, op sijn ernstelijk bevel / toe-gesonden werden / daar toe maakte men van sterke planken / ter weder-zijden met halve gaten / na de dikte van onse bloote armen uyt-gerond / seekere werk-tuygen / waar in men twee en twee van ons met de armen / d'eene met den regter / d'andere met den linker / in-sloot en aan een spijkerde / niet tegenstaande wy nog te vooren ysere boeyen aan de voeten hadden. Dit deeden sy uyt vreeg / op dat wy haar in 't open veld geen wederstand souden dorven bieden. Dus moesten wy alsoo aan een geboeyt / als 2 ossen aan haar jok gaan / en wierden ons even-wel nog wel 20 Guardianen, of Hoeders / met groote stokken / nevens eenige gewapende Janitsers mede gegeeven / om ons te begeleyden / of liever / om ons te bewaren.

Werden na Cayro aan den Bassa gesonden.

Als wy naauwlijks buyten Alexandriën quamen / was het zand soo heet / dat het ons ten deele onmoogelijk was / soodanigen hitte barrevoets / gelijk wy waren / te verdragen / soo dat eenige van ons met weenende oogen sig beklaagden. Doen lieten de Mooren, die dese hitte beter gewend zijn / eenige van de swakste onder ons op hare Kameelen / die ons het water en brood op den weg na-droegen / sitten. Maar overmids daar maar 2 Kameelen waren / moesten eenige Mooren te rug loopen / en Esels halen / waar op nog sommige geset wierden. Doen reed den eenen / en dan den anderen / en moest alsoo de aan hem vast gemaakte / nevens hem te voet loopen / dat seer ongemaklijk en verdrietig was. Eyndelijk lieten sy ons tussen eenige struyken by eenige Dadel-boomen wat neer-leggen / en eenigen tijd in de schaduw uyt-rusten / tot aan den nagt / wanneer het koelder / om te reysen / was. Alhier deelden sy ook het water en

Ongemak door de hitte op den weg.

brood onder ons uyt / dat sy op de Kameelen hadden mede-gevoerd / 't welk niet lang en strekte. Tegens den nagt moesten wy weer voort / alsoo de nagten in dese Landen / dewijl 'er geen wolken aan den Hemel zijn / seer helder vallen: Ook legt dit Land seer hoog / soo dat haar de Sterren veel nader zijn / en dies te meer ligt van haar geeven / als sy aan ons doen in dese Landen.

Vaaren over een arm van de *Nijl*.

Wy quamen aan den Oever van een water / dat een arm was van den Nijl, hier sette men ons met een schuyt over. Het was niet over de 40 schreeden breed. Van hier bragten sy ons na een voorname Stad aan den Nijl geleegen / genaamt Russetta, onderweegen vonden wy een steenen water-bak / in 't open Veld / en daar in soet water / dat sommige Heeren om Gods wil daar in laten dragen / om een aalmoes aan den voor-by reysende daar door te verdienen. Hier liepen wy alle seer dorstig na toe / maar daar was aanstonds sulken gedrang / dat wy om onse Kluysters / daar niet wel konden by koomen / soo dat ik door den dorst wierd geperst / om mijn hand uyt het houte werk-tuyg te wringen / wijl mijnen arm veel dunder en kleynder was / als die van mijnen Pomersman, weshalven ik het / sonder mijn selfs seer te doen / doen konde / ik drong dan mede by den water-bak / en paste een kruyk te krijgen / drinkende soo veel als my luste / en gaf mijn kameraad ook te drinken.

Drinken uyt een water-bak.

De Kluysters werden haar weer afgenomen.

Doe nu eenige van de Mooren sagen / dat ik mijn hand vry had / lieten sy my toe / maar ik heb de hand soo geswind weer tussen de houten ingestooken / dat sig de Mooren verwonderden / alsoo se my voor hare oogen hadden los gesien / hier om dreygden sy my met stok-slagen / soo ik dit aan haar niet goed-willig bekende / doen bekende ik haar / dat ik mijn hand had digt in een gewrongen / waar door ik my ligtelijk / uyt de t' samen genagelde blokken / konde los maken / hier-om lagten sy en waren te vreeden / sy lieten

ten ook daar op dese blokken van ons allen tot Roulletta uyt medelijden weer af-slaan / dewijl se sommige heel seer deeden / en haar d'armen 't vel afgeschaaft en seer beseert hadden. Als men ons tot Russetta inbragt / stonden veele mannen / wijven en kinderen op de straaten / die God loofden / dat hy hare vyanden in hare handen had gevangen overgegeeven, spuuwende ons in de aangesigten / en ons noemende Nassarenos, meynende ons daar door een grooten smaad aan te doen / daar wy in tegen-deel ons over desen naam / om onsen Saligmaker Jesus Christus wil / veel meer te verheugen en te troosten hadden. In dese Stad bragt men ons digt by 't Koophuys in een groote stal / daar wy ons wat souden verkoelen: terwijl wy nu soo jammerlijk moede en mat daar in gebragt wierden / sagen ons eenige Fransse en Venetiaanse Kooplupden / die ons aanspraken / en een seer hertelijk medelijden met ons hadden. Onder alle dese Christelijke Kooplupden was eenen Venetiaan, die alleen / als eenen anderen barmhertigen Samaritaan, een regt Christelijk mededoogen en liefde aan ons met der daad bewees: dese liet ons / op sijne kosten / vers water / brood / konkommers / meloenen en gebakke vis brengen / dat hy onder ons uytdeelde / en ons troostede met een seer Christelijke vermaning tot lijdsaamheyd. Dese Christelijke aalmoessen van desen vreemen Venetiaan, maakten ons / die van wegen de seer groote hitte / honger en kommer half dood en by-na versmagt waren / wederom levendig / waarom wy met alle ootmoedigheyd / hem ten hoogsten en vriendelijk bedankten / God loovende / die ons nog sulke hulp en troost / midden onder onse vyanden / in de swaare gevangenis / toeschikte. Aldus hadden wy in dese stal onse nagt-rust. 's Anderen daags sagen wy in den open voor-hof van 't koophuys eenen grooten hoop vijgen aan bind-garen gereegen / even als de wijven hier te lande / de kleyne knollen / die sy droogen willen / aan draden / of touwtjens rijgen;

Werden *Nassarenos* genaamt.

Van een barmhertigen *Venetiaan* gespijst.

Slaapen in een stal.

gen; dese namen wy sonder schroom na ons/ als mede dadelen en Sint Jans-brood, waar van een groote meenigte daar op den grond lag. Hier-en-tussen waren de 2 scheepen klaar gemaakt/in de welke wy langs den Nijl souden na Groot Cayro varen. Terwijl men ons t' scheep bragt/ quamen weer eenige Fransse Schippers en Koop-lupden by ons/ van de welke ik 'er een aansprak en hem vraagde/ of sy in haar te rug-reys niet tot *Malta* aanliepen? daar hy ja op seyde/waarom ik hem bad/ om aan mijn Heer den Ridder *de Chammesson*, (die/ soo voor-gemeld is/ onse overste Luytenant geweest was) mijn swaare dienstbaarheyd en gevangenis, gelijk hy met sijne eygen oogen aansag, bekend te maaken, en van mijnent wegen te bidden, dat hy uyt *Christelijk* medelijden, op middelen en wegen, om mijne verlossing uyt te werken, dog wilde bedagt zijn. 't Welk desen Fransman aan my beloofde/ alsoo te sullen uytvoeren/ gelijk hy het ook getrouwelijk en neerstiglijk gedaan heeft/ als ik naderhand in der daad heb bevonden. Als nu de Janitsers en Mooren ons aandrongen/ dat wy t' scheep gaan moesten/namen wy van de Christen Kooplupden een treurig afscheyd/ die ons met seer groot sugten en medelijden Gode bevolen en lijdsaamheyd toe-wensten.

Spreekt een *Franssen* Schipper.

Versoek aan dese.

Gaan t' scheep na *Cayro*.

Beschrijving van *Russetta*.

Russetta, of Rossetta, dat van de Mooren, Raschit genaamt werd/ is een voorname rijke koopstad/ die egter nog poorten/of muuren heeft/ leggende digt aan den Nijl, in de welke alle waaren van Cayro en heel Egypten ook uyt Arabiën en van de Roode-Zee aankoomen/ die daar na verder na Alexandrien, eens-deels te water/ ander-deels op Kameelen en Drommedarissen over land gevoert werden. Om dese Stad leggen schoone bosschen van dadel-boomen/en fraaye tuynen met allerhande schoone gewassen/ sonderling van suyker-riet/ Sint Jans-brood, vijgen/ meloenen/ granaten/ oranje-appelen/ saffraan/schoone blommen en meer diergelijke/van wel-

welke de Stad den naam/ quasi Rosetum, dat is een Roosen-hof, soude hebben.

Maar dewijl wy op dese wijd-beroemde Rivier de Nilus t'scheep gingen/ heb ik de selve voor af alhier willen beschrijven/zijnde dit eedele en heerlijke water/ een van die geene/ welke eertijds uyt het Paradijs zijn gekoomen/ en de welke van Moses Genes. 2. Gihon, genaamt werd/ met die beperking en omschrijving/dat se geheel Mooren-land om-liep. Van de selve schrijft Horatius, gelijk ook Lucanus, dat de Natuur den verborgen oorsprong van desen Stroom aan niemand geopenbaart/ maar veel meer gewilt heeft/ dat de menschen sig daar over souden verwonderen/als dat se het souden te weeten koomen. En Virgilius IV. Georg. schrijft; dat se met haar swart zand/ dat is vette slijm/ het land vrugtbaar maakt/ en sig eyndelijk in 7 armen verdeelt en in de Zee vloeyt/ dat ook van veel meer andere Schrijvers getuygt werd/en men ook oog-schijnelijk sien kan. Nogtans zijnder van dese 7 monden/of uyt-loopen/hedens-daags maar 2 bevaarbaar en beroemt/ als by Rossetta, en dan by Damiaten, waar onder dese by Rossetta de voornaamste is/die/daar hy in de Zee valt/omtrent een halve Duytse mijl breed is/ en digt by de Zee met een Kasteel voor de Zee-roovers bewaart is/ op het welke gestadig goede wagt werd gehouden. Daar woont ook een Sangiak tot Rossetta, welke den Bey van Alexandrien onderworpen is: dese houd steeds een toegeruste Galey/ om d'inkomst te beschermen/ en de scheepen na Alexandrien te geleyden/ vaardig; hy moet den Bey van Alexandrien, op sijn bevel/ na Constantinopolen, of op andere reysen/ met sijn Galey oppassen en ten dienst staan. 't Water van dese vermaarde Rivier is wat onklaar/ maar seer aangenaam om te drinken/ en soo vis-rijk/ bysonder in de Haven by Rossetta, dat ik diergelijk nimmer gesien heb. Ik heb selfs met een houten nap/die men ons/om uyt te eeten

En van den *Nijl.*

Gevoelen van sommige schrijvers.

Des selfs 7 monden.

Des selfs water.

 ten

ten en te drinken / had gegeeven / dikwils vis uyt den Nijl gevangen: in soo groote meenigte swemt dit water vol vis / waar van ik dit voor d'oorsaak houde / dat / overmids de vis aan het soete water gewend is / sig / daar de Rivier in de Zee / die alhier seer zout is / invalt / hoops-wijs te rug begeeft / waar door sy by menigte omtrent dese Stad / die 't alder-digst aan de mond der Zee legt / gevonden en gevangen werd.

Is seer Visrijk.

't Is mede den aard en eygenschap van desen vloed den Nijl, dat se door Gods bysondere schikking / eens 's jaars overloopt / en d' omleggende Landen overstroomt / en dat gemeynelijk op den 19. Augusti, en dat uyt navolgende oorsaaken. Men heeft tot Groot Cayro seekere schutsluysen / waar door de Nijl eenigsints werd opgehouden / tot op den gemelden dag van Augustus, daar by staat een pylaar / aan den welken men sien kan / hoe hoog het water komt te rijsen / en hoe hooger het stijgt / hoe beter hoop men van des lands vrugtbaarheyd heeft / dat den Nijl, hoe hy grooter werd / seekerlijk mede brengt. Ik heb ook van eenige Jooden verstaan; dat gemeynlijk in de maanden Juny en July den Noorden wind / die sy Tramontana noemen / alhier regeert / welke den loop des Nijls tegen zijnde / de selve mede doed ophouden / in sijn loop vertragen en opswellen / waar in ik haar ten deele wel wil glooven / alsoo even die selve wind / ons op de Zee gants is tegen geweest / en ons door Gods sonderlinge schikking in de Egyptise gevangenis heeft gebragt / en de welke ook nog een geruyme tijd na onse aankomst aldaar geduurt en aangehouden heeft.

Overvloeying van de selve.

Sluysen daar toe dienende.

Als ook den Noorden wind.

Als wy nu tot Rossetta waren ingescheept / moesten wy de riemen in de handen nemen / en ons selven / nevens onse wagters / na Groot Cayro voeren / eenige liepen ook te land in 't lijntje; daar sagen wy aan beyde de zijden van 't water in Africa aan onse regter / en in Asia aan onse linker-hand / (alsoo de Nijl dese 2 Wereld-deelen

len van een scheyd) schoone hoven en tuynen/ met allerhande vrugtbare boomen verciert; onderwegen quamen wy ook by verscheyde fraaye Steeden en Vlekken. Aldaar wassen boven andere vrugten/ waar mede Egypten soo rijkelijk is begaaft/ dat het andere Landschappen niet alleen ver overtreft/ maar ook kan mede deelen en onderhouden / rijst/ suyker/ koorn / terw/ linsen/ erwten en boonen in groote meenigte. En dewijl het suyker-riet boven andere gewassen/ gestadige vogtigheyd behoeft/ sagen wy op veele plaatsen aan de oevers van den Nijl water-moolens/ welke door buffels om-gedreeven/ 't water in seekere gooten en buysen in-bragten / van waar het de akkers/ die met suyker-riet beplant/ of met rijst bezaayt waren / besproeyde. Dit Land brengt ook seer veel vee voort/soo van paarden/ kameelen/ drommedarissen / buffels / koeyen/ ossen/ hamelen en schapen/ waar van het meesten-deel der Mooren, die op 't Land woonen/sig onderhouden moet.

Vrugtbaarheyd langs d'Oevers van den *Nijl.*

Water-moolens aldaar.

't Land is 'er ook Vee-rijk.

d'Inwoonders van dit Land gaan seer slegt gekleed/ soo man/ als wijf/ gemeenlijk in linne hemden met groote/ wijde mouwen/ als het Mis-gewaat van de Priesters/ die sy gemeenlijk blaauw laten verwen: boven dese hemden dragen sommige mannen wolle Tapijten/ die somtijds van eenderley/ somtijds weer van veelderley verw zijn / welke sy onder den eenen arm door/ en om de schouder slaan/ ten eynde sy den regter arm souden vry hebben. Op hare hoofden dragen sy tamelijke hooge hoeden van kameels hayr gemaakt/ die onder knap om 't hooft sluyten/ als een slaap-muts/ maar boven in den grond breed uyt-loopen / gelijk onse hoeden in Duytsland onder brede randen hebben. Die in de Steeden woonen/ dragen ten deele suyvere linne swagtels om 't hoofd/ gelijk als de Turken, welke men Tulbanden noemt/ eenige van wit linnen / andere van rood / blaauw / of ook van vermengde kouleuren/ behalven groen/ dat nie-

Kleeding van d'Inwoonders.

mand mag dragen / als seekere persoonen / als hier na nog sal gesegt werden. Wat de Turken aanbelangt / die dragen in Egypten geele Tulbanden, om haar t'onderscheyden.

Van de boeren. De Boeren gaan voor 't meeren-deel barrevoets / sommige dragen schoenen / maar selden vind men / dat se een broek aan hebben / anders zijn hare broeken maar van linnen / seer wijd en tot over de kuyten af-hangende. De wijven gaan ook maar in blaauwe hemden met wijde mouwen / hebbende sluyers om haar hoofd / en doeken voor haar aangesigt / soo dat men se niet kan sien / in dese doeken zijn 2 gaatjens gesneeden / welke regt voor hare oogen koomen / waar door sy sien konnen: maar in de Steeden gaan sy geheel in 't wit / met een suyveren witten doek omhangen / en het aansigt met een hayren doek bedekt / waar door sy alles sien konnen. Daar-en-boven soo zijn de vrouwen van voorname Heeren onder dese witte doeken ook statelijk gekleed. Dit gebruyk van het aangesigt te bedekken / als mede die kleederen / hebben sy van d'oude Hebreen overgenoomen / gelijk men van Rebecca en Susanna kan leesen / waarom ook Tertullianus schrijft: *Arabicas mulieres modestiores esse Christianis, quod hoc modo adigantur, ut modeste oculos demittant, ne vagabundum aspectum habeant:* dat is: Dat d' *Arabische* vrouwen sediger zijn, als de *Christene*, wijl se daar toe konnen gebragt werden, dat se haare oogen voor haar neer-slaan, op dat sy se niet over-al in 't wilde soude laten vliegen. De reden en oorsaak / dat dit gebruyk by haar alsoo is behouden / segt *Martyr*, *Facilius Ceremonias retineri, quam Religionem*: Om dat Kerk-gebaarden (*Ceremoniæ*) gemeenlijk beter, als den Gods-dienst selfs onderhouden werden.

En van de wijven.

Waar dit van daan komt.

Beschrijving der Landaard. Nogtans is soo wel man / als wijf gemeynelijk een swart / bruyn / geel en leelijk volk / dat seer geyl en hoeragtig is / hebbende meest alle seere oogen / van weegen de hitte en het stof / hierom zijn daar ook veele blinde menschen / en heeft een mans-persoon in dese Landen vryheyd /

om

om soo veel wijven te neemen / als hy voor de Overigheyd kan bewijsen / dat hy kan onderhouden / tot 6 / of 7 toe / sy hebben ook wederom magt / de selve om een kleyne oorsaak weer van haar weg te jaagen / en andere te neemen. Sommige koopen van de Ouderen hare Dogters om geld / als voor 6 / 8 / 10 / 20 / of meer dukaten / en geschieden alle Trouw-beloften en Houwelijken voor de Schouten / die sy Cadi noemen. De arm- hals- en voet-banden en ringen / gelijk mede de kleynodien en juweelen aan de ooren / zijn aan 't vrouw-volk gemeyn / dog meer in de Steeden / als op 't platte Land. Haar veelwijvery.

Op den vierden dag van ons vertrek van Rossetta, quamen wy tot Boulac, zijnde het benedenste deel van Cayro, geleegen aan het Water / gelukkig aan. Aldaar liet men ons alle te Land gaan / en wierden wy nog dien selven dag tussen veele Koop-huysen en Winkels / die seer laag / en maar een verdieping hoog waren / in de seer groote en geweldige Stad Groot Cayro, door veele schoone lust- en andere hooven en tuynen geleyd / alwaar men ons dien nagt in een gevangenis bewaarde / tot des anderen daags / wanneer wy nog tot den middag toe / te gaan hadden / eer dat wy in 't Kasteel / dat boven op de hoogte aan een Berg in de Stad is geleegen / aan-quamen : aldaar wierden wy door eenige poorten met geheele ysere deuren / ook door een donkere holle klip / als of 't een kelder was / heen gebragt / eer wy nog in den regten Voorhof quamen / die redelijk groot / vierkant / en wel met kamers en gemakken rond-om ombouwt was. In desen Hof waren allerhande dieren en gevogelte / insonderheyd eenige schoone Vogel-struysen / Faysanten en seer seldsame Hoenderen / en ook vreemde vier-voetige dieren. *Boulac.* Koomen te *Cayro.* Het Kasteel.

Als nu aan den Bassa onse aankomst was bekent gemaakt / liet hy ons nader aan sijn Paleys brengen / latende eerstelijk door een Tolk af-vragen / waar wy gevangen waren genoomen ? hoe wy Koomen voor den *Bassa.*

Wat haar aldaar gevraagt wierd.

genoemt wierden, als ook de namen van onse Vaders en Moeders? wat yeders bedrijf, handwerk, of konst was? werdende dit alles vlijtig op-geschreeven/ tot wat eynde kon ik niet weeten. Maar wijl den Bassa wel sag/ dat wy wat vermoeyt waren/ beval hy ons neder te sitten/ dat wy deeden/ gaande plat op de grond neder-sitten. Doe quam allerhande volkje ons om 't lijf loopen/ om ons te begrijnsen: daar quamen 'er ook eenige/ die ons de handen betasteden/ insonderheyd van binnen/ om daar uyt te verneemen/ welke gearbeyd hadden/ dese vraagden ons veel/ ook of wy wilden Turks worden/ als-dan souden wy goede dagen hebben: maar hier toe had doen-maals nog niemand van ons ooren; hoewel kort hier na een bakker en een snijder/ zijnde beyde Franssen, sig schandelijk vergaten en Turks wierden.

Werden van alderhande volkje besogt.

Ook van een *Jood.*

In desen toeloop quam ook onder anderen een Jood by ons: dese quam by my en mijn kameraad/ vragende/ of wy geen *Duytse* en waren? aan wien ik ja, antwoorde/ daar op vroeg hy/ uyt wat Landschap? ik seyde/ van den Rhijnstroom, doen verwonderde hy sig/ en seyde/ dat wy in 't kruys moesten geduldig zijn, en daar mede vertrok hy. Na een kleyne tijd quam hy weer by ons/ en bragt ons yeder een vers brood/ alsoo hy gemerkt had/ dat wy moede en hongerig waren/ seggende/ wy souden dat op sijn gesondheyd op-eeten, waar over wy ons niet weynig verheugden en hem dankten/ maar overmits wy ook seer dorstig waren/ bad ik hem ook om een dronk water/ daar op bragt hy ons ook een kruyk vol/ dus saten wy/ en teerden na onsen lust/ alsoo wy seer hongerig en dorstig waren. Gemelde Jood seyde ons verder/ dat hy een Borger van Constantinopolen was/ die Granen in-kogt tot Cayro, om de selve derwaarts te brengen/ ons beloovende/ wanneer wy tot Constantinopolen quamen (gelijk hy dan verhoopte/ dat het haast geschieden mogt) alles goeds

Die haar elk een vers brood en water geeft.

Ook haar troost en moed geeft.

goeds en bevordering tot onse vryheyd te doen/ soo wy anders maar geleegentheyd souden hebben/ om ons met geld te verlossen/ voor welke aanbieding/ en sijne aan ons beweesene vrindschap en goedhertigheyd/ wy hem hooglijk bedankten.

Doe nu den Bassa ons na sijn genoegen besigtigt en uytgevraagd had/ kreegen wy van onse wagters bevel/ om te vertrekken/ die ons door 11 verscheydene poorten en deuren heen bragten/ tot dat wy eyndelijk by eenen grooten hoogen Tooren quamen/ in den welken onse gevangenis zijn soude/ alhier moesten wy een hooge wentel-trap op-klimmen/ maar boven was desen Tooren heel ruym en breed/ soo dat 'er plaats genoeg overig was/ daar leyden wy ons by malkanderen/ die geern by malkanderen waren/ den Pomersman en ik bleeven ook by malkanderen/ in een afgesonderden hoek/ op dat wy ons gebed en samen-spraak mogten alleen hebben. Op desen Tooren was een tamelijke steenen water-bak/ die men ons aanstonts liet vol water dragen/ om voor ons te drinken/ aan ons wierd mede man voor man beschuyt/ meloenen en ajuyn/ tot onse verquikking uytgedeelt. Wy hadden aldus tot op den vierden dag in desen Tooren ons verblijf/ doen bragt men ons na beneden in 't Magazijn, 't welk sy 't Groot Arsenaal noemen. Hier in werden jaarlijks eenige Galeyen en andere scheepen gemaakt/ die daar na stuks-gewijs na Soez, aan de Roode-Zee, op Kameelen verVoert/ alwaar sy weer in een/ en samen-geset/ en tot de Zee-vaart klaar gemaakt werden: aldaar moesten wy eenig hout- en touw-werk dragen/ en op de Kameelen laden/ mitsgaders het selve na de Roode-Zee helpen brengen/ om 't aldaar weer af te laden/ en ter bequamer plaatse te dragen en te leveren.

Werden op een gevangen-tooren gebragt.

Van daar in 't *Arsenaal*.

Digt om de Stad Cayro zijn veele Dorpen/ en schoone vrugtbare Tuynen/ in de welke ook den Balzem wast/ maar wy dorfden/ och arme!

de

de selve niet gaan besien/ maar wy moesten by de Kameelen blijven. Eyndelijk quamen wy op een seer groote/ onbrugtbare/ en zand-agtige hey/ daar wy nog eeten/ of drinken vonden/ als dat de Mooren op de Kameelen mede voerden/ en ons mede deelden/ tot dat wy eyndelijk op den derden dag aan de Roode-Zee, seer vermoeyt tot Soez aan-quamen/ alwaar wy een pakhuys vonden/ in 't welke wy onse lading bergden.

Komst tot *Soez* aan de *Roode-Zee.*

Beschrijving van *Soez.*

Sues, of Soez is voor-maals een geweldige Koopstad geweest/ maar thans seer gering/ zijnde het werk-huys/ in 't welke de scheepen werden opgestelt en klaar gemaakt/ het voornaamste gebouw. Wy vernagten aldaar/ nevens onse Kameelen en wagters/ onder den blooten Hemel/ en lieten onse Kameelen uytrusten. Aldaar waren weynige wooningen/ als alleen eenige barakken voor de Soldaten/ die de Haven bewaren/ en dan eenige vissers hutjens/ waar in eenig arm volk/ die voort 't meeren-deel Christenen zijn/ en men Christianos de cinctura noemt/ om haar Overgeloof/ dat sy aan den Gordel van de Maagt Maria hebben/ welke sy na haar Hemel-vaart soude hebben nagelaten. 't Is helaas! een arm/ blind en verdwaald volk/ welke al haren nooddruft uyt Cayro moeten halen/ behalven vis/ in de welke hare grootste neering en onderhoud bestaat. 's Morgens moesten wy weer te rug/ beladende onse Kameelen met speceryen/ als Kaneel/ Peper/ Nooten-muschaat/ Zijde-stoffen/ en meer andere Koopmanschappen/ die soo in dit selve pak-huys/ als in een koop-huys/ waren op- en in-gelegt.

Christenen van den *Gordel.*

Brengen speceryen te rug.

Dese plaats/ daar wy aanquamen/ was een slegte Haven van de Roode-Zee, maar de kleyne bootjens en schuyten voeren aan de groote scheepen af en aan/ om de waaren en koopmanschappen heen en weer te brengen. Van verre wierd ons de plaats/ alwaar het volk Israël door de Roode-Zee is gegaan/ aangeweesen/ aldaar

Waar *Israël* door de *Roode-Zee* is gegaan.

was

was het seer berg-agtig / dat wy met verwondering aansagen / en God loofden en aanriepen / dat hy ons sijne barmhertigheyd ook wilde deelagtig maken, gelijk hy voormaals aan sijn volk *Israël* ter deser plaatse beweesen had. Onder anderen wierd ons mede door een Renegaat een plaats getoond / alwaar eertijds een Koning van Egypten, de Roode-Zee had willen brengen in den Nijl, dat ook wel had konnen geschieden / hoewel niet sonder groote kosten / ten eynde hy alsoo de scheep-vaart van den Oceaan, tot in de Middelandse Zee, ook in de Pontus Euxinus, van 't Oosten tot aan 't Westen / heen en weder hebben konde / maar het was hem van verstandige luyden af-geraden / alsoo sy vermeynden / dat de bitterheyd der Zee / den Nijl sijn soetigheyd soude beneemen / waar door het Land en de Inwoonders aan vrugtbaarheyd en welvaart / onverbeterlijke schade en verlies souden over-koomen. Anders was dese Zee / of Meyr / niet bijster breed / en langs het strand / daar wy aanquamen / seer berg-agtig.

Waar men de *Roode-Zee* had tragten in den *Nijl* te brengen.

In de grond van dit Roode-Meyr, of Zee, vind men allerhande seer schoon en cierlijk loofwerk / van soo van selfs gewassen steenen / en soo fraay / als geen beeld-houwer soude konnen verbeteren / welke ook van de Koopluyden na Italiën, en andere plaatsen verboerd werden / om Fonteynen daar mede te vercieren en op te schikken. Gelijk ik ook de selve niet alleen aan dese plaats / maar ook daar na aan de Fonteynen te Malta, en in Italiën in de Lust-hooven heb gesien. Wy hadden wel geern dese geleegentheyd beter en nader besien en besogt / maar onse wagters haasteden haar / met de Kameelen / weer te rug na huys op Cayro.

Cierlijk loof-werk uyt de natuur.

Als wy den derden dag nog redelijk vroeg / (wijl wy over nagt sterk gereyst hadden) weer na-by Cayro quamen / toonden ons de Mooren en Renegaten / een plaats / daar men de Mumiën, of onvergaane doode gebalzemde lighamen

Plaats van de *Mumiën*.

men vind: ook seyden sy ons; dat niet ver daar van daan/ nog een andere plaats was/ alwaar op Vrydag voor Paassen eenige dooden/ uyt hare Graven/ hare leden buyten het Aardrijk uytstaken/ en sien lieten/ de een een hand/ de ander een geheelen arm/ de derde een voet/ seggende/ dat men geloofde/ dat de Sadduceers aldaar begraven lagen/ welke geen opstanding der dooden geloofd hadden/ voor de welke tot straf/ en aan andere tot waarschouwing/ soodanige wonder-werken van God geschikt waren. Ik heb diergelijk van Christenen tot Cayro en Constantinopolen mede gehoort / maar die 't gelooven wil / die mag.

Graf-steeden der *Sadduceen.*

Des volgenden daags / doen wy in de Stad Cayro quamen / konden wy egter onse gevangenis / of het Kasteel niet bereyken / alsoo de Stad magtig groot is / wy moesten derhalven dien nagt onder-weegen in een stal / ons verblijf nemen / tot 's anderen daags; wanneer wy evenwel tot aan den middag werk hadden / om weer in onsen Tooren by ons geselschap te koomen / dese waren ondertussen tot anderen arbeyd / en wel insonderheyd / om eenige oude gebouwen op te ruymen en af te breeken / aangestelt geworden/ die wy namaals helpen moesten / alsoo 't doen Vrydag was / welken de Mooren en Turken voor haren Sabbath vieren / soo dat ons geselschap desen dag niet aan den arbeyd was.

De Slaven tot opperluyden gebruykt.

's Anderen daags bragt men ons / nevens andere van ons geselschap / aan den arbeyd / welke een goede Duytse mijl weegs / in de Stad van het Slot af was / aldaar moesten wy oude huyssen af-breeken / en steen en hout van malkanderen affonderen / daar waren by ons / behalven onse wagters / eenige werk-basen met hare knegten / die alle witte Mooren waren / de selve souden een hooge muur af-breeken / die voor 't meeren-deel van gebakken steenen was; sy klopten met hare hamertjens 't eene steentje na 't andere uyt / soo dat se op die wijs wel een half jaar met

het af-breeken van die muur souden hebben moeten toe-brengen / soo niet mijn maat / de Pomersman, een beter vond had uytgedagt. Dese nam een grooten yseren hamer / en begon midden in de muur / een gat door te breeken / daar na nam hy een starken balk / stak hem in dat gat / en bond een lang sterk touw aan 't eynd van den balk / waar aan 40 van ons met alle magt trokken / hier op schudde en beweegde de muur / vallende het bovenste gedeelte der selve / op een-maal van boven neer / dat om sijn swaren val en seer groote stof / in 't eerst een groot schrikken veroorsaakte / tot dat men sag / dat het geen schade had gedaan. Aan dit gebouw hadden wy 18 dagen te arbeyden / van waar men ons alle avonden / weer na onse gevangenis toe bragt.

Nutte vond van den *Pomersman.*

De dagen zijn tot Cayro veel korter / als hier te Lande / alwaar de verheffing des Pools in de langte 61 graden / 50 minuten / in de breedte 29 graden en 50 minuten is / soo dat wy niet boven 8 uuren behoefden te werken / alsoo men ons als 't schoft-tijd was / een uur rust gaf / daar en boven hadden wy ander-half uur werk / om op de plaats van den arbeyd te koomen / en ook weer soo veel om na onsen Tooren te rug te gaan. De Mooren waren over onse neerstigheyd heel wel te vreeden / en lieten ons toe / kleyne plankjens en houten / soo veel als men onder den arm dragen konde / van de werk-plaats mede te neemen / dat wy onderweegen verkoften: want de Grieken en Jooden liepen ons daar-om na / aldus konden wy / somtijts wat meer / somtijds wat min / hier van nog een stuyvertje beschaaren / alsoo het hout seer duur is in Egypten, en nog seer schaars / ja geheel niet te krijgen / waarom sy ook de gedroogde kameel-mist branden / gelijk in sommige plaatsen van Duytsland de steenkoolen: voor dit geld koft elk na sijn geleegentheyd kaas / ajuyn / knof-look / brood en vleys.

Korte dagen tot *Cayro.*

Het hout seer schaars en duur in *Egypten.*

Dese onse dienstbaarheyd maakte ons indagtig / de dienstbaarheyd van het volk Israëls, als

de welke by gebrek van hout en stroo / juyst in dese selve Stad / ten laatsten met stoppelen hare Tichelen maken moesten. Want dit Cayro eertijds de Koninglijke Sit-plaats van de Pharaonen geweest is / gelijk hare Graf-steeden / van de welke hier na sal gehandelt werden / nog uytwijsen / en ook de Heylige Schrift en andere Geschiedenis-schrijvers getuygen. Wy maakten ons aldus onse dienstbaarheyd dies te ligter / en vertroosteden ons met de ballingschappen en gevangenis van Abraham , Joseph , Moyses , ja veel meer met de vlugt en ballingschap van onsen Saligmaker de Heere Christus self / die hy pas na sijn geboorte / op 't bevel van den Engel Gods / in dese Landen heeft uytgestaan en ondergaan / en wy leefden in die seekere hoop en verwagting / dat die God / die sijn volk Israël soo wonderbaarlijk uyt de handen van den Tyran Pharao verlost en gered had / ons ook niet in de dienstbaarheyd soude laten steeken / of vergaan / maar te sijner tijd ons weer soude verlossen en vry maken.

Stigtelijke overdenkingen van den Auteur.

En troost.

Als wy nu soo een tijd lang tot Cayro hadden geweest / quamen t' elkens op den Vrydag, die den Sabbath der Turken is / eenige Renegaten by ons / denkende eenige bekende / of Landslujden onder ons te vinden / onder anderen was 'er een Duytser, een gebooren Augsburger , die al soo oud was / dat hy begon te grijsen: daar quamen ook andere Natiën, maar ik en mijn maat vraagden maar na Duytsers. Daar was nog een Duytse Renegaat van Francfort aan de Mayn tot Cayro, als ik dat hoorde / soo gaf ik voor / dat ik van Francfort was / alsoo ik in die Stad tamelijk bekend was / en vrienden hadde / verhoopende op die wijs / door dit seggen / hem by ons te brengen / maar hy wilde sig van ons niet laten sien / doende ons egter door een ander groeten / en eyndelijk ook beloovende / dat hy tot Alexandriën soude by ons koomen / maar sulks is nooyt geschiet. Of hy sig geschaamt en gevreest

Werden van eenige Renegaten besogt.

vreest heeft / of wat daar van de oorsaak anders sints mag geweest zijn / heb ik niet konnen te weeten koomen / soo dat my en sijn naam / en sijn geslagt / zijn onbekend gebleeven.

Men vind in dit Groot Cayro seer veel gaar-keukens / die gesooden en gebraaden verkoopen / ten deele in hare huysen / en ten deele ook / dat sy het gints en herwaarts door de straten op kleyne ysere haardetjens / of konfooren te koop om-dragen / hier op leggen kleyne speetjens / die vol stukjens gebraden vlees zijn / van de welke myne makkers / dikwils in 't voor-by gaan / als men ons na den arbeyd / of weer daar van daan voerde / eenige stukken van 't spit / of ook uyt den eet-winkel self stalen : want aldaar geld het spreek-woord / Cibum ex igne petere : dat is / sijn kost uyt het vuur halen. Ook hebben de bakkers in dese Stad / haar brood niet alleen in hare winkels en op hare vensters / maar ook hier en daar op de straten en markten / op daar toe gestelde tafels en banken veyl / daar wy dan in 't voor-by gaan / mede nog nalatig / nog ook vies van vielen / om toe te tasten.

Veel gaar-keukens tot *Cayro*.

Daar van sy in 't voor-by gaan somtijds wat kaapten.

Als ook van de bakkers.

Op een tijd / als een van onse gesellen seekeren bakker een brood had ontloerd / liep de selve hem na / om hem den buyt weer te ontjagen : ondertussen quamen wy andere daar mede by / plonderden al sijn brood / en wierpen sijn tafel het onderste boven : daar op begon den bakker ons met een stok te keer te gaan / maar dit bequam hem heel slegt / alsoo onse wagters / die men Guardianen noemt / den bakker op 't lijf quamen / hem onder de voet smeeten / en hem 50 lustige stok-slagen gaven / met bedreyging en waarschouwing / dat nog hy, nog yemand anders magt had, om de gevangene van den *Turksen* Keyser te slaan. Dus moest hy ons met onsen buyt laten loopen / en nog spot en slagen / boven 't verlies van sijn brood / op den hoop toe hebben.

Voorval daar van.

Dit voorbeeld diende aan de bakkers / en an-

dere tot een waarschouwing / dat se ons met vreeden lieten: maar soo ras sy ons met onse voeyen en ketens naderhand maar van verre hoorden / of sagen aankoomen / soo ruymden / kramers / koks en bakkers vliegends alles uyt den weg / op dat wy haar geen schade souden toe-brengen. Overmits het niet alleen daar / maar geheel Turkyen door / aan de gevangene en slaven is toe-gelaten / insonderheyd waar eet-waaren veyl zijn / toe te grijpen: kan yemand daar en boven nog een beeter buyt maken / dat hy 'er niet op betrapt werd / is tot sijnen besten / de Guardianen moogen het heel geern sien / alsoo sy mede haar deel van den dief-stal hebben.

Verkoopers kramen haar goed op, als sy hen sien aankoomen.

Het gebeurde ook eens op een dag / dat wy van den arbeyd weer in 't Slot quamen / dat een Buffel op de klippen agter 't selve sig te bersten viel. Wijl nu de Turken en Mooren, diergelijk vee / dat dood is gevallen / of verdronken / of anders verstikt is / volgens hare Wet niet derven eeten / soo baden wy slaven daarom / en wierd ons ook gegeeven; daar op gingen wy 't villen / slagten en schoon maken / verteerende desen Buffel in gesooden en gebraden in weynig dagen / die ons mede niet qualijk bequam / alsoo dit het eerste vleys was / dat wy in Egypten geproeft hadden. Aan den Guardiaan vereerden wy de huyt / tot dankfegging / om dat hy ons aan dit statelijk geregt en onthaal geholpen had.

Bekoomen eenen Buffel om te eeten.

Overmids (als gesegt is) dese Stad uyt der maten groot is / soo dat de Inwoonders / ten deele wijt / ten deele na-by den Nijl woonen / soo zijnder by mijn tijd over de 18000 Kameelen en Drommedarissen getelt geworden / die het water daar uyt heen en weer door de Stad te koop dragen / sonder dat door Menschen / of Esels nog werd om-gedragen. Dit water werd eens-deels tot de noodsaaklijkheeden in 't dagelijks huys-houden / ander-deels om de straten en weegen / om de sware hitte en stof / daar mede te

Uytnemend groot getal van water-verkoopers tot *Cayro*.

besproepen / gelijk ook mede om aan arme / sieke en gevangene menschen / om Gods wil / mede te deelen / dagelijks van de luyden gekogt: soo dat veele Mooren en Arabieren, by dit dagelijks water om te brengen / haar onderhoud vinden. Hier en daar by de kerken en op de hoeken van de straten / staan groote aarde kruyken vol water / waar uyt men met een bakje / of napje kan scheppen / alles om Gods wil / dat alsoo van groote Heeren is gestigt / en bestelt. Daar zijn ook 2 water-moolens / die het water door 2 overwelfde water-leydingen / ten deele in het Kasteel / meer als een halve Duytse mijl ver / en ten deele in andere voorname luyden huysen / brengen.

Water-kruyken by de straten.

Ook water-leydingen.

Daar is mede een Pylaar / aan den welken men sien kan / hoe veel de Nijl-stroom wast / of valt; in Juny begint hy te wassen / als de Son in 't teeken van de Kreeft komt / 't welk duurt tot op den 19. Augusti. Als hy seer hoog is gereesen geweest / zijn de Inwoonders seer verblijd / en hebben groote hoop op een vrugtbaar jaar: want hoe verder dese Rivier over-loopt / hoe vrugtbaarder dat het Land werd. Op desen 19. Augusti, pleegen sy de sluysen wijd open te doen / waar op sig de Nijl aanstonts over de gantsche Stad en het omleggende Land uytspreyd / waar door dan het geheele Land bevogtigt en vrugtbaar werd / als boven gesegt is.

Peyl-paal van de *Nijl*.

Na dat wy nu met onse Guardianen wat beter kennis gemaakt hadden / lieten wy een van haar / zijnde een Italiaansen Renegaat van Genua, door den Augsburgse Renegaat / of verloochende / versoeken / dat hy sommige van ons op eenen *Vrydag*, wanneer wy niet arbeydeden, na de *Pharaonisse* Graven (alsoo noemen sy de Pyramiden) wilde brengen, om de selve te besien, dat hy ons toestond. Hy bragt ons dies-halven over den Nijl, uyt Cayro in Memphis, of Nieuw-Babel, daar na door het zand by de Pyramiden, die omtrent een halve Duytse mijl ver van de

Versoek der slaven, om de *Pyramiden* te sien.

Stad / digt by den Nijl leggen. De grootste was van den eenen vier-kanten hoek / tot den anderen 324 schreeden breed / 250 trappen hoog / en liep boven aan vier-kant spits toe / hoewel daar op nog een ruym plat van eenige schreeden breed is. In de eene Pyramide kan men in-kruppen / alsoo se van binnen hol is / maar niemand waagt sig daar in sonder brandende fakkelen: daar in siet men een Tombe, of Graf-steede van swart marmor / over de 9 voeten lang / en 5 hoog en breed. De andere Pyramiden zijn kleynder / egter 't zijn sulke gebouwen / en van soo geweldige steenen op-gemaakt / dat sy met regt in de Wereld geroemt werden / en alle wonderen der selve overtreffen en te boven gaan / zijnde ook alle de andere thans verwoest en t' onder gegaan.

Die beschreven worden.

Digt by dese Pyramiden siet men een beeld / dat men Androsphinga, of beeld van een menschelijke en gedrogtelijke gedaante / noemd / dat de Egyptenaars ter eeren van de 2 Hemel-teekenen / de welke haar allen rijkdom door den Nijl jaarlijks mede brengen / hebben opgeregt / volgens hare wijse / op welke sy hare meeningen door Sinne-beelden uytdrukken / als namelijk / boven een Jonk-vrouw en onder een Leeuw / waar door sy hebben te verstaan gegeeven / dat als de Son in dese beyde teekenen is / als in de maanden July en Augustus, wanneer de Rivier op 't hoogste wast en toe-neemt / tot aan sijn overstrooming toe / dat sig dan haar grootste rijkdom en welvaart aan haar komt vertoonen / 't geene sy op die wijse door Teekens en Sinne-beelden willen uytdrukken.

Gedrogtlijk beeld.

Van de groote deser Stad / en de meenigte des volks / is niet wel te schrijven / wijl sy niet alleen Romen en Parijs, maar ook Constantinopolen in de groote en uytgestrektheyd verre overtreft / waar van daan sy ook den naam van Groot Cayro heeft gekreegen. Sy werd ook van sommige Memphis, van andere Babylon, en van de Inwoonders Messer genaamt / 't is een seer groo-

Groote van *Cayro*, en des selfs namen.

te

te Stad en werd door den Nijl onderscheyden. Haren eersten bouwer was Cambyses, Koning van Persiën, in 't jaar der Schepping 3696/ sy is daar na van de Turk Selim ingenoomen/ in 't jaar Christi 1517. In dese Stad heeft den Apostel Petrus sijnen eersten Brief geschreeven/ gelijk op 't laatst van 't vijfde Hoofd-stuk is te leesen. Eersten bouwer.

Dese Stad legt niet boven 3/ of 4 dag-reysens ver van Jerusalem, zijnde alleen het geberg-te/ dat men Arabia Petrosa, dat is/ Steenagtig Arabiën noemt/ tussen beyden/ maar men reyst desen weg niet ligt te Land/ om de onveyligheyd van weegen de moordadige Arabise roovers/ die sig daar in op-houden/ en gestadig op den roof loopen; om welke te weeren en af te keeren/ send den Bassa van Cayro dagelijks eenige Ruy-ters uyt/ die wy meenig-malen van dese togten hebben sien weder-keeren/ dragende de hoofden van de door haar verslagene Arabieren op hare spiessen/ ook wierd aan elk/ die'er een om-bragt/ en des selfs kop tot getuygenis mede-bragt/ da-gelijks een Asper meer soldy gegeeven/ waar-om sy dan ook dese bloed-dorstige Arabieren on-ophoudentlijk vervolgen. Om dese redenen nee-men de Reysigers van hier na Jerusalem, meest haren weg langs den Nijl op Damiaten, en van daar over de Zee na Joppe, of Japhetta, eynde-lijk van daar te Land na Jerusalem, en dit met meer seekerheyd/ niet tegenstaande het wijt om is. Hier hebben ook eenige Consuls van Chri-sten Magten/ welkers Onderdanen alhier handel drijven/ haar gewoon verblijf: als die van Ve-netiën, des Konings van Vrankrijk, en der Ko-ninginne van Engeland, welke hare Lands-luy-den/ en ook andere Christen Natien, die sig in hare bescherming geeven/ te regt helpen/ gelijk tot Alexandriën, en in andere voorname Turkse Koop-steeden mede geschied. Is 3, of 4 dag-reysens van *Jerusalem*. *Christen Consuls* aldaar.

Daar zijn veele en verscheydene open plaatsen en Markten/ insonderheyd beneden aan de reg-

ter-hand / by den opgang van 't Kasteel / ook by een seer groote / schoone vierkante Kerk / sonder dak / welkers gelijk ik in geheel Turkyen niet gesien heb. Daar is ook een uytnemend loop-veld / in 't welke veel-maals menigerley Ridder-speelen gehouden werden / soo te voet / als te paard / de welke wy boven van den tooren onser gevangenis sien konden : alsoo 't gebeurde / dat even op dees tijd den Bassa sijne Ruyters en Soldaten monsterde / en sy tot eenige duysenden toe / met kostelijke kleederen en schoone montering der paarden op-trokken / waar van een deel met hare flits-boogen / die sy in een vollen galop tot drie-maal toe / op verscheydene op-geregte doelen / of merk-palen / met hare pijlen losten : andere meer met bysondere behendigheyd / en onder het snel rennen met 2 / en nog meer andere met 3 pijlen te gelijk na 't gemelde wit schietende. Andere sprongen in vollen loop van hare paarden en weer daar op / doende even-wel nog hare schooten met de flits-boogen. Eenige stonden steyl over-eynd boven op de rennende paarden / en schooten mede na 't wit. Eenige regteden andere korts-wijlen aan / die wy niet altemaal sien konden. Dese Ridder-speelen hielden sy den Bassa ter eeren / en gemeenelijk altijd / als sy gemonsterd werden. Het voet-volk queet sig mede / om met de boog en met het roer te schieten : elk op sijn wijse.

Schoone vierkante Kerk.

Loop-veld.

Daar de *Turken* sig drillen, en Ridderlijke oeffeningen houden.

Op dese en andere plaatsen / en markten heeft men allerhande dingen te koop : als gevangene menschen van d' aangrensende Landen / welke de Turken niet onderworpen zijn / ten deele witte / maar voor 't meerendeel swarte Mooren, werdende in dese Stad seer weynig slaven van de Christenen verkoft / alsoo se selden daar gebragt werden / die niet te vooren hare Heeren hebben : dese arme menschen werden aan de koop-luyden moeder-naakt voor-gestelt / op dat sy se ter deegen besien en betasten souden / of se ook gesond / en sonder gebrek / aan haar lijf en leeden zijn.

Slaven-markt.

Daar

Daar zijn mede bysondere plaatsen / alwaar men linden / vlas / leeder / hout / oly / koorn / ooft en alderhande wapenen en geweer te koop heeft / meer als ik noemen kan. Men vind 'er ook groote aarde potten en kannen / die wel 5 voeten hoog zijn / in de welke sy niet alleen in de huysen / maar ook in de scheepen / water / boter / kaas / melk / wey / oly en andere dingen bewaren / en met haar nemen / sommige daar van houden wel 2 / of anderhalf Aam nat / d'eene meer d'ander min.

Andere Markten.

Seer groote aarde Potten.

Van vier-voetige dieren siet men 'er ook seer veel te koop : als schoone Paarden / Olyfanten / Leeuwen / Krokodillen / (die sommige by de Lind-wormen vergelijken / dese hebben geen tongen / en doen groote schade soo te water / als te land / aan Vee en menschen) Meer-katten / Kameelen / Drommedarissen , Ichneumons , die sommige een Pharaonise Kat / of Muys noemen / Apen / Zibet-katten / om daar van Zibet te vergaderen / en meer andere seldsame dieren / welker namen ik niet weet / 'en nog veel minder heb konnen onthouden. Van gevogelte / Vogel-struyssen nevens hare Eyeren / Arenden en Arendsteen / die alhier en bysonder by Alexandriën seer veel in 't zand gevonden werden / Papegaayen / Onocrotali, of Sneeuw-gansen met groote kroppen / welke alle in dese Land-streeken gevangen werden / ook schoone Indiaanse Hoenderen en meer diergelijke / welke van de Christen Koopluyden opgekoft / en in Italiën en Vrankrijk vervoerd / en van daar verder na Duytsland gebragt werden. Hoe rijk ook dat dese Stad van Paarlen / Balsem / Speceryen en andere gewassen en meer diergelijke kostelijkheeden is / die se aan andere Landen komt mede te deelen / is onnoodig hier wijdloopig te verhalen / alsoo 't d'ondervinding genoegsaam uyt-wijst : want uyt Persiën in 't Gelukkig Arabiën, werden alle schatten en rijkdommen herwaards gebragt. De Neurenburger Waaren van allerhande geringe snuysteryen / Spiegels /

Markten van allerley Dieren.

Gevogelte.

Speceryen en kostelijke Gesteenten.

Ook *Neurenburger* Snuysteringen.

gels / Fluyten en diergelijke / zijn 'er overvloedig / waar van daan niet t' onregt het spreekwoord komt; de Neurenburger hand, gaat door al het Land.

Spreeken een *Jood*, die goed *Hoogduyts* sprak.

Na dat wy nu over de 6 weeken tot Cayro hadden geweest / wierden wy weer na Alexandriën opontbooden / waar over wy egter niet blijde waren / dewijl ons / door een Joode, die den Tol in de Stad Cayro en aan de Rivier den Nijl had / (welke soo goed Swaabs-Hoogduyts sprak / als of hy te Augsburg in de Stad gebooren was) wierd bekent gemaakt / dat men ons op de Galeyen soude setten / nogtans vertrooste hy ons daar by / dat wy ons hier over niet moesten ontsetten / of verschrikken / overmits wy in de Galeyen na Constantinopolen moesten varen / alwaar wy by den Hoogduytsen Afgesant / of ook by andere geleegentheyd / dies te ligter tot onse vryheyd souden konnen geraken: hy vereerde ook aan ons beyde Duytsers, aan elk een Medin, zijnde een silvere munt / van groote als een halve schelling / maar veel dikker / met Arabise letters bestempelt / zijnde van waarde omtrent 4 stuyvers / waar voor wy hem hertelijk bedankten / en overmits onsen Guardiaan, nevens de by-gevoegde Soldaten haar spoeyden / traden wy by 't Dorp Boulac, alwaar wy in den beginne ook 't eerst voet aan Land hadden geset / zijnde digt aan den Nijl geleegen / weer t' scheep / en voeren af na Rossetta. In dit af-varen sagen wy nog-maals de ongemeene vrugtbaarheyd des Lands van Egypten, aan beyde zijden van den Oever / soo van Suyker / Rijs / Dadelen / en bysonder van deftig en veel Vee / als Kameelen / Buffels / Schapen en Hamelen.

Gaan te *Boulac* t' scheep.

Eenige *Fransse* slaven steelen 2 Hamels.

Daar waren onder ons eenige moed-willige Franssen, aan de welke onse Wagters en Soldaten toe-lieten / dat se te Land gingen / en van de Mooren 2 Hamelen stalen / en niet tegen-staande dat de Herders met hare lange pieken / haar tot tegen-weer gereet maakten / soo dreygden de

Sol-

Soldaten met hare roers op haar vuur te geeven/ waar op sy moesten te rug wijken/ en de Hamelen agter laten/ die nogtans de Soldaten daar na voor haar selfs behielden/ en tot Russetta verkoften.

Wy sagen ook de Dorpen en Steeden langs den Nijl seer wel bewoond/ en bysonder rijk van gevogelte/ alsoo sy de End-vogels (gelijk ons menig-malen getoond is) Hoenders/ Eenden en Gansen/ die sy in bak-oovens/ op een sonderlinge wijs toe-bereyd/ uytbroeyen/ tot eenige duysenden op een-maal te gelijk; dat hier te Lande ongeloof lijk is. Dorpen langs den *Nijl* wel bewoond en vrugtbaar.

Als wy tot Rossetta weer aanquamen/ koft mijn Pomersman en ik voor een Medin vers brood/ gebakken vis/ en eenige bollen knoflook. Van hier moesten wy straks weer voort over Land na Alexandriën reysen/ na onse voorige gevangenis. Ons nagt-leger namen wy onderweegen in een dadel-bos/ naast een kleyn watertje van den Nijl, door 't welke de water-bakken tot Alexandriën gevult/ en alsoo vee en menschen gedrenkt werden. In dese nagt wilde mijn makker den Pomersman los breeken/ want hy gruuwde voor de Galeyen/ en hy verliet hem op sijn swemmen/ denkende/ als hy over den Nijl was/ dat hy dan wel verder voort soude koomen: maar ik wederried het hem heftig/ met aanwijsing van 't groot gevaar/ waar in hy sig soude steeken/ weegens de Mooren, die over-al in 't veld woonden/ en hem ten eersten weer vangen souden/ aldus begaf hy sig weer tot lijdsaamheyd. Koomen te *Rossetta*. Den *Pomersman* sijn voorneemen, om uyt te breeken, ontraaden.

Wanneer wy nu des anderen daags weer in onse gevangenis tot Alexandriën waren aan-gekoomen/ nam mijn mede-gesel en ik/ uyt bysondere insigt/ een hoek in 't agterste van 't gevangenhuys in/ alwaar wy voor hadden ons heyl/ was 't moogelijk/ te versoeken/ of wy konden los raaken/ daar op begonden wy met spitse en scherpe houten de steenen uyt de muur uyt te

Breeken door de muur van 't gevangen-huys.

breeken / en niet tegenstaande de selve al vry dik was / braken wy 'er nogtans in weynig nagten soo diep in / dat wy van de andere zijde het ligt al sien konden; als wy tegens den dag scherp toe-sagen / waar heen dat wy braken / ondervonden wy / dat wy regt op de plaats van een Jood uytquamen / derhalven was alle onse moeyte en hoop te vergeefs / wy stieten dan de steenen weer in 't gat / soo goed / als wy konden / want wy waren in geen kleyne vreese / alsoo 't ligt had konnen uytkoomen tot onse groote schade.

Maar te vergeefs om los te raaken.

Versien de Galey van voorraad.

Hier en tussen quam een Galey van onse Patroon uyt Syriën, om eenige dingen / insonderheyd Oorlogs-behoeften / mond-voorraad en andere noodsakelijkheeden af te halen / dese moesten wy 't scheep dragen / en de Galey helpen toe-rusten / en na dat wy alles geladen en geschikt hadden / quam een voornaam Heer uyt Sataliën, een deftige Stad in Asiën, waar van het omgelegen Land ook sijn naam ontfangt; dien hadden wy bevel / om derwaarts in Asiën te brengen / alsoo hy Kadi, dat is / Regter / of Schout / in het selve Landschap was.

Koomen het eerst op de Galey.

Na dat dese nu sijn verblijf-plaats in de Kajuyt had ingenoomen / wierden wy aanstonts na malkanderen in de Galey gebragt / en vast gesmeed: doen had men een droevig geween / en naar gehuyl by sommige konnen sien / soo dat het jammerlijk en erbarmelijk was / ook soodanig / dat onsen Guardiaan self / die een Renegaat / en van Napels geboortig was / mede schreyde / de welke ook met barmhertigheyd beweegt / weetende dat het tegens den winter-tijd seer koud op 't water is / aan ons arme / verlatene / naakte gevangene Christenen, voor twee en twee / een nieuwe wolle deeken schonk / op dat wy daar mede des nagts / of anders op rust-tijd ons souden konnen dekken en verwarmen / beveelende aan ons met diepe sugten daar by / om God voor hem trouwlijk te bidden en aan te roepen.

Bermhertigheyd van een Renegaat.

Versoek des Schrijvers.

In dit vast-maken versogten wy beyde Duytsers, om

om by een te mogen blijven / als ook geschiede / werdende wy aanstonts nevens 2 witte Mooren, die als struyk-roovers gevangen waren / naast by de mast / op de linker-zijde aangesmeed/ alsoo dat wy met ons vieren aan eenen riem moesten roepen.

Dewijl nu de Galey van alles klaar was / en dat ook de Turkse Soldaten sig op hare banken geplaatst hadden / wierd aanstonds door 't gewoone fluytje bevoolen / het anker te ligten / 't welk ik en mijn Pomersman nog ongewoon waren. Soo haast het anker opgewonden / en weer op sijn plaats was / moest men de riemen in de hand neemen / dog met voor-afgaande last en bevel / om onse kleederen en hemden tot aan de middel, tot op de bloote huyd uyt te schudden; 't welk ons in den beginne seer hart en beswaarlijk voor-quam. Want als wy met ernst aan de riemen trekken souden / waren 'er eenige onder ons / gelijk ook ik / om mijne swakke leeden / in dit hand-werk geheel onervaren / en de riemen niet magtig / waarom ik al vroeg van den Commandeur slagen over mijnen rug kreeg. Als-doen begon onse elende eerst ter deegen / doen sugteden en schreyden wy tot God / denkende op ons lieve Vaderland / maar helaas! alles te vergeefs.

Moesten haar tot de middel toe naakt uytschudden.

Werd van den Commandeur geslagen.

Als wy buyten de Baay van Alexandriën, op de ruyme Zee waren gekoomen / en goede wind hadden / gaf men ons weer een teeken met een fluytje / om de riemen in te halen / de spriet neer te laten / de zeylen aan te slaan en op te halen / 't welk alles met der haast en vaart / in soo korten tijd geschiede / dat het yemand ongelooffelijk schijnd / die het niet gesien heeft. Doe nu de zeylen den wind gevat / en de Galey braaf vaart maakte / beval men ons wederom / onse kleederen en hemden / of wat wy hadden aan te trekken / alsoo de wind op 't water koud is / en als men stil is / aan het besweette en verhitte naakte lijf seer schadelijk is. Wy voeren niet lang / maar

Worden gelast sig wederom te kleeden.

maar met ſoo goeden wind / dat wy Alexandriën, en 't geheele Land haaſt uyt het geſigt verlooten/ en dat wy niet als hemel en water ſagen.

Terwijl wy nu alſoo aan de ruſt waren / gaf men ons t' eeten / dat wy dien dag nog niet gehad hadden / gaande den Guardiaan met een ſak vol beſchuyt van bank tot bank / die hy met de ſchaal in de hand / aan yeder bank 2 pond / om onder ons vieren te verdeelen / uytreykte. Hier van namen beyde de Mooren het beſte / en gaven my en mijnen Pomerſman, dat de muyſen en de wormen hadden uytgeknaagt / en over gelaten / daar wy ons in moeſten te vreeden ſtellen/ alſoo wy dit leven en de ſpraak nog ongewent en onervaren waren. Wat ons drinken aangaat / daar toe hadden wy 2 vaatjens met water onder onſe bank ſtaan / daar ſchepte d' eene Moor met een houte nap uyt / en na dat ſy beyde genoeg geſoopen en hare ſwarte bakkuſſen daar in gewaſſen hadden / gaven ſy voor ons beyden het grond-ſop / waar mede wy ook al moeſten te vreeden zijn / zijnde alſoo ons gewoon onthaal / bedorven brood / en dat nog weynig genoeg / ſtinkend water / en ſlagen in overvloed.

Krijgen beſchuyt met het gewigt.

Slegt water om te drinken.

Na dat wy ruym 3 etmaal met tamelijke goede wind alſoo waren voortgevaren / kregen wy land in 't geſigt / dat de Turken en Mooren aanſtonds kenden / en met een bly geroep Natolien, dat is Aſien, noemden. Maar alſoo 't den Stuurman wat te hoog had genoomen / moeſten wy de zeylen laten vallen / en de riemen weer in de handen neemen / en langs het land / dat wy ter linker zijde hadden / heen roeyen / tot dat wy eyndelijk in een Haven / Porto Veneto genaamt/ niet wijd van Satalien in-liepen / van waar wy in weynig uuren / de Stad Satalien in 't Koningrijk Pamphilien bereykten. Dit Land was vry berg-agtig en ſeer vrugtbaar / byſonder om de Stad / die niet heel groot en digt aan de Zee is geleegen / zijnde met alderhande vermaaklijke hooven en tuynen / fraaye boomen en gewaſſen rijke-

Sien *Aſien.*

Koomen tot *Satalien.*

rijkelijk verciert. De Haven legt pas beneeden aan de Stad / die op eenige heuvels legt / en een Kasteel op een berg heeft / dat over de Haven en de Stad gebied. Het is een tamelijke koop- en handel-stad / alwaar veele Christenen en ook Jooden woonen / onder de Turken, die haren handel en Negotie op Africa en Europa drijven.

Des selfs Haven en Kasteel.

Als wy den Kadi hadden aan land geleevert / versagen wy ons met vers water / haalden het anker op / en namen onsen weg na 't Eyland Cyprus. Wy lieten aan onse linker-hand Tarsus, die heerlijke Stad / welke door de geboorte van den Apostel Paulus beroemt is / en quamen 's anderen-daags gelukkig in Cypren, in de Haven la Fontaine Amoureuse, of de Liefde Fonteyn, aan. Van de welke d' Inwoonders en Schippers dit vertellingje hebben: „dat eertijds „een Konings Dogter uyt Engeland, welke in „beede-vaart na 't Heylige Graf reysde / alhier is „aangekoomen / en van den Koning van dit Ey„land is verkragt geworden / waar van dese Haven en Fonteyn de naam heeft behouden / op dat een soo scheudelijke daad nimmer soude vergeeten werden / andere Heeren en Vorsten tot waarschouwing / op dat sy het jus hospitii, of 't regt der herbergsaamheyd niet mogten schenden / als strijdende met alle Geestelijke en Wereldlijke regten.

Vertrekken na *Cyprus.* *Tarsus.*

Fontaine Amoureuse.

Dit Eyland is het schoonste en grootste in de heele Middelandse Zee, 't is een seer magtig Koningrijk / vol van allerley kostelijke vrugten en gewassen / hebbende sijn naam van 't kooper bekoomen / waar van het / als mede van andere metalen / treffelijke Mijnen en Berg-groeven heeft / 't selve hebben de Venetianen een ruymen tijd onder haar geweld gehad; maar 't is over korte jaren / namelijk in 't jaar 1572. onder de tyrannye der Turken gekoomen / onder welkers jok het helaas! nog blijft sugten. Want na dat Famagusta, 't welk de voornaamste Haven en Koop-stad van dit Eyland is / 11 maanden lang

Lof van 't Eyland *Cyprus.*

door

Beleegering van *Famagusta.*

door een swaare beleegering en onophoudelijk stormen / dier-maten verswakt / benaauwt / en van alle hulp / of ontset 't eenemaal berooft was / hebben sy tot behouding van haar leven / Gods-dienst / goed en vryheyd / op toesegging van den Turksen Generaal Mustafa, haar eyndelijk over-gegeeven. Maar den bloed-hond hield haar geen geloof / dyende het meesten-deel jammerlijk vermoorden / en Marcus Antonius Bragadenus, die als Gouverneur de Stad ridderlijk en braaf beschermt had / niet alleen neus en ooren af-snijden / maar ook daar na levendig villen. D' overige Christenen, smeet hy voort meeren-deel op de Galeyen / van de welke ik 'er nog eenige in dese swaare dienstbaarheyd soo te Constantinopolen, als te Rhodus ontmoet heb.

Wreedheyd der *Turken.*

Als wy nu 's morgens vroeg by den donker / digt langs het Eyland heen voeren / sag onse voorwagt / 2 tamelijke groote / egter eenigsints lage klippen in de Zee leggen / meenende / dat het Christen Zee-roovers / of Coursairen waren / waar van sy aan den Hoofd-man aanstonts kennis gaven / die heel ontstelt yeder beval in 't geweer te koomen: maar als den dag door-brak / en wy 'er nader by quamen / sag men / dat het maar klippen waren / daar op quelden en verweeten de Turken en Mooren malkanderen hare ydele en vergeefse vrees / hoewel wy wel gewenst hadden / dat het Christen Galeyen mogten geweest zijn / alsoo sy onse Galey / die met soldaten niet seer voorsien was / ligt hadden konnen veroveren / waar toe wy haar trouwelijk souden hebben de hand gebooden / maar als hare vrees / soo is ook onse hoop en troost te vergeefs geweest.

Hunne vrees-agtigheyd.

Wy quamen nog-maals aan een schoone valley en een haven / die van 't zout / den naam van Salina, of Zout-keet heeft gekreegen / alsoo men daar het zout uyt de klippen haalt / en met scheepen na andere benabuurde plaatsen vervoert. Dese Haven / gelijk ook d' andere / heeft geen / of wey-

De Haven *Salina.*

weynig besetting aan de Zee / maar soo ras men eenig schip van verre verneemt / koomen plinks eenige Turkse ruyters daar na toe-schieten / ten eynde dat niet ergens heymelijk yemant uyt-geset / en alsoo het Eyland mogt overvallen werden. Alhier namen wy vers water in / en koften onse soldaten allerley spijse / daar na voeren wy met een mooye koelte van Cypren na Syrien over / waar van wy 's anderen daags 't gebergte / om sijn hoogte / haast in 't gesigt kreegen. In Syrien quamen wy tussen Sidon en Baruti, dat eenige Cappadocien noemen / welke 2 steeden ongevaar 4 / of 5 mijlen van een leggen aan den berg Libanon. Onsen Kapiteyn had last / om na Baruti te varen / daar wy dan ook eyndelijk met goed geluk en voorspoed aanquamen / hoewel seer moede en mat / wijl wy ons met de riemen van Sidon na Baruti wakker weeren moesten / alsoo ons den wind meer tegen / als mede was. In welken arbeyd ik soo vermoeyd en dorstig wierd / dat het my onmoogelijk was / om my langer van drinken t' onthouden / waarom ik een weynig waters uyt ons vaatjen schepte / om eens te drinken / en my een weynig te laven en te verquikken; maar 't bequam my heel slegt / wijl een van de Mooren, die by my aan de ketting stond / my den nap met water in mijn aansigt stiet / dat 'er my den mond van aan 't bloeden raakte / dit moest ik alsoo met gedult verdragen / en had nog daar toe niet eens gedronken. Ik greep derhalven de riemen weer aan / soo sterk als ik kon / hoewel ik seer flaauw van honger en van dorst was. Eyndelijk quam my in den sin / dat onder de sit-bank van de soldaten een vaatje met water voor de selve lag / daar ik / in schijn dat ik 'er yets anders te doen had / onder de bank na toe sloop / en begon uyt het vaatjen te drinken: maar terwijl ik aldus neer-gekroopen lag / om te drinken / siet soo komt 'er een golf / die my overstroomde / en met den slag my mijn rood mutsje van mijn hoofd weg-nam / alsoo dat my dese geringen dronk

Komt in *Syrien.*

De Schrijver lijd grooten dorst.

Word slegt van een *Moor* gehavent.

Ongelukkig drinken.

dronk seer duur quam te staan. Alsoo ik namaals niets en hadde / om mijn blood beschooren hoofd dag / of nagt voor hitte en koude te bewaren.

Koomen in de Haven van *Baruti.*

Wanneer wy nu by Baruti aanquamen / (wiens langte is van 67 graden 30 minuten / en breedte 33 graden 40 minuten /) zijnde een fraaye Stad / geleegen aan den voet van den berg Libanon by de Zee / met een fraay Kasteel op een hoogte / en hebbende 2 schoone Havens / waar van de naaste aan de Stad de grootste en seekerste is / die al bereyds met Galeyen beset en vol was / alsoo dat wy / na dat onse Kapiteyn de uyt Egypten mede-gebragte mond-voorraad en Oorlogs behoeften had over-gelevert / met onse Galey in de andere Haven moesten gaan ankeren / by de welke naast aan veele schoone wijn-bergen en granaat-boomen stonden / die ons wel te pas quamen / alsoo wy daar van door de soldaten / en andersints onder 't houd en water halen / ook wat bequamen.

Alwaar eenige vrugten krijgen.

Daar waren nevens den Ofchiali, zijnde den Kapiteyn Bassa de voornaamste Bewinds- en Hoofd-lieden / welke onder de Turken te water te gebieden hebben / met hare toegeruste Galeyen by malkanderen / en hielden haar Feest / brandende dien gantschen nagt ligt en op de Kerktoorens / en de lantaarens / op de Galeyen / en vertoonden met het laten waayen van vlaggen en wimpels / trommels / trompetten / schalmeyen en fluyten / op haar manier / groote vreugde.

Vreugd door de *Turken* bedreeven.

Kort hier na vertrokken wy weer / en voeren langs het gebergte Libanon Oost-waards aan na Tripoli, met de gantsche Vloot: maar de Krijgs-oversten / als ook het meeste krijgs-volk / reysden te land / sommige te paard / maar het meesten-deel te voet. Wy Christenen dagten / gelijk ons dan ook de Turken hadden te verstaan gegeeven / dat dit maar alleen uyt vermaak geschiede / dat se haar te Land / om d' onlust van de Zee

Vertrek na *Tripoli.*

maar

maar wat begeerden te verversſen: maar 't quam wel anders uyt / alſoo die bloed-honden van voornemen waren / om d' arme Chriſtenen van 't gebergte Libanon, die Maroniten, van ſommige ook Truſci, genaamt werden / t' overvallen / te berooven / en uyt te delgen / als ook geſchied is / want ſy hadden heymelijk nog veel volk in dit gebergte verſteeken / met welkers byſtand ſy gewapender hand in hare wooningen / hier en daar in 't gebergte verſpreyd / vielen; ſoo dat deſe arme menſchen / om deſen onverſienen over-val / hare huyſen en alles moeſten agter-laten / en genoeg te doen hadden / om haar leven van 't geweld der onbarmhertige en bloed-dorſtige Turken te redden / en haar in de hoolen en kuylen / heggen en ſtruyken van 't gebergte te verſteeken / niet anders / als wanneer een verlaten kudde ſchapen door verwoede wolven verſtroopt / verſcheurt en vernielt werd.

De *Turken* overvallen de *Maroniten* en *Truſci*.

Tot dit bloed-bad en vervolging der arme hulpelooſe Chriſtenen, moeſten wy mannen en wapenen aanvoeren / ook mede aan land koomen / om deſe jammer en elende / God weet het / met wat bekommerde en ſchreyende oogen / aan te ſien / en den roof / die ſy d' arme Chriſtenen op een moordadige wijſe hadden afgeperſt / in de ſcheepen laden en bewaren / hebbende de ſoldaten haar de geringſten huys-raad niet laten houden / en niet alleen hare kleederen / maar ook hare yſere potten en ketels / blekke ſchootels / en meer andere diergelijke dingen (op dat ik van goud en ſilver ſwijge) alles na de Galeyen geſleept / dat ſy daar na om half geld tot Tripoli weer verkoft hebben.

De Roof daar van in de Galeyen gebragt.

Na my van een Griek is te verſtaan gegeeven / ſoo is d' oorſaak van dit over-val / plondering en verderf geweeſt eenen Ibraim Baſſa, doenmaals Baſſa van Egypten, de welke ſijne ſoldaten in langen tijd niet betaalt had / en haar daarom deſen togt / ten koſten van deſe arme luyden haar goed en welvaart / toe-liet / om haar alſoo te be-

Oorſaak van deſen vyandlijken inval.

breedigen en ook hem selven met sweet en bloed van dese verdrukte Christenen te verrijken / hierom heeft hy aan sijn krijgs-volk / en ook aan ander / dat 'er mede quam by-vallen / desen vyandelijken in-val toe-gestaan / en ook den selven nevens andere Bassas en Beys met sulken lust aangesien en bygewoont / als of 'er een jagt tot vermaak wierd gehouden.

Nader redenen dien aangaande.

De voornaamste oorsaak egter van desen in-val / is de gierigheyd en roof-sugt van desen Ibraim Bassa geweest / overmids hy doen-maals de oudste dogter van den Turksen Keyser Amurath vrijde / waar toe hy groot geld en goed / dat hy uyt dese plondering onnoemelijk veel heeft bekoomen / wel van doen had / gelijk hy dan ook aan sijnen Schoon-vader Amurath, een geheelen Koninglijken Croon van suyver goud gegooten / ter waarde van 600000 kroonen / daar van heeft vereert / buyten meer andere schenkagien / de welke hy aan sijn Bruyds Vader en aan andere gedaan heeft.

Doe nu dit woedend krijgs-volk in haar roof-gierigheyd / tot schade en ondergang van de Christenen des gebergte Libanons versadigt was / trad elk weer t' scheep / en wy voeren met gestadig roepen / alsoo wy geen wind hadden / na Tripoli, de Hoofd-stad van Syrien. Op dese reys wierd ik eenige malen / om het roepen met geessels en touwen / op mijn naakte lijf / swaarlijk geslagen / dat mijnen getrouwen en vromen med-gesel / die ook somtijds mede wat van by-staan kreeg / soo seer deede / dat hy tegens den Turk in 't Italiaans seyde / en ik sulks ook selfs versogte / dat sy my maar in de Zee wilden smijten, op dat ik van dit martelaarschap mogt af-koomen: want het my wegens dorst honger en kommer onmoogelijk was / yets meerders te doen. Nogtans volherde ik / door Gods hulp en bystand / nog tot in de Haven van Tripoli, als wanneer ik soo vermoeyt was / dat ik van dorst / honger / en ondraaglijken arbeyd daar heen viel / en ook my

Den Schrijver ellendig geslagen.

niet

niet mogelijk was / om weer op te staan / alsoo ik geen laaffenis / nog ook niet het alder-geringste hadde / om t'eeten / of te drinken.

Als doen fugte ik tot God den Almagtigen / dat hy my door sijne grondeloose barmhertigheyd dog niet wilde verlaten, en my van dese onverdraaglijke jammer en elende, of door beschikking van den tijdlijken dood (die ik meenigmaal begeerde) verlossen, of als het evenwel sijnen Goddelijke wille bleef, my nog langer met een soo harde en beestelijke slaverny te kastijden, (hoewel ik de selve nog swaarder om mijne sonden wel verdient hadde) dat hy my dan dog wilde verleenen den bystand van sijnen Heyligen Geest, die my met lijdsaamheyd en troost mogt ondersteunen, tot dat het aan sijne Godlijke Almagt soude behagen, om my van dese dienstbaarheyd te verlossen. Daar op ondervond ik door Gods hulp in my soodanige kragten / dat ik geheelijk te vreeden was / niet alleen / om d' uytgestane elenden te verdragen / maar ook het toekoomende met Christelijke lijdsaamheyd aan te nemen / en ik ook my selven in mijn innig en yverig gebed met dese Heylige spreuk vertroostede: dat God niemand boven sijn vermogen besoekt. Sijne klagten en sugten tot God.

Onder anderen valt alhier aan te merken / dat tussen Tripoli en Baruten in Syrien, het gebied van den Patriarch van Jerusalem eyndigt / by een water / Passus Canis genaamt / alwaar 't gesag van die van Antiochien begint / wiens kerkelijk gebied sig door Kleyn Asien en een gedeelte van Groot Asien uytstrekt. Soo dat 'er 4 Patriarchaten, of Pausschappen in geheel Turkyen zijn: als dat van Alexandrien, Constantinopolen, Antiochien, en van Jerusalem, als vooren gesegt is. 4 Patriarchaten in *Turkyen.* De Stad Tripoli in Syrien, welkers langte 67 Graden en 30 Minuten / breette 34 Graden 20 Minuten / is de heerelijkste koop-stad aan de Zee / die in geheel Syrien is te vinden / sy legt omtrent een half uur weegs van de Zee-haven / daar de scheepen aan-koomen / aan 't *Tripoli in Syrien.*

Gebergte en in een schoone vermaakelijke Valley/ de welke met Hooven en Tuynen / vol van allerhande vrugten en gewassen / vervult en omringt is. De Haven / daar wy in-liepen / is niet al te bequaam / en om sijn lage Rotsen en klippen gevaarlijk en sorglijk / soo dat men by nagt daar niet wel in kan loopen / leggende mede de scheepen / by onstuymig weer / seekerder van verre in de ruyme Zee / als na-by Land / of in de Haven / insonderheyd Koopvaardy scheepen / alsoo den Baay / of Haven weynig / of niet voor den wind beschut is.

Geleegenheyd der Haven.

Naast by de Haven is een vierkanten tooren sonder dak / waar op geduurig wagt werd gehouden / en ook eenig geschut legt tot bescherming van de Haven. Een weynig van strand op 't land / staat een schoon steene huys / in 't welke de Koopluyden hare vertrekken en pakhuysen hebben / daar sy alderhande Waaren uyt- en inladen / waar toe wy mede al ten deele gebruykt wierden. Van dit koop-huys / by welke geen andere wooning gebouwt staat / gaat men tussen schoone Tuynen / lieflijke Dadel / Granaat / Vijgen / Oranjen en Appel-boomen / als mede Wijngaarden / die door het afvlietende water van den Berg Libanon, dat omtrent 2 mijlen daar van daan sijn oorsprong heeft / werden besproeyd en bevogtigt / tot in de geweldige en hoog-beroemde Koop-stad Tripoli, die wel tamelijk groot / maar niet sterk is. In de selve is een oud Kasteel / dat met Janitsers beset is / de huysen zijn 'er laag / sonder dak / en boven heel plat / soo dat men daar op kan gaan wandelen. Anders zijnder geen bysondere fraaye huysen / behalven de Turkse Mosqueen, en van hare Bad-stooven / die van Marmor-steen zijn opgebouwt / gelijk mede in andere plaatsen.

Tooren.

Koop-huys aldaar.

Na dat wy hier nu 2 / of 3 dagen hadden stil gelegen / ook eenige korven met kostelijke Confituuren hadden in-geladen / versagen wy ons met vers water / (alsoo ter dier plaatse heerelijke Fonteynen

Laden Confituuren.

teynen zijn / die van 't Gebergte Libanon af koomen) en wy keerden met onse Galey alleen / op 't bevel van onsen Gesag-voerder / weer na Cypren, na de heerelijke en wijd-beroemde Stad Famagusta, die eertijds Salamine van den Koning Teucer is genaamt geworden / zijnde een schoone stapel van allerley goederen / uyt de Oosterse en Zuyderlijke Landen. Sy is 80 mijlen weegs van Syrien gelegen / alwaar wy dan 's anderen daags 's avonds aan-quamen. Dese Stad legt onder het Gebergte Oost-waards / digt aan de Zee / sy is nog fraay en rijk / maar over korten tijd veel magtiger geweest / eer sy in 't jaar 1572 onder den Turk quam.

Famagusta de Hoofdstad van *Cypren.*

Des selfs geleegenheyd.

Van dese Stad voeren wy digt by 't Eyland heen / alwaar wy ons met vers water / en de Soldaten haar met spijs versagen. Hier na keerden wy weer na Egypten, alwaar wy niet wijd van Damiaten, en dus wel 40 Duytse mijlen weegs te hoog aan-quamen / alsoo sig de Turken en Mooren op verre na soo wel niet op 't Kompas en de Navigatie verstaan / nog soo seeker gissen en mikken konnen / als de Christenen.

Koomen te *Damiaten.*

Onkunde der *Turken* in de Zeevaart.

De Stad Damiaten is mede een voorname Koop-stad in Egypten; egter van de Christenen niet seer tot de koopmanschap gebruykt / om dat se wat ongelegen legt / en een gevaarlijke Haven heeft / om dat de Nijl daar in de Zee vloeyt / soo dat de scheepen meenigmaal daar buyten een tijd lang moeten op anker leggen / alsoo 'er de Haven niet heel seeker is. Om dese redenen voeren wy 'er ook niet aan / maar lieten se aan de linker-hand / en scheepten over na Alexandriën, alwaar wy met vreugden / hoewel niet alle / aanquamen / alsoo onderweegen door den grooten en swaren arbeyd / als ook door honger en dorst sommige krank wierden en storven. Onder andere storf ook een Malteser Soldaat / op den selven dag / dat wy weer tot Alexandriën aanquamen / die sy ons / op ons bidden en aanhouden / toe-lieten / om aan Land in 't zand te moogen begraven.

Damiaten een voorname Koop-stad.

Koomen weer tot *Alexandriën.*

Doen wy nu weer tot Alexandriën waren aangekoomen / in 't eynde van September, wierden wy binnen weynig dagen van onse Galey-boeyen los gemaakt / en ons andere kettingen / die wat ligter waren / en de welke wy in de gevangenis / en in onsen arbeyd op 't Land droegen / aangedaan. Men schikte sig ook om 't Winterleeger te houden / en moesten wy de Oorlogs-behoeften / kruyt / kogels / ook het kleyn geschut / riemen / zeylen / touw-werk / roer / &c. in 't magasijn dragen / voorts wierden wy in onse oude herberg / de gevangenis gedreeven / uyt de welke men dagelijks eenige van ons / tot allerley voorvallenden arbeyd gebruykte / en dus in- en uytvoerde.

En aldaar in hun gewoon gevangenhuys.

In October quam onse Patroon, Mahometh Bey van Alexandriën mede aan / met nog 3 andere Galeyen. Hy was een verloochende / of Renegaat / uyt het Eyland Pantalariën geboortig / zijnde in sijn jonkheyd door de Turken gerooft / en in Egypten van kinds-been af / in 't Turks geloof opgebragt / en naderhand tot soo grooten eer opgesteegen / dat sijn eygen Heer / die mede Bey tot Alexandriën is geweest / hem sijn Dogter en Ampt door groote geschenken en voorbeeden naliet / zijnde anders de Ampten en Heerlijkheeden hier geensints erffelijk.

Des Schrijvers *Patroon* was een verloochent *Christen*.

Na dat nu de Galeyen leedig gemaakt en ontwapent waren / liet hy in de maand November, de nieuwe gevangene voor hem koomen / en koos voor sijne lijf-eygene onder ons uyt / alle jonge en gesonde manschap / de oude en swakke gaf hy over aan den Sultan, om op de Galeyen van Rhodus, die doen mede aldaar waren / te dienen: want de helft van ons was aan den Sultan, of Keyser / en de overige helft aan hem / als Bey van Alexandriën vervallen.

Die een verdeeling maakt van de slaven.

Terwijl men met dese verkiesing beesig was / was niemand meer verschrikt / als ik / weegens mijne swakke lighaams kragten / wijl ik merkte / dat den Tyran maar de sterkste begeerde / en

Daar *Heberer* seer om ontstelt is.

en vreesde ik niet alleen mijnen getrouwen gesel/ en Landsman Joris Kopke te verliesen / maar ook des Turksen Keysers Lijf-eygen te werden / die veel minder aan hare vryheyd konnen koomen / als andere gevangene onder Bassaas, of Beys, waar van ik al over-lang genoegsaam onderrigt was; ik stond aldus in groote sorg / op welke zijde my den Tyran stellen soude. Ondertussen gaf God het geluk (soo anders soo een ongeluk en druk / een geluk mag genaamt werden) dat wy beyde Duytsen, tot sijne Lijf-eygene genaast en aangenoomen wierden / waar over wy ons in al ons leet niet weynig verheugden. Reden daar van.

Als wy nu na sijn wel-gevallen alsoo verdeelt waren / wierden onse mede-gevangene / die den Sultan waren aan-bedeelt / aanstonts van ons op de Galeyen van Rhodus, met groot geween en naare klagten / gevoert en vast geklonken / maar wy in ons voorig gevangen-huys ingeslooten. Droevig scheyden.

Kort na desen onderstond een oude gevangen / die 't Land en de spraak ten deele bekend was / met een Christen jongen / welken onsen Tyran tot sijn Turks geloof genoodigt had / de vlugt te neemen / en sig met den jongen weer in de Christenheyd te begeeven; maar hy wierd in sijn voorneemen verraden / betrapt / en weer by ons in swaare gevangenis gebragt / in de welke hy hierom onmenschelijke straffen / tot aan sijn dood toe / heeft moeten uytstaan: alsoo hem alle dagen op sijn naakte lijf / met een geblogte touw 100 slagen wierden gegeeven / daar op men hem dan liet leggen / en maar met weynig water en brood laafde / tot dat hy eyndelijk van de groote smert der geessels / des geronnen bloeds / ook van honger en kommer (na dat hy dese elende en marteleye / tot op den tienden dag had uytgestaan) met groote begeerte en verlangen aan God / in duystere angst en quelling / sijnen Geest opgaf. Wreede straf van een slaaf, die getragt had om weg te loopen.

Welk afgrijselijk voorbeeld aan ons andere ge-

vangene / soodanigen schrik aanbragt / dat wy alle van vreese sidderden en beefden : dese jammerlijke mishandeling moest den jongen / die met hem op de vlugt was geweest / dagelijks aansien / en met weenende oogen by-woonen / om hem daar door af te schrikken / en tot omhelsing van 't Turks geloof te noodigen: anders geschiede hem doen-maals geen leet / maar hy wierd weer onder de Hof-houding van onsen Tyran aangenoomen / en soude in 't uyterste verderf van lijf en ziel / door verloochening onses Saligmakers / zijn gebragt geweest / ten ware hem God niet wonderbaarlijk door sijn voorsienigheyd had behouden.

Dat hun alle deed sidderen en beeven.

Doe nu onsen Patroon den Tyran / een tijd lang tot Alexandriën had uytgerust / wierd hy van sints / om sijn Winter-verblijf tot Cayro te houden / eens-deels den Bassa ter eeren / en ook ander-deels / wijl het tot Cayro by Winter-dag vermaaklijker is / en dat 'er wel meer korts-wijl in soo een groote en geweldige Stad te sien is. Hy nam derhalven eenige van de gevangene Christenen met hem / en liet ons andere in 't gevangen-huys / alwaar wy soo nu en dan / tot allerhande arbeyd / van onse wagters / soo in de Stad / als ook buyten de selve / op veelderley plaatsen / wierden gebruykt. Alle morgen quam een groote Moor by ons in 't gevangen-huys / brengende warme gesooden / en met zout bestroyde boonen / ook wel gebradene en gedroogde te koop / die wy slaven van hem koften / ten deele voor geld / die 't had / ten deele ook om oud yser / loot / hout / oude lappen / wat wy maar hadden / alsoo de Moor in alles gading had en aannam / waar door wy genood-drukt wierden / om onse handen te gebruyken / en daar wy aan den arbeyd gebragt wierden / te kapen en te steelen / wat wy maar konden / 't zy in scheepen / of in huysen.

De Patroon vertrekt na Cayro.

Moor, die warme boonen verkoopt.

Gestoolen goed in betaling genoomen.

Wy hadden in onsen kerker een lang blok-hout / waar in men wel 50 van ons te gelijk kon insluy-

sluyten/ daar wy ook in den beginne/ ten deele/ bysonder over nagt wierden ingeslooten/ daar door ging een groote/ sterke/ ronde/ yseren bout/ die by-na een el lang was/ die nam mijn mede-gesel/ de Pomersman, en verkoft hem aan een Jood. Door dit geld hadden wy een goede wijl gesooden boonen te eeten/ maar de gebraden lusten ons niet/ om dat se al te hard waren. Soo onsen Guardiaan daar was agter gekoomen/ hy soude ons die boonen wel uytgepepert hebben. Wat ongedierte wy aldaar vergaderden/ wat ongemak en verdriet wy daar dag en nagt moesten uytstaan/ kan elk ligt afneemen/ wijl wy altijd met ons tween/ of drien aan een geslooten waren/ en waar den eenen (met verlof) de nood-druft dreef/ moest den ander ook volgen/ 't was dan by dag/ of by nagt/ daar dan menig sijn kameraad om in den slaap moest stooren/ en meer vloekens en scheldens/ als danken verdiende/ maar in der waarheyd niemand behoefde een ander te beschelden/ want alles wierd op sijn tijd al weer vergolden en vereffent.

Staaltje hier van door den *Pomersman.*

Ongemakken van de boeyen en 't gevangen-huys.

Als wy nu in dit gevangen-huys/ (dat ter geener zijde nog venster nog ligt/ maar alleen van boven in 't midden/ een invallend ligt door een groot blind had) alsoo digt op malkanderen gestompelt waren/ wierden wy door de muffe stank van dese dompige plaats/ slegt onthaal/ honger en kommer/ en ook weegen de meenigte van 't ongedierte/ by-na alle/ hoewel niet op een-maal te gelijk/ maar op bysondere tijden en by beurten krank; maar God sterkte ons wonderbaarlijk/ want wy och arm! nog gerak/ nog gemak/ of eenig ander onderhoud hadden/ als water en brood: in dese elenden beweesen wy 2 Duytsers malkanderen broederlijke trouw/ soo dat ons God/ welken wy sonder ophouden met sugten/ bidden en Psalmen loofden en aanriepen/ ons wonderlijk sterkte en weer ophielp/ 't welk ook de grootste en laatste ongelegentheyd is geweest/ die wy in 't gevangen-huys van Egypten

Van de welke sy meest alle siek werden.

Hare Godvrugtigheyd.

pten hebben uytgestaan. Also in de reysen op Zee (de Heere zy gelooft en gedankt) geen van ons beyden oopt een uur is siek geweest / daar wy in tegen-deel veele van onse gesellen hebben moeten over boord werpen.

Getal der dooden onder hen.

Geduurende dit Winter-leeger / storven 'er van de Christenen niet boven 8 / of 10 / maar van de witte en swarte Mooren storven 'er over de 40. In 't midden van de Winter was tot Alexandriën weynig koude / om Kers-tijd reegende het / als of het hier te Land in April soo een koelen regen geeft.

Een *Saraceens* of *Turks* Propheet komt in den Voor-hof van de gevangenis.

Daar quam eens op een tijd / op een Turksen Feest-dag een Saraceens Propheet / in den Voor-hof van onse gevangenis / dese ging gants naakt / zijnde alleen met oude lappen om sijn teel-deelen bedekt / hy was over-al beschooren / en stelde sig wonderbaarlijk aan in sijne gebeerden. Wy Christenen hielden hem voor een geslooren en volslagen gek / of anders voor een sinloos mensch: maar de Mooren hielden hem voor een Propheet / en beweesen hem Goddelijke eer / buygende hare hoofden voor hem / en agteden haar zalig / dat sy sijne oude lappen kussen mogten. Van dit soort van Propheeten hebben sy onder haar onderscheydene Ordens. Van desen seyden ons onse Guardianen, dat hy steets in de wildernis leefde / en naauwlijks drie / of viermaal in 't jaar by menschen quam en hem sien liet / om haar van haren Mahometh te prediken / en / na sy meenden / aan haar te voorseggen. Sijn spijs waren wortels en kruyden / hy at nog brood / nog vleys / nog vis / nog ook eenige andere spijs / die de menschen plagten te nuttigen. Hy bleef niet boven 2 / of 3 uuren by ons / nam sijn afscheyd van de Mooren en Turken, en ging weer in de wildernis.

Des selfs spijs en drank.

Doe nu in 't jaar 1586. de voortijd weer op hand schoot / moesten wy dagelijks / soo wel de Galey van onsen Heer / als ook andere scheepen helpen toe-rusten. Om dees tijd quam 'er een Gal-

Hebreen Pag. 90.

Galjoen van Constantinopolen na Alexandriën, in 't welke eenige Duytse Heeren / Graven en van Adel waren / die na Jerusalem, en op den Berg Sinaï voor hadden te reysen / met namen: Graaf Hendrik van Thurn uyt Moravien; Hector Arnauwer, uyt Oostenrijk; Ambrosius Tesmar, uyt Pomeren van Kolberg; Karel Nutzel van Neurenburg, en van Christoffel Wexius, van Jena, uyt Thuringen: en dan nog eene uyt Saxen, of Westphalen, welkers naam ik niet gekent heb.

Duytse Reysigers koomen tot *Alexandriën.*

Dese hadden geen kleyn ongeluk / alsoo tussen Rhodus en Alexandriën, van haar een valies wierd opgesneeden / waar uyt haar over de 1000 dukaten / nevens hare Paspoorten en Wissel-brieven / mitsgaders nog eenige ringen en juweelen waren ontstoolen. Van dit ongeluk wisten sy niets / voor dat sy tot Alexandriën de Haven invoeren / als wanneer elk na sijn goed liep / en het te samen sogt / om 't eerst uyt te treeden; want als Christoffel Wexius, die de voor-gemelde Heeren diende / en mede ten deele haar Tolk was / hare Bagagie mede te samen bragt / vond hy dit valies geopent / in 't welke sy haar grootste wissel / schat en Paspoorten hadden / waar over hy buyten maten seer verschrikte.

Die op 't schip seer bestoolen waren.

Als dit de Heeren gewaar wierden / wierden sy mede seer ontstelt en verslagen / en wisten nog raad / of daad / hoe sy weer aan 't hare souden koomen / en vroegen na den Patroon / of Schipper van 't schip / dat een Turk was / en maakten hem haar ongeluk / dat haar in sijn schip was overgekoomen / bekend / biddende hem / om dog sijn best te willen doen, dat sy dog weer aan haar geld en goed mogten koomen, anders souden sy genoodsaakt werden, sulks aan den *Grooten Heer* te klagen, in wiens vry-geleyde sy tot nog toe gereyst hadden. Den schipper gaf haar slegt bescheyd / seggende / soo sy hem yets hadden te bewaren gegeeven, soo soude hy het haar ook weder leveren, maar overmits sy haar goed

En daar over in geen kleyne bekommering geraakt.

Middelen tot ontdekking der dievery aangewend.

goed selfs in hare bewaring hadden genoomen, moesten sy aan haar selven de schuld geeven, dat haar eenige schade en verlies was over-gekoomen, nogtans wilde hy haar ten gevalle, elk een, die met haar gevaren quam, eer hy aan Land trad, laten betasten, of men soo den dader mogt vinden, gelijk 't ook geschiede / maar men heeft nog den dader / nog yets van 't gestoolen goed konnen ontdekken. Waarom dese goede eerlijke Duytsen met een bedrukt gemoed hier hare voeten aan Land setteden / en by den Venetiaansen Consul haar herberg namen / aan wien sy haar ontfangen en seer beswaarlijk ongeval / heel bedroeft klaagden.

De *Jooden* ontdekken den dief.

Wijl nu tot Alexandriën haar veele Jooden ophouden / die ten deele met Koopmanschap / ten deele ook met andere saken handelen; sommige ook haar door Tolken latende gebruyken (alsoo sy gemeynelijk verscheydene spraken konnen) soo heeft de Consul terstond eenige Jooden ontbooden / aan de welke hy in 't by-zijn van dese Duytse Heeren / onder beloften van een goede vereering / belast heeft / goede navorssing te doen, of geen *Jooden*, Goud-smeeden, of andere, dese gestoolen goederen, als goude ketens, en andere kleynodien souden te koop aangebooden, of het geld, om te wisselen, gebragt werden, daar op wierd haar de juyste gedaante / waarde en soort van dese goederen en penningen beschreeven / en ook niet lang daar na / of den dief was ontdekt en bekend / alsoo hy aan een Goud-smid eenig goud / om te wisselen / had gebragt: het was de knegt van den Patroon / of Schipper / een gebooren Turk: dit alles wierd door den Consul van Venetien aan den Kadi, of Regter van Alexandrien bekend gemaakt / met ernstig versoek / om den dief by de kop te vatten, en ook te noodsaken, om het gestoolene weerom te geeven, gelijk ook ten deele geschiede. Maar boven alle naauwe ondervraging en dreygementen / beleed den dief / niet meer als 600 dukaten

Dat den knegt van den Schipper was.

Krijgen 600 dukaten weerom.

ten te hebben / voorgeevende / dat hy alle d'andere dingen / als Paspoorten, Wissel-brieven / en onder de selve ook een Borst-lap / in den welken niet weynig gouds was in-genaayt geweest / had over boord in de Zee geworpen / op dat hy daar door niet mogte verraden werden.

Op 't vlijtig aanhouden van den Consul, kreegen de Duytse Heeren by de 600 dukaten wederom / wijl men van den dief niets wijders krijgen kon / van het welke sy aan den Kadi een statelijke vereering deeden / met versoek / om den dief-stal verder, soo 't moogelijk was, na te speuren, waar op den Kadi aan haar den dief tot lijf-eygen over-gaf / om met hem na haar goed vinden te handelen: maar de Duytsen betuygden / daar niet mede gedient te weesen / nog ook hem te begeeren / op dat haar daar door niet eenigsints verder ongeluk / of ongemak mogt bejegenen.

Het overige was verlooren.

Terwijl haar dit ongeluk tot Alexandrien wat heeft opgehouden / is haar ter ooren gekoomen / dat 2 Duytsen aldaar gevangen lagen. Op dat sy nu eygentlijk weeten mogten / wie dat se waren / is uyt haar Christoffel Wexius by ons in 't gevangen-huys gekoomen / die men evenwel niet geern by ons liet koomen: maar hy wist van 't loon / geevende aan den Guardiaan een vereering / op dat hy hem soude in den voor-hof in-laten / alwaar wy ook met ons beyden aan eenen ketting gesmeed / half naakt en kaal geschooren / uyt de gevangenis quamen. En of wel geen van ons beyden aan hem dat maal bekend was / liepen hem egter de traanen over d'oogen / om dat hy ons in soo een jammerlijken toestand vond.

Hooren dat 2 *Duytse* slaven tot *Alexandrien* zijn.

De welke *Christoffel Wexius* gaat besoeken.

Des selfs medelijden en weemoedigheyd.

Overmids hy onse geleegentheyd / en hoe wy in dese elende gekoomen waren / begeerde te weeten / maakte hem voor eerst mijn Pomersman sijnen naam en vaderland bekend / gelijk ik daar na ook deede. En na dat hy een wijl tijds met ons had gesprooken / en vernam / dat ik gestudeert had / en ook ervarentheyd in vreemde Landen

den

den en sprakén had/ wierd hy nog tot grooter droefheyd bewoogen. Dewijl sy ook een Pomersman, als voor-seyt is/ in haar geselschap hadden/ bad hy ons/ dat wy eens souden by sijne Heeren tot den *Consul* van *Venetien* koomen, dat wy heel geern doen wilden/ by aldien wy van den Guardiaan verlof mogten verwerven. Alsoo wy buyten dat gaarne oorsaak/ om uyt te gaan/ hadden gehad/ om 2 konstapels/ van Bremen geboortig/ welke kort te vooren met een Genouees schip daar waren aangekoomen/ aan te spreeken/ met een van de welke mijn kameraad Kopke, voor desen in den Oorlog van Portugal was bekend geweest/ en van den welken wy ook hoop hadden/ om een vijl te krijgen/ tot onse aanstaande verlossing/ gelijk het dan ook door Gods hulp aan mijn kameraad nog gelukt is/ als hier na sal verhaalt werden.

Versoeckt om by hen in 't huys van den *Venetiaanschen Consul* te koomen.

'sAnderen-daags versogten wy om verlof van onsen Guardiaan, om na 't huys van den Venetiaansen Consul te moogen gaan/ en de vreemde Duytse Heeren/ voor haar vertrek/ aan te spreeken/ dat hy ons toestont/ na dat wy hem elk voor af 2 Aspers vereert hadden/ doen gaf hy ons een swarten Moor mede/ om ons te bewaren en te geleyden.

Daar sy verlof toe krijgen.

Als wy nu in de Venetiaanse Fundica quamen/ vonden wy de Duytse Heeren by malkanderen/ die ons vriendelijk onthaalden/ en onsen toestand/ en hoe wy in dese elende gekoomen waren/ wijdloopig onder-vroegen/ ook groot medelijden met ons hadden/ met die vertroosting daar by/ dat, indiense niet soodanig ongeluk, door den dief-stal in 't schip, gehad hadden, sy ons beyden souden verloft hebben, maar tegenwoordig moesten sy helaas! selver anderer luyden hulp gebruyken/ voorts gaven sy ons t' eeten en te drinken. Als doen vroeg my de Heer Karel Nutzel van Neurenburg, wat Lands-man ik was? en welk mijn beroep? dien ik antwoorde/ dat ik van *Heydelberg* was, en dat ik van jongs op gestudeert had, en

En de *Duytse* reysende Heeren vinden en spreeken.

en dat ik naderhand, om vreemde ſpraken te leeren, en wat te beſoeken, was gaan reyſen, waar op my by de Ridders van *Malta* deſe gevangenis was over-gekoomen. Als dit de Saxer, of Weſtphalinger, die by hem was / aanhoorde / ſeyde hy tegens my / ik had mijn regte loon, ik moeſt by mijn Studien zijn gebleeven: dien antwoorde de Heer Nutzel, niet alſoo! gy weet immers nog niet, wat ons kan over-koomen gelijk wy bereyts al groote ongelukken hebben uyt-geſtaan; een jong menſch moet wat beſoeken, komt hem dan een ongeluk over, gelijk deſen och arm! maar te veel heeft ondervonden, moet men eer, en meer medelijden met hem hebben, als hem daar over beſtraffen. Wy verdrooten ondertuſſen d'onbeſcheydene redenen van deſen Saxiſchen kaarl niet weynig.

Onbeſcheydenheyd van een *Weſtphalinger*, en beſcheydenheyd van een *Neurenburger*.

Geduurende deſe ſamen-ſpraak / quamen beyde de Bremer Konſtapels mede daar by / waar van den eenen / genaamt Barent, een vijl by hem had / welke hy aan my onder dit praten heymelijk toeſtak: na dat wy ons nu van allerhande ſaken na genoegen hadden beſprooken / en onſen wagter ons vermaande / om weer na de gevangenis te keeren / namen wy ons affcheyd van de voor-gemelde Heeren / en wenſten haar beter geluk op hare voorgenoome reys / waar tegens ſy ons onſe verlooren vryheyd toe-wenſten / vereerende aan ons 2 Rijksdaalders / die wy met de hoogſte dankſegging aan-namen / en wy gingen met vreugden weer na ons gevangen-huys / niet alleen om 't gelds wil / maar veel meer wegens de vijl / die wy gekreegen hadden.

Krijgen een vijl van een *Bremer* Konſtapel.

En 2 Rijksdaalders van de *Duytſe* Heeren.

Nu willen wy Hoog-gemelde Heeren / na Cayro en Jeruſalem laten reyſen / en weer aan onſen arbeyd treeden / welke ſtrekte / om alles tegens de toekoomende vaart weer klaar te maken.

Die na *Jeruſalem* verreyſen.

Daar wierd om dees tijd / niet wijt van onſe Galey in d' agter-haven tot Alexandrien, een nieuwe Karmoeſaal gebouwt / voor eenige Kooplyden tot Alexandrien, als de ſelve ſoo ver gemaakt

Sy helpen een nieuw *Turks* vaartuyg van de werf in 't water brengen.

was / dat men se nu van de stapel in Zee soude laten loopen / spraken dese Kooplupden onsen Guardiaan, om de hulp van de Christen-slaven daar toe te moogen gebruyken / waar toe wy op 't bevel van den Guardiaan ook willig waren: als men nu dit vaartuyg / met opgesteeken vlaggen / soude laten af / en in 't water loopen / wierd 'er een koe door de Mooren by-gebragt / die sy aan de Zee / volgens een Heydens gebruyk / wilden op-offeren / op dat dit schip des te meer geluk op 't water mogt hebben.

Steelen een Koe.

Terwijl nu soo Mooren, als Christenen haar uyterste best deeden / om 't schip van de werf in 't water te brengen / stoolen 3 van ons de koe / en bragten se in ons gevangen-huys / daar na nevens d'andere toe-loopende / om 't schip te helpen af-stooten / als ook geschiede. De Mooren lagten selfs om dese gaauwheyd / en 't mishaagde haar niet / dat wy alsoo ons fortuyn sogten / latende het sonder eenig tegen-spreeken daar by blijven; en aldus kreegen wy ook eens vleys om te eeten.

2 Slaven loopen weg.

Desen Winter / soo ver heeft onsen Patroon Mahometh Bey, als boven gemeld is / tot Cayro sijn Hof gehouden / aldaar zijn 2 oude slaven van hem uyt-gebrooken / die de spraak tamelijk verstonden / overmids men nu de selve niet weer heeft konnen agter-halen / is men te weeten gekoomen / dat sy by een Italiaan, die aldaar brandewijn en andere wijnen verkogt / dikwils waren uyt en in gegaan / waarom onsen Patroon oorsaak heeft genoomen / om gedagten Italiaan by de kop te vatten / seggende / dat hy sijne slaven had doen ontkoomen. Ongeagt nu desen Italiaan

Een *Italiaan* in haar plaats geset.

sig op 't hoogst ontschuldigde / en ook sijn onschuld aanbood te bewijsen / mogt het geensints helpen / maar hy wierd by ons in ons kot tot Alexandrien gebragt / en daar na nevens ons op de Galey vast geklonken. Of hem regt / of overlast is geschied / kan ik niet seggen / maar wel dat hy een dertele en moed-willige onverlaat

was /

was / die hem selven over sijn ongeluk weynig bekommerde / waarom wy ook dies te minder mede-lijden met hem hadden.

Overmids dat Paasschen op de hand schoot / soo maakte ik een Gedigt (Carmen) op d' Opstanding van onsen Heyland / de Heere Christus Jesus, in hoop / om een goede vereering daar voor te krijgen. Ik ging dieshalven op Paas-dag / met verlof van den Guardiaan, nevens andere Fransse slaven / na de wooning van den Franssen Consul, daar ontmoete ik 2 Italiaansche Monnikken / die doenmaals de bediening van de Mis / gelijk sy dat noemen / hielden. Aan dese gaf ik mijn vaars over / met versoek / dat sy 't aan den Heer *Consul*, en aan andere Koopluyden van mijnentwegen dog wilden aan-bieden, en voor my om eenig onderhoud, of een penningjen ten goede spreeken; alsoo ik naakt en blood was, en my schaamde, om selfs voor de Heeren te verschijnen. Maar ik quam hier qualijk te pas / mids die beyde Heeren botterikken (Fratres ignorantiæ) geen een woord Latijn konden / en daarom swaarigheyd maakten / het Digt over te geeven / dus was al mijn hoop in rook verdweenen.

Den Schrijver maakt een *Latijns* Gedigt op *Paasschen.*

Dat de Monnikken niet verstaan, en daarom niet willen overgeeven.

Doe ik nu heel treurig met mijn geselschap weer te rug ging / ontmoete ik op de straat een Frans Koopman / aan wien ik het selve aanbood / dese nam 't ook in dank aan / en schonk my 2 Medins, daar ik my ten hoogsten over verheugde / en eyeren / boter / en brood voor koft / dat hier alles heel goed koop is / hebbende wel 30 eyeren om eenen stuyver / en soo quam ik wel beladen / weer by mijn kameraad in ons kot / alwaar wy ons Paas-feest hielden / onse eyeren kookten en bakten / en een teugje wijn daar toe dronken / noodende de 2 Engelsse na de geleegentheyd van onsen toestand by ons te gast / want wy hadden in lang 't soo vol op niet gehad / wy dankten derhalven eerst God en ook den vroomen Heer / die dese barmhertigheyd aan my had beweesen.

Vereert het aan een *Frans* Koopman.

Die hem 'er 2 Schellingen voor geeft.

Met de welke hy sijn *Paasschen* houd.

De *Duytse* Heeren koomen wederom van *Jerusalem* na *Alexandrien.*

Niet lang na Paasschen, quamen de boven-gemelde Duytse Heeren weer van Jerusalem na Alexandrien, willens om met d'eerste geleegentheyd na Constantinopolen te varen / en quam Christoffel Wexius weer in 't gevangen-huys by ons / vindende my in mijn hand-werk van kousen breyen beesig / waarom hy begon te lagchen / maar ik seyde hem / dat het was om brood te verdienen (de pane lucrando) hier-om had hy te meer mede-lijden met my / en vertrooste ons / met te seggen / dat hy tot bekooming van onse vryheyd by de *Hungarisse* Gesanten tot *Constantinopolen*, de Heer *Paulus* van *Eitzingen*, en de Heer *Betz*, sijn best soude doen: Ook seyde hy ons van een Goud-smid / die tot Constantinopolen woonde / genaamt Hans Rattich, welke van Stolp uyt Pomeren van geboorte was / en mijn kameraad wel kende / waar over wy ons hooglijk verheugden / nemende alsoo afscheyd van malkanderen om in 't korten / als 't God soude behagen / malkanderen tot Constantinopolen weer te sien.

Worden door *Wexius* met seer goede hoop vertrooft.

Reys na *Constantinopolen.*

Als nu alles tot onse reys na Constantinopolen gereet was / quam onsen Patroon weer na Alexandrien met sijne Hof-houding / en maakte hem klaar / om aan boord te koomen. Ook seyde men ons aan / dat wy ons vaardig souden houden, alsoo wy op de Hoofd-galey / die den lantaarn agter op had / in de welke onsen Patroon was / souden aangeslagen werden.

Werden een voor een betast, en waarom.

Doe wy aan boord souden gaan / moesten wy een voor een over een lange smalle plank gaan / terwijl elk van ons bevoelt en betast wierd / of hy geen mes / spijker / of naald met hem in de Galey bragt: daar op wierd ik en mijn medegesel niet weynig verleegen / weegens de vijl / die wy gekreegen hadden / en by ons droegen. Maar wijl ik kleyn en schraal / ook naakt en onsienlijk was / soo dat men my niets quaads toe-vertrouwde / nam ik de vijl by my / en bond se boven aan 't dik van mijn been / verbergende de

selve

selve alsoo onder mijn broek: als nu soo d'een na d'ander bevoelt/en besogt wierd/wierd ook mijn mede-gesel de Pomersman geroepen en naauw besogt/ welken ik aanstonts volgde/ en als ik mede mijn knap-sakje wilde gaan uyt-schudden/seyde de Guardiaan tegens my: scheerje maar voort, jou dorre Schild-pad, je hebt genoeg aan jou magere huyd te dragen, en hy besogt my gants niet/ waar over ik om de bijls wil (die my anders wel in een groot ongeluk soude gebragt hebben) seer wel te vreeden was.

Den Auteur werd uyt veragting over-geslagen.

Wy nu alle aan boord zijnde/ wierden verdeelt/ en de grootste en sterkste in 't agter-schip/ maar de kleynste en swakste in 't voor-schip geplaatst/ waar door ik tegens mijn wil/van mijn mede-gesel den Pomersman, met geen kleyne bekommering/ van my voor hem/ gelijk ook met geen minder van hem voor my/ wierd verdeelt en afgesondert/ alsoo hy voor aan de derde bank/ om sijne groote en sterkte/ tot een voor-aansitter wierd bevordert. Maar ik wierd in de bank naast de mast/ nevens 2 Fransen, eenen Napolitaan, en eenen dief-agtigen Turk, die paarden had gestoolen/ met ons vijven aan een gesloten. Dese 2 Fransen konden heel wel kousen breyen/ van de welke ik ook te vooren in 't gevangen-huys dit hand-werk had geleert. Wijl ik nu de Fransse taal heel wel kende/ kon ik het afscheyd van mijnen Duytser nog dies te ligter versetten.

Verdeeling der slaven in de Galey.

Sijn naaste buuren en geselschap op de selve.

Leert breyen van de *Fransse.*

Ondertussen dat wy hier nog in de Haven lagen/wierden wy Christenen meest-tijd/om allerley noodsaaklijkheeden te verrigten/als mede om den huys-raad van den Patroon in de Galey te dragen/ van onse boeyen en ketens los gemaakt/ daar men de Turken en Mooren daar ter plaatse/ als ook ander-waarts in Asien, of Africa niet ligt uyt den ketting ontsloeg/ om dat sy eens-deels aldaar t'huys/ en ook van wegen de spraak en hare vrinden/ ligtelijk hulp tot haar ontvlugten krijgen konnen/ welk voordeel de

Wanneer men de *Turken* en *Mooren*, en wanneer men weer de *Christenen* de meeste vryheyd gaf.

Christenen niet en hebben / daar-en-tegen wanneer wy met de Galeyen na-by de Christenheyd quamen / wierden wy niet alleen niet los gemaakt / maar moesten nog dikwils / boven onse gewoone voet-boeyen / ook arm-boeyen dragen / alles strekkende / om daar door het ontvlugten te beletten.

Moorse slaaf verdrinkt sig selven.

Nogtans is 't gebeurt / dat een witte Moor, die 4 Christenen aan syn bank tot gesellen had / alleen in de bank aan den ketting was gebleeven / welke den ring los brak / aan den welken alle 5 de kettingen waren vast gesmeed / en dus onvermerkt met al de kettingen / sig uyt wanhoop / over boord in de Zee storte / daar hy ook in versoop.

Krijgt een halve Rijksdaalder voor een *Latijns* Vaars.

Ik had kort te vooren / nog in ons kot aan Land den 137. Psalm Sapphico Carmine, dat is / op digt en rym van de Poëtesse Sappho, beschreeven / en door een van myn mede-gesellen aan den Priester / of Hof-prediker van den Franssen Consul toe-gesonden / die myne gesellen in 't uyt- en in-gaan der Stad ook hadden ontmoet / en die daar op door eenen Spanjaard, myn mede-gevangen / welke hem bekend was / aan my een halve Ryksdaalder tot danksegging vereerde / welke / om ons op onse reys met kaas en brood / ajuyn en knof-look / te voorsien / seer wel te pas quam.

Vangen een seer groote Schild-pad, die se opeeten.

Terwyl wy nog in de Haven / om allerhande dingen / nog dagelyks met de sloep af en aan voeren / sagen wy een Schild-pad / die door d'onstuymigheyd van de Zee in de Haven was geworpen / daar heen swemmen / dese peurden wy digt agter-aan / dryvende de selve met onse riemen tegens het land / soo dat wy se met onse handen gevangen namen / daar op maakten wy se kapot en schoon / kookten se / en deelden se onder ons uyt / en sy was wel heerelyk goed / en soo blank / als hoender-vleys / maar 't vet / dat 'er aan was / was eenigsints swart-agtig. Ik heb van myn leven geen grooter Schild-pad gesien:

sien: het schild / of schaal / die se droeg / was ruym ander-half el lang / en wel een el breed / die een Jood van ons kogt voor 3 Aspers, daar wy 't brood voor kogten / om het vleeş mede te eeten.

Doe nu alles klaar en vaardig was / moesten wy ons uyt de agter-haven in de voorste begeeven / om aldaar nog eenige lieden in te neemen / en wel insonderheyd den gevangen Graaf / Ridders en Edellupden / welke den Patroon heymelijk van Cayro had laten brengen / om de selve tot Constantinopolen aan den Grooten Heer over te leveren. Sy wierden niet in de kettingen geslagen / maar gingen met hare boepen op de Galey / waar sy wilden / zijnde wel gemoed; alsoo sy verhoopten door den Franssen Gesant / en andere voorschrijvens aldaar hare vryheyd te bekoomen: maar 't liep heel anders af / als hier na nog sal verhaalt werden.

Krijgen de Graaf en Ridders aan boord.

Wanneer nog voor ons vertrek / de matroosen de mast aan alle zijden met touwen / om tegens 't geweld van den wind de seylen te konnen voeren / na behooren / versien moesten / als mede de katrollen / waar door de touwen / die de mast op-houden / met sterk aanhalen ondersogten / brak een dubbeld katrol / die heel swaar / en wel 2 voeten lang was / de selve viel van boven neer / en trof een Fransman, genaamt Francoys, slaande hem sijn been digt by de knye aan stukken. Dese Fransman was mede te gelijk met ons gevangen / en had ook al sijn heyl tot Cayro, als gesegt is / met uyt-breeken versogt / alsoo hy in de Turkse spraak al tamelijk ervaren was.

Een vallend katrol breekt een been van een *Fransman.*

Als hem dit ongeluk over-quam / meenden sommige / dat dit tot sijn groot ongeluk was / maar het viel uyt tot sijn groot voordeel / soo dat hy ook eyndelijk daar door sijn vryheyd verkreeg: want overmids hy aldus gequetst zijnde t' scheep onbequaam was / liet men hem weer aan land in 't gevangen-huys brengen / op dat hy aldaar / neffens nog een ander Fransman, die aan de

Tot sijn geluk.

koorts doodelijk krank lag / genaamt de la Maison neuve, soude waar genoomen en weer geholpen werden / alsoo hy een seer bevaren Zeeman was.

Steeken in Zee.

Na desen liet de Patroon, tot een teeken van ons vertrek / de vlag van de steng waayen / en nam sijn afscheyd / met eenige Kanon-schooten / uyt de Haven van Alexandrien, aldus staken wy een Duytse mijl weegs Zee-waarts in / en wijl ons den wind diende / haalden wy de riemen in / en trokken de zeylen op / waar mede wy goede vaart maakten / en op den vierden dag voorspoedig tot Rhodus aanquamen.

Koomen tot *Rhodus.*

Maar overmits onsen Patroon haast maakte / mogt niemand aan Land gaan / uytgenoomen alleen eenige slaven / om vers water en hout te halen / derhalven voeren wy in weynig uuren weer van dit Eyland weg / nemende den goeden wind waar / met welken wy aan den derden dag tussen 't Eyland Samos en 't vaste Land quamen / alwaar wy op 't onvoorsienst door onweer en tegen-wind wierden opgehouden / en te rug gedreeven. Hier lieten wy de zeylen weer vallen / en greepen de riemen aan / daar wy nagt en dag genoeg mede te doen hadden / op dat wy de Galeyen / voor 't geweld van de woedende golven / eenigsints regt en van malkanderen hielden; want wy vreesden / dat wy malkanderen souden voor den boeg loopen / en in de grond stooten. Desen storm en tegen-wind namen / met den invallenden donkeren nagt / met geweld de overhand / soo dat naauwlijks yemand weeten konde / waar hy was: doen schreeuwden ons de Turken uyt wanhoop toe / dat wy *Christenen* onsen God dog souden om hulp aanroepen. Maar 't was eyndelijk alles te vergeefs / want de kragt van de wind en van de ontstelde Zee was soo groot / dat onse Galey / tegens alle onse tegenpoogingen / na Land tegens de klippen / met soodanige onstuymigheyd / wierd aangeworpen / dat een goed deel der riemen aan spaanderen

Waar van sy wederom vertrekken.

Sware Storm.

Worden tegen de klippen geworpen.

sprong /

sprong / welk gekraak elk soo grooten schrik aanjoeg / dat sy niet anders meynden / of de Galey ging geheel na de Kelder / en dat wy alle moesten verdrinken / waar door ook veele van de Turkse Soldaten oorsaak namen / om met seer groot gevaar op 't Land te springen / en haar leven te redden / waar over egter de Patroon heel qualijk te vreede was. Doen wierden wy gedwongen / om het anker uyt te werpen / en aldaar te blijven leggen / tot dat de onstuymigheyd des winds en der vreeslijke golven wat bedaart waren. De Soldaten begeeven sig met gevaar te Land.

Den volgenden dag wierden de Galeyen / voor soo veel men ter dier plaatse konde / weer wat gekalefatert / wy hadden ook eenige riemen op voorraad onder in de Galey / (gelijk men altijd voor allen voorval mede neemt) waar mede men ons weer voorsag: daar op ligten wy 't anker / en wy staken weer Zee-waart in / houdende den selven streek / die wy te vooren hadden moeten verlaten / wy liepen Samos voor-by / en raakten met een fraaye koelte aan 't Eyland Mytilena, alwaar wy in de voorste Haven / by de Stad aanvoeren / en 't anker vallen lieten / en de andere Galeyen sig met de riemen / die haar nog ontbraken / en andere behoeften / als ook met vers water versagen. Kiesen wederom Zee. Koomen te *Mytilena.*

Onse Patroon was weegens den uytgestanen storm / schrik en schade / heel onlustig / en haastede hem / uyt enkele misnoegtheyd en hertseer / weer op de reys na Constantinopolen. Hier toe hadden wy geen wind / soo dat het op de riemen moest aankoomen / tot dat wy by de Capo Trojano quamen / daar wy een Land-wind kreegen / welke ons tot 't zeylen dienstig was / en ook gelukkig by de beyde Kasteelen / genaamt Dardanelli, aan den ingang van den Hellespont leverde / alwaar wy op de zijde van Asiën, by 't Slot Abydos, 't anker wierpen / en een tijd lang uytrusteden. *Capo Trojano.* Slot *Abydos.*

Ondertussen quamen de 2 gevangene Adelijke

Franssen, de Heeren de Thenisse, en de Heer de Villerseaux, dikwils by my / my vertroostende / en alle bevordernis tot mijne vryheyd beloovende / en dat om mijn Heer 's wil / die sy seer wel kenden / gelijk ook my het geslagt van Thenisse wel bekend was / alsoo sy aan mijn Heer vermaagschapt waren / waar van daan hy dan ook dies te meer toegenegentheyd voor my had / als voor andere Franssen.

Beloften van de *Fransse* Edellieden aan den Schrijver.

Na dat de Patroon sijne saken hier beschikt had / voeren wy weder na Constantinopolen, en quamen eerstelijk in den Hellespont by de Stad Gallipoli, van daar voeren wy weer voort / en quamen uyt de engte des Hellesponts weer in een ruyme Zee / alwaar wy / om 't gevaar van den wind / digt onder Asiën by-hielden / en aldaar de al-oude puyn-hoopen van de heerelijke / en voor-maals wijd-beroemde Steeden Nicomedia en Nycea sagen / latende 't Eyland Marmora aan de linker-hand leggen / voeren wy / sonder eenig vertoeven / regt toe op Constantinopolen, dat wy na gewoonte met ons geschut begroetteden. Nogtans leyden wy aan Constantinopolen self niet aan / maar daar tegens over / ter zijden de Stad Pera, dat men ook Galata noemd / wierpen wy ons anker in de grond.

Koomen voor *Constantinopolen.*

Pera. *Galata.*

Maar overmits onse Patroon een eygen huys / boven op het gebergte / buyten Pera had / ging hy daar heen / na dat hy bestelt had / dat men den Graaf, Ridders en Edelluyden, die nagt tot des anderen daags, in een verseekerde plaats dog wel soude bewaren. Als-doen namen de Heeren de Thenisse en Villerseaux, haar afscheyd van my / met goede vertroosting / van my niet te verlaten / maar ik heb se doen-maals / gelijk ook sy my / het laaste-maal gesien / als hier na sal gehoord werden. Na dat nu ook nog andere Reysigers / die met ons quamen gevaren / waren aan Land getreeden / moesten wy de Galey weer van Land stooten / en omtrent 80 schreeden van strand de ankers werpen / en aldaar midden in

Afscheyd van de *Fransse* Jonkers.

de Haven / tussen Hemel en Water ons nagt-leger houden.

Den anderen dag wierden 'er van ons over de 150 los geslagen / een deel om water in de Galey te halen / 't ander deel om 't brood scheep te dragen / het derde en meeste deel / wierd door de Guardianen by des Patroons huys gebragt / waar in hy liet bouwen / om te opperen / steen te dragen en anderen arbeyd te doen / onder welken hoop mede de 2 Engelsse waren / die nevens my / als boven gesegt is / gevangen wierden. Dese troffen tot haar geluk / in 't voor-by gaan / een knegt van den Engelssen Gesant aan / dien sy aanspraken / en hem baden / haar ongeluk en sware dienstbaarheyd aan sijnen Heer te willen bekend maken, met die troostelijke hoop en verwagting, dat hy haar als *Christenen* en sijne *Landslieden* in soodanige elendige slaverny niet soude laten steeken, dat hy haar ook beloofde / trouwelijk te sullen doen. Na gedanen arbeyd / wierden wy 's avonds alle weer aan den ketting geslagen / moetende op stroom / als gesegt is / tussen Water en Lugt onse nagt-rust nemen.

Werden gebruykt om t' opperen.

Versoek van 2 *Engelsse* aan een knegt.

Op den volgenden dag wierden 'er weer in de 50 van ons los geslagen / en in 't huys van den Patroon aan den arbeyd gevoerd: ik bleef in de Galey / en dewijl ik nog in versse geheugenis had / de troostelijke toesegging van Christoffel Wexius, die hy aan my en mijn mede-gesel tot Alexandrien, als hy met sijn Heer en geselschap weer van Jerusalem was gekoomen / had gedaan / liet ik niet na om een brief aan Doctor Bartholomeus Betz, die op dien tijd Secretaris van den Graaf Paulus van Eytzingen, Ambassadeur van den Keyser aan 't Turkse Hof tot Constantinopolen, was / af te vaardigen / om daar door aan hem / als aan een geletttert Heer / mijne en mijn kameraads sware dienstbaarheyd bekend te maken / en om trouwe hulp en bystand gedienstig te bidden / gelijk ik ook niet minder een brief / weegens mijn kameraad liet bestellen

Schrijft aan Doctor *Betz*.

Den *Pomerſman* ſchrijft mede aan den Goud-ſmid *Hans Rattich.*

aan ſeekeren Goud-ſmid / genaamt Hans Rattich, die ſijn naaſte Lands-man / van Stolp uyt Pomeren geboortig / en ook hem bekend was. Deſe beyde brieven beſtelde ik door den ſchrijver van onſen Patroon, die een Italiaan van Napels, onſen mede-gevangen / en ook een byſonder vertrouwt vrind van ons 2 Duytſen was.

Een *Griek* breekt los en ontvlugt.

Op den avond / als men de uytgeſlagene ſlaven / onſe geſellen / weer aan boord bragt / om ſe den nagt over / na gewoonte / weer vaſt te ſluyten / ſoo ontbrak 'er een uyt den hoop / die een Griek was / en ſeer lang was gevangen geweeſt. Deſe heeft doen-maals ſijn heyl door de vlugt geſogt / en ſig onder de Grieken, die tot Galata allent-halven veel woonen / verſchuylt / en dus ſijn vryheyd behouden. Want of men wel ſcherpe navorſſing deede / heeft men hem egter niet konnen ontdekken / of agter-halen / waar over den Guardiaan met ſijne helpers ſeer verſchrikten / alſoo ſy de grouwſamen toorn en tyranny van den Patroon ſeer wel kenden.

Waarom de *Patroon* den *Guardiaan* dreygt.

Soo haaſt als den volgenden dag aan den Patroon, de vlugt van den Griek was bekend gemaakt / is hy aanſtonts ſelfs in de Galey verſcheenen / en liet den Guardiaan ſelf in den ketting ſlaan / met bedreyging / of dat hy hem den uytgebrooken *Griek* betalen, of een ander *Chriſten* in ſijn plaats koopen, of ſtellen ſoude moeten, of dat hy anders ſelf in den keten ſoude moeten ſterven en vergaan.

2 *Engelſſen* ontſlagen en op vrye voeten geſteld.

Ondertuſſen quam 'er een Afgeſondene van den Turkſen Keyſer / met eenige Janitſers, hebbende den Hof-meeſter van den Engelſſen Ambaſſadeur by haar / met laſt en bevel van den Sultan, om de 2 gevangene Engelſſen van onſen Patroon te eyſſchen / de ſelve aanſtonts uyt hare ketens en boeyen te ontſlaan / en de ſelve op vrye voeten / en aan den Engelſſen Hof-meeſter in handen te ſtellen en over te leveren. Waar over (zijnde nog daar boven op het verlies van den Griek verſtoort) onſen Patroon ſoo van gramſchap opvloog /

bloog / en in toorn ontstak / dat hy als dol en onsinnig sig de kleederen van 't lijf scheurde: maar daar stoorde sig des Keysers Afgesondene niet eens aan / lastende sijne Janitsers de Engelsse los te maken / en de selve vry en los aan den Hof-meester van den Engelssen Ambassadeur over te leveren; dat ook aanstonts geschiede.

Onse Patroon was hier over boven maten qualijk te vreeden / en had liever van my / of mijns gelijke swakke maatjens / een half dousijn willen geeven / als dese beyde jonge / gesonde / sterke Engelsse mannen / waar van den eenen een bevaren Schipper / en den anderen een braaf Soldaat en ook een Trompetter was. Dit paar brave en vroome Engelssen, verheugden sig seer over hare vryheyd / aan de welke wy overige Christenen, geluk / heyl en alle voorspoed daar nevens toe-wensten. Daar den *Patroon* seer om misnoegt is.

Na dit voorgevallene / quam een bootje by onse Galey / in 't welke Christenen waren / van 't Duyts Keyserlijk Gesantschap / die met ons beyde Duytsen begeerden te spreeken: maar onse Patroon was nog soo gram-stoorig en onhandelbaar / niet alleen om 't verlies van den Griek, maar nog veel meer / wegens de 2 Engelssen, hy wilde derhalven geensints toestaan / dat de gemelde Duytsen by ons / of wy by haar koomen mogten / om malkanderen te sien / of aan te spreeken / waar over wy 2 Duytsen niet weynig bedroeft waren / en aldus wierden die in 't bootjen met beschimping afgeweesen. In dit schuytje waren doen-maals de Heer Betz en den Rattich, aan wien ik 2 dagen te vooren had geschreeven / dat wy egter als-doen niet en wisten / maar niet lang daar na verstonden. Den Schrijver mag daarom met D. *Betz* nog *Rattich* niet spreeken.

Eyndelijk wierd onsen Patroon uyt moeyelijkheyd en onlust bedagt / om te vertrekken en weer na Alexandriën te varen / gelijk wy dan nog dien selven avond / de ankers opwonden / en by voorraad van de voorgenoome reys / de Galeyen aan de andere zijde van Pera, Dopona genaamt / digt De *Patroon* wil na *Alexandriën.*

by

by den mond van de Haven van Constantinopolen voor anker leyden / alwaar wy tussen Water en Lugt / onder sterke wagt der Turken, onse nagt-rust hadden: maar onsen Patroon begaf sig / om sijne dingen te bestellen / tegens den avond naar sijn huys.

60 Slaven gaan weer aan 't werk.

Maar sy moeten aan den ketting blijven.

's Morgens quam 'er last van den Patroon, om in de 60 Christenen van ons uyt de de ketens te ontslaan / en aan den Patroon by sijn werk met een sterke wagt te stuuren / met uytdrukkelijk bevel / om de 2 *Duytse* honden aan de ketting te laten blijven; waar over ik en mijn maat niet weynig verschrikten. Aldus wierden 60 Christenen, onder de welke een van de Franssen was / die by my aan mijn bank stond / en Thomas genaamt was / los gemaakt / en om steenen te dragen gebruykt.

Ondertussen dat sy in desen arbeyd beesig waren / quam Hans Rattich de Goud-smid hier omtrent / meenende onder haar eenig Duytser te vinden / maar als hy 'er geen en sag / sprak hy te allen geluk Thomas den Fransman, mijnen ketting-gesel aan / en vroeg hem na ons beyde Duytsen. De Fransman, aan welken wy beyde / bysonder ik / wel bekend waren / gaf hem goed bescheyd / en verder berigt / dat de Patroon uytdrukkelijk had belast / om ons t' scheep te houden, uyt oorsaak, dat daags te vooren 2 by onse Galey waren koomen varen, en met ons hadden begeert te spreeken. Waar op hem dan de Goudsmid antwoorde / dat hy selfs met de Heer *Betz* dat geweest was, en dat onse slaverny en sware dienstbaarheyd hem onsent wegen van herten leet was, en tot betuyging van sijn mede-lijden / dat hy met ons had / sond hy ons met gedagten Fransman 2 dukaten / ons vermanende tot lijdsaamheyd / en tot gebeeden.

Rattich send aan haar door een *Fransse* slaaf 2 dukaten.

Die se ook getrouwelijk overlevert.

De Fransman bedankte hem van onsent weegen / en beloofde hem aan ons de vereering trouwelijk over te leeveren / en 't versogte naauwkeuriglijk te verrigten / als hy ook trouwelijk

deed /

deed / en my terstond / soo als hy aan boord quam / sulks te kennen gaf / begeerende aan my ook de dukaten te geeven / maar ik wilde die niet aanneemen / maar bad hem / terwijl hy nog niet was vast-gesloten / de selve aan mijn makker den Pomersman, met aanbieding van mijn dienst / gelijk hy ook deede / over te leveren.

Dien selven avond / quamen 6 / of 8 vreemde slaven / met de onse van het werk op onse Galey / daar sy op sliepen / ten eynde sy 's morgens weer met de onse mogten aan den arbeyd gaan; het waren metselaars / en van andere Turkse Heeren door onsen Patroon tot dit werk versogt. Onder dese vreemde was een kreupelen Duytser, die terstond dien selven avond met den Pomersman kennis maakte / en aan den welken onsen Pomersman, als aan eenen redelijken Duytser, veel toe-vertrouwde. 's Morgens gingen de 60 Christen slaven met de vreemde weer aan voor-gemelde arbeyd. 6, of 8 vreemde slaven koomen op hun Galey.

Mijn maat voede dag en nagt geen andere gedagten / als hoe hy uyt dese onlijdelijke slaverny mogte ontslagen werden / en nam voor / de aanstaande nagt sijn heyl te versoeken / tot welken eynde hy my een oud hemd / in een bondel gerolt / en een kleyn briefje daar aan / dat den eenen Christen aan den anderen / van bank tot bank overgaf / tot dat het my in handen quam / als ik dit ontfangen had / las ik het briefje / waar in hy begeerde / dat ik hem de vijl onvermerkt, in 't oude hemd ingepakt, soude laten toekoomen, alsoo hy in *Gods Naam* wilde besoeken, of hy konde uytbreeken. Tegens den avond / eer ons geselschap weer t' scheep quam / sond ik hem de vijl (die ik soo langen tijd in mijn broek had verborgen) in 't oude hemd gerold en ingepakt / en ik schreef hem een kleyn briefje daar by / hem van God veel zegen en geluk wenschende, tot sijn voornemen, met trouwhertige waarschouwing, dat hy dog voorsigtig wilde handelen, om het groote gevaar aan allen zijden. *Pomersman* overleyd geduurig om los te raken. Waar toe hy de vijl versoekt. Dien hy verkrijgt.

Doe nu met de nagt / na gewoonte / onse maats weer aan boord quamen / bragten sy die 8 vreemde slaven weer met haar. Na dat nu elk weer in de ketting was geslagen / en ook na 't gebruyk / de boeyen en ketenen aan de voeten / door den Guardiaan, waren besigtigt / bedagt mijn Pomersman een list / hoe hy sig onvermerkt soude konnen los vijlen. Hy had nog de 2 Rijks-daalders / die ons de Duytse Heeren / als boven gemeld is / in Egypten vereert hadden. Dese waagde hy daar aan (maar de 2 dukaten had hy / om hem van daar op de vlugt te bedienen / in sijn muts ingenaayt) voor de selve koft hy vol op wijn / waar van hy niet alleen sijne mede-gesellen / maar insonderheyd ook den Guardiaan selfs / en de 2 Turkse Soldaten / die in sijn bank de wagt hielden / haar tot overloopens toe liet vol suypen / tot dat se alle dronken en sat waren / en daar door in een diepen slaap raakten. Als-doen nam hy sijn kans waar / maakte sig los en begaf hem selven te water / eer hy egter de Galey nog verliet / sag hy een sterke wagt aan Land (alsoo 't klaare Maane-schijn was) waarom hy genoodsaakt wierd weer in de Galey te sluppen / zijnde heel naakt en vol schrik / hy maakte sijne boeyen nevens de keten weer aan sijne voeten vast / soo goet als hy konde / wat pek daar aan klevende / op dat de Guardiaan dies te minder het soude merken.

Onder-neemt het werk.

En maakt de *Turken* dronken.

Begeeft hem te water.

Keert weder.

's Morgens met den dag / wanneer men weer eenige Christenen tot den arbeyd los maakte / riep hy den vreemden Duytser by hem / en openbaarde hem heymelijk sijn voornemen / ook hoe het hem mislukt was / hem in goed vertrouwen sijn muts / om de selve aan my te brengen / gevende / die ik / om te minder quaad vermoeden te verwekken / aan mijn bank wederom droogen soude. Maar desen Duytser was een dief in sijn hart / die onderweeg de 2 dukaten daar heymelijk uyt tornde / en my de leege muts bragt / haast merkte ik het bedrog / en gaf daar van met een kleyn

Openbaart sijn voor-neemen aan een *Duytser*.

Die een guyt en dief was.

Hem bestee-lende.

kleyn briefje aan mijn maat kennis / die daar over seer verschrikte / maar niets dorst seggen / alsoo hy aan desen guyt van sijn voorneemen / om uyt te breeken / al te veel ontdekt had / derhalven moest hy / of hy wilde / of niet / wel alles verswijgen / en met geduld verkroppen / wilde hy sijn leven / of ten minsten sijn neus en ooren behouden. Want dit was de gemeyne straf / welke onsen Tyran den Christenen liet aandoen / de welke in 't uytbreeken betrapt / of daar van overtuygt wierden / gelijk wy ook daar van 16 Christenen, sonder neus en ooren / tot een schriklijk voorbeeld en waarschouwing / dagelijks by ons hadden. Aldus bleef alles verswegen / en waren wy beyde van ons geld jammerlijk ontset en berooft.

't Verlies van neus en ooren, de straf van de betrapte weg-gelooepene.

In weynig dagen vielen 'er saken voor / waarom onse Patroon weer na Egypten en Alexandrien ampts-halven moest vertrekken / weshalven men sig van dag tot dag toe-rustede / soo wel met Oorlogs-behoeften / als ook touwen en andere dingen / die tot de vaart noodig zijn.

Te rug-reys na *Alexandriën.*

Maar overmits in 't voorgaande jaar 1585. den Veld-overste van den Sultan, genaamt Osman Cigalogli Bassa, door de Persianen was geklopt / en over de 90000 Turken waren verslagen / wierd 'er weer vers volk aangenoomen / de welke met hoopen dagelijks tot Constantinopolen na Natoliën, of kleyn Asiën wierden overgevoert / en aan de welke men brood en andere mond-kost mede gaf / en ook na-stuurde / soo quam 'er gebrek in de leef-togt / en wierd daar door soodanigen duurte tot Constantinopolen veroorsaakt / dat dikwils van 200 menschen / die voor een bakkers huys stonden / geen 20 brood konden krijgen / al hadden sy 't geld in hare handen / zijnde dan het brood ook nog soo warm / dat men het niet eeten konde.

Duurte tot *Constantinopolen.*

Egter leed de reys van onsen Patroon nu geen uytstel / wy souden en moesten voort / hoewel wy van brood gants onvoorsien waren: want / of schoon

Kiesen met weynig voorraad Zee.

schoon de Guardianen, met hulp van onse soldaten/ eenige sakken met brood hadden weeten te krijgen/ hielp het egter weynig/ als 't onder ons uytgedeelt wierd: daar-en-boven was 't ook soo gaauw verteert/ als wy 't kreegen/ om dat het nog geheel warm en vers was. Als nu alles klaar was/ quamen ook eenige Turken aan ons boord/ om mede na Egypten te varen/ wijl sy een belofte gedaan hadden/om haren Afgod *Mahomet* ter eeren een Bee-vaart na *Mecha* te doen, waar toe haar onse Scheeps-togt heel wel diende/ eyndelijk trad ook onsen Patroon met sijn Hof-gesin t' scheep/ en beval den Commandeur der Galeyen/ nergens meer na te wagten, maar aanstonts vaart te maaken. Wy wonden derhalven onse ankers op/en wenden 't Zee-waart in/ by Constantinopolen in 't Eyland Marmora. My verdroot niets meer/ als dat ik op die tijd/ nog in Constantinopolen, nog in Pera, welke beyde Steeden ik daaglijks voor mijn oogen aansag/ niet konde koomen/ en wel by uytnementheyd/ dat ik ook nog den Doctor Betz, nog Rattich veel minder Wexius (met welken ik/ als boven verhaalt is/ in Egypten had kennis gemaakt) mogt aan-spreeken.

Krijgen eenige Bedevaart-gangers aan boord.

Wat den Schrijver het meest verdroot.

Wy voeren alsoo in Gods naam wederom/ by Marmora en Gallipoli, langs de zijden van Thracien, 't naaste heenen/ door den Hellespont, tot aan de 2 Kasteelen/ genaamt Dardanelli, waar van hier voor is gewaagt/ welke den inen uyt-gang van den Hellespont op beyde zijden/ soo van Asien, als Europa beschermen/en aan de welke alle scheepen/ of sy uyt/ of in vaaren/ moeten aanleggen/ en nevens de vertolling ondersogt werden: alwaar wy ons evenwel niet lang ophielden/ alsoo onse Patroon wel bekend was.

Dardanelli, of de Kasteelen.

Als wy voor-by de Kasteelen op de ruyme Zee quamen/ hadden wy geen wind/ derhalven moesten wy weer aan de riemen/ gelijk geschiede/ maar overmids het grootste deel van ons/ door hon-

honger en kommer/ was afgemat/ ging het seer langsaam in sijn werk/ waar over den Patroon ongeduldig wierd / roepende den Commandeur van de Galey by hem / sprak hem hard aan / en belaste hem / de slaven met slagen daar toe te drijven, dat sy met grooter ernst en meer magt roeyden. De Commandeur verontschuldigde de slaven / met te seggen / dat sy soo veel deeden, als sy konden, en haar moogelijk was, en wijl sy geen eeten hadden, kon hy se niet sterker aandrijven, alsoo haar het brood meer van nooden was, als slagen, die se te vooren maar te veel verswelgen moesten. Doe ontstak de Patroon in toorn / en hy seyde; dat hy 'er maar soude opkloppen; wy waren sijne lijf-eygene, en welke onder de honden niet voort konde, soude hy maar vliegends in Zee smijten; wy waren sijn goed; hy had magt, om met ons om te springen, soo als hy wilde en 't verstond. Diergelijke harde en onmenschelijke redenen gingen den Commandeur (die nogtans een gebooren Turk was) dier-maten ter herten / dat hy aan den Patroon antwoorde: d'arme slaven zijn menschen, ik ben ook een mensch, en begeer menschelijk met menschen te handelen, en niet beestagtig, hy mogt na een ander omsien, die hem op dese wijse wilde dienen, hy begeerde het niet te doen, en wierp de stok/ waar mede hy ons anders gebood / voor de voeten van den Patroon op den over-loop neer.

Lijden Honger.

Wreede woorden van den *Patroon*.

Die den Commandeur tegenspreekt, en bestraft.

Den Tyran brandede wel van toorn / maar dorst egter tegens den Commandeur niet dadelijks bestaan / want de Turkse soldaten / gelijk ook de passagiers / of reysigers / souden den Commandeur alle hebben by-gestaan / dus moest sijn gal over ons arme gevangene werden uyt-geschut / alsoo hy een touw by de kop vatte / en liep selfs van bank tot bank / slaande op onse arme / naakte slaven sonder eenige barmhertigheyd / nogtans kon 't niets helpen / tot dat eyndelijk de lieve God onse droeve sugten verhoorde/

Dat de slaven met hun rug en schouders moeten betalen.

en ons een goeden wind beschikte / waar op plinks last quam / om de zeylen klaar te maken, gelijk ook met groote moeyte geschiede / alsoo wy arme slaven soo mat waren / dat wy sonder hulp van de soldaten (welke uyt mede-lijden self toegreepen) de zeylen beswaarlijk hadden konnen optrekken. Wy voeren aldus met tamelijken goeden wind tot by Chio, zijnde 400 mijlen weegs / sonder te eeten.

Egter had ik door hulp van de Turken, die op mijn bank saten / nog redelijk onderhoud / alsoo haar brood / dat sy van Constantinopolen, gants nieuw-bakken / hadden mede genoomen / seer beschimmelde: overmids sy nu het beschimmelde daar af-sneeden / en weg wierpen / hield ik mijnen nap by / en bad haar daarom / dat sy my ook seer gaarn gunden: het was my op die tijd liever en aangenamer / als tegenwoordig Neurenburger Peper-koek, alsoo ik door dit beschimmeld brood mijn leven behield / dog ik had andersints / gelijk 't ook met andere vergaan is / by desen swaaren arbeyd / dag en nagt / het niet konnen uytstaan / maar had seekerlijk mede moeten beswijken.

Beschimmelde korstjens alsdoen aangenamer als Peper-koek.

Doe wy tot Chio aanquamen / liet de Patroon den Bey aldaar aanspreeken / en hem versoeken / dat hy ons eenige 100 ponden beschuyt wilde leenen, dat hy ook goed-willig deede. Ondertussen sloeg de Guardiaan ook eenige slaven los / om vers water te halen / welke / soo haast sy aan land waren / sig met gras en kruyden / als het vee / wegens grooten honger versadigden / waar over haar d' Eylanders seer verwonderden / tot dat sy onsen grooten hongers-nood verstonden / en uyt een Christelijk mede-lijden aan ons eenige brooden mede-deelden.

Aten gras en kruyden.

Terwijl de Galeyen met water versien wierden / begaven haar de reysigers en soldaten aan land / om haar met brood en andere levens-middelen te voorsien / daar na deelde men onder ons / na gewoonte / de beschuyt met het gewigt uyt /

Krijgen weer hunne gewoone beschuyt.

doen aten wy en rusteden een weynig uyt. Maar als de wind tegens den avond begon op te stee-ken/ en ons tot onse reys diende/ gaf men het gewoon teeken/ om d'ankers op te winden/ en de riemen in de hand te nemen/ tot dat wy wat verder van 't land geweeken/ den wind beeter mogten vatten. In de ruyme Zee gekoomen Gaan wede-zijnde/ deed men ons weer een teeken/ om de rom in Zee. riemen in te halen/en de zeylen op te halen. Wy voeren aldus eenige etmalen/ sonder ergens aan te leggen/ ver-by veele Eylanden heenen/ waar van wy de namen doen-maals nog onbekend wa-ren/ en wy quamen den 12 dag/ na ons vertrek van Constantinopolen, gelukkig weer tot A- Komst tot lexandrien, alwaar wy in de agter-haven naast *Alexandrien.* onse gevangenis ankerden/ en den Patroon, ne-vens 't andere geselschap/ aan land setteden.

Soo haast als wy te land quamen/ moesten wy terstond/ alle de riemen uyt het schip/ na 't magasijn dragen/ daar na de zeylen op-halen/ om de selve te droogen. Daar na wierd een deel van ons belast/ om de Galey met vers water te Maken hun-versien, weer aan een ander deel/ om de selve ne Galey tussen hare banken uyt te spoelen en schoon te schoon. maken, ook mede/ om ons selven van ongedier-te te suyveren, en onse kleertjens te wassen en te reynigen. Aldus vertoefden wy een geruy-men tijd tot Alexandriën, tot dat onse Patroon sijne saken tot Cayro had af-gedaan/ en weder by ons quam.

Hier en tussen wierden wy tot alderhande werk gebruykt/ sommige aan Land/ andere in de scheepen/ alwaar wy de zeylen moesten lappen/ Doen oude kabels splissen/ de Galeyen kalefateren/ de Scheeps-scheuren met werk stoppen/ en die dan beyek-werk. ken/ en van buyten over met heet smeer bestrij-ken en besmeeren/ op dat se te gladder door het water souden konnen snijden/dit moesten wy ge-meynelijk elke reys doen/ op dat het Zee-water dies te minder na-deel aan het schip soude toe-brengen/ nog wy in onsen loop door het vuyl

souden vertraagt werden / maar te snelder vaart souden konnen maken. Wy slaven verborgen elke reys een klomp vets / om over onse soppen te doen / hier toe klopten wy onse beschuyt kleyn / als meel / sneeden ajuyn daar in / en kookten het met dit smeer / als een haveren gorten bry / dit smaakte ons beter / als voor desen in onse vryheyd het beste geregt: want volgens het gemeene spreek-woord / soo was den honger onsen besten kok.

Smaakelijk slaven-geregt.

Boven is verhaalt / dat / doen wy dese reys na Constantinopolen voornemens waren / een Fransman, genaamt Francoys, in de Haven van Alexandrien sijn been brak / waarom hy tot Alexandrien moest agter blijven. Na dat hy nu in ons afweesen weer geneesen was / heeft men hem tot allerhande arbeyd in des Patroons huys gebruykt / insonderheyd dewijl hy de spraak eenigsints verstont / welk voordeel hy / tot verkrijging van sijn vryheyd / niet beeter had konnen wenschen / alsoo hy met Schippers en Koopluyden dagelijks konde spreeken / en daar door bequame gelegentheyd had / om met de selve alles tot sijn vlugt te beramen / en af te spreeken / gelijk hy dan ook heymelijk op een Frans schip is ontkoomen / en alsoo sijn vryheyd heeft verkreegen / soo dat het ongeluk / van sijn been te breeken / hem sijn groot geluk / tot sijn verlossing en welvaart / is geweest. d'Andere Fransman, die doenmaals krank wierd agter-gelaten / genaamt de la Maison neuve was ondertussen gestorven. Dit verlies nog / boven dat hy tot Constantinopolen had geleeden / smertede onsen Tyran boven maten seer / want dese Francoys was een ervaren Zee-man / en nog een kloek jong karel.

Francoys een *Fransse* slaaf ontkomt.

Een ander *Fransman* sterft.

In dees tijd / dat wy hier soo lagen / versogt een Engelsse Schipper / wiens schip vol-laden / en tot na-huys-reys klaar was / aan onsen Patroon ; dat wy hem, mids daar voor betalende, met onse Galey wilden uyt de Haven helpen, tot dat hy in de ruyme Zee soude den wind in sijne zey-

Helpen een *Engelsman* uyt de Haven.

zeylen konnen vatten, 't welk aan den Commandeur van onse Galey ook aanstonds door den Patroon belast wierd. Maar den Engelsman moest voor-af eenige dukaten / soo wel aan den Patroon, als ook aan den Commandeur vereeren / dat hy ook gaarne deede / om sijn reys te bevorderen / geevende ook nog met eenen een vereeringje voor ons arme gevangenen / hoewel wy 'er geen penning van sagen / niet tegenstaande wy den arbeyd doen moesten / 't welk ons in gelijke gevallen meer-maal gebeurt is / maar wy moesten stil swijgen / en alles met geduld verkroppen / en met Virgilius klagen: Sic vos non vobis fertis aratra boves, dat is: Gy ossen moet voor een ander ploegen.

'tGebeurde ook / dat 2 Jooden op dees tijd uyt Vrankrijk, van Avignon na Alexandrien, quamen gereyst / om met eenige van hare Stam-genooten aldaar het Feest der Loof-hutten te helpen houden. Terwijl sy hier dan uyt- en in-gingen / en geen swaarigheyd maakten / om hier en daar te gaan wandelen / ook alles buyten en om de Stad te gaan besien / wierden sy aan de Mooren verdagt / als of sy verraders waren / waar op sy se ook by den kop vatteden / en met kragt en geweld by ons in 't gevangen-huys stieten: maar hare vrienden beweesen aan haar groote trouw / brengende door geschenken / en hulp van den Franssen Consul, in korte dagen wederom hare ontslaging te weeg. Was dit niet een fraaye Kermis-reys, sijne vrienden over de 2000 Italiaanse mijlen ver te gaan besoeken? dat vermaakje is haar suur op-gebrooken / en ik geloof voor 't naast / dat se niet heel schielijk zijn wederom gekoomen. Poets van de *Turken* aan eenige *Jooden*.

Op dees tijd wierden ook 2 Italianen van onse Galey verlost / welke door hulp van den Consul van Venetien, en van eenige Koopluyden wierden vry gekogt / de welke / na dat sy van de Galey / en hare boeyen en ketenen ontslagen waren / seer verheugt en verblijd zijnde / weer

 war-

warme spijs / die sy nu eenige jaren aan een / op de Galeyen ontwent waren / begonden te eeten / en met te veel daar van / en ook te schielijk ha- re magen over-ladeden / wierden sy beyde siek / en storven binnen 8 dagen daar aan / soo dat sy een korte vreugd van hare ontfangene vry- heyd genooten.

Korte vreugd van 2 *Italiaanse* Slaven.

Hier en tussen quam 'er van Cayro een Sultane, of Wijf van den grooten Heer na Alexandriën, op een groote Karmoesaal, waar in sy haar Ba- gagie hadde / dese quam van Mecha van een Bee- vaart / die sy haren vermeynden voor-bidder Ma- hometh ter eeren had belooft te doen / in hoop / om meer kinderen te krijgen / begeerende haren weg weer na Constantinopolen te nemen / wes- halven wy onse Galey weer wapenen / van al- les toerusten / en met water / brood en andere nood-druft klaar maken en versien / mitsgaders ons ook in de voorste Haven van Alexandriën begeeven moesten. Alwaar de Sultane, nevens haar Jufferschap en Gelubde / welke enkelde swarte Mooren waren / heel bedekt en gemas- kert / aan boord quamen.

Moeten een *Sultane* na *Constantinopolen* brengen.

Die met haar sleep aan boord komt.

'S Morgens vroeg wierd de Hoofd-vlag / ge- lijk ook d'andere kleyndere Vanen en Wimpels in onse / zijnde de Hoofd-galey / tot een teeken van 't vertrek / opgestooken: daar op geschieden veel vreugde-schooten / en lieten de Turken hare Trompetten / Schalmeyen en Ketel-trommen / op hare wijse / wakker hooren / daar geschieden ook van de Christenen-scheepen / die hier in de Haven lagen / veele eer-schooten / tot betuyging / van geluk op de reys-wensching aan de Sultane.

Eerschooten en vreugde bedrijf.

Als wy d'ankers hadden opgehaalt / en op het teeken met het fluytje / bloods-hoofds en naakt de riemen in de handen namen / soo bonden de Matroosen de Karmoesaal van de Sultane, met touwen / agter aan onse Galey vast / die wy dus moesten agter aan sleepen / tot dat 'er op de ruyme Zee goede wind ontstond / en het self sijnen loop na Constantinopolen konde neemen.

En sleepen een Karmoesaal agter aan.

In dit uyt-varen begroeten ons niet minder de beyde Kasteelen met haar geschut / de welke aan het eynde van de Haven van Alexandriën, tot wagt / bescherming en seekerheyd der plaats / onderhouden werden.

Dus voeren wy in Gods naam voort / tot dat wy Alexandriën uyt het gesigt hadden verlooren / en in de volle Zee quamen / hier kregen wy tegen-wind / soo dat wy het boven-maten swaar en quaad hadden met roeyen / overmids wy de Karmoesaal, die ons seer te rug hield / moesten na-sleepen. Daar vertoonden sig doenmaals veel Dolphijnen op de Zee / die al springende boven water quamen / en ons hoops-wijs te gemoet swommen / waar over het Scheeps-volk niet weynig verschrikte / alsoo 't een voorboode van een swaren storm en tegen-winden werd gehouden / gelijk ook sulks d' uytkomst leerd: want waar dese vis uyt het water wil / daar komt hem de wind altijd tegen / en als sy haar by heele hoopen en springende vertoonen / soo is gewis een seer onstuymig weer / dat sy Fortuna, of geval / noemen / aanstaande en voor de deur / weshalven men op dusdanige teekenen wel mag voor hem sien / gelijk ons ook dat maal d' ondervinding geleerd heeft: want hoe ons dese Dolphijnen meer volgden / hoe meer dat het onweer d' overhand nam / soo dat wind en golven als tegens malkanderen streeden.

Raken in volle Zee.

Sien veel Dolphijnen.

Wat die beduyden.

Geduurende desen storm-wind / schoot de nagt op hand / en wy verlooren het ligt / soo dat wy d' andere Galeyen van ons Esquader niet meer sien konden / waarom wy in geen kleyn gevaar waren / dat het eene schip het ander mogt in den grond loopen: hierom wierd aanstonts last gegeeven, om op onse, als de Hoofd-galey, den lantaarn aan te steeken, ten eynde d' andere Galeyen ons mogten sien en niet te na koomen: om de selve redenen was men ook eyndelijk hooglijk verpligt / om de Karmoesaal van de Sultane, welke wy nog agter aan sleepten / van

Daar op volgt een swaar onweer.

de Galey los te maken / ten besten van de Sultane self / en ook tot meerder seekerheyd van de Galey / alsoo de ronde scheepen tegens 't geweld der golven / in diergelijken storm haar beter redden konnen / als de Galeyen / dat lage / platte / en lange vaartuygen zijn / aan welke de Zee / met in-slaan der baren / meer schade en nadeel kan toe-brengen.

Na dat wy nu 6 etmaal dit onstuymig weer hadden uyt-gestaan / verhief sig een Zuyden wind / waar over sig 't Scheeps-volk / en ook byfonder wy slaven ons niet weynig in verheugden / alsoo wy in al dees tijd / by dag en nagt / de riemen niet dorfden uyt de hadden leggen / dat een onuytspreekelijken arbeyd was / en geen last-dier soude konnen uyt-staan. Nogtans behield my God nevens mijne mede-gesellen nog genadelijk. Nu gaf ons de Commandeur met sijn fluytje het gewoone teeken / om de riemen in te neemen, de zeylen klaar te maken, de spriet neer te laten, de zeylen daar aan vast te binden en op te halen, en den voor de wind dog waar te neemen; waar toe wy alle ons uyterste best deeden.

Ondraaglijken arbeyd.

Terwijl wy ons alsoo van den goeden wind bedienden / wierd aan ons slaven bevoolen (wijl wy nu soo langen tijd in regen en wind / dag en nagt heel naakt en blood ons hadden afgemat) om onse kleederen aan te doen, en wat uyt te rusten, ook ons met water en brood wat te verquikken. Maar overmids ik de laatste aan mijnen riem / en een touw / dat men gemeynelijk op de Galeyen Hoofd-touwen noemt / tot stijving van de Mast onder mijn opsigt had / op de welke wy van 10 banken ter weder-zijden hadden te passen / soo had ik en mijns gelijken / wegens dese mast-touwen / wederom weynig rust. Want op 't fluyten van de Commandeur moesten wy / of de zeylen stijver aan-halen / of haast weer wat schot geeven / nu eens in een ysere haak binnen boord aan een bank vast maken/

Doen hunne kleederen aan.

En schier nooyt rust voor den *Auteur.*

ken / dan eens weer buyten scheeps-boord op de gewoone plaats vast maken / welk bevel soo schielijk en als in een oogen-blik moest weesen uytgevoert / en die hier in maar het minste traag/ of na-latig was / die had niets seekerders / als de slagen op sijn rug. Weshalven ik met schrik en vrees ruste / schielijk schrikte en vloog ik op/ uyt den slaap / meynende dat ik de slagen al op mijn rug voelde / kort daar na / als ik weer van den slaap wierd bevangen / stoof ik weer verbaast op / van het fluytje / soo dat ik in gestadige vrees was : daar en boven hadden mijne mede-gesellen boven en onder de bank in-genoomen / soo dat ik maar een kleyn plaatsje / om te sitten / tot mijn rust kon hebben / aan de voeten van de Soldaten / die naast ons geplaatst waren / nogtans had ik met dit kleyne plaatsje en mijn sitten wel te vreeden geweest / soo ik maar seeker had moogen rusten en dorven slapen. d'Andere slaven hadden 't beeter / die niet by de touwen geschikt waren / want sy sliepen sonder sorg / tot dat men haar wekte.

Maar dewijl de wind wat begon te slappen / moest een gedeelte der slaven / door d' andere afgewisselt / wederom roeyen / soo dat eerst die van 't agter-schip tot aan de mast 2 uuren roeyden / waar na dese haar rust hadden / en die van de mast tot aan het voor-schip weer haar beurt hadden / en doen yeder deel soo eens gerust had / dat/ helaas! een geringe en korte rust was (alsoo wy geen droogen draad aan 't lijf hadden) riep en fluyte men weer: Avanti butti: dat is / over-al! over-al! daar op moesten wy alle weer aan de riemen / soo dat ik op die wijs meenig-maal riemen en touwen te gelijk moest waar-neemen. Hunne Roey-beurten.

Dus voeren wy in dit onstuymige weer met tamelijken voorspoed / tot dat wy op den agtsten dag kleyn Asien, dat de Turken Natolien hieten/ in 't gesigt kreegen / daar over sig meenig verblijde : maar aan wat kant / dat wy waren / konden wy nog eygentlijk niet weeten / tot dat

Sien kleyn *Asien.*

ons God na-by 't land hielp / doen kende het Turkse Boots-volk de geleegendheyd des Lands; en noemden die plaats Capo del aqua fresqua, dat is / de plaats van 't vers water, dat een fraay Dal was / onder aan een Gebergte / alwaar men uyt de oude muragien genoegsaam konde bespeuren / dat het eertyds was bewoond geweest. Dese plaats was nader aan Cypren, als by Rhodus, dus ver had ons d'onstuymigheyd der Zee en de tegen-winden / van onsen regten weg gedreeven / maar van ons geselschap konden wy 'er geen te sien krijgen / en nog minder wisten wy / waar de Karmoesaal van de Sultane was gebleeven. Wy konden egter / wegens den wind en groote barning / ter dier plaatse niet aan Land koomen; wy roepden dieshalven wat verder / tot dat wy een andere Haven kreegen / genaamt Caco.

Capo del agua fresqua.

De Haven *Caco.*

Dese plaats draagt den naam van een Stad / die door een Aard-beving in de Zee is versonken / zijnde genaamt Cacava, gelijk wy dan ook / in 't invaren / de huysen in 't water onder ons sagen staan / daar wy over heen voeren / tot dat wy in de verseekerde Haven quamen. Dese versonken Stad moet billijk aan alle menschen / sy zijn dan Christenen, of Heydenen, een waarschouwing zijn / tot een boetvaardig en Godvrugtig leven / alsoo niet alleen dese Stad / maar ook meer andere van dit Landschap / welke voor-maals Colossi wierden genaamt / aan de welke ook den Apostel Paulus sijnen Brief aan de Colossensen heeft geschreeven / alle door Aard-bevingen jammerlijk zijn versonken / en van God oogen-schijnelijk zijn gestraft / om dat sy het Woord Gods / dat haar van den Heyligen Paulus, met grooten yver en een getrouw hert / was gepredikt / niet hebben aangenoomen / maar met ondankbaarheyd veragt hebben. Waarom wy God ook wel moogen bidden / dat hy ons sijnen Heyligen Geest niet onttrekke / maar dat wy met dankbaarheyd / in alle ootmoed en gehoorsaamheyd / sijn Zaligma-

Cacava, een versonken Stad door Aard-beving.

Stigtelijke bedenking des Schrijvers.

makend Woord / dat hy aan ons in ons lieve Vaderland / nog dagelijks laat voordragen / van herten en met vreugde moogen aannemen / leeren / onderhouden en behouden.

Wy verhoopten in dese Haven een weynig uyt te rusten / maar overmids wy van ons geleyde niets vernamen / moesten wy eenige mijlen verder roeyen / tot dat wy een andere Haven / of Baay bereykten / alwaar een sterk Kasteel was / genaamt Castel Rosso, van een roode klip / op de welke het gebouwt was / alsoo genaamt. Op de invaart van dese Haven lieten wy onse vlaggen en wimpels vliegen / begroetteden het Kasteel na gewoonte met een schoot / dat ons / tot teeken van vreede / weer soo wierd beantwoord / daar op lieten wy 't anker vallen / en lieten aanstonts met onse sloep eenige Soldaten en Slaven na Land gaan / om vers water te halen / alsoo aldaar schoone Fonteynen aan dit gebergte waren / ook hadden wy het vers water wel van nooden / alsoo wy weynig meer / en daar toe nog vry stinkend water overig hadden. *Castel Rosso.* Begroeten het Kasteel.

Onse Patroon sond 2 Soldaten aan 't Kasteel / om te verneemen / of sy geen Galeyen, of Scheepen van onse Vloot, of ook de *Karmoesaal* van de *Sultane* gesien hadden, maar sy antwoorden aan de selve / dat se nog Galeyen, nog ook andere Scheepen, in eenige dagen gesien, of ook vernoomen hadden. Daar sy na de andere Galeyen en de *Karmoesaal* verneemen.

Doe nu onse Galey weer met vers water was versien / wierd ons aanstonts belast / om ons weer op reys na *Rhodus* te begeeven, dus haalden wy plings de ankers weer op / en spoeyden ons met onse riemen voort. Egter voeren wy niet boven de 20 mijlen weegs / of de wind wierd ons ander-maal soodanig tegen / dat wy genoodsaakt wierden / om ons by Land agter eenige klippen te begeeven / aldaar vertoefden wy den nagt over / tot aan den ligten morgen. Als nu de Patroon dagt / door geweld van roeyen / evenwel voort te koomen / beval hy / sonder eenige Begeeven sig weder op Reys.

barm-

barmhertigheyd / om ons op de huyd te kloppen, nogtans was 't ons onmoogelijk / om den sterken tegen-wind / uyt dese klippen te roeyen: want boven alle onse neerstigheyd en aangewende magt / na dat wy de alder-uyterste moeyte en arbeyd hadden door-gestaan / mitsgaders veel bloedige en harde slagen hadden ondergaan moeten / moesten wy evenwel weer op de voorige plaats nog een etmaal ons verblijf houden.

Werden wreedelijk geslagen.

Als wy daags daar aan / met groot geschreeuw en afgrijselijke slagen / weer tot de uytvaart gedwongen wierden / wierd de Sultane onsen swaren arbeyd / en hoe On-christelijk wy gehandeld wierden / gewaar / alsoo sy ten deele de grouwsame slagen konde hooren / sy had niet alleen groot mede-lijden met ons / maar sond ook eenen van hare (Eunuchen) Gesnedenen aan de Patroon, hem doende seggen: dat se niet en verstond, dat de *Christenen* soo onbarmhertig souden afgesmeert werden, dat sy 'er voor sprak, en dat hy behoorde te denken, dat God sulk onweer en tegen-wind bestelde, om sijne tyranny en onbarmhertigheyd tegens de onschuldige *Christenen*: daar en boven liet dese trouw-hertige Sultane, om ons te versterken / en weer wat te verquikken / door hare bedienden / aan ons hoofd / voor hoofd / de geheele Galey door / Beschuyt / Azijn en Boom-olyp om-deelen; en 't is voorwaar naauwlijks te gelooven / hoe dat Beschuyt met Olyp en Eek genoomen / een moeden afgematten mensch versterkt / en weer aan sijn kragten helpt. Ik sou 't mijn leven niet gelooft hebben / soo ik het niet doen-maals / en dikwils daar na meer-maal had ondervonden.

Dat de *Sultane* gewaar werd.

En aan den *Patroon* doet verbieden.

Beschikkende nog daar en boven aan hen spijs tot verquikking.

Des anderen-daags heel vroeg / hoewel ons de Zee en Wind nog tegen waren / drongen wy 'er egter / door Gods hulp / met onse riemen door / soo dat wy weer in 't ruyme sop quamen; haast leyde sig ook / met den opgang van de Son / de sterke wind / en bedaarde de ontstelde golven ook / hoe langer / hoe meer / dus voeren wy eenige

Raken in Zee.

mijs

myhlen in tamelijke stilte / al roepende / tot dat wy eyndelijk een wind uyt het Land kreegen / die ons voordeelig was. Daar op beval men ons / de riemen in te leggen, en de zeylen op te halen, en was ons den wind soo dienstig / dat wy omtrent den middag / met geen kleyne vreugd / het Eyland Rhodus sagen. Krijgen *Rhodus* in 't gesigt.

Als wy binnen korten tijd de Stad Rhodus, hoe langs / hoe meer naderden / liet onse Patroon de Stad door eenige eer-schooten begroeten / dat van de selve met tegen-schieten wierd beantwoord. De Stad begroet. Dese heerelijke en sterke Stad Rhodus heeft 2 Havens / de voornaamste is effen voor de Hoofd-poort / welks inkomst door 2 sterke Toorens werd beschermt en met kettingen beslooten / so dat 'er niemand sonder verlof kan uyt / of in varen / maar wy staken onse vlaggen op / lieten de zeylen vallen / en roeyden in de agter-haven digt aan 't Kasteel van St. Pieter, die egter om de Rotsen een gevaarlijke inkomst heeft: maar onse Patroon wilde hier ankeren / om de volgende redenen: eerstelijk om de Sultane, die wy voerden / die altijd liever uyt het volk was; ten anderen / om 't soete water / alsoo wy daar digt by een schoone frisse Fonteyn hadden; ten derden / om de schoone Lust-hooven / groene Weyden en Beemden / die aldaar gesien wierden. Beschrijving der 2 Havens van *Rhodus*. Kasteel van *St. Pieter*.

De Patroon begaf sig / nevens de dienaars van de Sultane, het eerst met de sloep aan Land / en beschikte; dat terstond / volgens de bestelling van de gesnedene / op een vermakelijke plaats / voor de Sultane een tent wierd opgeregt / in de welke sy haar / van den onlust en 't verdriet der Zee / wat mogt verhalen en verquikken. De *Sultane* gaat aan Land.

Doe wy nu de ankers hadden aan Land gebragt / wierd aanstonds een brug van planken gemaakt / waar over men met gemak kon in en uyt de Galey gaan. Overmids nu de Sultane, weegens 't uytgestane ongemak op de Zee / sig seer na 't Land spoeyde / wierp men de dekkleeden van de Galey / over ons slaven heen / op Brug van planken. Slaven bedekt, om de *Sultane* wil.

dat

dat de Sultane, terwijl sy over den overloop/ de Galey langs ging/ ons niet sien soude/nog ook wy haar niet/ hoewel sy/ na de Turkse manier/ evenwel te vooren / om haar aansigt vermomt en bedekt was. In 't uytgaan/ vroeg sy/ waar de arme *Christenen* waren, en men gaf haar tot antwoord/ dat sy lagen te rusten, daar op belaste sy / dat men haar soude laten rusten, alsoo sy sig geheelijk hadden afgemat. Maar soo ras als de Sultane uyt de Galey in haar tent was/ had onse rust ook een eynde / want aanstonts moesten wy de zeylen ophalen / om se in de Son te droogen / daar na door de gantse Galey de banken uytspoelen / en af-wassen / gelijk ook het schip met vers water voorsien. Eenige van ons moesten met Guardianen by haar na 't gebergte om hout gaan / weer andere moesten de touwen aan Land brengen / om te droogen / sommige de zeylen kalefateren / of de stroppen aan de riemen vernieuwen / of ander werk doen / soo dat niemand van ons rust had. Als dat werk nu gedaan was / moesten wy onse schabbetjens schoon maken / en ons van 't ongedierte reynigen / soo dat men 'er noyt vry was van gestadig sweet en arbeyd / dat nagt en dag duurde.

Na de welke sy vraagt.

Hunnen geduurigen arbeyd.

Ondertussen quam den Gesag-hebber van 't Eyland met een statelijken sleep / om de Sultane te ontfangen / met aanbieding van allerhande vrugten van den nieuwen tijd / dese bad haar / om in de Stad haar verblijf te willen neemen , op dat hy haar meer eer / met op te passen en te onthalen / soude konnen aandoen : maar sy sloeg het beleefdelijk / en met danksegging af / begeerende / dat men haar in 't open veld, midden in de groente, soude toelaten haar vermaak te neemen. En wijl onse Patroon aan gemelden Gesag-hebber na de andere Galeyen van ons geselschap vernam / of sy daar omtrent niet gesien / of vernoomen waren / gaf hy tot antwoord / dat hy van de selve niets en wiste , maar een *Karmoesaal* was voor-by 't Eyland gepasseert, gelijk hem

Sultane wil niet in de Stad koomen.

Berigt van de *Karmoesaal.*

hem de wagt had aangedient, en verder na-rigting kon hy niet geeven. Doe was de Sultane weer verblijd/als sy hoorde/ dat haar Karmoesaal nog gelukkig was voort-gekoomen. Daar op ging den Gouverneur weer na de Stad/ en droeg aanstonts sorg/ dat voor de Sultane eenige Buffels/ vette Hamelen/ allerley specerypen en vers brood besorgt/ en aan haar vereert wierd. Verversing voor de Sultane.

Ondertussen vergat die barmhertige vrouw ook ons niet/ maar belaste nogmaals/ om ons met boom-oly, azijn en brood te verquikken, boven dat beval sy/ aan ons *Christenen* 2 Buffels te vereeren, en onder ons uyt te deelen, 't welk wy alles met groote onderdanigheyd en d' uyterste dankbaarheyd aannamen/ daar op hielden wy by onsen Patroon sterk aan met bidden/ dat hy eenige van ons wilde toelaten, aan land te gaan, om dese Buffels te slagten en te kooken, dat hy ons doen ook niet dorst af-slaan/ waarom dese onse gesellen het met kooken en braden seer druk hadden/ en 't daar na onder ons uytdeelden/en of wel de Guardianen ook haar deel daar van kreegen/ vereerden wy nog daar-en-boven aan den opperften Guardiaan de beyde huyden/ aldus aten en dronken wy na onsen lust; alsoo wy niet alleen seer verhongert waren/maar ook het vleys eeten voor ons als wat seldsaams was. Nu sullen wy de Sultane haar vermaak in hare tent laten nemen/ met haar Jufferschap/ en ondertussen het Eyland Rhodus en sijne geleegentheyd eenigsints beschrijven. Vereert 2 Buffels aan de slaven. Die se slagten en kooken.

Voor eerst wat de naam van dit wijd-beroemde Eyland aan-belangt / niet tegen-staande het selve by de Geschiedenis-schrijvers veele onderscheydene namen werden gegeeven / soo ben ik dog met sommige van die meening / dat desen naam van Dodanim, den neef van Japhet, die het selve eerst heeft bewoont / sijn oorsprong heeft/ door wiens nakomelingen de D, in een R, is verandert/ soo dat het nu in plaats van Dodanos, het Eyland Rhodanos genaamt werd. *Rhodus* van *Dodanim.*

Dese

Dese meyning werd ook door de H. Schrift op Gen. x. bevestigt / alwaar gesegt werd / dat onder Japhets kinds-kinderen ook Dodanim is geweest / en dat van desen zijn verdeylt d'Eylanden der volkeren in hare Landschappen, elk na sijn spraak.

Lof van 't Eyland *Rhodus.*

Dit Eyland is het eerste van de Cycladen na het Oosten / maar 2 mijlen weegs geleegen van kleyn Asien, na by 't 't Koningrijk van Lycien, 't is in sijn omkring omtrent 30 Duytse mijlen weegs groot / en seer vrugtbaar / in goede wijn / koorn / en vee-fokking / 't is vry berg-agtig / in welke bergen veel wilde geyten werden gevonden / 't heeft een seer gesonde lugt en seer goed water / 't was voor-maals / insonderheyd ten tijde der Romeynen, seer vermaart / niet alleen om de groote Scheeps-vaart / maar ook om sijn

Heeft veel wijse luyden voortgebragt.

Hooge-school / uyt de welke veele geleerde luyden zijn voort-gekoomen / onder andere Cleobolus, een van de 7 Wijsen uyt Griekenland, zijnde die Academie als-doen soo vermaart / dat ook de Romeynen derwaarts hare kinderen sonden. Maar hoe het in 't jaar Christi 77. onder de magt der Romeynen is gekoomen / en daar na

Des selfs wisselvalligheeden.

in 't jaar 632. door de Saracenen is ingenoomen / en seer is verwoest geworden / en seer in afgang is gekoomen / tot dat het in 't jaar 1308 door de

Ingenoomen van de *Johanniter* Ridders.

Ridders van Sint Jans order met de wapenen / onder den Groot-meester Folkert de Villaret, de Saracenen weer is afgenoomen en in der Christenen geweld gekoomen / daar van geeven d'Antiquiteyten, die nog tot Malta te sien zijn / getuygenis / met dese navolgende woorden: *Magister de Provincia , primus Rhodiorum Expugnator, Fr. Folcetus de Villareto , vir præstans & magnanimus. Hic relicta Cypro, Rhodam ingressus est, & urbem, Insulam , ac nonnullas alias vicinas Insulas , cum sua classe in ditionem accepit. Anno Domini MCCCVIII.* dat is / den voortreffelijken en groot-moedigen Broeder *Folkert* van *Villaret*, uyt *Provence*, Groot-ordens-meester, *Cyprus* verlaatende, is tot *Rhodus*

dus gekoomen, en heeft de Stad, 't Eyland, als ook eenige nabuurige Eylanden met ſijn Vloot ingenoomen, in 't jaar onſes Heeren 1308.

Gedagte Ridderſchap heeft dit Eyland 212 jaar beſeeten en dapper beſchermt / tot dat ſy eyndelijk in 't jaar 1522 / by gebrek van onderſtand / en na dat ſy 6 volle maanden ſwaarlijk waren beleegert geweeſt / en door dagelijkſe en grouwſaame ſtormen 't eene-maal afgemat ſig aan den Sultan Solyman, moeſten overgeeven / gelijk dan gemelde Solyman, op den Chriſt-dag des jaars 1522, de Stad Rhodus met 30000 man is ingetrokken / en den Groot-meeſter / op dien tijd Philips de Villiers de l'Iſle Adam genaamt / nevens ſijne Ridderſchap / en volk / volgens ſijn gegeeven woord / onbeſchadigt heeft laten heen varen. Daar na door *Solyman.* Die ſijn woord hield aan de Belegerde.

In dit Eyland waren voor-maals eenige voorname Steeden en Veſtingen / gelijk als men nog uyt de puyn-hoopen kan af-neemen: maar heedens-daags is nog maar alleen de Hoofd-ſtad / die met den naam van 't heele Eyland pronkt / daar van overig. Deſe legt digt aan de Zee / hebbende 2 Havenen / als boven is geſegt / waar van de voorſte voor-aan ter linker-zijde / 13 wind-moolens op een ry heeft. Ook vind men in de Gedenk-ſchriften / dat aan den ingang van de Hoofd-poort / eertijds een metale Coloſſus, of Mans-beeld / over de Haven ter weer-zijden met eenen voet / geſtaan heeft / zijnde 70 ellen hoog / tuſſen de beenen van het welke de ſcheepen / met volle zeylen / konden uyt- en in-varen / welke Coloſſus door een Aardbeving is ter neer geworpen / hoewel hy nog huydens-daags onder de 7 wonderen der Wereld getelt werd. Hier werd ook het Graf van den Koning Mauſeolus, dat hem ſijne Gemalinne Arthemiſia, met ongelooflijke koſten / had laten bouwen / digt by de puyn-hoopen van de vervallene Stad Halycarnaſſus getoond: dat mede onder de 7 wonderen geteld wierd / gelijk ſulks Strabo en Plinius getuygen. Heeft maar een eenige Stad. Aldaar was voormaals de *Coloſſus.* Graf van *Mauſeolus.*

By deſe 2 Wereld-wonderen kan ik niet na-

laten / een wonderlijke geschiedenis / ter eeren van de strijdbare Ridderschap / hier aan te lassen. God Almagtig had over 200 jaren dit Eyland met een afgrijsselijk monster / of vergiftigen Draak tot straf besogt / die aan Vee en Menschen groote schade deede / alsoo het niemand konde wederstaan / tot dat sig eyndelijk een man-haftig en strijdbaar Ridder der hoog-gemelde order / een Provenciaal uyt Vrankrijk van geboorte / het dorst wagen. Dese trok dien grouwsamen en vergiftigen Draak te gemoet in sijn volle harnas / wel gewapent / op sijn moedig paard / nevens nog 2 wel afgerigte honden / en na langen / gevaarlijken en twijffelagtigen strijd / en de betoonde dapperheyd van sijn paard / mitsgaders den grimmigen en fellen aanval van de half woedende honden / doode hy eyndelijk den grouwsamen Draak / en bevrijde daar door het Eyland en de Eylanders van het uyterste gevaar / verkrijgende daar door een eeuwigen lof en ontsterffelijken naam / alsoo hy na-maals door dese Ridderlijke daad Tuë Serpent, dat is / Slangen-dooder, is genaamt geworden. Ook is desen dapperen held / na-maals met regt in 't jaar 1344. tot Groot-meester verkooren / waar van men dit tot Malta vind aan-geteekend: *Magister, de Provincia tertius, Dracone extincto, antequam Magistraret, Fr. Theodatus de Cossano. Hic anguem immensæ molis, ac magnis orbibus terribilem, miseros Rhodi incolas vorantem strenuè peremit: deinceps Magister creatus est*: 't welk luyd / Broer *Theodaat de Cossano*, den derden *Groot-meester* uyt *Provence*, heeft, eer hy daar toe was verkooren, een Slang van een on-afmetelijke groote, en voor al de Wereld verschriklijk, welke de elendige inwoonders van *Rhodus* verslond, manhaftig dood geslagen, daar na is hy tot *Groot-meester* verkooren. Tot gedagtenis van dese Ridderlijke daad / is den afgrijsselijken kop van dit gedoode monster / onder de Stads-poort tot Rhodus, na de Zee-haven opgehangen / den welken ik met groote

Manhaftigen *Provenciaal* dood een grouwsamen Draak.

Gedenkschrift hem ter eeren.

Waar van de Schrijver den kop siet.

te

te verwondering heb gesien / en daar ook nog heedens-daags te sien is.

Anders is dit Eyland / wegens sijn vrugtbaarheyd / en overvloedig tarw-gewas / van de Grieken sterk bewoont. Dese brengen dagelijks allerhande vrugten en gewassen / als ook goede kaas / wat kleynder / als de Hollandse, die sy van schapen-melk maken / ter markt. Maar de Stad werd van Turken, Grieken en Jooden, die aldaar groote koopmanschap drijven / bewoont. Boven de voor-gemelde heeft dit Eyland nog een Haven / na het Noorden / beneden een oud Kasteel / genaamt Zalisco, alwaar een koele beek / met soet water / na beneden af-loopt / in de welke wy ook op andere tijden zijn in-gevaren / en vers water voor onse Galeyen hebben ingenoomen. Is een vrugtbaar Eyland. Inwoonders van *Rhodus*. Beek met soet water.

De Boeren / of Land-bewoonders / van dit Eyland zijn / als gesegt is / 't meeren-deel Grieken, die genoeg te doen hebben / om met de Land-bouwery en Vee-queeking aan den kost te raken. De Jooden hebben de grootste Tollen en Koopmanschappen / en de Turken voeren het Gesag en hebben de Regeering. Ook heeft den Sultan in dit Eyland een Bassa, die over 't heele Eyland / als ook over de naast om-leggende / het gebied voert; dese heeft vier Galeyen onder hem / met de welke hy de Eylanden en de geheele nabuurschap / voor den inval der Zee-roovers / moet bewaren en beschermen. *Bassa* aldaar.

Wat de Stad Rhodus self aanbelangt / dese is na de Water- en Land-zijde alsoo bevestigt / dat haar niet / als met de uyterste magt en geweld / eenige schade kan toe-gevoegt werden / alsoo se niet alleen na de Zee / wegens de besluyting van de Haven / en hare geweldige Toorenen en Bolwerken / welke eertijds de Ridderschap tot versterking heeft gebouwt / maar ook na de Land-kant / met dubbelde Graften / Wallen en Muuren / ook Grof-geschut / alsoo is versien / dat sy my on-overwinnelijk toe-schijnt. De gebouwen en Sterkte der Stad.

De huysen daar beeter, als in *Syrien.*

huysen zijn 'er niet soo gebrooken / of verwoest / als ik wel in veele Steeden van Syrien, of tot Alexandrien heb gesien / maar zijn nog sterk en ongeschonden / gelijk sy van de Christenen eertijds zijn bewoont geworden / welker Wapens en Merken nog heedens-daags / als ook in 't Eyland Chio, en tot Pera, of Galata over Constantinopolen, of veele plaatsen met verwondering gesien werden.

Na dat de Sultane haar / na haar genoegen / had verquikt en uytgerust / wilde sy haar reys na Constantinopolen voort-setten. Maar alhoewel wy de Galey na nood-druft versien hadden / ontbrak het onsen Patroon nog aan buskruyt en loode koegels tot de hand-roers / waarom eenige uyt ons met den Guardiaan wierden af-gevaardigt / om het selve by den Commandant van de Stad af te halen. Het kruyt was in ledere sakken / tamelijk bewaart / ook een gedeelte al in kardoesen geladen : maar de koegels in kleyne vier-kante doosjens ingepakt / aan my en mijne kameraads te dragen gegeeven / die wy ligtelijk konden open doen / en daar uyt heymelijk een goed deel na ons nemen. Mijn deel verkoft ik aan een Jood voor 2 Aspers, met de welke ik my / daar voor kaas / knoflook en ajuyn koopende / op de reys versorgde.

Nemen kruyt en koegels in.

Doe wy nu met alles klaar waren / liet men de vlag waayen / tot een teeken van vertrek / als de gewoonte is / op dat soo Soldaat / als Matroos / en al die mede moeten / sonder vertoeven / of sammelen aan boord souden koomen. Terwijl dat van ons slaven een deel in de Stad beschuyt af-haalde / en weer een ander deel / met de Galey van vers water te versien / beesig was / quam de Sultane met hare Jufferschap en Gesnedene weer t' scheep : na haar plaatsten sig de Reysigers en Soldaten ook weer op hare banken / en verwagteden alle uuren een goeden wind / die sig ook op den vierden dag / na onse aan boord-komst / omtrent midder-nagt verhief / waarom

Waayen van de vlag, een teeken van vertrek.

De *Sultane* komt weer aan boord.

om ons in de derde wagt bevoolen wierd / de ankers te ligten / en sagtjens upt de Haven te roepen / tot de zeylen den wind konden vatten.

Aldus voeren wy met goeden wind langs het Land van Asien, en dat om 't gevaar van de Zee-roovers / alsoo de Galeyen van Malta, Florencen en Genua, dikwils tot in Asien, door de Archipel, tussen de Cycladische Eylanden / op den roof upt-varen. Vrees voor *Christen-* Zee-roovers.

Omtrent den middag quamen wy digt by 't Eyland Lango anders ook Choo genaamt / omtrent 60 mijlen van Rhodus geleegen. Dit is een laag Eyland / gants niet berg-agtig / maar niet min vermaart / om dat den voornaamsten Stigter der Genees-konst Hippocrates, gelijk ook den konstigen Schilder Apelles, aldaar beyde zijn gebooren. Het is ook seer vrugtbaar van Oranje-appelen / Granaten / Vijgen / Rasijnen / en meer andere schoone gewassen / welke aldaar in Hooven en Tuynen overvloedig wassen. De Hoofd-stad wierd Arangia genaamt / dese had een schoone Haven / en daar by veel wind-moolens / de selve lieten wy aan de linker-hand leggen / en wy voeren nevens een ander kleyn Eyland / dat digt by 't vaste Land lag / voor-by / genaamt Spongia, van de menigte der Spongien / die aldaar in de Zee wassen / en gevonden werden. Eyland *Lango.* 't Vaderland van *Hippocrates* en *Apelles.* *Arangia.* *Spongia.*

Wy zeylden onder Pathmos heenen / na 't Eyland Samos, dat wy ter linker-zyde lieten leggen. Dit Pathmos is beroemt wegens de ballingschap van den Euangelist Johannes, hier heeft hy sijn Apocalypsis, of Openbaring geschreeven / en het selve op dien tijd aan de 7 na-buurige wijd-beroemde Steden van Asien, als in het selve Boek is te leesen / op-gedragen en toe-geeygent / waar van hier na wijder werd gesprooken. *Pathmos.* *Samos.*

Samos is naast aan Caria, een Koningrijk in kleyn Asien, hebbende in de lengte 40 / in de rondte 100 mijlen weegs / het is seer berg-agtig / en daarom slegt bewoont geweest / gelijk het Beschrijving van *Samos.*

Bellonius self op sijn tijd heeft onderbonden: maar/ na ik verstaan heb / heeft Oschali, na dat hy Kapiteyn Bassa was geworden / weer menschen daar op gebragt / en het haar laten bewoonen / op dat hy de Zee weer mogte beveyligen / alsoo anders de Zee-roovers daar in nestelden. Dit Eyland is eertijds seer vermaard geweest van de Sybilla Samia, als ook niet minder van Pythagoras: sommige zijn ook van gevoelen / dat Æsopus in dit Eyland is gebooren. Overmids ook uyt de aarde van dit Eyland fraaye aarde vaten / potten en schootels en diergelijke gemaakt werden / is mede den roep ontstaan / als of de potte-bakkery aldaar het eerst was uytgevonden; daar zijn ook koele Fonteynen van goed en soet water / waarom wy in 't voor-by varen / ook eenige malen aldaar water haalden / wanneer wy ons met eenen / uyt de Tuynen / van de Boeren met ajuyn en knoflook mede versagen.

Vermaard om de *Sybilla Samia*, *Pythagoras* en *Æsopus*.

Schoone Fonteynen.

Wy hielden ons hier niet lang op / maar dagten onsen weg na Chio te nemen / daar op troffen wy eenige Turkse scheepen aan / die wy preyden / latende onsen Patroon na alle gelegentheeden vragen: sy seyden ons; dat het tot *Chio* gevaarlijk was, wegens de Pest. Waarom wy ons na-by 't vaste Land hielden / en quamen niet wyt van Smyrna, een voorname Stad in Asien, niet verre van de Land-streek / alwaar eertijds de heerelijke Stad Ephesen gestaan heeft / dat wy uyt der Zee op 't Land wel sien konden; hier bejeegende ons weer een kleyne Fust / van de welke wy mede berigt kreegen; dat het tot *Chio* om de sterfte niet seeker was.

Chio.

Smyrna.

Ephesen.

Wy wenden het dan na 't Eyland Mytilena, soo genaamt van de Stad Mytilena, hoewel het voor-maals Lesbos wierd geheeten / dat wy ook gelukkig bereykten. Wy voeren egter niet in de Haven by de Stad / maar in een andere / die ons bequamer dagt / om in te koomen / aldaar wierpen wy 't anker / en rusteden een weynig uyt / doende de Sultane ons niet alleen weer met

't Eyland *Mytilena* eertijds *Lesbos*.

Beschuyt / Oly en Azijn versien / maar ook met goed Hamelen-vlees / dat sy onder ons liet omdeelen / om ons in onsen swaren arbeyd te verquikken. Dit Eyland draagt van ouds af den roem / over de geboorte van Pittacus, een van de 7 Wijsen uyt Grieken-land, mitsgaders van den Genees-meester Theophrastus, en meer andere vermaarde mannen / die aldaar zijn gebooren. 't Is digt by Phrygia, en maar 16 mijlen van Chio geleegen; 't is in den omtrek 130 / in de langte 70 / en in de breedte 14 mijlen groot / seer vrugtbaar / bysonder van Wijn / die boven al de andere / welke in de Cycladische Eylanden wast / geagt en gehouden werd / waarom hy ook al eertijds van Virgilius 2. Georgic. seer hoog is geroemt geworden.

Weder-mildadigheyd der *Sultane*.

Geboorte-plaats van *Pittacus* en *Theophrastus*.

Van hier quamen wy by 't Eyland Tenedo, en voeren tussen 't Eyland en 't uytsteekende hoofd Sigæum, dat niet boven een Duytse mijl van een is / heen / naast langs het Trojaanse strand / alwaar voor-maals het magtige Trojen gestaan heeft / van welker tien-jarige Beleegeringen en eyndelijke verovering Homerus en Virgilius wijdloopiger verhalen: maar nu siet men 't als Virgilius daar van singt: *Nunc seges ubi Troja fuit, Ilium & ingens Pergama*: 't welk luyd / Nu zaayt men, daar eertijds *Trojen* was, en nu is 't Bouw-land, daar voor-maals de Paleysen stonden.

Tenedo.

Trojen.

Terwijl wy nu de Kaap van Trojen soo sagtjens langs voeren / kreegen wy 3 Galeyen in 't gesigt / die aldaar stil voor anker lagen / by de welke / als wy genadert waren / sagen wy / dat se van 't Convoy, of By-geleyde waren / dat met ons van Alexandrien was vertrokken / en door den laatsten storm van ons was verstroovt / hier mede waren wy ter weer-zijden verblijd / dat wy soo gelukkig wederom waren te samen gekoomen / alsoo wy nu al 12 dagen malkanderen voor verlooren hadden gehouden: wy riepen malkanderen met vreugden-geschrey toe / ook voer de

Vinden de overige scheepen van hun geselschap.

Bey van Rossetta aanstonds met sijn boot aan ons schip / groettende onsen Patroon en hem vertellende / wat perijkel en gevaar sy al hadden uytgestaan / 't geene sy ook nog niet geheel ontkoomen waren / alsoo sijn Galey / door 't geweld van dien wind / soo ver aan lager-wal was vervallen / en aan de grond geraakt / dat se onbeweeglijk stond / waarom hy bad / om hem daar uyt te helpen / alsoo de andere Galeyen heel slegt bemant zijnde / te swak waren / om malkanderen te helpen: des weegen moesten wy hier goede best doen / en haar met dikke kabel-touwen / agter ons aan gebonden zijnde / met groote moeyte en seer swaren arbeyd / uyt het zand sleepen / tot dat se weer vlot wierden. Aldus voeren wy tot aan de engte der Zee / die men Hellespont noemd / welke / aan sijn inkomst / van 2 sterke Kasteelen bewaart werd / waar van 't een aan de kant van Europa, Sestus werd genaamt / en aan een Berg drie-hoekig gebouwt is. Langs de Zee is het met 27 stukken grof geschut / alle op een ry en water-pas leggende voorsien / om de in- en uyt-vaart van dese Zee te verhoeden / of te beschermen / behalven nog al het geschut / dat op de Toorens en Muuren legt. In 't midden staat een vier-kante Tooren / die rondom met 3 halve ronde Toorenen / als een klaver-blad / omringt is / uyt den welken mede groote tegenweer met het geschut kan geschieden.

Waar van'er een aan de grond sat.

Die sy 'er moesten afsleepen.

Koomen in den *Hellespont.*

By de Kasteelen *Sestus* en *Abydos.*

Regt tegens dit over / aan de kant van Asien, dat men ook Natolien noemt / staat nog een seer sterk Kasteel / Abydos genaamt / dat geheel vlak legt / en met graften omringt is. Dit legt in 't vier-kant / strekkende sig Land-waarts met 3 sterke ronde Toorenen aan elke zijde: in 't midden is een sware vier-kante ruymen Tooren / van veel tegen-weer; na de Zee kan men tussen de Muuren en Graften in sien / als in een Voorhof / tot aan een dwars-muur van gehouwe steenen / agter de welke Borst-weeringen en Batteryen zijn / die met grof Kanon rijkelijk zijn voorsien /

't Kasteel *Abydos* seer sterk.

sien / en de welke even eens / als de over-gelegene sterkte / de in- en uyt-vaart deser Zee beschermen / en beletten konnen. Aan de Land-zijde legt daar digt by een Dorp / waar in voor 't meeren-deel Grieken woonen / by de welke men allerhande noodsaaklijkheeden te koop vind. Alhier heeft eertijds den Persiaan Xerxes, een brug over de Zee gemaakt / en daar over 3317920 menschen in Grieken-land gevoerd / om het selve te onder te brengen / nogtans wierd hy self geslagen / waar van den Geschiedenis-schrijver Herodotus verhaalt: *Quem Exercitum Abydi ex sublimi conspiciens, lachrymavit, quod ex toto illo numero, post centum annos, nemo superstes futurus esset*: dat is / Welk Heyr-leger hy van een hoogte t' *Abydos* beschouwende, weende hy, om dat van dese groote meenigte over 100 jaren niemand niet meer soude overig zijn. Beyde dese Slooten noemt men gemeenlijk Dardanelli, en op 't Turks Bogazaffer, by de welke alle de scheepen moeten aanleggen / 't zy dat se uyt- of in-varen / insonderheyd op dat die / welke koopmanschappen voeren / aldaar souden vertollen.

Gedenkwaardige woorden van *Xerxes*.

By dese Kasteelen moeten alle scheepen aan-leggen en vertollen.

Van dese 2 sterktens voeren wy na Gallipoli, een voorname Stad aan de zijde van Europa in Thracia geleegen / die haar naam draagt van de oude Gaulen, die de selve gebouwt hebben / het is de eerste Stad / die den Turk in Europa heeft verovert / in 't jaar 1363. door den bystand van eenige Genueesen, welke sig door het al-verleydende geld hadden laten besteeken. Het is een open Stad / sonder muuren / hebbende slegte huysjens / en die nog voor 't meeste-deel vervallen en bouw-vallig / soo dat 'er niets aanmerkens-waardig te sien is. Daar is nog een Kasteel / en daar op een besetting van Janitsers, maar het is ook al seer bouw-vallig / anders is de Stad al vry groot / ook zijn aldaar veel wind-moolens en fraaye aangename Hooven en Tuynen: aan de welke wy weer aan-leyden / en de Sultane aan Land ging / besoekende de warme

Gallipoli.

Nu een seer slegte Stad.

Baden / die aan den kant van Asien daar tegen over leggen / ondertussen liet sy aan ons weer Hamelen vlees om-deelen / en eenige korven met kerssen / die aldaar wassen / dat ook d'eerste waren / welke ik in Turkyen had gesien / of gegeeten ; hier mede verquikten wy ons / en rusteden ons uyt tot op den tweeden dag.

Werden met vlees en ververssingen door de Sultane verquikt en beschonken.

Als de Sultane weer aan boord was / voeren wy in de Propontis, tot meerder Zee-ruymte voort / tot aan een andere Stad / Rodosto genaamt / die mede in een schoone en vrugtbare Lands-douw in Europa legt / hier hielden wy weer stil / en wierden door de Sultane nogmaals met vlees / wijn / brood en kerssen wel onthaalt. Ter regter zijde lieten wy 2 Eylanden Proconesus en Marmora in desen Zee-boesem omtrent 30 mijlen van ons leggen. De Stad Rodosto legt 100 Italiaanse mijlen van Constantinopolen, verwijderende sig alhier de Zee / die men daarom Propontis noemt / 100 Italiaanse mijlen na Asien toe / waar in verscheydene Eylanden leggen / waar van in 't toekoomende mede sal gesprooken werden. Van hier liet de Sultane een Boode over Land af-gaan / om aan den Turksen Keyser hare aan-komst bekend te maken.

Koomen by Rodosto.

Proconesus en Marmora.

Propontis.

Eer wy van Rodosto vertrokken / liet de Sultane aan yeder Christen op onse Galey een dukaat / die de Turken Sickin noemen / vereeren / en daar by ons aan-seggen ; dat wy dog onsen God voor haar wilden bidden : maar wy kreegen niet meer als elk een halve dukaat / het overige behield den Commandeur en den Guardiaan, waar mede wy / of wy wilden / of niet / nogtans moesten te vreeden zijn. Waar na wy met vreugden d' Ankers op-haalden / en digt langs het land / aan de zijde van Europa, heen roeyden / tot aan een Vlek / Ponto Picolo genaamt / dat omtrent 12 mijlen van Constantinopolen is geleegen. Hier bleven wy weer leggen / en vercierden de Galey met opsteeking van Vlaggen / Vaandels en Wimpels op alle de banken / voor-

Sultane laat elken Christen-Slaaf een Dukaat vereeren.

Met versoek om hunnen God voor haar te bidden.

Ponto Picolo.

voornamentlijk op de Kajuyt en de groote Mast/ en aldus voeren wy na Constantinopolen.

Doe wy nu op een Duytse mijl weegs daar by quamen / ontmoeten ons 4 andere Galeyen / mede met Vlaggen wel verciert / op de welke was een voornaam Bassa, die / om de Sultane t'ontfangen / ons was tegen-gesonden / daar op groeteden wy malkanderen ter weder-zijden met groot en kleyn geschut / als ook met vrolijk gejuyg / roepende de selve 4 Galeyen voor ons heen / ons alsoo begeleydende tot aan het Paleys van den Grooten Heer, dat sy Seraglio noemen / het welke wy met het swaar geschut / en een blijd gejool en vrolijk gejuyg Salueerden, en digt daar by / niet ver van de vis-markt / onse Ankers uyt-wierpen.

De *Sultane* door een *Bassa* met 4 Galeyen ontfangen.

Als wy digt aan Land waren gelegen / quamen eenige karossen / met swart fluweel overtrokken / digt by 't Strand / nevens veel Turken, soo te voet / als te paard / die op-pasten / om de Sultane af te halen / de welke over een steyger / van twee Gesneedene geleyt / uyt de Galey ging / en terstond / eer sy nog haar voeten op Strand sette / in een vergulden / en met Zijde gordijnen om-hangen draag-zeetel / ging zitten / met den welken sy door de Gesneedene in haar karos wierd gedragen / op dat sy geen voet soude op de aarde setten / nog ook van niemand gesien werden.

Werd uyt de Galey in een karos gedragen.

Na dat het vrouw-volk van haar sleep ook was te Land gegaan / en al haar goed en bagagie door haar knegten was uyt-gedragen / beval men ons / om de Ankers in te halen, en van daar te wijken. Daar op roeyden wy / omtrent een Duytse mijl weegs / dieper desen Zee-boesem in / en wierpen het Anker regt over Constantinopolen, aan de zijde van Pera, of Galata, alwaar de Galeyen van den Sultan leggen / naast het Magazijn en de Werf / alwaar de Galeyen werden gemaakt / dat sy gemeynelijk het Arsenaal, of het Wapen-huys noemen / aldaar rusten wy dien nagt over.

's Mor-

Gaan met haar Galey weer op haar gewoone plaats leggen.

'S Morgens maakten wy de Galey schoon / en haalden de zeylen op / om de selve weer in de lugt te droogen / wy versagen ons ook van vers water / dat wy in de Stad Pera haalden. De naam Pera, is soo veel te seggen / als een Veer, of Over-vaart, waar van dese Stad haar naam heeft: maar dat sy mede Galata heet / daar van willen sommige / dat sy van de Gaulen, die men nu Franssen noemt / soude zijn gebouwt / of het eerst soude zijn bewoont / dat ik aan de gedagten van anderen geerne wil over-laten.

Pera en *Galata*, dier namen oorspronk.

Maar dewijl onsen Patroon een eygen huys op 't Gebergte by Pera hadde / soo begaf hy sig nog dien selven avond in sijn eygen huys / op dat hy sig van den onlust der Zee en de lange Reys ook wat mogt uyt-rusten / alsoo wy over de 40 dagen / van Alexandrien tot aan Constantinopolen, wegens de geduurige tegen-winden / waren onder-weeg geweest / daar wy anders met goeden wind / onder Gods hulp / in 10 dagen dese Reys hadden konnen volvoeren / alsoo 't van Alexandrien tot Constantinopolen, niet boven de 300 Duytse mijlen weegs ver is.

Langduurige Reys.

Moeten steen en aarde dragen.

Hebbende alhier 3 / of 4 dagen stil geleegen / onse zeylen en touw-werk gedroogt / wat verstelt en gekalefatert / en onse Galey schoon gemaakt / wierden wy tot den arbeyd op het Land gebruykt / insonderheyd moesten wy nog steen en aarde / in het huys van de Patroon dragen / doen sagen wy aan de huysen / in 't op- en afgaan / heele stokken met gedroogt vlees in de lugt hangen / wy deeden derhalven ons best / om een lange lat te krijgen / waar mede wy dat gedroogde vlees konden van boven neder-stooten / gelijk wy deeden / en daar van een goed gedeelte bequamen. Sy droogen het vlees meesten-deel in de Son / alsoo aldaar soo veel ongedierte van muggen / of vliegen niet en zijn / als in dese Landen / wegens de koele en brakke Zee-lugt / die het ongedierte niet en kan verdragen.

Middel om gedroogd vlees te krijgen.

Mijn kameraad / den Pomersman, heeft eyndelijk

delijk een vast voorneemen genoomen / om sijn vryheyd door de vlugt te soeken / hoewel 't al diep in den winter was / alsoo wy in November eerst tot Constantinopolen aanquamen / wanneer 't al seer koud was / en overmids wy beyde niet konden by-een koomen / versogt hy my door den Schrijver van de Galey / die een oude gevangen / van Napels geboortig / was / en de Turkse spraak verstond / dat ik met een brief aan onsen vriend Hans Rattich, den Goud-smid/ gelijk mede aan Christoffel Wexius, onse wederkomst tot Constantinopelen wilde bekend maken/ dat ik deede: maar den 10. November / schreef hy selfs aan my sijn voornemen / overmids wy niet met malkander spreeken konden / op dese wijs: Weet lieve *Michiel*; dat ik met nog een goed Gesel, die naast my sit, voornemens ben, om uyt te breeken, ik kan my, als 't God behaagt, in soo korten tijd los maken, als men de Galey kan ten eynde gaan, gelijk ook den anderen, ik ben met nieuwe kleederen, een vuur-slag en alle dingen, tot de Reys, toe-gerust, het gat op zijde is bereyds soo groot gemaakt, dat ik ruym daar door kan. Ik heb een brief aan *Rattich* geschreeven, en daar in heel weynig van mijn vlugt gemeld, ik heb u op 't hoogst aan hem gerecommandeert. Ik kom aan wat eynd, of plaats, daar 't de lieve God sal believen, soo sal ik uwer altijd gedenken, en nimmer vergeeten. Den brief aan *Rattich* heb ik aan den Schrijver *Swaan*, ter hand gesteld. Leeft gelukkig, gesond daar door in Gods naam. U Broeder en mede-gesel, *Joris Kopke.*

Vast voornemen van den *Pomersman*, om los te breeken.

Sijn Brief aan den *Auteur*.

Op desen brief heb ik hem weer kort geantwoord/ en gewaarschouwt; dat hy dog wel soude voor hem sien, ook hem geluk op de reys gewenst, mijn Brief met dit vaarsje besluytende: *Vade bonis avibus: Christus te reddere Matri tristanti incolumen, sunt mea vota, velit. Vade, vive, vale felicissime. Tuus per saxa per ignes. M. Hebererus Brettanus.* dat is: Ga met goed geluk, ik hoop dat

Antwoord daar op.

Chri-

Christus u aan uwe bedroefde Moeder behouden sal weerom geeven. Gaa, leef, vaar wel, in volle voorspoed. Uw Vriend tot der dood M. H. van Bretten.

Breekt uyt met een *Italiaan* van *Florence.*

In den selven nagt / een weynig na middernagt / in de tweede schild-wagt / zijn dese 2 manhafte en dappere Soldaten / door 't af-vijlen van hare boeyen / die sy nevens de vijl in de Zee lieten sinken / uyt de Galey uyt-gebrooken / alwaar sy omtrent 80 schreeden tot aan 't Land toe hadden te swemmen / en heeft God haar daar soo gelukkig afgeholpen / dat niemand van de Wagters / 't zy Soldaten / Guardiaan, of Matroosen / haar uytbreeken is gewaar geworden. Den andere / die met den Pomersman sig salveerde / was een Italiaan van Florence, genaamt Jan de la Porta. Maar sy zijn alle beyde in dat selve oogenblik / in 't water van malkanderen geraakt / het weder-varen van den Florentijn, heb ik daar na tot Malta, alwaar ik hem met vreugde in onse vryheyd ontmoete / wijd en breed verstaan: maar den Pomersman is het op dese wijse vergaan / gelijk als hy my selfs daar na heeft geschreeven.

Daar hy in 't water af raakt.

Soo ras / als hy uyt de Galey in 't water quam / is hy na 't Arsenaal, of Wapen-huys toe geswommen / alwaar de Turken, insonderheyd ook met groote honden / seer sterke wagt houden / soo dat hy over de 3 uuren in seer groote koude sig in 't water moest ophouden / tot dat de honden waren weg geloopen / doen is hy eerst half dood in een oude Galey / die op 't Land stond / gekroopen / niet wijt van onse Galey / maar regt daar tegens over / ook soo na / dat hy in onse Galey sien konde. Tegens den dag merkte hy / dat men niet alleen van onse Galey / maar ook van de andere Alexandrinsche Galeyen veel Mooren en Turken, om hem en sijn mede-gesel weer op te soeken / af-sond. Den volgenden nagt quam den goeden Pomersman met het uyterste gevaar voor den dag / en klom over de

Waar hy sig verborg.

huy-

huysen in't Arsenaal, latende sig by een seer hooge muur neer op het Turkse Kerk-hof/ dat aan een berg agter Galata legt / daar op ging hy dit Kerk-hof over / en door de Wijn-bergen agter Galata, tot aan den dag / doen verborg hy sig in een kuyl / of hol / tussen 2 bergen. Op den derden dag quam hy by nagt in een open vlek en agterhaalde een Os / dien hy vast bond / en leyde hem met sig in een bos / van voorneemen / om den selven aldaar te slagten / uyt te rusten en wat te eeten / want hy had een mes en een vuurslag by hem / soo dat / indien hy plaats had gehad / daar van wel had konnen sieden en braden. Maar hy wierd gesien en verklikt / selfs dagten de Turken, dat 'er een gantschen hoop Christenen was uytgebrooken / dewijl sy een geheelen Os hadden mede genoomen / waarom sy over de 300 sterk na hem sogten / maar de lieve God redde hem wonderbaarlijk / soo dat hy niet in hare handen quam / nogtans verloor hy in dese vlugt sijn vuur-slag en andere dingen / die hy nog by hem had / waar door hy wel de helft verset was in sijn voorneemen / alsoo hy meende / wijl hy in de Slavonische en Poolsche taal eenigsints ervaren was / dat hy dies te ligter te Land soude voort-raken. Hy waagde sig dies wegen op eenen anderen nagt weer in een Vlek / en klopte aan de deur van een Turk, dien hy wekte en bad hem op 't Turks soo schoon / als hy konde / of hy hem wilde na *Constantinopolen* geleyden, soo soude hy hem daar voor eenige dukaten vereeren. Den Turk maakt daar op een geschreeuw en allarm in 't Vlek / soo dat het volk met hoopen op de been raakte / en hem agter na-liep / om hem te vangen / dat hy ook seer beswaarlijk soude zijn ontkoomen / soo hy niet een Rivier had ontmoet / waar door hy met swemmen het nog ontquam.

Dwaalt ellendig om.

En raakt in groote verlegentheyd.

Was by-na gevangen.

Overmids hem nu / om op dese wijs voort te raaken / alle hoop was benoomen / spoeyde hy hem weer te rug na Galata, met voorneemen / om

Komt te *Galata*.

om sijnen Lands-man Hans Rattich, den Goud-smid / op te soeken / en soo quam hy eyndelijk voor Galata op het pleyn / alwaar den Sultan soo veel geschut heeft leggen / by 't welke wy ook eenige malen hadden moeten steenen dragen / al-daar verborg hy sig / tot dat tegens den dag de Stads poort wierd geopent / doen ging hy in de Stad / door de agter-straatjens en steegjens / nog-tans konde hy Rattich niet bevragen / maar eyndelijk en ten laatsten ontmoete hy 2 Engels-sen, die namen hem met haar / en gaven hem te eeten en te drinken / en hielpen hem ook daar na by sijnen Lands-man Rattich, die over sijne aankomst seer hertelijk was verblijd / hoewel met schrik en vrees / alsoo hy vreesde / dat hy mogt verraden werden. De vroome Rattich betoonde hem alle eer en vrindschap / hield hem binnens huys en versorgde hem / tot dat hem het hayr op sijn hoofd en aan sijn baard weer was ge-wassen / doen liet hy hem kleeden / en bragt hem mede in Kerken / of Bruyloften en Gasteryen / tot op den 14. February, als-doen hielp hy hem op een Grieks schip / dat na Candien wilde va-ren / met het welke hy ook daar na / hoewel niet sonder groot gevaar en schriklijk onweer / eynde-lijk weer tot Malta by de Duytse Ridderschap ge-lukkig is aangekoomen.

Raakt te regt door 2 *Engelssen.*

Raakt op een *Grieks* schip weer na *Malta.*

Van waar ik hem in Gods naam wil na sijn Vaderland laten reysen / en ik sal my weer kee-ren na mijn Galey / met te vertellen / wat sig al-daar na het los-breeken van dese 2 Christenen al heeft toe-gedragen.

'S Morgens met het krieken van den dag / wierd men eerst gewaar / dat dese 2 weg waren / dit verwekte aanstonds een groot geroep door de Galey / en liep daar op den overste Guardiaan vliegens na mijn bank toe / om te sien / of den kleynen Duytser ook nog daar was / overmids den grooten Duytser was uytgebrooken; ik hield my / als of ik nergens van wist / en vraagde eerst / wie dat dog uytgebrooken waren, doen sy

's Morgens mist men haar eerst op de Ga-ley.

my

my nu seyden / dat den grooten *Duytser* daar eenen van was, stelde ik my gants klaaglijk aan / met schreyen en droef gebaar te maken / my beklagende / dat ik mijnen vertrouwden vrind en goede Landsman had verlooren, en geheel was verlaten. De Guardianen waren op 't hoogst verschrikt en verleegen / dat 2 soo sterke mannen op een-maal waren weg geraakt / alsoo sy wel begreepen / wat ongemak en gevaar haar daar over stond te wagten.

De *Guardianen* daar over seer verschrikt.

De Patroon was in sijn huys / en wist van dit voorval niets / tot dat den Schrijver het hem des morgens bekend maakte / over welk nieuws hy sig diermaten vergramde / dat hy sijne kleederen van sijn lijf scheurde / om dit verlies van dese 2 kloeke en sterke mannen. Hy belaste aanstonds / op alle plaatsen soo wel in, als buyten *Constantinopolen* en *Pera*, neerstige na-vraging te doen, en alles te doorsoeken, om dese 2 uytgebrookene slaven te agterhaalen, met belofte / van 20 dukaten aan die geene, welke een daar van konde weerom leeveren : maar 't was alles te vergeefs.

En de *Patroon* seer boos en dol.

Omtrent den middag quam de Patroon op de Galey / en liet eerstelijk den Guardiaan, die de ketens en boeyen 's avonds te vooren aan ons slaven moet koomen besigtigen / voor eerst 100 stok-slagen geeven / daar na op de Galey in des Pomersmans plaats / aan de ketting slaan / daar na liet hy aan alle de slaven / soo veele / als wy waren / ysere arm-banden aan-slaan ; de Christenen, die by de 2 los-gebrookene in hare bank / ook die daar naast agter en voor haar gestaan / of geleegen hadden / wierden alle en een yeder van haar tot 50 diergelijke slagen verweesen ; de Soldaten / welke aan de bank daar se uytgebrooken waren / hadden de wagt gehad / wierden ook in de ketting geslagen / tot op den agtsten dag / doen liet hy de Soldaten weer los / en deed ons ook de arm-boeyen weer afdoen : maar den Guardiaan moest de plaats van den Pomersman

Hoe hy hierom met den *Guardiaan* en andere handeld.

man aan den ketting blijven bekleeden / in den welken ik hem ook nog / ten tijde van mijn verlossing / heb gelaten / zijnde het niet alleen op de Galeyen / maar ook elders het gebruyk / dat de Guardiaan alle avond de boeyen en kettingen van de gevangens / met vlijt en opmerking / moet besigtigen / en ook met een mes daar over strijken / op dat hy kan verseekert zijn / dat 'er aan de keetens en boeyens niets ontbrak / dat van desen Guardiaan op dien avond niet gedaan was / evenwel soude hy aan de boeyen van dese 2 niets gevonden hebben / alsoo sy in seer korten tijd / gelijk als uyt den boven-gemelden brief van den Pomersman blijkt / raad wisten / om haar van hare banden en keetens t'ontslaan.

Pligt der *Guardianen.*

Harde straf van naalatigheyd.

Na dat men nu / boven alle aangewende vlijt en naborsching van dese 2 uytgebrookene slaven / niets kon verneemen / heeft onsen Patroon ons andere Christenen, niet alsoo leedig in de Galey willen laten sitten / en op dat hy ons niet om niet behoefde de kost te geeven / liet hy ons by andere Heeren / weegens sijne overmaatige gierigheyd / om brood arbeyden / hierom wierden wy / op versoek van een Turks Heer / aan den volgenden arbeyd gebragt.

Van d'uytgebrookene werd niets vernoomen.

Gemelde Heer had / op 't gebergte agter de Stad Pera, 2 diepe kuylen laten graven / die hy met sneeuw wilde vullen / waar van yder over de 18 vademen diep / en 6 wijd was / dese werden onder eerst met stroo belegt / daar in moesten wy de sneeuw met manden dragen / en als wy de selve daar in een vadem hoog hadden gedragen / leyde men weder een laag stroo / en dus droegen wy d'eene laag op de andere / tot dat eyndelijk dese putten gevult waren.

Werden gebruykt om sneeuw te draagen.

De reden / waarom dese sneeuw aldus by-een gedragen werd / is dese ; dat / terwijlen de selve den Winter over alsoo toegedekt in de putten legt / de selve tot ys werd / als nu tegens de Somer de hitte aankomt / soo maken sy dese gaten open / en dit ys d'eene laag na d'andere / daar uyt houwen /

wen/ en op paarden/ ter weer-zijden in korven hangende/ na Constantinopolen en Galata brengen/ alwaar sy het in eenige winkels en kramen met de pond verkoopen. Daar mede maken de Turken, bysonder de groote Heeren onder haar/ haren drank koel. Aldus weeten se van desen sneeuw braaf geld te maken/ waar toe het ook is uytgevonden/ alsoo het naauwlijks is te gelooven/ hoe geld-gierig dat de Turken zijn/ bysonder de Groote onder haar. Waar toe die gebruykt werd.

Ons dag-loon was 's daags een kleyn bolletje broods/ dat omtrent een oortje waard was/ 's avonds moesten wy heel nat/ en door-weykt van 't sneeuw-dragen/ weer na de Galey/ in onse kettingen geslooten/ tussen hemel en water/ in de grootste koude/ den nagt over-brengen/ en onse rust neemen. Waarom veele van ons soodanig bevrooren/ dat sommige door de koude stierven/ andere de teenen van de voeten vrooren/ soo dat men se genoodsaakt was af te setten/ alsoo wy helaas! in ons bloote hemden en broekjens ons tegens de felle koude niet beschermen konden. 's Morgens moesten wy evenwel al weer voort/ en aan 't werk/ werdende ook die geene/ welkers teenen waren afgesneeden/ niet verschoont. Gering loon en groot ongemak.

God/dien ik om bystand en genade/sonder ophouden/ aan-riep/ behield my wonderbaarlijk/ dat aan my swak en weeklijk mensch/ de grouwsame en felle koude geen schade deede/ waar voor ik hem alle de dagen mijnes levens/ gelijk ook voor sijne andere onuytspreekelijke weldaden/ verpligt ben/altijd te looven en te danken. Want al-hoe-wel my mijne armen den nagt over wel soo koud wierden en verstijfden/ als of sy dood en ongevoelig waren/ soo dat ik ook vreesde/dat ik eyndelijk lam aan armen en beenen soude werden/ soo hoorde ik egter 's morgens vroeg soo ras het fluytje niet/ waar mede wy door den Guardiaan tot den arbeyd wierden op-gewekt/ of dese vrees en schrik verwekte weer de natuur- Wreedheyd der *Turken*.

By den Schrijver verdreef het eene quaad het ander.

lijke hitte en warmte in mijn bloed en geesten/ weshalven ik/ uyt vrees voor de slagen / aan de koude niet eens meer en dagte.

Nogtans noodsaakte my dese bittere en strenge koude/ om aan mijnen nog onbekenden vrind Hans Rattich te schrijven/ hem voor eerst het gelukkig los-breeken van mijn mede-gesel Kopke bekend maakende / en voorts hem om eenigen bystand te bidden / op dat ik tegens de koude mogte konnen bestaan / welken brief ik hem door den Schrijver van onse Galey / die mijn vertrouwde vrind was/in de Stad Pera liet toekoomen.

Schrijft aan den Goudsmid *Rattich.*

Immiddels wierden wy van 't sneeuw-dragen verlost/ maar daar-en-tegen wierden wy terstond in ander werk tot Constantinopolen gebruykt. Aldaar wierden wy diep in de Stad in 't huys van een groot Heer gebragt / alwaar men een nieuw gebouw stond te maken. Aldaar moesten wy een deel kalk / een ander deel steen dragen / sommige van ons moesten marmor-steenen tot bladen zagen / waar toe ik my ook het liefste liet gebruyken / alsoo ik daar nog de meeste rust by had. Wy moesten de marmor-steenen over-eynde setten / en op de zijden vast onderstutten / daar toe gaf men ons groote zagen / aan de welke daar altijd 2 aan yeder zijde moesten trekken : maar dewijl de steen hard en de zagen te heet wierden/ moesten wy water daar op gieten / waar toe wy eyndelijk tot gemak uyt-vonden een grooten pot met water / als de slijpers by ons hebben / met een kraantje daar in / op dat 'er gestadig water op soude druppen. Maar overmids dit zagen een swaar werk is / en 't niet wel moogelijk is / om den geheelen dag daar aan te blijven / soo mogten wy na een zand-looper alle 2 uuren malkanderen af-lossen / soo dat d'eene party na d'ander by beurte 2 uuren rust had / dat nog een fraaye tussen-poos tot verligting was. Dese schoft / of rust-tijd bragt ik somwijlen met kous-sen-breyen / somwijlen met schrijven toe / alsoo ik

Zaagt Marmor-steenen.

En breyd, als 't schoftijd was, kousen.

had

had voorgenoomen / om voor den Keyserlijken Ambassadeur yets op het Nieuwe Jaar te maken. Op dit werk kreegen wy een ses pennings broodtje daags / en wy wierden alle nagten / op onse Galey weer in de ketting geslagen.

Daar was een Tuyn aan de plaats / daar wy arbeydeden / in de welke eenige witte moerbeyeboomen waren / die wy haast vernamen / daar klommen wy in en aten van de moerbeyen soo veel / als wy wilden / want de Turken, die by ons waren / verhinderden ons niet / waar over ik my niet weynig verwonderde / dewijl uyt desen Hof / of Tuyn heel ligtelijk yemand over de muuren had konnen weg raken / eer het yemand van de Guardianen had konnen gewaar werden. Ik had het self wel geern gewaagt / maar dewijl ik geen verseekerden toevlugt wist / derfde ik het niet onderstaan.

Steelen eenige Moerbeyen.

Sloffigheyd van de Turken.

De knegten en bedienden van den Turksen Heer / die met ons in dit huys waren / hadden steets hare by-sitten by haar / dese bragten sy somtijts na beneden / om ons in onsen arbeyd te sien / sy waren niet bedekt / (als wel anders het vrouwvolk langs de straat is) fraay en schoon van aansigt en wel gemaakt van leeden / sy droegen maar korte aardige onder-rokjens zijnde haar boven-lijf met schoone / fijne witte hemden bedekt / die om den hals seer wijd waren uyt-gesneeden / leggende den boesem geheel blood / behalven daar hy met hals-cieraaden en kleynodien verciert en opgeschikt was. Sy spraken ons vriendelijk toe / en vereerden ons uyt mede-lijden eenige Aspers, ook sonden sy ons van 't eeten / dat haar was overgeschooten / van voor-af-spijs / vlees en brood / soo veel / dat wy wel gewenst hadden / om langer op dese plaats te moogen arbeyden / alsoo wy (terwijl dit versse brood op-aten) ons dagelijks brood spaarden / en in de Son tot beschuyt droogden / om ons daar van in de Galey / tot een toevlugt in den nood / te bedienen. Maar dit duurde niet boven 4 weeken / dewijl onse Patroon weer een

Schoone Turkinnen.

Bewijsen de slaven veel beleefdheyd.

een andere reys voor had.

Barmhertigheyd van een *Turks* Heer, en sijn versoek.

Doe wy de laatste maal van dit werk weer na de Galey gebragt wierden / ontmoette ons een voornaam Turks Heer / met eenen langen grysen baard / seer statig gekleed / sittende te paard / met veel knegten te voet by hem. Dese / als hy ons sag / hield hy stil / tot dat wy digt by hem quamen / doen beweesen wy hem / met alle onderdanigheyd en voor-over-buyging / van ons hoofd en geheele lighaam / een diepe eerbiedigheyd / aanstonds taste desen Heer in sijn sak / en vereerde ons 2 dukaten / met dat versoek / dat wy onsen God ook voor hem bidden souden. Wy namen de vereering met schuldige dankbaarheyd aan / en beloofden hem / God trouwelijk voor hem te bidden.

Nog een blijk van mee-lijdentheyd in een *Turk*.

Maar overmids wy nog een goed eynd weegs te gaan hadden / tot aan de Haven / dreeven ons de Guardianen aan / dat wy voort-loopen moesten / terwijl ik nu dus ellendig en barvoets door de Stad liep / quam my een borger / die mede een Turk tot Constantinopolen was / op de straat agter na loopen / en vereerde my / uyt mede-lijden / een paar schoenen / die ik in grooten dank aan-nam / alsoo ik se op de harde en ongelijke straten wel van doen had. Dus quamen wy weer in onse Galey / die wy tot onse toekomende reys met alle noodsaakelijkheeden moesten voorsien / versorgen en toerusten. Maar alsoo ik te vooren aan Hans Rattich, gelijk ook aan mijn vrind Christoffel Wexius had geschreeven / vond ik op mijn weerom-komst / by onsen Schrijver / haar-lieder beyder antwoord / zijnde van desen inhoud. Die van Rattich hield in;

Antwoord van *Rattich* en *Wexius*.

dat hy seer verheugt was over 't uytbreeken van *Kopke*, en aan my mede mijn vryheyd toe-wenste; dat hy my 2 goude kroonen sond ; dat *Doctor Betz* met de Post na *Weenen* was; en eyndelijk, dat 'er alle daag een anderen Ambassadeur van den Keyser verwagt wierd. Wexius schreef; dat hy van mijne brieven aan den Keyserlijken Gesant de Ba-

Baron van *Eitzingen* , nog van *Doctor Betz* niets en wiſt, maar mijn laatſten aan hem had gekregen; hoe dat ſijn hart wel goed was; maar dat het hem aan magt ontbrak , om my te helpen, waar toe hy egter by alle en een yegelijk ſijn uyterſte beſt ſoude aanwenden, my belaſtende, dies-wegen mede aan den Hof-prediker *Sturmius* te ſchrijven; voorts dat hy na *Paaſſchen* van *Conſtantinopolen* ſtond te vertrekken; dat hy verblijd was over het ontkoomen van *Kopke*; mijnen brief na *Spiers* ſoude beſtellen ; dat ſijnen Heer my een Rijksdaalder toeſond , en dan ten laatſten, dat hy en den Prediker, by alle voorvallen, om my ſouden denken, my recommanderende, aan hem weerom te ſchrijven, of ik den Rijksdaalder ook had ontfangen, en dat hy aan my een boek ſoude laten toekoomen.

Op beyde deſe brieven heb ik dien ſelven dag nog weer geantwoord / en eerſtelijk den Heer Rattich voor ſijne vereering van herten bedankt / en om verderen byſtand gebeeden : maar wijl Wexius mijnen brief aan den Ambaſſadeur / en aan Doctor Betz niet had ontfangen / en hy my nogtans ernſtelijk bleef vermanen / om dog niet na te laten, nog voor *Nieuwe-Jaar* aan boven-gemelden Hof-prediker te ſchrijven, heb ik ſulks ook in 't werk geſtelt / en eerſt aan Wexius geantwoord / dat ik ſijnen brief, nevens de vereering, van den Ambaſſadeur wel had ontfangen, hem verſoekende / om voor my den ſelven daar voor te bedanken, en om verderen byſtand te ſmeeken. Waar nevens ik hem ook eenige / ſoo Latijnſe, als Duytſe (Carmina) Vaarſen / of Gedigten / ſond / om de ſelve aan den Geſant / als mede aan den Hof-prediker / tot een Geluk-ſalig Nieuwe-Jaar-wenſch (zijnde het den ingang van 't jaar 1587.) van mijnent weegen aan te bieden. By de ſelve voegde ik ook een brief aan den Ambaſſadeur ſelf / wenſchende hem een gelukkige weerom-komſt in de Chriſtenheyd, met ootmoedige beede / dat hy dog mijne ſoo ſeer gewenſte verloſſing wilde indagtig zijn.

Die den Schrijver weer beantwoord, daar eenige Gedigten byvoegende.

Hy ſchrijft ook aan den Ambaſſadeur.

 Ik

En aan *Sturmius.*

Ik volgde ook den goeden raad van Wexius, en schreef mede aan den Hof-prediker Sturmius, hem voor-af een Geluk-salig Nieuwe-Jaar toewenschende/ en verders biddende; dat hy by den Heer Ambassadeur en andere Heeren, dog mijnen uytersten nood wilde bekend maken, en voor my ootmoedig om hulp, bystand en redding aanhouden; en alhoewel ik dese brieven al op den 23. December had laten afgaan/ zijn se nogtans/ na dat ik naderhand uyt Wexius heb verstaan/ eerst op den 18. January te regt gekoomen.

Krijgt 2 boeken van *Wexius.*

Ondertussen had my Wexius, op mijn voorig schrijven/ met eenen Duytsen Renegaat/ die een Bont-werker was geweest/ en die andersints een goed en vroom man was/ geantwoord/ en dewijl ik hem had gebeeden/ om tot mijn troost/ en om 't verdriet eenigsints te versetten/ aan my een boek te senden/ had hy my 2 boeken toe-gesonden/ in 't Latijn, Polydorus Virgilius, van de vinding der Konsten, en een Duyts Psalmboek/ waar mede hy my niet weynig heeft verblijd/ ondertussen was ik om dese boeken seer verleegen/ als wy na den arbeyd gingen/ om dat ik se moest in de Galey laten/ alsoo ik vreesde/ dat se my souden ontstoolen werden/ maar wijl ik wist/ dat niemand op onse Galey dese spraken verstond/ was ik dies te geruster/ die verbergende en bewarende soo goed/ als ik konde/ soo dat ik se evenwel nog heb behouden.

Domme en onbesonne Monniken.

Overmids dat nu Kers-tijd op de hand schoot/ soo waren 'er eenige Spanjaarden en Italianen onder ons/ die haar by de Capucyner Monniken/ welke op dees tijd tot Galata waren/ aangaven/ om na haar wijse te biegten/ en op den Feestdag te Communiceren, dat haar van de onbesonne en onverstandige Monniken wierd afgeslagen/ om dat sy slaven zijnde, welke op de *Turkse* Galeyen roeyden, het Heylige *Sacrament* niet waardig waren, overmids sy de *Christenheyd* met aan- en toe-voering van den Vyand, en des selfs Wapenen, Geschut en Krijgs-behoeften, selfs hiel-

hielpen bekrijgen, en God ten hoogsten vertoornden, waarom men aan haar, soo lang, als sy in desen stand waren, het *Sacrament* niet mogte geeven. Als de arme slaven haar antwoorden den / dat sy 't doen moesten, en daar toe met bloedige slagen wierden gedwongen, soo seyden haar de Monniken daar op / dat sy sig eer geheelijk moesten laten dooden, wanneer sy souden sterven, als vroome *Christenen*. Antwoord der slaven.

Na soo harde redenen en bloedige Predikatie / quamen dese arme slaven weer aan boord / zijnde gants kleyn-moedig en verslagen / om dat se van God en sijne Sacramenten wierden verstooten. Doen ik nu hare klagten had aangehoort/ seyde ik haar; dat se niet moesten treuren, alsoo God by ons was, en dat wy waren in dat beroep, waar toe ons God op desen tijd, na sijnen wil had geschikt; dat se daarom niet moesten bedroeft zijn, alsoo dese *Capucynen* Gods dienaars niet en waren, want anders souden sy niet tegens God en sijn Woord soo *Onchristelijk* leeren, handelen en wandelen: God, seyde ik / heeft ons arme slaven daarom in dese *Heydense* gevangenis overgegeeven, op dat wy de tyranny der *Turken* souden en moesten onderdanig zijn, en haar dienen, niet anders, als hy eertijds het volk *Israëls* in *Egypten*, onder *Pharao*, en daar na in *Babylon* onder het geweld des Konings van *Persien* had overgegeeven, en door den Propheet *Jeremias* heeft laten vermanen *Jerem.* XXVII. met dese woorden: *Brengt uwe halsen onder het jok des Konings van* Babel, *ende die met hen ende sijnen volke, soo sullet gy leven.* Merkt wel / hy segt niet / *Gy sult u laten dooden, maar soo sullet gy leven.* Nog seyt hy verder: *En hoord dan niet na de woorden der Propheten, die tot u spreeken*, seggende: *Gy en sult den Koning van* Babel *niet dienen: want sy Propheteren u valsheyd. Want ik en heb se niet gesonden, spreekt de Heere.* Hierom soo zijn dese *Capucyner*-Monniken valsche Propheten, en niet van God gesonden, en ook derhalven niet waardig, dat sy de *Sacramen*-

Hunne bloedige Predikatie.

Door den schrijver weerlegt, en de klagende slaven vertrooft.

ten Gods souden uytdeelen. Op dese wijse bragt ik dese arme en och arm! in Gods Woord seer on-ervaren en ongegronde menschen / nog weer een weynigje te regt / en dat sy eenigsints begreepen / dat God ons daar had gesonden / en daarom niet had verstooten / of verlaten / maar ter sijner tijd ons weer in genaden aan-nemen / en verlossen soude.

Sijn neerstigheyd, om wat te winnen.

's Anderen daags wierden wy door Galata gevoert / om voor den Patroon in sijn huys water te dragen / wy moesten voor-by een slagt-huys gaan / daar kogten wy een schaaps af-val / die wy dies tijds 4 / of 5 / tot 6 toe / om eenen stuyver koften / dese verkoften wy weer aan andere op de Galeyen / en kreegen voor elken af-val een stuyver / soo dat wy daar een redelijke winst aan hadden / alsoo wy 't onse om niet hadden / en van de winst nog een dronk toe konden doen.

Seer handgaauwe *Franssen.*

Daar waren ook eenige Franssen onder ons / soo hand-gaauw / dat se in 't voor-by dragen / dan den eenen eens een half Schaap / dan weer den anderen eens een vieren-deel / uyt den haak mede namen / soo 't haar niet ontjaagt wierd / maar de vlees-houwers kreegen selver sin en gevallen in hare hand-gaauwigheyd : want alhoewel sy het ten deele al sagen / waarschouwden sy malkanderen niet / maar hielden in tegen-deel malkanderen met een praatje op / tot dat wy den buyt weg hadden / daar na lagten en spotten sy daarom met malkanderen / het geschiede ook selden / en 't was een kleyn verlies / om dat het vlees aldaar soo goed koop is / alsoo 't beste Ossen-vlees maar eenen Asper het pond geld / zijnde het Schapen-vlees nog veel beter koop.

Goed-koop vlees.

Beknopte wijs van Vagte-plooten, wol-wassen, spinnen en breyen.

Een Schaaps-vagt koft ik om twee Aspers, en kon gemeynelijk 3 paar kousen van eene vagt krijgen / wanneer sy goede wol op had / de wol sneed ik 'er met een mes af / en wiesch de selve eerst in 't Zee-water uyt / en daar na in schoon Fonteyn-water / soo suyver / als ik kon / daar na spon ik de selve soo sindelijk / als my mooge-

lijk

lijk was; mijn spil was een langagtig houtjen/ wat langer als een span / met een houten ring/ van groote / als een dobbel-steen ombangen / in welkers midden een kromagtigen klos stak/ waar aan ik de wol hing/en aldus met draapen en upthalen voort spon. De kouffen waren/ na dat den draad viel/ ongelijk / het eene paar netter en fijnder / als 't andere / een paar van de grofste gold gemeynlijk 10 Aspers, d'andere van 15 tot 20 Aspers, ook wel tot 40 toe; als sy fijn en van vier-draad waren.

Gelijk den arbeyd was/ soo was ook den arbeyder/ helaas! slegt genoeg/ nogtans bragt het my nog meenig soet stuyvertje aan / tot verbetering van mijn onderhoud: daar in tegen-deel andere van mijne kameraden nog te bijten/ nog te kaauwen hadden / ja schier van honger storven / daar had ik nog altijd een goeden voorraad / van brood / knof-look / ajuyn en kaas/ ook kon ik somtijds in mijnen grooten en swaren arbeyd en vermoeydheyd / tot mijn verquikking en versterking/een dronkje wijn doen/ daar andere haar met stinkend water moesten behelpen/ overmids sy gestadig buyten het werk/ dat op de Galey te doen was/ leedig saten/ dat my gants onmoogelijk was. Groot voordeel van de naarstigheyd.

Hier en tussen quam de Verloochende/den Duytsen Bont-werker weer by my / en bragt my 2 troostelijke Latijnse brieven/ den eenen van Christoffel Wexius, en den anderen van den Hof-prediker Zacharias Sturmius, die my ontbood / om hem een middel voor te slaan, waar door ik dagt mijn verlossing te konnen krijgen. Dese brieven waren 5 weeken/ door Hans Rattich de Goudsmid / opgehouden geweest / om alle vermoeden en agter-dogt te vermijden / van wegen mijnen uytgebrooken mede-gesel / dat ik ook uyt den brief van Wexius verstaan had. Hier op heb ik kort weer geantwoord / insonderheyd aan Sturmius; dat ik, och arm! geen ander middel, tot mijne ontslaging, wist voor te slaan, als dat ik Bekomt weer Brieven.

door

door den *Duytſen* Afgeſant mogt werden vry-gekogt, waar voor ik ſoude belooven, en ook mijn hand ſetten, dat ik in den dienſt van den Heer Afgeſant ſoude blijven, en getrouwelijk volharden, tot dat ik het verſchoote geld voor mijn verloſſing, met hert-grondige dankbaarheyd, hem ſoude weerom geeven: want Borg (waar van ook eenige ſpraak was geweeſt) alhier ter plaatſe te ſtellen, was my onmoogelijk, ook was ik bedugt en maakte ſwarigheyd, om aan mijne Vrienden mijnen bedroefden toeſtand te laten weeten, zijnde de weg ſoo ver, en daar by d'onſeekerheyd, van dat mijne brieven wel ſouden beſteld werden, en ſchoon dat nog al wel was, had ik evenwel beſwaarlijk, eer, als in een half jaar, een brief weerom konnen krijgen, in opſigt, dat de gelegendheeden en omſtandigheeden van deſe Landen aan mijne Vrienden weynig bekend zijn, derhalven bad ik nog-maals den wel-gemelden Sturmius, om by ſijn Genade, om mijne verloſſing, nog wijder te willen aanhouden. Te meer, wijl ſijn Genade nu op ſijn vertrek na huys ſtaande, in ſijn affcheyd van den *Sultan*, ligtelijk d' ontſlaging van een armen *Chriſten*-ſlaaf ſoude verkrijgen. Ik maakte ook aan Wexius bekend; dat wy nu aan een ander werk, in 't huys van den Schatmeeſter, of *Theſaurier* van den *Sultan*, gelegen aan 't eynde van de Stad, by de 7 Torenen, dat met een ſtatelijk nieuw gebouw vergroot en verbeterd wierd, ſouden gebragt werden. Dit was ſeer wijd van de Haven en van onſe Galey / ſoo dat wy hier over dag en nagt by malkanderen moeſten blijven.

Sijn antwoord daar op.

Met aanwijſing van een gemaklijken weg tot ſijn verloſſing.

Gaan in 't huys van den *Theſaurier* van den *Sultan* werken.

Op een Vrydag, op den welken wy ſonder dat geen werk deeden / om dat die haren vyer-dag is / wierd ons belaſt / om uyt het huys van gemelden Schatmeeſter, of *Theſaurier* eenig Silver-mineraal, na onſen *Patroon* te brengen. Dit waren ronde koeken / als een groot tafel-bord / en een hand-breed dik / daar by ſeer ſwaar / ſoo dat ik aan een daar van genoeg te dragen had. De ka-

kamer/ waar uyt men ons dese Silver-koeken gaf/ stond in den Voor-hof/ en was maar met een slegt hang-slot bewaart / dese gelegentheyd nam een van onse maats/ zijnde een Fransman waar/ hy opende/ sonder veel moeyten/dit slegte slot/ en stal 2 van dese Silver-koeken/ die hy aan een Jood verkoft. Daar een *Fransse* slaaf steelt.

Dit Silver-ertz / of metaal was aan een ouden/ vroomen Christen-gevangen toe-vertrouwt/ en in bewaring gegeeven. Dese wierd wel haast gewaar/ dat dit gemak was open geweest/ en dat 'er 2 koeken vermist wierden/ hy maakte het aan onsen Guardiaan bekend / daar op wierden wy alle te samen geroepen/ om op de hoogste straf te klappen, en bekend te maken, wie dit gedaan had, of daar over verdagt wierd: eyndelijk wierd te kennen gegeeven; dat de *Fransman* by de deur van dit gemak, aan het slot futselende, gesien was, waar op men hem aanstonds ter aarden wierp/ en met slagen bedreygde/ om de waarheyd te seggen: toen bekende hy rond uyt/ dat hy de kamer had weeten open te krijgen, en 2 stukken daar uyt genoomen, welke hy aan een *Jood* had verkogt. Daar op wierden 2 Guardianen nevens hem afgesonden/ om den Jood op te soeken/ die sy ook vonden/ en mede pakten/ en ook de Silver-koeken weerom kreegen/ werdende den Fransman voor sijne handgaauwheyd soo wel met stok-slagen beloont/ dat hem weynig lust meer tot diergelijke Silver-koeken over-bleef/ en met den Jood ging 't niet veel beeter. Navorsching hier over gedaan. Werd door den dief bekend. En sijn loon krijgt.

Gemelde Fransman was een loosen schalk / die / terwijl wy hier nog eenige dagen bleeven arbeyden/en 's nagts opgeslooten wierden/ nogtans heymelijk by nagt een tamelijke dikke houte traly wist door te breeken/ waar door hy uyt de plaats van onse gevangenis/ tot boven in 't huys sloop/ waar van hy by den dag de gesteltenis had afgesien/ hier van daan liet hy sig tot op de straat afglyen/ en liep weg/ soo dat men niets Waar na hy uytbreekt.

niets verder van hem heeft vernoomen. Ik heb hem egter / na mijn verkreegen vryheyd / voor mijn vertrek van Constantinopolen, nog weer ontmoet.

Snijder van *Malta*, die last had, om den Auteur te verlossen.

Terwijl wy nog in des Schat-meesters werk waren / quam 'er een snyder van Malta te Pera, die aldaar een broer had / die een Renegaat / of Verloochende was / dese snijder kende my / en hy had last van mijnen Heer / om, soo 't moogelijk was, my te verlossen; ik wist och arm! niets / of van sijn komst / of van sijn boodschap / wijl ik in de Galey van hem niet gebonden wierd / hy wilde mede niet verder na my vragen / om in geen gevaar te koomen.

Maar hier is mijn getrouwen vrind Wexius agter gekoomen / en na dat hy allerhande redenen en voorslagen / soo wel met Marcus den snyder / als ook met sijn broer Aly Reys, over mijn verlossing had gehad / quam hy my sulks op de plaats / daar wy arbeydeden / en ik doen-maals steenen droeg / bekend maken.

Van wiens komst hy kennis krijgt door *Wexius*.

De goede Wexius had sig in 't gewaad van een Hungarisch koetsier verkleed / toen hy my in 't voor-by gaan aansprak / en ik hem eerst wierd kennende / begon ik om sijn verkleeding te lagchen / soo dat my daar door mijnen steen / die ik droeg / van de schouder viel / dat een Guardiaan haast gewaar wierd / die my met eenige stok-slagen het lagchen deede over-gaan / ik sammelde niet lang / maar nam mijnen steen weer op / en seyde in 't Latijn tot Wexius, dat hy nog een weynig soude wagten. In 't weerom koomen seyde ik tegens hem in 't voor-by gaan / dat hy maar stout toe soude in 't huys treeden, en wat met de andere slaven praten, dat ik terstond weer soude by hem zijn, want ik moest nog een poos steenen dragen / op dat de Guardiaan geen quaad agter-dogt op ons soude hebben.

Overmids my / door Gods zeegen / van den Heer Rattich, van de knegten van de Ridders van Malta, als mede van den Heer van Eyt-

zin-

ringen, tamelijk veel geld was vereert / soo leefde ik met mijn ketting-gesel / zijnde een Fransman (die my het kousse-breyen geleert had) in goede over-een-komst en vertrouwlijkheyd / soo dat wy niet alleen den wol-handel in 't gemeen deeden / maar ook te samen een wijn-kroegje hielden / dat men aan ons niet alleen op de Galey / maar ook over-al te Land op ons werk toe-liet / alsoo de Guardiaan daar goet profijt van trok. Ik bragt dan mijnen vrind Wexius in ons kitje / alwaar och arm! niet als een dronk wijn met knoflook / kaas en brood te vinden was: maar 't was den goeden Wexius, nog ook my / dat pas / nog om eeten / of drinken te doen / maar veel meer / om dat wy te samen van mijn vryheyd en verlossing te vryer souden konnen spreeken. Daar op vertelde my Wexius de aankomst van Marcus de snijder van Malta, en dat hy bevel had / om my te verlossen, maar dat sijn broer *Aly Reys* het sogt te beletten, dit quam hy my in vertrouwen bekend maken / en mijn bedenken daar over aanhooren. Ik bedankte hem voor de getrouwe boodschap / en seyde hem daar nevens; dat het my als-doen onmoogelijk was, om uyt dit werk te scheyden, om dat het te ver afgeleegen was, waarom ook geen *Guardiaan* yemand van ons dorst uyt dit werk brengen, sonder verlof van den *Patroon*, dat ik niet verkrijgen kon. Hierom versogt ik Wexius; dat hy van mijnent weegen Meester *Marcus* wilde groeten, en hem bidden, om dog by my het beste te doen, om de wil van mijnen Heer *de Chamesson*, en als hy my verloste, dat ik hem dan daar voor alle dankbaarheyd soude betoonen; 't welk de goede Wexius aan-nam / met alle vlijt en neerstigheyd uyt te voeren / en na dat wy een dronkje / of 2 te samen gedaan hadden / haaste hy hem weer weg / hebbende seer groot mede-lijden met my / niet alleen over den swaren arbeyd / maar voornamentlijk om de ongenadige stok-slagen / die hy aan my / op sijn aankomst / sag geeven. Maar ik vertrooste hem / dat

Drijft met sijn makker wol- wijn- en kousse-handel.

Spreekt met *Wexius* over sijn verlossing.

Die seer groot mede-lijden met hem heeft.

dat hy sig daarom niet moest bedroeven, alsoo my van Gode dese dienstbaarheyd was opgelegt, die my ook de selve (als tot nog toe was geschiet) genadelijk soude helpen dragen en overwinnen, versoekende, dat hy nevens my by God in den gebeede wilde aanhouden, en mijne vryheyd bevorderen, soo veel als hy konde; dat hy my beloofde, en soo scheyde hy heel treurig van my. Daar op trad ik weer aan mijn werk, soo dat niemand wist, wat Wexius gedaan, of wie hy geweest was.

Alle mijne mede-gesellen wisten wel, dat ik wat gestudeert had, en dat ik beeter wist te schrijven, als yemand van haar allen, alsoo ik tot Alexandrien voor eenige Grieken in haar spraak, als ook wel Italiaanse brieven met Griekse letters had geschreeven. Hierom sprak my een armen Griek aan, welke ook met my was gevangen, om voor hem een *Italiaansen* brief, maar met *Griekse* letters, in groote vertrouwelijkheyd te schrijven, alsoo daar seer veel aan geleegen was, dit stond ik hem toe, en daar mede gaf hy my den inhoud op, die dese was: Gunstige Heer! ik heb u onlangs te verstaan gegeeven, in wat elende en swaare dienstbaarheyd ik steek, wanneer gy uyt mede-lijden my beloofde, om, als 't moogelijk was, my weer aan mijn vryheyd te helpen, 't is nu sulks, dat ik vertrouw seeker te konnen uytbreeken, ik bid derhalven; dat gy als een *Christen*, volgens uwe belofte, barmhertigheyd aan my wilt bewijsen, en my een tijd lang in 't verborgen by u herbergen, tot dat God my verder geluk komt te verleenen, op wien ik mijn hoop en troost stel, en in wiens naam ik het sal wagen, en met lijdsaamheyd afwagten, wat 'er van komt. Waar mede God bevoolen. Uw goede bekende Vriend. *I. Græco.* Als ik desen brief voor hem had geschreeven, bedankte hy my ten hoogsten, en wy gingen beyde met vreugde weer aan onsen arbeyd.

Schrijft een brief voor een *Griekse* slaaf.

's Anderen-daags 's morgens, doen onsen Guar-

Guardiaan ons weer na gewoonte aan het werk bragt / ging de goede Griek ter zijden af / sonder dat den Guardiaan, of yemand van onse maats / het merkten / ondertussen voeren wy met ons werken voort / de een in 't huys / de ander daar buyten / na dat aan elk was aangeweesen. Omtrent den middag sag den Guardiaan 't eerst / dat de Griek weg was / daar hy plings na vroeg / maar niemand wilde van hem weeten / waar over hy niet weynig verschrikte / alsoo hy seer wel wist / wat voor een Tyran dat onse Patroon was; dat hy / of den slaaf betalen / of selver in sijn voeyen gaan moest. Weshalven hy met allen ernst op 't vlijtigst / soo wel onder ons / als onder de andere Christenen en Guardianen navroeg / maar hy kon niets anders te weeten koomen / als dat een van de andere Guardianen my had sien schrijven / dat hem verdagt was.

Die daar op weg loopt.

Ontsteldheyd dies wegen van den *Guardiaan.*

Terstond liet my de Guardiaan roepen / my vragende / wat ik dien dag had geschreeven? ik antwoorde / dat ik aan het *Duytse* Gesandschap, om een aalmoes had geschreeven: maar hy wilde my niet glooven / en liet my over-al betasten / nogtans vond hy niets by my / als mijn schrijftuyg en wit papier / doe seyde hy / waar is dan jou schrift? Ik antwoorde / ik heb 't immers voor-af gesegt, dat ik het aan de *Duytse* Ambassade door een *Jood* heb afgesonden. Straks nam hy my mijn schrijf-gereedschap af / wierp my ter aarden / en gaf my 50 slagen. Alle de slaven / soo wel die van ons geselschap / als van andere Heeren / hadden groot mede-lijden met my / dat hy soo gantsch onbarmhartig met my omsprong / en dat tot mijn onschuld: want sy seyden / dat se my alle konden getuygenis geeven (gelijk als 'er dan ook nog Grieken onder haar waren) dat ik geen *Grieks* konde spreeken, veel minder behoorde hy eenig vermoeden van brieven-schrijven, om den uytgebrooken *Griek* op my te hebben. Maar in dien toorn luysterde den Guardiaan nergens na / scheldende my voor

Die daarom den schrijver mishandeld.

een ongeloovigen hond, en my met eenen eygenen Turk weer op de Galey stuurende: waar over ik niet weynig verschrikte / soo veel niet om d'ontfangene slagen / maar om meer gevaar en perykel / dat hier van koomen konde. Maar d' almagtige en goede God keerde alles ten besten. Want binnen weynig dagen wierd ook ons gantsche geselschap weer van dit werk afgenoomen.

Hy doed het huys-werk by een *Turk*.

Den Turk, die my na de Galey ging brengen / woonde in Constantinopolen, dese bragt my eerst in sijn huys / alwaar ik voor sijn wijf het huys moest uytveegen en water dragen / waarom ik wel te vreeden was; ik had ook dat maal wel konnen weg loopen / maar ik wist helaas! geen toe-vlugt / gelijk de Griek wist / en daarom bleef ik. Als ik mijn werk af en gedaan had / gaf my 't wijf van den Turk een weynig Rijst / (die sy had over-gehouden) en wat brood om te eeten / hebbende nevens haar Moeder groot mede-lijden met my / sy bad ook haren man / dat hy mede-lijden met my wilde hebben, en dat hy my meer wilde helpen beschermen, als onder-drukken. Dus wierd ik weer op de Galey by mijnen Moor aan den ketting geklonken / die my welkom hiette / maar het lagchen was my vergaan / om den verlooren Griek, hoewel ik my sijnen 't wegen verheugde / om sijne vryheyd / verlangende mijn geluk / of ongeluk / alsoo / als 't de Heere soude schikken / af te wagten. Ik had nog heymelijk in de Galey op mijn bank onder het leer / pen / inkt en papier verborgen / dat sogt ik op / en schreef al het voor-gevallene nevens mijnen toestand aan mijnen goeden vriend Wexius, hem biddende / dog om my ten besten te gedenken, met bekentmaking; dat ik weer in de Galey was, op dat hy weeten mogt, werwaarts hy sijn antwoord konde senden, dat ik hem dan door onsen Schrijver weer verseekert konde beantwoorden.

Mede-lijden van de *Turkin*.

Komt weer op de Galey.

Dat hy aan *Wexius* bekend maakt.

Hier en tussen bragt my de Schrijver / die 't heel

heel wel met my meende / eenige dagen na malkanderen met hem in des Patroons huys / in de Stad Galata, aldaar moest ik eenige gemakken uyt-veegen / de plaats uyt-wieden / en hout en water dragen / dat ik nog liever deede / als alleen in de Galey onder de Turken en Mooren te sitten. Ik had 'er ook geen scha by / want de Kok sette my steeds wat van 't over-geblevene eeten voor / soo dat ik doen-maals aan pottagie / vlees / en andere kost / geen gebrek leed. Dit alles bragt my mijn goede vriend de Schrijver te weeg. Egter moest ik nog alle nagt weer met hem op de Galey gaan slapen.

Doet het huys-werk in des *Patroons* huys.

Om dees tijd is een droevig voorval tot Constantinopolen gebeurt / dat ik niet heb willen nalaten / om hier te vertellen: Een jonge Turkse weduwe had hare genegendheyd en liefde op een Griekſen jongman geset / hem heymelijk by haar ontbooden / en hem hare liefde ontdekt / waar door sy eyndelijk soo ver geraakten / dat sy in ontugt met malkanderen leefden. Aan beyde kanten waren hare Ouderen nog in 't leven / welke / doen sy dit gewaar wierden / heel qualijk te vreeden waren / insonderheyd de Vader der Turkin, die een voornaam rijk man was. De weduwe wilde den Griek trouwen / dat tegens hare wet streed / ten ware dan / dat de Griek te vooren Turks wierd / dat hy niet in sijn sin had te doen. Daar op wierde de saak nog eerst / in opsigt van den Vader der weduwe / door de Overigheyd / tot een geld-boete gemiddeld / en aan de weduwe / als mede aan den jongeling / op de hoogste straf / verbooden / malkanderen in 't toekoomende te mijden.

Droevige geschiedenis van een *Griek* en een *Turkin*.

Maar 't was aan 't wijf onmoogelijk / om haar van den Griek af te houden / en dus wierden sy eyndelijk / tegens alle waarschouwing / by malkanderen op de daad betrapt / en gevangen. De Vader van de weduw wilde sig met sijn dogter niet meer moeyen / ook was de Griek, wegens d' armoede van sijne Ouderen / ook hulpeloos /

Werden op Hoerery betrapt en gevangen.

peloos / en overmids hy niet Turks wilde wor-
den / om haar te konnen trouwen / moest d'O-
verigheyd haar ampt en pligt betragten / dat
ook de Vader der weduw selfs begeerde.

Wreede Straf-oeffe-ning.

Sy wierden dan alle beyde uyt het Gevangen-
huys gehaalt / 't wijf voorwaards uyt / en den
Griek agterwaards / op eenen Esel gebonden /
aan het wijf den toom / en aan den Griek den
staart van den Esel in de hand gegeeven / wer-
dende alsoo door de voornaamste straten van de
geheele Stad Constantinopolen, yeder tot hoon
en spot / om-gevoerd / tot dat sy eyndelijk over
de vis-markt buyten de poort aan de Zee / daar
een Schavot was opgeregt / wierden gebragt:
aldaar wierden sy beyde los gemaakt / en men

De eerste aan den *Griek.*

nam eerst den Griek, trok hem naakt uyt / blij-
vende alleen de schaam-deelen met een doek be-
dekt / daar op bond men hem de handen en voe-
ten op den rug by een / en hong hem soo leven-
dig aan een Galg in een yseren haak / die hem
op zijde door de ribben ging / soo dat hy nog al-
les sien kon / wat men met sijn Boelin deede.

Daar na aan de *Turkin.*

Doen de Turkin dese schrikkelijke straf aan-sag /
riep sy hem toe / en vermaande hem tot lijd-
saamheyd : maar men liet 'er niet veel spreeken /
maar ging mede met haar voort / blindende haar
de oogen / en men liet haar in de Zee versmoo-
ren / geevende daar na haar dood lighaam aan
hare vrienden. De Griek moest dit alles met
groote smert aansien / hy was mede wel geern
dood geweest / maar hy kon nog niet sterven /
alsoo sijn hert nog gesond was. De plaats van
't Geregt wierd van eenige bestelde Wagters be-
waakt / op dat de Griek niet mogt vergeeven
werden / ten eynde hy dies te eer van dese mar-
telary mogt verlost werden.

Smertelijke dood van den *Griek.*

Doen hy nu over den derden dag in dese schrik-
kelijke pijn en smert / half dood / half levendig
nog hing / liet sig eyndelijk een van de Wagters /
door geschenken / van sijne vrienden beweegen /
om hem heymelijk met een Spongie / in schijn /
dat

Heberer Pag. 164.

dat hy hem met Azijn een weynig wilde laven / vergift in te geeven / waar door hy op den vierden dag van sijn groote smerten wierd verlost / de geest gaf / en stierf.

Dit voorbeeld verhaal ik om die reden / op dat men sien mogt / dat ook de Turken d' ontugt straffen / overmids veele van die meening zijn / dat by haar alles is toe-gelaten Egt-breuk / Hoererey / en dat nog schendelijker is / om te noemen / d' onnatuurlijke sonde. Egter werd de Hoererey onder vrye Turkse Persoonen eenigsints ligter gestraft / als wanneer de Turken, of Turkinnen haar met Christenen misgrijpen. Evenwel kan ik met de waarheyd verklaren / dat ik niet alleen d' Egtbreuk en Hoererey / maar ook wel bysonder de Sodomie swaarlijk met verbanning op de Galeyen / en ook met verbeurte van 't leven heb sien straffen / en ook niet minder Moorderey / Rooverey / of Dieverey / welke misdaden en grouwelen / in der waarheyd / swaarder van de Turken, als by ons Christenen gestraft werden / waarom ook dies te weyniger van sulke sonden / en lasteren onder haar gehoord werd.

De *Turken* straffen ook d' ontugt.

En d'andere groove misdaden swaarder als de *Christenen*.

Wijl de voortijd weer op hand schoot / en dat 'er een nieuwen Bassa na Cayro moest gebragt werden / soo wierden mijne mede-gesellen onversiens van haar werk weer op de Galey gebragt / om alles te verbaardigen tot weer een nieuwe Reys / na Alexandrien in Egypten; en doe nu alles klaar was / wierd onsen Patroon belast / buyten de Haven / agter het Serrail, of Paleys van den Keyser / by 't Arsenaal, of Wapen-huys digt aan de Stad Constantinopolen op te passen / en sig gereet te houden. Alhier wierd het meeren-deel der slaven weer uyt den ketting geslagen / en in gemelde Serrail voor eenige dagen te werk gestelt / koomende altijd 's nagts weer in de Galey.

Maken alles klaar tot een Togt na *Alexandriën*.

In 't gaan en koomen wierden wy over een groote open plaats gebragt / waar op 2 Obelisken stonden in Egyptische gedaantens / maar sy

2. *Obelisken*.

waren niet heel groot. Digt by 't Serrail moesten wy by de heerelyke Kerk St. Sophia langs gaan / dat een uytnemend groot en pragtig gebouw is / en seyden ons de Grieken, dat aan dese Kerk een deur / of poort was / die van 't hout van Noachs Ark soude gemaakt zyn. Die 't gelooven wil / die mag. Aan den ingang van 't Serrail is een groote swaare poort / en daar by een sterke wagt / daar na komt men op een seer groot en lang pleyn / dat ongestraat / of ongevloert is. Het Serrail is van sig selven geen sonderling schoon gebouw in 't aansien / zynde van seer lage verdiepingen / en hebbende enge kamers en gemakken / die van binnen met loof-werk zyn beschildert. Ons werk was hier steen te dragen.

St. Sophia.

Over-geloof.

Serrail.

Toen wy op den derden dag in ons werk waren / siet! soo bragten de Turken 4 Griekse Priesters / gevangen en geboeyt / by ons / dese moesten in hare lange rokken ons helpen dragen / d' oorsaak hier van was ons onbekend / maar sy wierden seer qualyk gehandelt en geslagen / waarom wy seer groot mede-lyden met haar hadden. Tegen den avond / als men ons weer na de Galey bragt / wierden sy / nevens andere slaven / in een andere Gevangenis gebragt.

Ongelukkige *Griekse* Priesters.

Op dit werk vernamen wy van eenige Renegaten / dat onse Patroon, by den Turksen Keyser in groote ongunst was / soo dat het geschapen stond / dat hy Mansur, dat is / van sijn ampt soude af-geset werden. Waar over wy ten deele bly waren / op dat wy van sijn tyranny ontslagen wierden / ten deele ook verleegen waren / dewyle wy niet wisten / wat ons dan in dien gevalle stond over te koomen / en of wy dan niet wel des Keysers eygen slaven mogten werden / en dus in nog swaarder last raken / als te vooren / om eens aan onse vryheyd te geraken.

De *Patroon* in ongunst van den Keyser.

Op een Vrydag, zynde der Turken Rust-dag / bleven wy stil op de Galey / als-doen maakten eeni-

eenige Soldaten haar geweer en wapenen schoon/ en liet 'er een onversiens sijn Roer/ uyt de hand/ in de Zee vallen / waar over hy seer verschrik-te / haast bood sig een witte Moor, die in des Patroons dienst was/aan/ om 't selve voor hem weer op te halen, by aldien hy hem voor een stuyver Brandewijn wilde geeven, waar mede de Soldaat heel wel te vreeden was: daar op schudde dese Moor sijne kléderen uyt / en sprong in de Zee / begaf sig na de grond / en quam haast weer boven / brengende in d' eene hand het Roer / en in d' ander een schoen / die daags te voo-ren / van een Soldaten-jongen / was in de Zee gevallen / waar over wy ons niet weynig ver-wonderden / alsoo de Zee aldaar over de 80 va-demen diep was. Wonderlijken *Moorschen* Duyker.

Dien avond quamen nog eenige Galeyen by ons/ waar van wy niets en wisten /· op de wel-ke den nieuwen Bassa met sijn geheel huys-gesin en sleep was / die men na Groot Cayro moest brengen. Aldus moesten wy onversiens aan-stonts tegens den nagt op en vaardig zijn / wijl de wind seer goed was Dus voeren wy 15 Galeyen sterk met malkanderen na Marmo-ra, en quamen met desen voorspoedigen wind 's morgens vroeg by de Kasteelen aan. Na dat wy ons aan hadden gegeeven / gingen wy straks weer voort / latende alle de Eylanden op de zijde leggen / tot dat wy tot Pathmos, thans Palmo-sa genaamt / quamen: hier namen wy vers wa-ter in / en lieten de Heeren vers vlees / en ande-re dingen / tot haar verquikking / t' scheep bren-gen. Krijgen nog eenige Galeyen by haar. Koomen aan *Pathmos.*

Dit Eyland is mede een van de Cycladen, niet boven 50 mijlen / in sijn gantschen omtrek / groot / heeft een goede haven / is tamelijk vrugt-baar; maar daar is niets gedenk-waardigs in te sien. Onder de Christenen is het beroemt en be-kend weegens den Heyligen Johannes, die daar op van den Keyser Domitiaan wierd gebannen / en aldaar sijn Boek de Openbaring heeft ge- Beschrijving daar van

schreeven / dat hy aan de 7 nabuurige Kerken van Asien, als Ephesen, Smyrna, Pergamus, Tyatiren, Sardus, Philadelphia en Laodicea heeft opgedragen / als uyt het begin van dit Boek genoegsaam kan gesien werden / als ook boven gesegt is.

7 Kerken van *Asien.*

Van hier spoeyden wy ons weer voort / en quamen tot Rhodus, aldaar kreeg onsen Patroon bevel / om nevens den Bey van Rhodus, een nieuwen Sangiak na Joppe en Jerusalem te brengen / dat hem niet weynig verdroot; maar hy dorst 'er niet tegens kikken / hy wist helaas! beter hoe sijne saken stonden / als een ander / wy moesten ons dan van de andere affonderen / die wy hare reys na Alexandrien lieten voort-setten / en wy namen den naasten weg ter linker-hand na Cyprus, daar wy ook gelukkig aanquamen / vers water in-namen / en over-staken na Joppe, daar gemeynlijk alle / die na Jerusalem willen / te land stijgen. Soo haast als wy op de ruyme Zee quamen / kreegen wy in de wind / soo dat wy tot aan 't gebergte Libanon te rug wierden gedreeven / digt by Baruti omtrent Tyrus en Sidon, dat wy voor onse oogen sagen.

Moeten een nieuwen *Sangiak* na *Joppe* en *Jerusalem* brengen.

Tyrus.

Tyrus, thans Sur genaamt / is nog tamelijk groot / hoewel 't door Aard-beevingen en Oorlogs-beroerten / verscheydene verwoestingen heeft uyt-gestaan / soo dat de voorsegging aan haar is vervult / waar van Jesaias in sijn 23. Hoofdstuk schrijft: De last van *Tyrus.* Huylt gy scheepen van *Tharsis*, want sy is verwoest, dat 'er geen huys meer en is: wie heeft dit beraadslaagt over *Tyrus* die kroonende Stad? de Heere der Heyrscharen heeft het beraadslaagt, op dat hy ontheylige de hoovaardye alles cieraads deser Stad.

Voorsegging dien aangaande.

Sidon.

Sidon, nu Seida, legt aan 't eynde van den Berg Libanon, en vertoont sig hoog en met 2 kasteelen aan de Zee-kant / maar hier gaat / als ook tot Tyrus, weynig / of geen handel / of Koopmanschap meer om / alsoo meest alle waaren en Koopmanschappen van geheel Syrien nu

ter

ter tijd tot Tripoli ingeladen en ontscheept werden / waar heen ook de Caravanen van Alexandrien op haar tijd aankoomen / en allerhande waaren uyt Persien en 't Gelukkig Arabien mede brengen. Wy hadden nagt en dag werk / eer wy weer te regt quamen / kreegen eyndelijk de Haven van Joppe, die / om hare verborgene klippen / al vry gevaarlijk is.

Joppe, of Japhetta is ter deser tijd een geringe plaats / uyt weynige vissers hutjens bestaande / hebbende naast aan de Haven 2 toorens / om de selve te beschermen. Het was voor-maals een brave Stad / en al in 't Oude Testament bekend / gelijk ons de geschiedenis van Jonas aanwijst / die hier t' scheep gegaan / daar na over boord geworpen / en door Gods bestiering van een Walvis opgeslokt is / van den welken hy in de Pontus Euxinus in Asien weer is uyt en op 't land geworpen / om aan de Stad Ninive haren aanstaanden ondergang te verkondigen / en haar tot bekeering te vermanen. Van Joppe vind men ook op eenige plaatsen in 't Nieuwe Testament; ook kan men uyt de puyn-hoopen en vervallene muuren nog wel sien / dat 'er een Stad gestaan heeft. Wat men van Andromeda (die hier ter plaatse aan een Rots by de Zee soude zijn vast gesloten geweest / en door Perseus wederom verlost zijn) verdigt / vind men by de Poëten, zijnde het onnoodig / om alhier fabelen in te lassen. Al-hoe-wel andere dese vertelling op den Ridder Sint Joris toe-passen. Maar ik geloof van 't een / soo veel / als van 't ander.

Joppe.

Geval van de Propheet *Jonas.*

Fabelen van *Andromeda,* als ook van den Ridder *Sint Joris.*

Soo haast / als wy geankert waren / voeren beyde de Beys met den Sangiak na land / latende door haar vermaakelijke tenten op-slaan / in de welke sy van den onlust / die sy in het quade weer gegaart hadden / wat konden uytrusten: maar aanstonds wierd 'er ook sorg gedragen en bestelt / dat 's anderen daags 's morgens vroeg eenige Kameelen / Paarden en Eselen / van Rama tot Joppe, quamen / om den nieuwen Sangiak, mitsga-

De *Beys* en *Sangiak* gaan te land.

Reys na *Jerusalem.* gaders sijn bagagie / na Jerusalem te brengen. Daar op liet men de Galeyen digt by land koomen / en leyde een lange brug / om daar over de goederen aan land te brengen. En als wy de kameelen daar mede hadden beladen / wierden by yder Kameel 4 slaven bestelt / om die te begeleyden / en de selve onder wegen / als ook tot Jerusalem, nevens de Mooren, op en af te laaden. Al-hoe-wel ik nu een van de kleynste was / soo wierd ik nogtans / door bevordering en voorspraak van onsen Schrijver / ook daar toe geschikt / wijl ik de geleegentheyd van dit Land ook geerne gesien had.

Komst tot *Rama.* Wy sloegen dan heel vroeg met 12 wel beladen Kameelen op weg na Rama, dat een vlak land / maar seer zandig was. Rama is een groot open Vlek / heel slegt gebouwt / daar verversten wy ons met koel water. Van hier reysden wy weer voort over een plat / effen en vrugtbaar Vrugtbaar Veld. veld / vol koorn / boom-wol / meloenen / vijgen / en oranje-appelen / tot over de 2 mijlen van Rama, doen quamen wy weer in een rouw gebergte / dat heel steen-agtig was / en aan ons slaven suur genoeg viel / om te beklimmen / alsoo wy barrevoets waren. Haast hier na quamen wy in een diep dal / en sagen onderweegen veel Oude vervallene muuren. vijge-boomen / met oude vervallene muuren / waar uyt men ligtelijk kon afnemen / dat dese Landen voormaals seer wel waren bewoont geweest / maar overmids haar tegenwoordig den Zegen Gods was onttrokken / dat sy nu in verre na niet meer soo vrugtbaar zijn: om dat ook Rooffugtige *Arabiers.* d' Arabieren uyt het gebergte / dat 'er na-by is / door gestadige inballen en rooven / soo wel aan de Turken, als aan de Christenen en Mooren, groote schade doen / is 't nog dies te minder bewoont en gebouwt. Aldus quamen wy met den avond aan het eynde van dit gebergte / soo dat wy niet heel ver meer van Jerusalem af waren: maar de Mooren wilden niet verder trekken / maar legerden haar met de Kameelen digt

aan

aan den weg in een dal / by een Tuyn / in den welken veele vijge-boomen en vers water was / alwaar wy den nagt over-bragten. Houden hun nagtleger by een Tuyn.

's Morgens bragt men ons in het aardsche Jerusalem, dat helaas! met den Propheet Jeremias, ja met de Heere Christus self / meer verdient beweend / als beschreeven te werden. Op de hoogte van de Stad ontloeden wy de Kameelen / en droegen al het goed in een groot huys / gelijk het ons de knegten van den Sangiak bevoolen. Op dese hoogte konden wy alles oversien. Wy vonden aldaar eenige Christenen, die ons ten deele de geleegentheyd aantoonden / op de welke het regte Jerusalem gestaan had / alsoo de beste na-rigt van dese Stad / van de namen der bergen / valleyen / en wateren kan afgehaalt werden. Uyt de gebouwen der Stad / die och arm! seer gering / en allereerst in 't jaar 1545 van den Turksen Keyser Solyman opgehaalt zijn / kan men van het al-oude Jerusalem geen / of weynig kennis krijgen; ook moest anders de H. Schrift vals zijn / die daar segt / Matth. XXIV. Dat 'er geen steen soude op den anderen gelaten werden, gelijk ook sulks de gedenk-schriften van verscheydene verwoestingen genoegsaam betuygen / alles tot onse onderregting en waarschouwing / dat / dewijl d'almagtige goede God / sijn eygen volk / nog sijn Stad / van welke en in de welke hy alleen wilde ge-eert zijn / niet had verschoont / wat hy ons dan doen soude / indien wy op sijne genadige huys-besoekingen geen agt en gaven. Komst te *Jerusalem.* Dat maar een schaduw is van dat het geweest is.

Den Berg Zion, op den welken eertijds de Koning David sijn wooning en Kasteel had / legt nu buyten de Stad / en is met een Monnikken Klooster beset. Den Berg Calvarien, op den welken onsen Verlosser en Saligmaker is gekruyst / staat nu in de Stad / en is daar op ook een Klooster gebouwt / werdende aldaar het Heylige Graft / met soo veel Heyligdommen / getoont / dat het ongelooffelijk is / gelijk het dan mijnes eer-agtens Berg *Zion.* *Calvarien.* 't Heylige Graft.

voort meeren-deel verdigtsels van de Papen en Monnikken zijn. Alhier wierd ons getoont de Beeke Cedron, als ook het Dal Josaphats, en van dese hoogte der Stad Oost-waards aan / de Jordaan, die niet heel ver van de Stad loopt: ook wees men ons van verre de Doode Zee, alwaar Sodoma en Gomorra eertijds gestaan hebben / dat soo omtrent een goede dag-reys van Jerusalem is.

Beeke *Cedron.* Dal *Josaphats.* *Jordaan.* *Sodoma.* *Gomorra.*

Daar quamen eenige Monnikken by ons / die ons geerne met haar in haar Klooster gebragt hadden / alsoo seer selden gevangene slaven derwaarts koomen; maar wy dorsten niet mede gaan / sy vereerden ons eenige Heyligdommen en Roosen van Jericho, waar van ik 'er 3 kreeg / die my aangenamer waren / als alle hare soo genaamde Heyligdommen. Wy hadden 'er geern wat langer gebleeven / om nog meer te sien / en t' ondervragen / maar soo ras / als men ons wat had te eeten gegeeven / moesten wy nog tegens den avond weer te rug / den weg op / dien wy gekoomen waren na Joppe toe / alwaar den Sangiak nog by onsen Patroon was / om hem geselschap te houden. Onderwegen sagen wy in 't gebergte en in de dalen veel 100 Arabiers, soo te paard / als te voet / maar sy hadden geen begeerte / om ons aan te doen / alsoo sy wel wisten / dat 'er by ons niet te vinden / of te halen was.

De Monnikken versoeken hen in haar Klooster.

Ik moet evenwel seggen / dat dit Arabische gebergte onder aan de Middelandse Zee begint / en by-na tot aan de Roode-Zee toereykt / in 't welke sig de Arabieren, die voor 't meeren-deel aan geenen Heer onderworpen zijn / met rooven en steelen ophouden. Dit gebergte is boven 3 / of 4 dag-reysen niet breed / en deelt Egypten van 't Beloofde Land, in 't welke eertijds de Philistijnen hebben gewoont / die aan 't volk Israëls groote schade hebben toe-gevoegt / gelijk als in de boeken der Rigteren, en van Samuël is te lesen. Hier moet men sig met regt over Gods raad ten hoogsten verwonderen / dat als hy het

't *Arabisch* Gebergte.

volk Israël uyt Egypten uyt-voerde / de selve door het Roode Meyr geleyde / en 40 jaren in de Woestijnen ophield / met veele Wonder-werken / Oorlogen en Slagtingen / daar hy se dog hadde in 4 / of 5 dagen in 't Land van Beloften konnen brengen / gelijk hy gewisselijk door sijnen Engel / Joseph met Maria en onsen Saligmaker / het Kindeken Jesus, van Nazareth, over dit gebergte / in weynig dagen na Cayro in Egypten heeft laten brengen. Maar dit is alles geschied / op dat God sijne Almagt en Heerlijkheyd aan de gantsche Wereld bekend maakte en openbaarde.

Bedenking op de omswerwing van *Israël* in de *Woestijnen*, en op de vlugt van *Joseph* en *Maria* na *Egypten.*

Toen wy nu te Joppe weer aanquamen / hadden onse mede-gesellen ondertussen / de Galeyen met vers water versien / daarom moesten wy ons na boord haasten / en de reys na Egypten aan-neemen en voort-setten. Aldus voeren wy in Gods naam weerom na Alexandrien, digt by Damiaten voor-by / en quamen binnen 2 dagen / met redelijk goed weer / tot Alexandrien aan / en roeyden in de agter-haven / daar onse Patroon sijn woon-plaats digt by was.

Weder-komst te *Joppe.*

Te rug-komst tot *Alexandrien.*

Soo haast als wy waren aangekoomen / voer onse Patroon na Land / en liet eenige slaven uyt de ketting slaan / de welke in sijn huys tot noodwendigen arbeyd gebruykt wierden / ondertussen maakten wy de Galey schoon / en sogten de leedige vaatjens op / om vers water op de Galey te halen. Doe wy nu mede uytgeslagen wierden / om water te helpen halen / soo hoorden wy / dat het de gantsche Stad door al rugtbaar was / dat onse Patroon stond van sijn ampt en dienst afgeset te werden / wijl 'er swaare klagten van meenigen Christen, Moor, Turk en Jood, en wel bysonder van de Soldaten op de Kasteelen / en aan de Poorten / over hem gedaan waren / soo over de slegte betaling / als over sijn andere boose stukken.

Eenige slaven tot huys-werk gebruykt.

Klagten over den *Patroon.*

De Patroon hield sig stil in sijn huys / en hy wierd terstond van den Bey tot Rhodus gewaarschouwt /

Die door den *Bey* van *Rhodus* werd gewaar-schouwt.

sig wel te voorsien, en op sijn hoede te weesen, alsoo om de veelvuldige klagten den nieuwen *Bassa* heel qualijk met hem te vreeden was. Ondertussen maakte hy sig heymelijk en onder de hand / als een / die sig over al schuldig aan kende / tot sijn vertrek klaar / hierom moesten wy plinks de Galey weer toe-rusten / zeylen / riemen en alles klaar leggen / en ons met beschuyt en water versien. Daar op trad hy met sijn wijf en geheel huys-gesin t' scheep / alsoo hy sig te Land daar niet langer dorst vertrouwen. Wy hadden den geheelen nagt over genoeg te doen / eer wy al sijn huys-raad en bagagie op de Galey bragten. Onder anderen bragt men 'er een Lantaarn / als men pleegt op de Galey te voeren / die uytermaten schoon was / van suyver kristallijne Glas / heel konstig in 't Silver ingeset / en die soo groot / dat ik over eynde daar in staan konde. Dese vereerde hy daar na aan den Bey van Rhodus, wegens de trouwe waarschouwing / die hy hem dese maal gedaan had.

Waar op hy de vlugt kiest met Vrouw en Kinderen.

Varen de Haven uyt.

Doen wy nu alle aan boord waren / wond men de ankers op / en wy staken met het krieken van den dag de haven uyt ter linker-hand af / agter een kleyn Eylandje / niet heel wijt van Land / daar men ons uyt de Stad van Alexandrien niet sien konde. Hier wierpen wy 't anker. Maar den Bey van Rhodus wist dit ons heymelijk vertrek / en waar wy te vinden waren / heel wel / daarom liet hy ook / sonder ophouden / van tijd tot tijd / door rijdende posten onsen Patroon weeten / hoe dat de saken stonden / wy sagen en bespeurden altemaal / des Patroons groote vrees en kleyn-moedigheyd / eyndelijk quamen 'er 2 / of 3 posten op malkander / dat men hem tragte by de kop te vatten / en na Cayro te brengen / om hem aldaar te regt te stellen. Daar op hadden wy hier geen duur meer / maar kraamden wel haast op / nemende vliegens de vlugt over Zee / ons vier-maten met zeylen en riemen haastende / dat wy op den tweeden dag / geheel door den swaren

Trouw-hertigheyd van den *Bey* van *Rhodus*.

Komst tot *Rhodus*.

ren arbeyd afgemat / tot Rhodus aanquamen. Daar liet hy ons eenen dag uytrusten / of liever hy ruste self / soo hy anders / wegens sijn knagend gemoed / eenige rust kon hebben. Dien selven dag liet hy dien over-schoonen Phanal, of Lantaarn / die wy tot Alexandrien hadden ingenoomen / aan den Bey van Rhodus in sijn huys brengen. Wy namen weer vers water in / ook liet hy aan ons tot meer verquikking vers brood uyt de Stad Rhodus brengen / dat ons egter niet ten besten bequam / alsoo 't wat gezuurt was / en ons alle het hoofd soo swijmelig en slaperig maakte; dat / indien wy aanstonds hadden moeten voortvaren / het ons soude zijn onmoogelijk geweest. Ik heb mijn leven dagen diergelijk brood niet gegeeten / nog ik kan ook niet weeten / wat daar mag zijn in gebakken geweest.

Vereert een Lantaarn aan den *Bey* van *Rhodus*.

Wonderlijk brood.

Terwijl wy tot Rhodus stil lagen / hoorde men alderhande praatjens onder ons / wegens de vlugt van den Patroon; want wy wisten niet hoe de saken geschapen stonden. Onder andere redenen / seyde ons de Guardiaan, dat de *Patroon* by *Ochiali* in groote ongenade was, die hem, om al de klagten, die over hem gedaan wierden, niet alleen van sijn eer en ampt tot *Alexandrien* had afgeset, maar ook gereedschap had gemaakt, indien hy tot *Cayro* was gekoomen, werwaarts hy van desen nieuwe *Bassa* heel ernstelijk was ontbooden, om hem den kop voor de voeten te leggen, waar voor hem den *Bey* van *Rhodus* trouwelijk had gewaarschouwt. Wijl nu onse Patroon nog de goede vrind van Ibraim Bassa, die doen-maals des dogters man van den Turksen Keyser was / en die pas te vooren tot Cayro, Bassa, of Begler-bey was geweest / had desen nog by 't Hof voor hem te weeg gebragt / op dat hy niet geheel sonder dienst soude weesen / dat hy Bey te Chio soude worden / gelijk wy in 't kort selfs sien en vernemen souden / 't welk ook soo geschiede. Want als wy 's anderen-daags weer onsen weg na Constantinopolen namen / voeren

Hooren den toestand der saken van hunnen *Patroon*.

Die *Bey* van *Chio* wierd.

wy.

wy met een fraaye koelte verby Choo en Samos heen/ soo dat wy op den derden dag gelukkig tot Chio aan-quamen. In 't invaren/ begroeten wy/ na gewoonte/ de Haven / en wierden daar-en-tegen met geweldig schieten der scheepen en van de Stad statelyk ontfangen / maar wy lieten het sagtjens heen glyen / alsoo 'er weynig vreugde by onse Patroon was.

Komst tot *Chio.*

Soo haast als het anker in de grond was / sette men aanstonds 20 man van ons aan Land/ en bragt ons in de Stad / om het woon-huys van onsen Patroon schoon te maken / en te veegen. Waar na sijn Wijf met haar Vrouw-volk daar in trok / en wy den huys-raad en al de overige bagagie en pakken / die wy mede hadden gebragt / alle daar in droegen / daar dan dit wijf/ na haar sinlijkheyd / ons beval / om het goed in de bysondere kamers en gemakken te brengen: wy konden egter nog haar/ nog eenige van al dit vrouw-volk /onder de oogen te sien koomen / als alleen een paar oude Moorinnen , wijl hare aangesigten bedekt waren / andersints waren se wel kostelijk en net gekleed en opgeschikt. Evenwel sprak sy met ons / terwijl dat se ons belaste/ om 't een op dese / 't ander weer op een andere plaats te dragen / vers water in huys te brengen / en voorts wat 'er meer van nooden was / te verrigten. Doe nu alles was op sijn plaats geset / en het huys na nood-druft met water was voorsien / bragt men ons weer in de Galey / die wy ook moesten schoon maken /en onse vaatjens met vers water vullen / dat wy hier niet ver te halen hadden / alsoo 'er schoone Fonteynen digt by de Haven zijn.

Daar sy sijn Wijfs huysgesin en huys-raad in een huys bragten.

Des *Patroons* Wijf spreekt bedekt zijnde, met haar.

Overmids wy nu een tijd lang in dit Eyland Chio stil lagen / en dikwils uytgingen / om de Stad en andere gelegentheeden te besien / kan ik niet nalaten / om dit Eyland / soo veel ik weet en gesien heb / te beschrijven. Het soude de naam van een schoone Juffrouw hebben / die de Grieken , Chione noemen. 't Heeft in sijn omtrek

Beschrijving van 't Eyland *Chio.*

124 mijlen/ zijnde veel langer/ als 't breed is/ 't legt 10 mijlen van Iönia, een Landschap/ in kleyn Asien, 't is seer berg-agtig en rijk van soete Fonteynen/ ook vrugtbaar/ insonderheyd van Lentiscus-boomen/ van de welke de Mastix werd versamelt/ waar van de Inwoonders 's jaars gemeenlijk 20000 dukaten inkomst hebben/ wijl men dese boomen op andere plaatsen niet en vind. Voorts heeft men in dit Eyland den besten Wijn en Malvesey/ die 'er in geheel Griekenland is/ ook werden de Vijgen daar van soo hoog geagt/ dat men se eertijds ingepakt na Romen verwoerde.

Jaarlijkse inkomst van de *Mastix*.

Het Eyland is wel bewoont/ hebbende veele Dorpen en Steeden: maar de Hoofd-stad / die ook Chio hiet/ legt aan 't gebergte/ digt by de Zee-haven na het Oosten / zijnde seer wel bebouwt. Sy is nog voor weynig jaren onder 't gebied der Genuesen geweest/ aan de welke den Grieksen Keyser Andronicus Palæologus dit Eyland / voor hare getrouwe aan hem beweesene krijgs-diensten/ in eygendom had vereert en overgegeeven / de welke / tot meerder seekerheyd / jaarlijks aan den Turksen Keyser 12000 dukaten tot Tribuyt, of Schatting betaalden/ maar eyndelijk/ als den Turk, door de belegering van 't Eyland Malta, groote schade had geleden/ heeft sijn Overste/ in de na huys-reys na Constantinopolen, 't Eyland met bedrog verowerd/ als voor een speeltje/ als ik kortelijk sal verhaalen.

't Was nog voor weynig jaren onder de *Genuesen*.

Want als Piali Bassa, in sijn weerom-komst van d' ongelukkige belegering van 't Eyland Malta, met sijne Galeyen en scheepen (alsoo hy het Leeger had gescheyden en afgedankt / en elken Bassa weer na sijne Koningrijken / of Vorstendommen in Europa, Africa en Asien, daar sy dan 't bestier hadden / versonden) tot Chio aan-quam/ ontfing hem een Gesag-hebber van 't Eyland/ nevens den Raad/ heel vrindelijk/ noodende hem binnen de Stad/ op dat hy van het uytgestane krijgs-gevaar / moeyte en arbeyd / als ook van

List van *Piali Bassa*.

Die seer beleeft te *Chio* ontfangen wierd.

de moeyelijke Reys over de Zee/ aan 't Land dies te beeter mogt verquikken/ gelijk het dan in dit Eyland bysonder vrindelijke luyden zijn/ en 't ook buyten dat de manier der Grieken is/ om de vreemdelingen eer aan te doen/ en wel aldermeest/ die haar gebieden konnen. Dit versoek wierd van den Piali ligtelijk ingewilligt/ en na dat hy nu eenige dagen by haar had uytgerust/ en van haar treffelijk onthaalt en beschonken was/ stelde hy daar en tegen mede een statelijk banket aan/ op sijne hoofd-galey/ latende/ onder den schijn/ van sijne schuldige dankbaarheyd aan haar af te leggen/ den Oversten Bevel-hebber/ nevens den geheelen Raad/ aldaar by hem te gast nooden.

Dese goede Heeren (die op geen bedrog of valsheyd dagten) verscheenen: na dat hy se nu seer treffelijk en heerelijk onthaalt had/ begon hy haar dit te seggen: Hy had niet konnen nalaten, tot dankbaarheyd voor d' eer en 't vermaak, dat sy hem hadden aangedaan, haar weer te gast te nooden, en na sijn vermogen t' onthaalen. Maar overmids hem ook een saak van sijnen Keyser op 't hoogst was aan-bevolen, die hy haar moest bekend maken, dorst hy, pligts-halven, sulks niet uytstellen. Sy konden sig wel te binnen brengen, op wat wijse sy, onder de beschutting, en bescherming van sijnen Keyser, het Eyland *Chio* besaten, maar ook te water en te Land gants seeker haren handel en Koopmanschap dreeven; hoe dat sy den schuldigen *Tribuyt*, of schatting in eenige jaren niet betaalt hadden, waarom sy dan ook buyten sijne beschutting en bescherming gesloten, en nu voortaan, om hare nalatigheyd en ongehoorsaamheyd, aan sijnen Keyser geheel in eygendom vervallen waren. Hierom moesten sy ook sijne gevangene blyven, tot dat se de saak met sijnen Heer bemiddelt en vereffent hadden. Gelijk hy se dan ook met wijf en kind na Constantinopolen voerde/ het Eyland in-nam/ en met Turkse Overheeden bestelde/ onder welkers jok sy nog he-

Sijn loose en harde Redenvoering.

hedens-daags leven en sugten. Op die wijs is dit Eyland met list en bedrog ingenoomen.

Schoone Haven te *Chio.*

Daar is een schoone Haven even voor de Stad/ daar seer veel woon-huysen en seer vermakelijke Tuynen zijn/ met soo schoone en groote Oranje-appel-boomen/ als ik nergens elders gesien heb/ ook granaten/ vijgen en andere fraaye vrugten.

Terwijl wy nog in de Haven vertoefden/ quam 'er een Engels schip in gevaren/ dat de Stad en de Galeyen/ na 't gebruyk/ met geweldig schieten begroette; na dat sy geankert/ en ook haar aan de Overigheyd hadden aangegeeven/ ontstond 'er plinks een groot gejuyg onder de Turken, soo te water als te Land/ waar van wy ook de reden haast wisten. Want dit Engels schip had onderweegen pas door 't naauw van Gibralter tegens 3 Spaansche Galeyen geslagen/ over de selve gezeege-praalt/ en daar van 12 Turken, die daar op slaven waren geweest/ verlost/ welke sy mede bragten tot een vereering voor den Sultan, hierom maakten de Turken soo veel vreugd/ en wierden daarom d'Engelse treffelijk ontfangen/ van de Turken hoog-gepreesen/ en haar allerley vrindschap met toegenegentheyd beweesen.

Engels Schip seer welkom, en waarom.

Weynig dagen hier na/ liet ons de Patroon weeten/ dat wy weer na *Constantinopolen* moesten; daarom maakten wy de Galey weer klaar/ en doen de Patroon aan boord was/ namen wy onsen weg weer na Constantinopolen, waar over ik niet weynig verblijd was/ in hoop/ dat ik den Heer van Eitzingen met sijn hof-houding/ en daar onder den vroome Wexius en den Hof-Prediker Zacharias Sturmius, nog aldaar soude vinden/ als ook geschiede.

Te rugkomst tot *Constantinopolen.*

Op dese Reys van Chio na Constantinopolen, hielden wy ons nergens op/ tot aan de Kasteelen toe/ daar wy ons aangaven/ en tot agter Gallipoli roeyden/ al-waar sig de Zee seer verwijd/ hier kreegen wy de wind/ die ons soo digt na de kant van Asien dreef/ dat wy de Puyn-

Nicomedia. hoopen van d' eertijds geweldige Stad Nicomedia, de welke op den 9. September van 't jaar 358. door een grouwsamen Aard-beeving is ter neer gestort / heel wel en bescheydentlijk sien konden / wy moesten 't Eyland Marmora aan de linker-hand laten leggen / eyndelijk quamen wy / hoewel met groote moeyte / om d'aanhoudende tegen-winden / aan een kleyn Eylandje / Papa genaamt / dat maar 40 mijlen van Constantinopolen lag / daar wy / om dat wy geduurig in de wind hadden / moesten aanleggen / en eenige dagen blijven / hier namen wy weer vers water in / en ik met mijn kameraad kogten aldaar wijn / heel goed koop / maar slegt / en niet te vergelijken met de Griekse wijnen.

Marmora.

Papa.

Dit Eylandje is kleyn en van weynige Grieken bewoont / alsoo 'er buyten den wijn en het ooft niets valt / zijnde van granen geheel ontblood en onvrugtbaar / d' oorsaak van dese onvrugtbaarheyd soude / volgens de vertelling van de Grieken, dese zijn: dat de Paus van Romen en den Patriarch van Constantinopolen eens op een tijd seer grooten twist met malkander hadden / over de Kerken en hare Ceremonien, waar over sy sig niet en konden vergelijken; maar / op dat sy dies te eerder mogten over-een koomen / is den Paus ten gevalle van den Patriarch / hem tot in dit Eyland te gemoet gegaan / latende den Patriarch aldaar by hem ontbieden / om alles t' samen te vereffenen; maar de Patriarch wilde gants niet koomen / waar over den Paus hem soo vertoornde / dat hy dit Eyland verdoemt en vervloekt heeft / dat het nog tarw, nog koorn, of eenige granen ooyt soude voortbrengen. Dese vloek soude daar op zijn gebleven / hebbende het Eyland ook daar af den naam van Paus behouden / tot op desen dag toe.

Grieks vertellingje, van een Paus en Patriarch.

Diergelijke fabelen en sotte verdigtsels gelooven de overgeloovige Grieken, ook had ik waarlijk nimmer gelooft / dat sy soo een overgeloovig volk waren / sy zijn nog veel erger / als onse Pa-

De *Grieken* seer overgeloovig.

Papisten, dragende briefjens by haar/ die haar voor vuur en water sullen bewaren. Hierom hebben sy mede desen leugen geloof gegeeven/ als of de Paus een Land zeegenen/ of vloeken konde/ daar het den Schepper van alle dingen alleen toe-behoort/ die 't ook alleen doen kan/en geen Mensch/ nog eenig Schepsel.

Terwijl wy hier 8 dagen na den wind moesten wagten/ breyden ik en mijn maat hier eenige paar kousen af/ die wy onderweegen al hadden opgeset. Eyndelijk begon ons de wind wat te dienen/ daar op liepen wy eens-klaks in de Haven voor Constantinopolen, het welke wy nu 8 dagen aan een/ maar 8 Duytse mijlen van ons zagen voor onse oogen leggen/ en 'er nogtans niet koomen konden. Wy gingen weer op onse gewoone plaats leggen/ daar op ging de Patroon te Land/latende hem na sijne wooning tot Galata begeleyden. Haast wierdender ook eenige van ons los geslagen/ die voor de Patroon water in sijn huys droegen/ dat wy geerne deeden/ alsoo 't selden sonder een voordeeltje voor ons af-liep.

Koomen weer tot *Constantinopolen.*

't Gebeurde op dees tijd/ dat 'er een Capucijnder Monnik tot Pera storf/ welke sijne broeders en andere geestelijke niet in d' aarde wilden laten begraven/voorgeevende; dat de selve onheylig en niet gewyet was, en daarom niet waardig, om soo een heylig man te bedekken en t' ontfangen, sy metselden derhalven de kist/ met het doode lighaam/ in een muur van een Kerk tot Pera, maar overmids het heet weer was/ begon den dooden/ in weynig dagen/ soo te stinken/ dat niemand in/ of by de Kerk harden/ of duuren kon/ soo dat se wel gedwongen wierden/ om 'er 't doode lijk weer uyt te halen/ en by andere gemeene Christenen op 't Kerk-hof te leggen; dat hy in 't eerst niet weerd was geweest/en nu nog alsoo weynig was.

Voor-val van een *Monnik.*

Alsoo wy dagelijks uyt-gingen/ om water en brood te halen/ kreeg ik kennis/ dat de Heer

van Eitzingen, nog tot Constantinopolen was/ derhalven tragte ik na gelegentheyd/ om daar eens by te gaan/ biddende den Guardiaan op eenen Vrydag, wanneer wy tog niet te doen hadden; dat hy my wilde verlof geeven, om eenige kousſen te verkoopen, waar van ik hem geern ſijn profijt en vereering wilde geeven, dus liet hy 't my toe/ en ging ik nevens mijnen bewaarder na Pera, van waar ik my na Constantinopolen liet over-ſetten/ gaande alſoo regt door na de hoender-markt/ daar den Duytſen geſant woonde. Doen ik over de markt op het huys aanging/ stonden op de ſlinker-zijde van my eenige witte Moerbeye-boomen/ aan mijn regter-hand oude huysjens/ en een half vervallen Pylaar van Porphyr-ſteen/ die met yſere ringen was vast gemaakt/ en met planken bewaart wierd/ om dat hy niet neer ſoude storten; hier regt tegen over was de ingang na den Duytſen Ambaſſadeur/ hebbende een groote poort/ onder de welke eenige Janitſers met een Chiaux de wagt hielden/ ſonder welkers wil/ of weeten/ niemand mogte uyt/ of in gaan.

Begeeft ſig na Huys van den Duytſen Ambaſſadeur.

Pylaar van Porphyr-ſteen.

Ik ſag eenige van des Ambaſſadeurs knegten onder de poort ſtaan/ die ik aan haar livrey kende/ ik ſprak 'er een aan/ en bad hem; dat hy aan *Wexius* mijn komſt wilde bekend maaken, met welken ik noodſaakelijk moeſt ſpreeken 't welk hy geern en gewillig deede. Mijn goede Vrind Wexius vertoefde niet lang/ maar quam terſtond/ en bragt my digt aan ſijn verblijf-plaats in een kleyn kraamtje/ daar men anders ys/ en meer andere dingen te koop had/ hy liet daar een paar goede geſellen by my/ en ging heen/ om voor ons wat t'eeten en te drinken te beſorgen/ latende niet alleen goed koud gebraad/ en heerelijk brood en wijn opdragen/ maar bragt nog den Heer Hof-prediker Sturmius met hem/ die my/ gelijk ook ik hem/ nog niet geſien had. De vroome Sturmius ontfing my vriendelijk/ en met ſulk mede-lijden/ dat hem d' oogen overliepen/

Sijn verſoek aan des Ambaſſadeurs knegts.

Dien hy ſpreekt, nevens den Hof-preeker Sturmius.

pen/ van my in desen elendigen staat te sien: maar op dat wy dies te seekerder met malkanderen souden konnen spreeken/ gaf ik aan andere mijne kouſſen te besien/ op dat mijnen wagter denken soude/ dat ik daarom gekoomen was/ om de selve alhier te verkoopen. Wexius was verwondert/ dat ik hem in soo lang niet geschreeven had/ alsoo hy niet eygentlijk wist/ dat wy op een togt geweest hadden/ tot dat ik 't hem vertelde/ en daar by bekend maakte/ dat onse Patroon tot Alexandrien was afgeset/ en nu Bey tot Chio was/ alwaar hy nogtans geen lust had om te woonen. Ondertussen sprak ik met Sturmius en Wexius in 't Latijn wijtloopig omtrent mijne verlossing: eyndelijk quam ook nog by ons den eerlijke en trouw-hartige man Rattich, hy was statelijk op 't Hongaris gekleed/ in een langen roode zijden rok/ voor met goude litsen en knoopen/ hebbende een swarte fluweele hooge muts/ met een goud lint daarom/ op 't hoofd; over wiens aankomst ik niet weynig verblijd was. Na dat hy my gegroet had/ bedankte ik hem over sijne soo veele aan my beweesene weldaden. Als ook *Rattich.*

En overmids ik mijne doen-maals 3 beste en vertrouwste vrinden hier by een had/ sprak ik dies te hartiger met haar/ wegens mijn verlossing/ geevende haar ook te kennen; dat ik wel geleegentheyd had, om uyt te breeken, als ik maar een seekeren toevlugt en schuyl-plaats wist; maar Rattich en ook d'andere rieden my dit af/ seggende/ dat ik dog daar mede my selven en andere goede luyden wilde verschoonen, in betragting, dat dit werk seer hachelijk is, en vol groot gevaar steekt, waar in ik my selven en andere seer ligt brengen kon, sy troosteden en vermaanden my tot lijdsaamheyd/ tot den gebeede/ en tot een seekere en vaste hoop op God/ die my niet soude verlaten. Wat se hem raaden.

Wijl 't nu wat laat wierd/ en wy nog ver te gaan hadden/ vemaande my mijnen Guardiaan,

Moet weer na de Galey.

dat ik my moest haasten. Aldus nam ik mijn afscheyd van dese lieve / waarde mannen / na dat ik (de Heer zy gedankt) wel gegeeten en gedronken had. De Heer Sturmius vereerde my heymelijk een Rijksdaalder met sugten / seggende; dat hy my niet soude vergeeten, ook nam ik mijn afscheyd van Wexius en Rattich, en doen ik gaan soude / en mijn kouffen weer t'samen pakte / quam des Ambassadeurs kok daar by / die 'er een paar voor 16 Aspers van my koft / op dat ik niet / sonder yets verkoft te hebben / weer soude heen gaan. Dus vertrok ik met mijnen leydsman weer na de Galey toe / half verheugt / om de goede Heeren / daar ik by geweest was / half treurig / om dat ik weer van haar scheyden / en na mijn droevig gevangen-huys en swaare dienstbaarheyd toe moest. Aan mijnen bewaarder vereerde ik 2 Aspers, en doen wy weer op de Galey quamen / gaf ik ook aan den Guardiaan, voor 't verlof / dat hy my gegeeven had / en om in sijn gunst te blijven / 4 Aspers.

Kriigt een Rijksdaalder van *Sturmius.*

Vereert wat aan de *Guardianen.*

'S Anderen daags wierden wy op een werf / daar men nieuwe Galeyen timmerde / gebruykt: wy moesten de werk-baasen hout / spijkers / yserbeslag en meer andere dingen aanlangen; ik kreeg doen-maals een braven buyt van spijkers / die ik in een hoek van de Galey vond / daar se nog niet verlooren waren geweest / maar ik riep het niet sterk / alsoo ik 'er daar na 8 Aspers van maakte / sy waren fraay lang en groot.

Beschaard wat buyt.

Op desen tijd wierd my / door eenige Duytse slaven van den Sultan, bekend gemaakt / dat den nieuwen Ambassadeur van den Keyser / en van 't Koningrijk Hongaryen Doctor Betz tot Constantinopolen was aangekoomen / waar op ik ook niet na-liet aanstonts aan Wexius te schrijven / en ook hem eenige (Carmina) gedigten toe te senden / met de welke ik desen nieuwen Gesant geluk wenste: waar op ik na weynig dagen een seer vertroostend schrijven in 't Latijn van de Heer Wexius ontfing / daar ik ten eersten weer

op

op antwoorde / en hem voor sijn hertelijk medelijden / dat hy met my had / vrindelijk bedankte / hem ook biddende / om onsen vrind Rattich, die reys-vaardig stond na Jerusalem, een voorspoedige reys en blijde weer-komst toe te wenschen.

't Antwoord van den ouden Gesant / de Heer van Eitzingen, aan Wexius my aangaande gegeeven / en waar van hy in sijn brief meld / kon ik / als wat donker en dubbelsinnig / niet regt verstaan / daar-en-boven gaf my sijn vertrek / gelijk mede dat van Wexius, swaare bekommering / alsoo ik my na haar vertrek gants hulpeloos en verlaten sag: want niet tegenstaande hy my wegens den nieuwen Gesant (dien ik voor een geleert en aansienelijk Heer agte en aan-sag) seer groote troost gaf / had ik altijt die sorg / dat / als eens de Heer van Eitzingen, Wexius en andere souden weg weesen / dat dan hy Doctor Betz my soude laten drijven / en geen werk meer van my maaken. Want eerstelijk soude hy de door hem uyt-geloofde 100 Hongarisse guldens tot mijn vry-koop / die hy aan Wexius had toegesegt / wel aanstonds geeven / als 't hem regt ernst was: ten anderen wist ik / dat hy Doctor Betz een Papist, en alsoo niet alleen mijn Religie, maar ook mijn geheel geslagt (wijl ik my by den Heer van Eitzingen voor een nabestaande van Philippus Melanchton, gelijk de waarheyd was / had aangegeeven) tegen / en vyand zijnde / weynig om mijn verlossing soude geeven: ten derden soo soude ik nu aan Wexius een vertrouwden Sollicitant en voortsetter van mijne saaken verliesen / die by Doctor Betz voor my konde aanhouden. Aldus moest ik mijn saak God beveelen / en in hoop leven / dat hy my niet altijd in dese elende soude laten steeken en vergaan. Nogtans / dewijl 't Wexius voor raadsaam hield / schreef ik een brief aan den nieuwen Ambassadeur / als mede eenen aan hem / waar op hy / door eenen Duytsen Barbier / die ons beyde bekend en een slaaf van den Sul-

Regtvaardige bekommering van de Schrijver.

Krijgt kennis van de komst van *D. Betz.*

Sultan was/ weder antwoord liet toe-koomen/ daar in bestaande: dat den nu weg-gaande Gesant nooyt geweygert, maar na geleegentheyd had gesogt, om my te helpen; dat hy vast vertrouwde, dat *Doctor Betz* sijne beloften soude houden; dat *Marcus* de snijder al weer na *Malta* was vertrokken, maar dat hy by sijn broer een Renegaat nog voor my sijn best deede; dat hy eenige Rijksdaalders voor my had ingesamelt, maar den brenger niet en vertrouwde: voorts eenige kleyne bysonderheeden en betuygingen van opregte vrindschap 't my-waarts/ en eyndelijk dat sy in 8 dagen stonden te vertrekken.

Brief van *Wexius* aan *Heberer*.

Met desen brief sogt de vrome Wexius my het mistrouwen op Doctor Betz uyt het hoofd te praten/ alsoo hy gantslijk meynde/ dat hy sijn woord soude houden. De my gesonden goude kroon/ die my Rattich voor een foop had gelaten/ heeft den loosen lekker/ den Duytsen Barbier/ my ontloert/ hebbende den brief geopent/ en vervalst/ en in plaats van Coronatus, of een Kroon, Talerus, dat is een Rijksdaalder geschreeven/ en ook een Rijksdaalder in de plaats van de Kroon/ die hy na hem nam/ in den brief gelegt/ 't welk ik ook eenigsints merkte/ maar evenwel niet ter deeg kon weeten. Eer ik Wexius nog weer had geantwoord/ kreeg ik nog daar op een anderen brief van hem/ waar in hy my/ sijn vertrek binnen 4 dagen bekend maakte, en dat hy wenste, dat ik voor-af nog eens kon by hem koomen, dat hy by den Gesant *Betz* voor my sijn uyterste best bleef doen, en my een Kroon had gesonden.

Bedrog en guytery van een *Duytsen* Barbier.

Op dese 2 brieven heb ik kortelijk weer geantwoord/ daar by voegende een brief aan den nieuwen Ambassadeur Doctor Betz, ik gaf hem ook te kennen het loose schelm-stuk van den Duytsen baard-scheerder/ en dat ik niet by hem kon koomen, hoe geern dat ik anders wel wilde, om nog eens by hem en de Heer *Sturmius* te weesen, en aangaande sijn begeeren, dat ik aan hem een ver-

Dat uytkomt.

Brief van *Heberer* aan *Wexius*.

vertrouwt Persoon (die ik helaas! weynig kende/) soude senden, om 't overige geld, dat de Heer *Sturmius* voor my van de af-reysende Heeren, tot onderstand, vergaart had, af te halen, Hier toe sloeg ik hem een anderen Duytser voor/ die mede een Barbier was/ maar nu om sijn hoogen ouderdom en lighaamelijke swakheyd in vryheyd was/ Michiel genaamt/ dat hy 't my met desen soude senden, haar wijders allerley heyl en voorspoed op hare na huys-reys toe-wenschende.

Aanstonds kreeg ik hier op door hem weer antwoord/ seggende; dat hy dien selven avond, of 's morgens vroeg daar aan, na *Galata* gaan soude, en aldaar met Meester *Michiel* den Barbier handelen, en hem het geld met den brief vertrouwen, en dat den diefagtigen Baard-scheerder *Joris*, die de gesondene Kroon in een Rijksdaalder had verwisselt, seekerlijk sijn verdiend loon sou ontfangen, soo haast als hy haar huys maar soude koomen betreeden.

Brief van *Wexius.*

's Anderen daags/ eer ik nog had geantwoord/ quam meester Michiel in een kleyn bootje by onse Galey/ tot aan mijn bank/ en stelde my ter handen het laatste schrijven van Wexius, nevens het over-gesonden geld/ aan wien ik tot dankbaarheyd/ voor sijn moeyte/ en trouw/ 3 Seckinen vereerde/ hem biddende/ soo hy kon, om over een paar uuren weer by my te koomen, om 't antwoord af te haalen, of door eenige andere goede bekende te laten af-halen. In dit laatste schrijven/ segt hy/ dat hy aan my 7 Rijksdaalders stuurt, waar voor hy, om van den ontfangst daar van, door my verseekert te zijn, maar een paar regeltjens schrift van my weerom wenst, en dat hy mijne brieven aan mijne vrinden in *Duytsland*, getrouwelijk sal bestellen, met recommandatie, om ernstig en onophoudentlijk by God in den gebede aan te houden: want daar menschen hulp uyt is, daar begint Gods hulp eerst ter deeg.

Michiel komt aan de Galey.

Des selfs laatsten brief met 7 Rijksdaalders.

Sijn heerlijke vertroosting.

Als ik dit had gelesen/ schreyde my mijn hert in 't lijf/ om dat ik van mijnen getrouwsten

vriend/

vriend / in mijn hoogsten nood / nu voortaan soude beroofd weesen: Ik wist van mismoedigheyd en bekommering niet / wat ik beginnen sou / nogtans maakte ik op dit nood-val / een *Carmen satis triste in mera tristitia*, een droevig Vaars uyt louteren Druk. Want ik was soo verlegen / dat ik my niet kan te binnen brengen / wat voor een soort van digt / veel min de woorden / of den inhoud ik daar toe gebruykt heb. In 't gemeyn is 't een schuldige dank-segging geweest / aan al de geene / die my hadden goed gedaan / met een geluk-wenssing op de Reys / en een treurig (Valete,) vaar-wel / te vereeren. Want om menschelijker wijs daar van te spreeken / dewijl sulke trouwe vrienden van my weeken / en my in d' elende / ja genoegsaam in de dood / verlaten moesten / en steeken lieten / ging my dit vertrek soo seer ter herten / dat het my al meer smerte / als den eersten dag van mijn gevangenis; egter troosteden my de laatste woorden van den vroomen Wexius: daar menschen hulp ten eynde is, daar begint de Goddelijke.

Bittere droefheyd van den Schrijver, over dit smertelijk afscheyd.

Doen meester Michiel weer quam / gaf ik hem mijn antwoord aan Wexius weer mede / en wenste hem / nevens alle d' andere / veel geluk en wel-vaart op de Reys. Nu sal ik haar in de hoede en bescherming Godes laten heen reysen / en wederom tot mijnen elendigen toe-stand koomen.

't Vrouwen-huys van den *Sultan*.

Tot Constantinopolen is een beslooten huys / of Paleys / voor de wijven van den grooten Heer / dat wel ander-half Italiaanse mijl weegs in sijn omtrek beslaat / en met seer veel en meenigerley kamers en vertrekken is versien / in de welke de Kinderen van den Keyser / nevens hare Moeders / elk hare afgesonderde woon-plaatsen hebben / met een groot aantal Gesneedene / tot hare dienst en bewaring. Daar woond ook des Sultans Moeder en by de 300 jonge dogters / die voort meeren-deel Christen kinderen zijn / die daar veelderley fraaye hand-werken / bysonder stikken

Bestiering en onderhoud der selve.

en

en borduuren leeren / hebbende elk haar dag-geld/ bedragende van 10 / tot 20 Aspers 's daags / en werden sy nog daar toe twee-maal 's jaars in een nieuw zijden kleed gestooken / te weeten op hare twee Bayrams, zijnde soo veel als Paasschen. Als 'er den Sultan hier van een behaagt / soo gebruykt hy se na sijn wil / en als hy se beslapen heeft / vereert hy haar een Gouden hoofd-cieraad en 24000 Aspers , dat is / 200 dukaten en laat se daar na alleen woonen/ verhoogende ook hare gagie / en ook die van hare dienstmaagt. Den Hoofd-man en Gesag-voerder over dit beslooten vrouw-volk is een Aga, die krijgt 120 Aspers 's daags / dat 364 dukaten in 't jaar is.

Haren Hoofd-man en sijn inkoomen.

De jonge maagden moeten leeren tot haar 25 jaren toe / als sy aan den Keyser niet meer en behagen / trouwt hy se aan sijn jonge Ruyters (Spacoglanen) of andere / uyt / en neemt weer andere in hare plaats aan / want als 'er eenige gevangene jonge dogters na Constantinopolen gevoert werden / soo 'er fraaye onder zijn / moet men se voor-af den Sultan aanbieden / die dan de voor-keur heeft / d'overige verkoopen se aan andere.

Waar die geene blijven, welke aan den *Sultan* niet meer behagen.

In dit Serrail wierden wy / nevens andere slaven / aan den arbeyd gebragt / alsoo in 't agterwerk een deftig nieuw huys wierd op-gebouwt / waar toe wy opperden / met kalk en steen aan te dragen. Dit Serrail heeft aan den ingank een groote poort / die met een Wagt van Janitsers en Capigis wel bewaard is / soo dat niemand / sonder toe-lating / daar kan uyt- of in-koomen / met een groote gepleysterde Voor-hof / of Plaats: 't huys / daar de Sultane in woond / is van steen / dog geensints kostelijk / en maar twee verdiepingen hoog / in 't welke 300 Gesnedene / zijnde swarte Mooren , mede haar verblijf hebben / die de Sultane en 't andere vrouw-volk moeten dienen en op-passen.

Arbeyd der slaven aan 't *Serrail*.

Wagt aan de poort van dit *Serrail*.

300 Gesnedene *Mooren*, om 't vrouw-volk te dienen.

Dese Gesnedene Mooren zijn heel kostelijk in 't gewaad / en hadden met ons Christen-slaven groot

Hunne barmhertigheyd.

groot mede-lijden / deelende ons geduurig van haar eeten / als van rijst / vlees en brood / mede / dat ons heel wel quam / wijl wy anders maar ons gemeen brood hadden. Daar waren ook nog andere jongens van 18/19/of 20 jaren/ nog gantsch baardeloos / onder dese oppassers / die blank waren / en heel in 't rood gekleed / dese wilden niet spreeken / maar d' andere seyden ons / datse niet spreeken konden / zijnde haar de tong wel met voordagt afgesneden / op dat sy niet souden klappen / wat se al hoorden en sagen.

Stomme jongeus.

Doen de Sultane by den Sultan wierd geroepen / quam 'er een bedekten vergulden wagen in den Voor-hof / digt voor haar wooning / daar op droegen sy haar met 'er vieren na buyten / in een vergulden draag-zetel / met gordijnen omhangen / tot aan den wagen / soo dat haar niemand sien konde / by dien wagen stonden de Gesnedene / die haar bedekten / tot datse op den wagen was / op dat se nog in 't dragen / nog in 't rijden mogt gesien werden / hoewel se evenwel nog haar aangesigt bedekt had. Op desen wagen saten twee Gesnedene by haar / werdende de selve van eenige te voet en te paard gevolgt / tot by den Sultan in sijn Serrail.

Op wat wijs de *Sultane* by den *Sultan* gebragt wierd.

Anders was dit vrouwen Serrail met geweldige hooge muuren omringt / diergelijke ik in Constantinopolen nergens heb gesien / 't had ook fraaye Hoven en Tuynen / vol van allerhande boomen en bloem-gewassen / over den bouw / daar wy aan arbeydeden / was Ochiali, den Kapiteyn Bassa, overste Bouw-meester gestelt / die aan elk sijn werk aanwees / een grijs man / van een hoogen ouderdom / en geen minder aansien.

Ochiali Kapiteyn *Bassa.*

Terwijl wy nu op seekeren dag aan dese plaats werkten / ging 'er een vlam op onder de scheepen / die naast by Galata, of Pera lagen / en doen men liet onderstaan / wat het voor een brand was / quam de bedroefde tijding ; dat het de Galjoen van Ochiali was. Daar op riep men

men ons slaven toe; dat wy alle ons best souden toe-loopen, om den brand te helpen blussen, wy waren bly toe/ dat wy dus van den arbeyd verlost wierden/ en liepen na den Zee-kant/ daar wy aanstonds wierden over-gevoert/ op de plaats/ daar 't schip in den brand stond/ maar overmids het vuur door het pek d' overhand had gekreegen/ was 't onmoogelijk/ om het schip te redden/ zijnde nog een groot geluk/ dat het geschut/ dat 'er op was/ niet geladen was/ alsoo 'er anders nog meer schade en ongemak van had konnen koomen. Terwijl men dit Galjoen aldus moest laten verbranden/ redde men d'andere scheepen en vaartuygen/ die daar naast by lagen/ om dat se mede niet souden beschadigt werden/ alsoo 't pek en de vonken daar heftig uyt-sprongen en om-vloogen. Sijn Galjoen verbrand.

Wy andere/ op dat wy niet te vergeefs souden zijn over-gevaren/ keeken ook na ons voordeel/ met toe te tasten en te steelen/ want het was aan de kaay van Pera, daar gemeynelijk alles te koop is/ ten deele in kleyne kraamtjens/ ten deele op tafels/ banken en stoelen/ soo van kaas/ boter/ brood/ ajuyn/ knoflook/ en alderhande fruyt/ soo dat 'er wakker wat te buytten viel/ na dat yemand hand-gaauw was/ en wat paste te raken/ soo dat de luyden meer te doen hadden/ met ons af te keeren/ als wy begeerte/ of lust/ om 't vuur uyt te blussen. De slaven maken buyt in dese verwerring.

Op dien tijd en in sulken verwerring/ had men wel konnen weg-loopen/ als men maar van een verseekerde toe-vlugt had geweeten/ of die ergends konnen vinden/ want de Guardianen wisten niet eygentlijk/ waar wy waren/ en wy vroegen nog minder na haar/ maar wy moesten eyndelijk weer in onse Galey koomen. Kans om weg te loopen.

Aldus moest Ochiali met een bedroeft hert/ en met bekommerde oogen/ sijn groote schade en 't verlies van sijn Galjoen aansien/ en ging hem na 't gemeyne spreek-woord; selden komt een ongeluk alleen, (*Nulla calamitas sola.*) Alsoo desen

Verhaal van 't leven, bedrijf en ellendig eynde van den *Ochiali.*

sen Ochiali, hoe grooten Heer hy ook was/ veele vyanden hadde / zijnde hem desen brand een voor-boode van sijn hoogste ongeluk en rampsalligen dood. Wijl nu dit voor-val by mijn tijd is geschied / en ik ook den Ochiali seer wel gekend heb / en hy buyten twijffel ook nog aan veele/ in haar geheugen / of uyt de verhalen en geschiedenisse van dien tijd / bekend is / sal ik sijn leven en bedrijf hier kortjens in-lassen / tot een trouwhertige les en waarschouwing voor alle vroome Christenen.

Was van geboorte uyt *Calabrien.*

Ochiali was van geboorte uyt Calabrien, van arme Ouderen / soo dat hy de Varkens hoede/ hy wierd in een stroop van de Barbaryse Roofscheepen (die hier dikwils geschied zijn / en ook nog dagelijks geschieden) nevens andere gevangen; maar als hy / na gewoonte / op de Galey wierd aan de ketting gelegt / om te roeyen / is hy van een Renegaat / die doen-maals aldaar eenig gebied had / om een geringe oorsaak / seer swaarlijk met stok-slagen mishandelt / waar over sig soo seer vertoornde / dat hy sig uyt losSijn wraakgierigheyd doet hem *Turks* worden.

sighevd vermat en uyt-voer / dat hy hem desen stok-vis nog eens soude betaalt setten / vallende/ tot voldoening van sijn wraak-gierigheyd / van 't Christen-geloof af / en nemende vrywillig en seer ligtvaardig het Turkse geloof aan.

Overmids hy nu een fris / jong en dapper man was / heeft hem den Bassa boven andere/ tot het stroopen en rooven / op de Christenen gebruykt / in opsigt / dat hem de Landen en gelegentheeden van Calabrien , Apulien , Sicilien , en van 't Eyland Malta vry wel bekend waren. Doen hy sig nu met allen ernst / ook tegens sijn eygen Vaderland liet gebruyken / heeft hem den Bassa tot een Admiraal / of Zee-voogt over eenige roof-scheepen gestelt / onder de welke den Renegaat / die hem d'eerste aanleyding tot de verloochening had gegeeven / mede was / wanneer hy nu op den togt ging / en aan den gemelden Renegaat belaste / dat hy met sijn Galjoot

Word Admiraal van *Barbaryen.*

moe-

moeste mede varen, wilde hy hem niet gehoorsamen / dit waren de kooten / die Ochiali sogt / hebbende nu oorsaak / om sig aan hem te wreeken / en sijnen moed te koelen / hem geevende niet alleen eenige honderd stok-slagen / maar hem nog van alle sijne diensten ontsettende / dit was een *Vindicta cum periculo animæ*, dat is / een wraak met gevaar van de ziel, daar God elk mensch wil voor bewaren. Neemt wraak.

Desen Ochiali is naderhand tot grooter eeren / hoe langs / hoe hooger / geklommen / gelijk hy dan ook in den slag / als de Turken in 't jaar 1572. onder Don Jan van Oostenrijk, te water soo grooten verlies leeden / met 40 Galeyen is ontkoomen / en daar door groote eer heeft in-geleyd / soo dat hy eyndelijk tot Kapiteyn Bassa, dat is / Opper-admiraal is verkooren / en sijn woonplaats / niet wijt van Pera tot Dopana hadde / en tot sulken rijkdom is gesteegen / dat hy sijne eygen scheepen hadde / en op een daar van wel 1000 eygen slaven onderhield / blijvende tot in sijn hoogen ouderdom ongetrouwt. Hy was van persoon / een kort / dik man / die op 't laatst met een stok ging en daar op leende / en die seer hoog van de Turken wierd geacht. Maar als hy nu op sijn hoogst was / siet! soo komt des Sultans dogters man Ibraim Bassa (den welken Ochiali te vooren aan groot goed / door hem de Regeering over Egypten te doen verkrijgen / selfs had geholpen) dese staat hem na sijn ampt / en op dat hy hem by 't Hof in ongenade bragt / seyde hy aan sijn vrouw / dat *Ochiali* haar had een Hoeren-kind genaamt, waar over sy seer te onvreeden was / en daar over aan haar vader den Sultan klaagde / die sig daar over niet weynig vertoornde / en sijn dogters man ontbood / om hem te hooren / als de selve het bleef staande houden / gaf hy hem volmagt / om den *Ochiali* heymelijk aan kant te helpen, dat Ibraim Bassa ook soo in 't werk stelde.

Werd Kapiteyn-*Bassa*, of Opper-admiraal.

Sijn grooten rijkdom.

Waarom hy benijd, belaagt en ook met list gedood werd.

Wanneer nu Ochiali in de Duana, dat is / in

de Raad-vergadering / (die drie-maal 's weeks in 't gewoone Regt-huys by Pera werd gehouden) verscheen / en na dat de saken waren afgedaan / weer na huys wilde varen / booden sig Ibraim, en nog een voornaam Turks Beamptenaar aan / om hem Ochiali, als haren ouden Heer / en goeden vrind te be-geleyden / sy gingen dan met hem in sijn jagtje / en voeren onder een soet praatje / tot aan het huys van Ochiali, daar sy te samen uytstapten / onder voorwending / om van hem in sijn huys te willen afscheyd neemen. Ondertussen dat Ibraim Bassa dit geveynsde afscheyd / met veele Ceremonien, van hem neemt / had hy een van sijn lijf-knegten bestelt / om Ochiali een langen dag om sijn hals te werpen / en hem te verworgen / als ook geschiede. Daar op lieten sy hem heymelijk in een kamer te bed dragen / en verspreyden het gerugt; dat den *Ochiali*, als een oud man, dien nagt een swaar overval gehad, waar van hy 's morgens dood in sijn bed was gevonden.

Aanbieding van *Ibraim* aan *Ochiali.*

Last aan een lijf-knegt, om *Ochiali* te wurgen.

Doen dit gerugt voor den Sultan quam / verklaarde hy aanstonds al sijn goed verbeurd / daar toe aanstellende sijn dogters man / den Ibraim Bassa, dien hy ook het huys van den Ochiali met al / dat daar in was / nevens 1000 van sijne slaven in eygendom schonk / behoudende voor sig selfs sijnen schat / soo van geld / als kostelijke kleynodien en juweelen. Dit was het schrikkelijke uyt-eynde / en den bedroefden dood van soo een grooten Bassa, het welk sig by mijn tijd in 't jaar 1587. heeft toe-gedragen. Te regt spreekt daarom David in sijnen 37. Psalm van de soodanige: Ik heb gesien eenen geweld-drijvenden Godloosen: die sig uytbreyde, als een groenen inlandsen Boom. Maar hy ging door, en siet hy en was 'er niet meer: en ik sogte hem, maar hy en werd niet gevonden. Dit heb ik kort willen verhalen / van des Grooten Bassaas Ochiali Hoogheyd / en rampsaligen en erbarmelijken val en ondergang / andere tot een baak.

En daar na sijn nalatenschap verdeeld.

Rampsalig uyt-eynde der Godloosen.

Doen

Doen nu ons werk in 't Serrail af was / moesten wy weer op de Galey / als wy eens op een dag niet te doen hadden / bad ik om verlof / om eens by den Engelsen Ambassadeur te moogen gaan / om mijne kousen te gaan veylen / dat my den Guardiaan toestont. Dus ging ik met mijnen hoeder regt toe door Pera, alsoo den Engelssen Afgesant buyten de Stad / op de plaats / die men Dopana noemt / digt aan de Zee / woonde. Soo haast als ik my had laten aangeeven / quam den Hof-meester by my / een fraay beschey-den man / genaamt Jan Franckelijn, dese sprak goed Duyts, en ontfing my vrindelijk / ik seyde hem in vertrouwen; dat ik voornamentlijk gekoomen was (indien het weesen kon) om den Heer Ambassadeur selfs aan te spreeken. Den Hof-meester ging sulks terstond aan den Ambassadeur aandienen / quam weder / en bragt my in een zij-kamer / beveelende mijnen bewaarder / daar buyten te wagten, doen seyde my den Hof-meester; dat sijn Genade nog over tafel was, maar haast soude opstaan, dat ik maar een weynig geduld soude neemen. Na dat ik een weynig gewagt had / siet! soo quam den Heer Ambassadeur in eygen persoon. Ik deed aan hem mijn behoorelijke eer-bieding / en sprak hem in 't Latijn aan op dese wijs / seggende: Genadig Heer! Uw Genade sal sig sonder twijffel konnen te binnen brengen, van 2 *Engelssen*, die Uw Genade het verleeden jaar van de Galeyen heeft verlost, waar aan Uw Genade een loflijk en *Christelijk* werk van barmhertigheyd heeft gedaan, nu was ik met de gemelde *Engelssen*, door een even-gelijk noods-val, in dese gevangenis en dienstbaarheyd gekoomen; maar dewijl ik geheel vreemd, en alhier aan de *Christenen* onbekend was, bad ik sijn Genade, om de onderlinge vertrouwlijkheyd, verwandschap en verbond, 't welk de Kroon van *Engeland* met de Keurvorstelijke *Palts* had, seer onderdanig en ootmoedig, om my, als een Kind uyt de *Palts*,

Den Autheur gaat by den *Engelssen* Ambassadeur.

Werd in een kamer gebragt.

Dien hy sijn nood klaagt, en om hulp smeekt.

genadig aan te neemen, en, was 't mogelijk, my weer aan mijne vryheyd te helpen. Den Heer Ambassadeur sag my met verwondering aan / en vraagde; of ik dan een *Palts* Kind was, ik antwoorde / ja Genadig Heer! en overmids mijn Genadigste Heer, Hertog *Jan Casimier*, de Ridder-ordre van haar Koninglijke Majesteyt draagt, die ik hem selfs eenige malen heb sien aan-hebben, wil ik nog-maals als onderdanig gebeeden hebben, dat hy sig over my armen onschuldigen gevangenen *Paltser*, en ook Geloofs-genoot wil ontfermen, en soo veel, als 't mogelijk is, tot mijn verlossing helpen.

Waar op hy my seer vrindelijk en bescheyden antwoorde / seggende / dat het tussen het Rijk van *Engeland* en het Huys van de *Palts* soodanig was, als ik seyde, en dat hy in 't toekomende my ook hierom soude gunstig weesen, en de saak in gedagten neemen, voor als nu konde ik met sijne bedienden de maaltijd houden, daar op bragt my den Hof-meester ter tafel / en sette my nevens hem / ik schaamde my soo naakt en elendig met ysere banden en kettingen by Edellieden aan te sitten / biddende om verschooning / en ik had het gaarn met een stuk vleeg en brood / in een hoek agter de deur / voor lief genoomen; maar hy seyde my / dat sulks het bevel en wil van sijn Heer was. Aan mijnen Guardiaan liet hy / om dat hy wel te vreeden bleef / en niet quaad schijks mogt werden / en ook wy te vryer souden konnen praten / buyten ook genoeg / om te eeten / en te drinken brengen.

Werd wel ontfangen en onthaalt.

Doen wy met eeten haast gedaan hadden / deede my den Ambassadeur door sijnen Hof-meester aanseggen; dat hy op middelen en wegen wilde bedagt zijn, om my te helpen, dat ik ondertussen God ernstelijk soude aanroepen, en liet my een kroon vereeren / met aansegging; dat ik weer soude koomen. Alsoo nam ik mijn afscheyd van den Hof-meester / met versoek / om mijne schuldige dankfegging voor de vereering, en

En met goede beloften vertrooft.

Neemt sijn afscheyd.

en 't onthaal aan ſijne Genade, na behooren, voor my af te leggen, ik dankte hem ook voor alle beweeſene eer/en ging met mijnen Guardiaan ook weer na de Galey; God loovende en dankende/ dat ik ſulke genade in de oogen van deſen Heer had gevonden. Des ſelfs naam heb ik uyt den Hof-meeſter aldus opgeteekend: Willem Harborn, Ambaſſadeur van hare Koninglijke Majeſteyt van *Engeland* tot *Conſtantinopolen*.

Overmids dat nu den Heer van Eitzingen, mitſgaders mijne vertrouwde vrinden de Heeren Sturmius en Wexius weg/ en ook Rattich na Jeruſalem vertrokken was/ had ik geen eenig vertrouwt Duytſer meer/ nogtans trooſte ik my met den brief van Wexius, in den welken hy my den nieuwen Afgeſant/ den Heer Doctor Betz ſoo hoog roemde/ als de welke my alles goeds beloofde/ ik liet derhalven niet na/ met verſcheyde brieven/by gemelden Betz aan te houden/ en om hem ſijne beloften aan my t' errinneren/ met ootmoedige beede; dat hy my dog in deſe elende niet wilde laten ſteeken, maar ſijn woord wilde houden en na-koomen, *ne afflicto afflictionem adderet*, dat is/ op dat hy my bedroefden ellendigen, niet nog ſwaarder ramp en ellende daar by op den hals ſchoof: maar overmids ik voor een doofmans deur klopte en geen de minſte antwoord weerom kreeg/ wierd ik bewegt/ om ſelver by den Heer Betz te gaan/ om ſijn eyndelijke en regte meening te verneemen/ en ſoo ſijnen inborſt te ontdekken/ ten eynde ik mogt weeten; wat ſtaat dat ik op hem in 't toekoomende konde maken. Ik verkreeg dan van mijnen Guardiaan verlof/ en ging tot voor ſijn wooning/verſoekende; indien 't weeſen kon, om den Heer Ambaſſadeur ſelfs te moogen ſpreeken; maar hy wilde my niet voor hem hebben/ nog ook ſelfs niet in ſijn huys laten koomen/ maar ſond ſijn Jeſuït by my buyten/ om te hooren; wat ik begeerde. Doen verhaalde ik aan den Jeſuït in 't breede mijnen toeſtand/ en hoe ik in deſe

Schrijft verſcheyde brieven aan *Doctor Betz*.

Maar krijgt geen antwoord.

Gaat om *Doctor Betz* ſelfs te ſpreeken.

Die hem laat voor deur ſtaan, maar ſijn *Jeſuït* by hem ſtuurt.

Reden-vooring met den *Jeſuït*.

dese elende was geraakt, en dat ik by den Heer van *Eitzingen* om mijn verlossing had aangehouden, daar op had my sijne Genade, als ook de Heer *Wexius* met den *Nieuwen Gesant* vertroost, die aan haar ook toe-gesegt en belooft heeft, dat hy my geensints soude verlaten, en niet tegenstaande ik nu al veel-maal hierom, by sijn Genade, schriftelijk had aangehouden, kreeg ik geen antwoord; daarom was ik nu gekoomen, om by sijn Genade den nieuwen Ambassadeur onderdaniglijk in persoon, om de uytvoering en nakoming van sijn belofte en toe-segging aan te houden, en om mijn vryheyd te smeeken, wijl ik nu niet voor hem koomen mogte, bad ik hem vrindelijk, als een Geestelijk persoon (die sig over alle arme gevangene pleegen te ontfermen) dat hy mijn versoek dog aan sijne Genade wilde voor-dragen, en ook selfs voor my ten besten spreeken. Den Jesuït nam goed-willig op hem/ om dit uyt te voeren.

Verfoeylijke antwoord van *D. Betz.*

Na dat ik by de ander-half uur voor de poort had staan wagten/ soo dat het mijnen Guardiaan al begon te verdrieten/ quam den Jesuït weer/ en seyde aan my; sijn Genade kende my niet, nog wist ook, wie ik was, seggende verders: daar waren soo veel verloopen fielten, hoe konde sijn Genade yeder een aannemen? hy wist my dieshalven niets te wil, nog had yets voor my over. Van sulk een hard en wreed bescheyd verschrikte ik niet weynig/ en beklaagde my hier over aan den Jesuït, seggende; dat ik thans wel een armen gevangen was, maar nooyt een verloopen boef, of guyt was geweest, voorts, dat het my wel vreemd gaf, dat sijn Genade sulke redenen tegens my gebruykte, die hy nogtans te vooren self, als een gelettert persoon, heeft geagt en ge-eert, gelijk ik sulks, met de brieven van *Wexius*, als nog kon betuygen. De Jesuït had selfs mede-lijden met my / en seyde / ik soude eens op een anderen tijd weer koomen, dan soude ik misschien beter bescheyd krijgen, alsoo sijn Genade nu wat beschonken was.

Zijnde vals, loogenagtig en tegens sijn beeter-weeten aan.

Dus

Dus moest ik droogs-monds met mijnen Guardiaan weer te rug / zijnde my niet een beet broods / veel min een dronk wijn / aangebooden / dat my ten hoogsten verdroot. Maar als ik met mijnen wagter weer in Galata quam / ging ik met hem in een Griekse kroeg / en deed een goede maaltijd met hem / om dat hy / wegens 't lang wagten / niet ongemakkelijk soude weesen / waar na wy weer op onse Galey gingen. Maar die snoode en verfoepelijke antwoord / en spotagtige afwijsing van Betz, stak my geduurig op de krop / doen overdagt ik eerst / wat ik aan Wexius had geschreeven / en wat ik gevreest had / nu wist ik raad / of daad meer / hoe ik mijne saken soude aanleggen.

Vertrekt van des Afgesants huys.

Nu geschied, dat hy gevreesd had.

Ondertussen dat ik met dese bekommering ging beswangert / moest onsen Patroon weer een reys doen / na de Swarte-Zee, om eenige Heeren na Trapezunt te brengen / dat omtrent 800 Italiaanse mijlen van Constantinopolen legt. Hierom moesten wy de Galey weer met alle nood-druft toe-rusten / werdende ons insonderheyd belast / om de riemen wel met stroppen te bewaren, wijl 'er op dese Zee grooter gevaar is / en daar swaardere stormen vallen / als op de Middelandse-Zee, gelijk dat de ondervinding leert.

Togt na de Swarte-Zee.

Doen nu alles klaar was / en de Turkse Heeren met den Patroon waren aan boord gekoomen / voeren wy weg / latende Constantinopolen agter ons / en wy quamen by de engte / die men Bosphorus noemt / de welke Asien van Europa scheyd. By den ingang lieten wy aan de regter-zijde van Asien een groot open vlek leggen / dat men Scutari noemt / alwaar eertijds Chalcedonia gestaan heeft. En ter slinker / of op de Europische zijde / is 't van Galata af langs de Zee-kant een Duytse mijl weegs lang bewoont. De engte van dese Zee is Bosphorus genaamt / om dat se op sommige plaatsen soo naauw is / dat een Os daar over kan swemmen / voornamentlijk by de 2 Kasteelen / die tegens malkander over leggen / waar

Bosphorus.

Koomen verby Scutari.

Oorsaak van de naam.

waar van het eene in Asien, Chisar, maar het andere in Europa onderscheydene namen heeft: de Turken noemen het Caradenis, de Grieken Neocastrum, en den gemeenen Man den Swarten Tooren, neemende dien naam van de Swarte-Zee, waar uyt dese naauwte der Zee haren oorsprong neemt. Dit Kasteel is van Mahomet de II, gebouwt / eer hy Constantinopolen had ingenoomen. In dit Slot aan de kant van Europa werden gemeynelijk groote Heeren gevangen gehouden / gelijk dan ook op dees tijd de Ridders van Malta, nevens den gevangen Graaf / die met my gevangen waren / daar in opgesloten en bewaart wierden / en dat wel soo streng / dat sy Son / nog Maan sien konden / en daar toe maar met Water en droog Brood gespijst wierden / ten ware haar soo nu en dan van elders eenige verquikking toe-quam.

Swarten Tooren, swaare gevangenis voor de Groote.

Desen engen Zee-boesem is eenige malen toe-gevroor en geweest / soo dat men van Constantinopolen, tot daar den Donauw in de Swarte-Zee valt / had konnen over 't Ys gaan / gelijk my dan ook gesegt is / dat in 't jaar 1571. (dog alleen maar in de naauwte) het mede geheelijk is toe-gevrooren geweest. Over dese Zee-engte vliegen ook de Oyevaars / als sy uyt Europa na Asien vertrekken / want se is niet boven 4 Stadien, dat is / een halve Italiaanse mijl breed. Waarom ook voor-maals den Magtigen Persiaan Darius alhier een brug liet slaan / om sijn Krijgs-magt uyt Asien in Europa over te brengen / en na de Scythen te voeren.

Ys en Vorst in de *Swarte-Zee*.

't Vliegen van de Oyevaars.

Brug van *Darius*.

Uyt dit naauw / dat omtrent 12 Italiaansche mijlen in de lengte duurt / quamen wy in de ruymte van de Swarte-Zee, latende Europa aan de linker-hand leggen. Dese Zee heeft veelderley en onderscheydentlijke namen: alsoo het voor-maals Pontus Axenus, dat is / een Ongastbaar Meyr genoemt wierd / om sijn geduurige onstuymigheyd / gelijk Plinius schrijft / of om de onga stbare wilde woeste menschen / die eertijds al-daar

Verscheyde namen van dese Zee.

daar souden gewoont hebben/de welke de vreemde aankoomende gasten gedood en opgegeeten hebben / als Strabo daar van schrijft. Maar doen dese lieden hier na van Jason en sijn geselschap zijn uytgeroept / is 't daar na / als ook nog/ Pontus Euxinus, dat is/ een Gastbaar, of Gastvry-Meyr genaamt. Het werd ook gemeynelijk op 't Italiaansch Mare Magior genaamt/ en van de ingesetene de Swarte-Zee, misschien om dat het na het Noorden legt/of van de swarte vrugten / die in dese Land-streeken wassen/ gelijk sommige meynen. Dese Zee grenst na 't Oosten aan 't Koningrijk Colchis, tegen 't Zuyden is Asia Minor, West-waarts heeft het Wallachien en Noord-waarts de Mæotische-Zee, daar sig Asien en Europa aldernaast van een scheyden/ dit Meyr is in de langte 1000/ in de breedte 300 mijlen groot. Hare beperking.

Wy hielden ons na-by Land op de linker-zijde/ welk Landschap de Amasonen voor-maals souden bewoont hebben/en wy begaven ons niet op de ruyme Zee/ om 't gevaar van de onstuymigheyd/ die op dese Zee seer gemeyn is. Wy hadden tamelijken wind / tot dat wy by een Stad quamen/die Tripolis genaamt wierd/daar wy 't anker in den grond smeeten/ om vers water te halen. Evenwel begaven haar de Heeren niet te Land/maar sy lieten haar allerhande ververssing in de Galey brengen / om haar te verquikken / latende ook eenige Hamelen slagten/ en hielden dus een statelijk Festin, of gast-maal op de Galey. Maar ik/nog onsen hoop/hadden daar weynig van te vet / alleenlijk dat die van de naaste bank aan de Kajuyt/ voor 't meerendeel het overschot kreegen. Koomen by *Tripolis.* De Heeren houden een Scheeps gast-maal.

In dese Zee-haven vonden wy eenige Kooplupden / die naast de Caspische-Zee in Colchis woonen/ en Georgianen genoemt werden/ wijl sy Christenen zijn/ en den Ridder St. Joris hooger agten / als alle de andere Heyligen / wiens beeldenis sy ook op hare munt slaan/ waar van *Georgianen,* waar van soo genaamt.

ik 'er nog een (dat een Turksen Asper waard is/ en op de eene zijde den Ridder St. Joris, en op de andere zijde eenig Grieks schrift heeft / dat niet wel te leesen is / en van een Georgiaans Koopman aldaar ter plaatse vereert wierd) tot een gedagtenis bewaart / en met my mede-gebragt heb.

Komst tot Trapezunt.

Alsoo rusteden sy dien selven avond in de Haven uyt / en wy namen 's morgens vroeg onsen weg regt toe op Trapezunt, welke Keyserlijke Stad wy nog dien dag bereykten / want wy hadden goeden wind. Dese Stad en 't gantsche Keyserrijk / heeft den Turksen Sultan in 't jaar 1460 met geweld ingenoomen / en den Keyser / die David Comnenus genaamt wierd / den kop doen af-slaan. De Stad Trapezunt heeft in de lengte 70 graden 45 minuten / en in de breedte 43 graden 5 minuten. 't Is een groote / geweldige en seer sterke Stad / sy legt aan de Zee aan den voet van 't gebergte / aldaar werd grooten handel gedreeven / van Tarters, Turken, Moscoviten, Armeniers, en Persianen. En soude ook by dese Stad de Walvis den Propheet Jonas op 't land hebben gespoogen / van waar hy na de groote Stad Ninive, om te prediken / is vertrokken.

Des Stads gelegentheyd en Koophandel.

Halen daar eenige nieuwe Galeyen van daan.

Alhier waren eenige nieuwe Galeyen vervaardigt / die na Constantinopolen moesten gebragt werden / waar toe onsen Patroon uytdrukkelijken last en bevel had van den Kapiteyn Bassa. Na dat de Turkse Heeren waren aan land gegaan / haasteden wy ons weer te rug / om het perijkel van dese ongestuyme Zee / by den Winter-tijd. Sy verdeelden dese nieuwe Galeyen onder malkanderen / waar van 'er onse Kapiteyn 12 nam / en d'andere 3 van ons geselschap / elk 4 / wy hadden seer groote moeyte en swaren arbeyd / en moesten meenigen stok-slag uytstaan en verdouwen / eer wy weer aan den Bosphorus quamen / die van sig selven een drift en loop na Constantinopolen heeft / doen bond men alle de 24 nieuwe Galeyen / agter aan onse Hoofd-galey / als

Waar van sy 'er 12 nasleepten, of voortbragten.

als de welke het meest met roepers versien was. Ondertussen wierd het den Sultan door den Kapiteyn Bassa (aan wien het onsen Patroon had bekend gemaakt) aangedient / dat uyt de Swarte-Zee, eenige nieuwe Galeyen stonden te koomen / waar op den Sultan aanstonts belaste / syn jagtje beneeden aan den Tuyn klaar te leggen / op dat hy 'er de nieuwe Galeyen soude konnen opnemen en besigtigen.

Dat den *Sultan* werd bekend gemaakt.

Inmiddels quamen wy uyt d' engte van den Bosphorus na Constantinopolen toe / doe wierd den Patroon door een Fregat van den Kapiteyn Bassa bevoolen / om de Galeyen digt langs het Keyserlijk *Serrail* heen te brengen, als ook geschiede / wanneer wy nu buyten 't naauw waren / sulks dat de drift en perssing uyt de Swarte-Zee ophield / wierd ons de last seer swaar / om 24 Galeyen na te sleepen / en wilde onse Patroon nog daar-en-boven / dat wy op d' invaart in de Haven / die by 't Serrail is souden op de banken springen / en ons met het rammelen van onse kettingen hooren laten / tot dat wy na by den Keyser quamen / om hem met stil-houding van onse riemen / en vreugde gejuyg te begroeten. Maar wyl de last soo groot was / deeden wy sobere sprongen / waarom de Patroon heel t' onvreden was / en last gaf; om ons met slagen daar toe te dwingen. Wyl den Sultan wel sag / dat onsen Commandeur, Commether en Subcommether, met de stokken in de hand / langs den overloop om-liepen / sond hy vliegende aan onsen Patroon, en liet hem aanseggen / om de stokken en touw-geessels neer te leggen en d' arme *Christenen* ongeslagen te laten, waar over wy ons niet weynig verheugden / wy deeden dog ons best ongeslagen.

Dese last viel seer swaar.

Barmhertigheyd en medelijden van den *Turksen* Keyser self.

Als wy nu in 't voor-by varen / met het stil houden van onse riemen / en het gewoonlijk vreugde geschrey / den Keyser gegroet hadden / wierd bevoolen / de nieuwe Galeyen van onse Galey los te maaken, en voor haar ankers naast het

De nieuwe Galeyen los gemaakt.

Serrail te laten leggen, op dat de Keyser de selve op sijn gemak soude konnen beschouwen: wy roepden weer agter Galata, op onse gewoone leg-plaats/ by 't wapen-huys/en/na de Patroon was aan land gegaan/ gingen wy weer aan onsen gewoonelijken arbeyd/ in 't schoon maaken van de Galey/ met de zeylen en touwen te droogen en te kalefateren/ en ook ons selven te suyveren en te verschoonen.

Gaan weer aan haren gewoonen arbeyd.

Thans begon de Pest niet alleen in Constantinopolen, maar ook in Galata d' overhand te neemen/ soo dat se mede op onse Galey/ gelijk ook in d' andere Galeyen en scheepen begon door te breeken/ dat gants geen wonder is/ alsoo de gemeene Turken seer vuyl en morssig leeven: ook zijn tot Constantinopolen sulke stinkende en vuyle straten/ dat het in soo een deftige Hoofd-stad te verwonderen is/ want ik heb self meenigmaalen doode paarden/ honden en katten op de gemeene straaten sien leggen/ soo dat het afschouwelijk om te sien was/ waar uyt ligtelijk sulke vergiftige en besmettelijke siekten werden veroorsaakt. Niet te min soo wierden wy weer na Constantinopolen, in 't huys van een voornamen Bassa, aan 't werk geset/ niet wijt van de wooning des Ambassadeurs van Ragusa, alwaar wy over dag kalk/ steen en puyn droegen/maar 's nagts weer aan boord moesten. Daar wierd op dien tijd een soldaten jongen op onse Galey krank/ desen liet die geene/ die over de touw- en zeyl-kamer het opsigt had/ in de selve op de zeylen plaatsen/ op dat hy door de lugt en koude wat beter soude bewaart weesen; maar als desen jongen storf/ en de Patroon daar agter quam/ dat hy op de zeylen gestorven was/ belaste hy, den armen slaaf, die dese kamer had in bewaring gehad (die nogtans een swak en stok oud man van 70 jaren/ en heel grijs/ en om sijn hoogen ouderdom en swakheyd van den ketting ontslagen was) 200 slagen te geeven, en hem weer aan den ketting te slaan, waar over meenigen Turk en Christen seer groot mede-lijden hadde.

De Pest neemt tot *Constantinopolen* de over-hand.

Een soldaten jongen sterft op de zeylen.

Tyranny van den *Patroon*.

Na

Na dusdanige tyranny en onbarmhertig bedryf van den Patroon; vertoonde sig God nog meer/latende de besmettelijke krankheyd / hoe langer/hoe meer toeneemen/ den Patroon, tot straf en waarschouwing/ soo dat de Pest in dier-voegen door-brak en de overhand nam / dat ook de sterkste onder ons van de besmetting wierden aangetast/ en dat 'er binnen eene maand 40 van ons weg storven/ die het meeren-deel hand-werken konden/ als Timmer-lieden / Schrijn-werkers/ Smits en onse Barbier self/ die ons anders veel goeds deede. De Pest rukt 40 man van haar weg.

Dit verlies smerte onsen Tyran uyt der maten seer/ alsoo hem 10 sulke mannen nutter waren/ als 30 van wijns gelijken/ soo wel t' scheep/als op 't land. Eyndelijk wierd onsen Schrijver mede krank/ zijnde mijn seer goede en vertrouwde vrind/ dese versogt my in sijn krankheyd/om hem te troosten, daar op sloeg men my los/ op dat ik mogte by hem koomen/ om met hem te spreeken/ en om hem te vertroosten; maar het vergift had al by hem d'overhand genoomen/ soo dat hy al begon te raas-kallen/ dog ik sprak hem goede moed toe/ hem met God troostende/ op wien hy sijn hoop moeste stellen/ met dat vertrouwen/ dat alles wel gaan soude, daar op roept hy om den Duytsen Barbier/ Meester Michiel, de welke om sijn lang-duurige diensten en hoogen ouderdom weer in sijn vryheyd was/ als boven gesegt is / hierom versogt ik aan den Guardiaan, om verlof/ om den Barbier te mogen haalen, dat hy my nevens eenen hoeder veroorloofde/ en daar op ging ik heen. Ook den Vriend des Schrijvers.

Maar/ eer ik nog weer quam/ was de goede man al overleeden/ dat my niet weynig seer deede/ want hy was mijn vertrouwste vrind/ maar 't was Gods wil / en overmids hy ook den Patroon langen tijd voor Schrijver gedient had/ liet men ons toe/ dat wy hem op een eerlijke wijs begroeven / gaande wy met ons 20 met sijn lijk te begraven/ hem op het Christen Kerk-hof ter aarden brengende. Die sy op 't Christen-Kerk-hof ter aarden brengen.

Ter

Ter deser tijd wierd mijn Patroon, die sonder ampt/ of dienst niet bestaan kon/ na veelvuldig aanhouden en geschenken geeven/ eyndelijk het Koningrijk Tripoli in Barbaryen, door den Sinan Kapiteyn Bassa, des Sultans dogters man/ toegesegt. Overmids hy nu tot den optogt en aantreeding van sijnen nieuwen dienst geld van doen had/ liet hy ons opentlijk in de Galey aansegen; dat, wie onder ons *Christenen* sig wilde los koopen, hem soude aan-geeven, waar over ik ten deele verschrikte/ alsoo my Barbaryen genoegsaam bekend was/ en dat de gevangene aldaar seer hard gehandeld werden/ ook dat'er nog meer gevaar en arbeyd is/ om 't geduurig uytvaren/ niet tegenstaande het veel digter by Malta was/ alsoo Tripoli niet boven de 40 Duytse mijlen van Malta geleegen is.

De *Patroon* word *Bey* van *Tripoli* in *Barbaryen*.

Daar quamen op dees tijd eenige Duytse gevangene uyt Hongaryen, die onlangs waren gevangen genoomen/ maar waar sy eygentlijk t'huys hoorden/ dat kan ik niet seggen/ men dreef se by-na alle dagen ter markt/ om te verkoopen/ maar niemand wilde se hebben/ waar over sig dese arme Duytsen niet weynig beklaagden/ eyndelijk wijl onse Patroon, tot bemanning van sijne Galeyen/ in plaats van de gestorvene/ andere slaven moest hebben/ en dese Duytsen niemand begeerde/ koft hy se met haar sevenen/ alle 7 voor 120 dukaten/ dat wel schande koop was/ alsoo 't brave jonge mannen van 20 tot 30 jaren waren.

En koopt schande koop weer 7 *Duytsers*.

Daar op sloot men dese goede/ vroome Duytsers by ons op de Galey/ welke ik hartlijk toe-sprak en moed gaf/ want sy hadden helaas! geenen Landsman meer op de Galey/ als alleen my/ en sy konden geen andere/ als haar moeders spraak/ dat haar heel swaar viel/ alsoo alle de Commandos, of Beveelen op de Galeyen in 't Italiaans geschieden/ dat sy niet verstonden/ waarom sy menigen harden slag moesten uytstaan. Ik vermaande haar tot geduld/ maar 't hielp weynig/ want

Die uyt onkunde veel moeten uytstaan.

want sy waren dit woeste leven / de spijs / den arbeyd / de luyden en spraak geheel ongewent / en daar storvender / uyt mismoedigheyd en droefheyd / binnen 14 dagen / 3 van / dat my seer smerte / ik sprak ook d' andere aan / dat se dog soo weekmoedig en sagtvoerig niet souden weesen; maar op God vertrouwen, die my arme elendige, nu een geruymen tijd, in sulk een elende genadelijk had behouden en ondersteunt, die soude ook haar versterken.

3 Der selve, binnen 14 dagen, uyt mismoedigheyd gestorven

Heberer vertroost d' andere.

Ondertussen kreeg ik een brief van Jonker Cambout, een van mijn mede-gevangene Fransen van Adel / uyt het Slaven-huys van den Turksen Keyser / waar in hy my liet weeten; dat mijn *Patroon* in 't kort sou vertrekken, en onder andere my sijnen dienst aanbood; indien ik aan de Heer *de Chamesson* mijn meester na *Malta* wilde schrijven, dat hy aannam te besorgen, dat mijn brief aan hem wel soude werden ter handen gestelt, my wijders versoekende / dat ik aan seekeren *Thomas*, en eenen *l' Espine* wilde seggen, dat hy haar bad, soo sy een *St. Helena* hadden, dat se hem de selve souden toe-stuuren, na de selve had hy in sijn gevangen-huys na-vraagen gehad; maar had 'er geen konnen bekoomen, dat hem was gesegt, dat men se veel vond op die plaats, daar ik op dien tijd arbeyde, en dat, die 't hem gesegt had, geloof verdiende; dat ik wilde letten, of *Michiel Espalier* ook niet een brief aan den *Bey* gaf, die hy aan hem geschreeven had, en dat ik hem dat soude laaten weeten, &c.

Krijgt een Brief van Jonker *Cambout*.

Dit schrijven heeft my in den beginne eenigsints verschrikt / om dat het van 't vertrek mijnes Patroons melde / dat ik dagt / dat het na Barbaryen soude zijn / maar 't was maar een andere kleyne Reys / als hier na nog sal volgen. Dese goeden Edelman meende het van herten met my / hy wierd ook met my gevangen / nevens de Ridders van Malta, en doen men d' andere in den Swarten Tooren bragt / wierd hy / tot sijn groot geluk / soo krank / dat men hem in 't groot

Waar over *Heberer* ontstelt is.

Wie de selve was.

groot Gevangen-huys der Christenen naast aan 't (Arsenaal) 't wapen-huys liet leggen / alwaar hy dan ook daar na uyt onagtsaamheyd is vergeeten gebleeven. Dese deed aan de Ridders veel goeds / met bestelling en oversending van hare brieven / aan den Fransen Ambassadeur / als mede na de Christenheyd, overmids hy onder de gevangene veel vryheyd had / en sig seer onderdanig en gedienstig aan yeder een betoonde / gelijk hy dan ook tegens my deede / om de Heer de Chamessons wil / dien hy heel wel kende.

Waarom hy dikwils by hem ging.

Hierom deed ik meenig-maal mijn best / om by hem te koomen / dat ik ook van onsen Guardiaan ligtelijk kon verkrijgen / want het was niet ver van onse Galey / ik had daarom reden / om in goed vertrouwen / allerhande saken met hem / omtrent mijn verlossing / te verhandelen en te spreeken / en ook nu en dan / na de gelegentheyd voorviel / een briefje met hem te wisselen. Hy had sijn vaste Boode aan de Ridders en Edellyden in den Swarten Tooren, die my alle / tot verkrijging van mijn vryheyd / seer geneegen waren / en dat alles om mijnen Heer de Chamessons wil / door wien / als een seer voornaam Heer zijnde / sy ook nog eens hoopten / om weer aan haar vryheyd te koomen / gelijk hy dan ook soo veel / als in hem is geweest / gedaan heeft / insonderheyd met omtrent de Heer de Thenisse en de Villerseaux te handelen / maar helaas! te vergeefs.

Koopere munt van *St. Helena.*

Wat dese St. Helena aangaat / daar desen Fransen Edelman in sijn schrijven van gewaagt / daar mede is het dus geleegen. Men vind op veele en verscheyde plaatsen tot Constantinopolen, als men in kelders / of elders komt te graven / seekere koopere munt in d' aarde / omtrent van grootte / als een gemeyne Reeken-penning seer ongelijk / ten deele rond / ten deele lang-werpig / daar op staat een vrouwen-beeld / maar sonder om- of by-schrift / de penning is ook wat krom geboogen / als of 't met den duym soo gedrukt

bruikt was. Dese munt seggen d'overgeloovige Grieken, dat door St. Helena, in een groote duurte en hongers nood / uyt loutere aarde gemaakt is / om haren vader Constantijn uyt den nood te helpen / en overmids een vrouwen-beeldenis daar op te sien is / houden sy die voor 't af-beeldsel van St. Helena, en daarom dese penningen voor een groot heyligdom en een verseekert hulpmiddel / tegens de heete-koortς / en andere krankheeden / wanneer men die op sig draagt.

Waar die af goed voor is.

Met dit overgeloof was desen Franssen Edelman mede aangedaan / hier om versogt hy 'er een van mijn kameraad / die se hem ook liet toekoomen / want wy vonden se tamelijk veel / daar wy doen-maals arbeyden; maar ik agte se niet een boon waardig / alsoo weynig / als ik se ook nu nog doe / nogtans op sijn versoek beschikte ik hem 'er twee / die ik hem toe-sond / met mijn antwoord op sijnen brief / hem biddende / om mijner ten besten te gedenken, hem wijders bekend makende, dat het niet mis was, dat wy in 't korten weer moesten vertrekken, maar alleenlijk na *Thessalonien*, om voor den Kapiteyn *Bassa* winter laken te halen, verhoopende nogtans door Gods hulp in 3 wecken weer tot *Constantinopolen* te sullen weesen.

Verscheyde van dese Penningen gevonden.

Onsen Patroon dorst den Kapiteyn Bassa Ibraim, die hem weer had begenadigt / en tot Bassa van Tripoli in Barbaryen had gemaakt / niets weygeren / of af-slaan / daarom moesten wy dese Reys na Thessalonien, dat de Turken, Salonica noemen / gaan verrigten / maar de Patroon ging selfs niet mede / alsoo hy sig van dag tot dag toe-ruste / en in staat stelde / om sijn nieuw / hem aan-vertrouwt Koningrijk / te gaan in besit nemen / nogtans sond hy sijne voornaamste bediende derwaarts / om dese Reys uyt te voeren.

Varen om laken na *Salonica*.

Wy voeren dan weer van voor Constantinopolen weg / en quamen voorspoedig door den Hellespont, soo dat wy met goede wind op den derden dag het Eyland Lemnos, van de Turken,

Koomen aan 't Eyland *Lemnos*.

Stalimene genaamt / bereykten / hier ankerden wy en namen vers water in.

Dit Eyland is lang-werpig / omtrent 100 myjlen van 't Oosten na 't Westen / hebbende veele Baayen en Havens / die tamelijk seeker en bewaart zijn ; het is vrugtbaar van koorn / wijn en vee / maar 't heeft gebrek aan hout.

Is vrugtbaar in koorn en wijn.

Hier vind men de gesegelde aarde Terra Sigillata, of Lemnia, die men goed voor 't Vergift en de Pest houd. De selve werd alleenelijk op den 6. Augusti met seekere Kerk-gebaaren (Ceremonien) uytgegraven / en met Turkse letters geteekend / waar van sy den naam van Terra Sigillata, heeft gekreegen. Dus heb ik 'er een / alsoo geteekend / van glas gevonden / welke ik nog mede in Duytsland heb gebragt / maar daar na aan mijnen gunstigen Heer / en seer goeden vrind Wexius, op sijn versoek / vereert. d' Inwoonders zijn Grieken, maar staan onder de Turken, het legt van de Kasteelen Dardanelli 76 mijlen.

Daar de *Terra Sigillata* van daan komt.

Van dit Eyland zeylden wy / met goeden wind / in den Golf van Thessalonien, en quamen gelukkig tot Thessalonien aan / dat een van de voornaamste steeden in Griekenland is / zijnde ook nog wel bebouwt en bewoont. Aldaar woonen veele Jooden, die ook den grootsten Koophandel drijven / gelijk wy dan ook de lakenen / die wy moesten in-nemen / van de Jooden ontfingen. Sy waren ongelijk van waarde en van verf / gelijk se den Kapiteyn Bassa tot sijn hofhouding had bestelt / hoewel voor meesten-deel rood.

Hunne komst tot *Thessalonien.*

Daar sy de Lakens inneemen.

Na dat wy onse vragt en lading in hadden / en met vers water versien waren / namen wy onsen weg weer regt toe op Constantinopolen, alwaar wy ook binnen 14 dagen / na ons vertrek / weer voorspoedig aanquamen. Soo haast wy nu de lakens geleevert / en weer op onse oude plaats geankert waren / had ik weynig rust / wijl ik wegens mijn Patroon gants onseeker was / wan-

En daar mede weer na *Constantinopolen* koomen.

wanneer hy sijn Reys na Tripoli in Barbaryen soude beginnen / waarom my thans / om mijn vryheyd te verkrijgen / daar niet weynig aangeleegen was / ik ging daarom nog eens weer na den Duytsen Gesant / Doctor Betz, om hem onderdanig te bidden / my volgens sijn gegeevene troost dog by te staan, en aan mijne vryheyd te helpen.

Klopt weer aan by *Doctor Betz.*

Daar op sond hy weer sijnen Jesuït by my / en liet my aanseggen; dat ik in den dienst van den Keyser niet gevangen was, en hy daarom niet verpligt, nog schuldig, om my eenige hulp, of by-stand te doen: waar op ik antwoorde; dat alle die geene, welke voor 't *Roomse* Rijk en 't *Christelijk* geloof tegens de *Turken* vegten, ook in hare Keyserlijke Majesteyts dienst zjn, nu was ik in den altijd duurenden Oorlog, welken de Ridders van *Malta*, altijd en gestadig tegens de *Turken* voeren, gevangen geworden, die haar Eyland van Keyser *Karel* de V. hebben gekreegen en nog beschermen, en aldus, in dien verstande, was ik ook in 's Keysers dienst gevangen geworden. 't Dogt my ook nog meer vreemd, dat sijn Genade my met een diergelijk af-slanend antwoord meende af te wijsen, alsoo veele *Christenen* op hare Reysen, of andersints op de Frontieren gevangen werden, die in sijn Keyserlijke Majesteyts dienst nooyt zijn geweest, soude men daarom de selve in de *Heydensche* Slaverny laten steeken en verderven? overmids ook voor 't vertrek van den Heer van *Eitzingen*, sijn Genade aan my eenen *Duytsen* Renegaat op de Galey had gestuurt, om my te laten vragen, voor hoe veel dat ik was te lossen, had ik hem gesegt, dat ik onder de 100 dukaten niet soude los raken, waar op den Renegaat my van wegen zijn Genade heeft bevoolen; om met mijn *Patroon* hier over te laten handelen, sijn Genade, sal my nu daar in niet laten steeken. Dit alles maakte ik aan den Jesuït bekend / daar hy voegende; dat sijn Genade d' oorsaak was; dat ik my, om my vry te koo-

Bescheyd door den *Jesuït* aan hem gedaan.

Daar *Heberer* op antwoord.

pen, by mijn *Patroon* had aangegeeven, hy kon nu ligt af nemen, in wat uyterste nood ik was gekoomen, by aldien ik nu door sijn Genade niet soude geholpen werden. Ik vermaande daarom den Jesuït, als sijn Genade ziel-sorger / dat hy hem dog dit alles wilde te gemoet voeren, en hem sijne beloften, die hy aan den Heer van *Eitzingen* gedaan had, te binnen brengen, en my armen gevangen man niet alsoo schandelijk laten steeken. Den Jesuït droeg hem dit alles voor / en quam in 't kort weerom / seggende / dat sijn Genade in 't korte veel had uytgegeeven, en dat het heel sijne geleegentheyd niet was, om my te verlossen, op dat ik egter sien mogt, dat sijn Genade my niet geheel troost- en hulpeloos wilde weg senden, had hy beslooten, om my tot bevordering van mijn vryheyd, 40 Rijksdaalders te schenken, ik mogt dan sien, waar ik de rest kreeg.

Daar op hem den Gesant *Betz* 40 Rijksdaalders belooft.

Hoewel dit bod met de 100 Hongarisse guldens (als 't schrijven van Wexius uyt-wijst) niet over-een-quam, / soo bedankte ik nogtans door den Jesuït sijn Genade daar voor op 't alderhoogste / en ging weer t' scheep / om verderen raad en hulp te soeken / waar ik het overige soude konnen krijgen.

En wijl ik van den Engelssen Ambassadeur goede vertroosting had gekreegen / ging ik 's anderen daags weer by hem / en maakte hem mijnen toestand bekend / met ootmoedige beede / om my dog niet te verlaten. Waar op my den Hofmeester een seer weder-waardig antwoord te rug bragt / met te seggen / dat sijn Genade verlooft had, wegens den smaad, die hem *Doctor Betz* had aangedaan, geen eenen *Duytser* meer te helpen, deswegen hy ook verder om mijn verlossing niet eens meer wilde denken. Ik bad / dat sijn Genade, my eens anders doen, dog niet wilde laten ontgelden, maar veel liever 't verbond, dat de Kroon *Engeland*, met de *Palts* had, wilde gedagtig weesen, en my als een geloofs-genoot, niet

Gaat weer by den *Engelssen* Gesant.

Krijgt daar een seer weder-waardig antwoord.

niet verlaten. Maar 't was voor een doof-mans deur en alles te vergeefs.

Doen was ik in grooten angst en benaauwtheyd / wijl my ook dese hulp miste / en ik beklaagde by my selven de groote onbarmhertigheyd / die Doctor Betz aan my betoonde / en my ook nog daar en boven by andere Christen Gesanten hinderde. Want soo ras de Heer van Eitzingen vertrokken was / is Doctor Betz, als nieuwen Keyserlijken Ambassadeur / gelijk hy sig noemt / hoogmoedig geworden / en heeft sig niet alleen aan d' arme luyden niet meer laten gelegen leggen / maar ook de Gesanten van andere Magten veragt / en sig boven de selve willen verheffen / dat in hem / als een geleerden / ervaren / en verstandigen man / die van seer geringen en slegten staat alsoo verhoogt was / ten hoogsten te verfoeyen was / en meer tot sijn schande en veragting / als tot sijn lof en roem / heeft gestrekt. Groote benauwtheyd des Schrijvers. Bespottelijken hoogmoed van *Doctor Betz.*

Want onder anderen heeft hy in de Hoofdkerk van St. Franciscus, in de Stad Galata, tegen over Constantinopolen, sig onderstaan / de sit-plaats in de kerk / boven den Gesant van Vrankrijk te hebben en sig toe te eygenen / waar tegens hem den Franssen Ambassadeur stelde / en hem ook ten hoogsten verongelijkt agte / onder en met dese billijke en aanneemelijke voorwending / en goede wel-gegronde redenen: dat hy als een Ambassadeur van den Koning van *Vrankrijk*, die alle Koningen en Vorsten in *Christenrijk*, behalven den Keyser, in hoogheyd en waardigheyd voor-gaat, dit aan hem geensints soude toe-staan, in opsigt, dat hy *Doctor Betz*, wegens den Koning van *Hongaryen*, dese Ambassade waar-nam, voor den welken den Koning van *Vrankrijk* altijd de voor-rang gehad had. Sijn onnoodigen twist met den *Franssen* Ambassadeur, om den rang. Hier tegens heeft *D. Betz* tot voorstand van sijn hoogheyd op-gegeeven / dat hy niet alleen wegens den Koning van *Hongaryen*, maar ook wegens sijne *Rooms*-Keyserlijke Majesteyt, alhier aan de Onder seer slegte voorwending.

Ottomannise Porte was, waarom hem van wegen den Keyser de (*Præeminentie*) Voor-rang toe-quam. Waar op den Franssen Ambassadeur weer antwoorde; dat hy geenen *Roomsen* Keyser en kende, die een *Tributaris* van den *Turksen* was, maar den Koning van *Hongaryen* was (*Tributaris*) schat- of cijnsbaar aan den *Sultan*, wiens Gesant hy *Betz* was: Daar en tegen gaf de Kroon *Vrankrijk* niets aan den *Turk*, nog was hem ook anders yets verpligt, of verschuldigt, als goede vriend- en Nabuurschap, waar uyt ligtlijk viel af te neemen, welken Koning den voor-rang toe-quam, of niet een vryen den *Tributaris* voor-ging, waarom hy *D. Betz* in 't minst niet dagt te wijken, maar sijnes Konings eer, hoogheyd en aansien te bewaren, waar aan hy het uyterste soude wagen. Gelijk dan ook op den naast-volgenden Sondag den Franssen Ambassadeur met die van sijne Natie en aanhangers / sterk met geweerder-hand / en geladen Roers voor den dag quamen / om sijn sit-plaats / indien 't 'er mogt op aan-koomen / met geweld te helpen beschermen en te behouden. Maar *D. Betz* is doen-maals niet verscheenen / latende voor-geeven en uyt-stroopen / dat hy een genees-middel had ingenoomen.

Die van den *Franssen* Gesant met goede redenen werden wederlegt.

Maar overmids desen twist openbaar en aan yeder een bekend wierd / is sulks eyndelijk / om allerhande gevaar en dadelijkheeden voor te koomen / aan den *Sultan* selfs aangedient / welke / ten eynde hy nog des eenen / nog des anderen Vorsten onwil / daarom op sijnen hals haalde / aan niemand wilde gelijk geeven / maar / om desen twee-dragt weg te nemen / den sagtsten weg in-sloeg / latende dese Kerk van St. Franciscus gantslijk toe-sluyten / soo dat 'er nog d' een / nog d' ander konde in-koomen; maar dat sy haar in haar huys / met haren Mis-priester / voortaan moesten behelpen.

Vond van den *Sultan*, tot vermijding van daadlijkheyd tussen de 2 Gesanten.

Dese Kerk is ook soo lang / als ik tot Constantinopolen heb geweest / alsoo gesloten gebleeven. Ik heb ook sints gehoort / dat se door

voor-

voor-beede van de *Christenen*, en opbrenging van eenige 1000 dukaten weer is geopend / en door den *Sultan* tot haar voorig gebruyk is toe-gelaten. Sulk een onrust heeft D. Betz op een onregtmatige wijs / tot hoon en spot van de Christenheyd, onder de Heydenen en Turken aangesteld / niet uyt yver voor den Gods-dienst (die hy seer weynig agt) maar uyt louter eer-gierigheyd en hoogmoed. Door dese hoogmoedige en vertele handeling heeft hy / (als ligt valt af te nemen) den Franssen Ambassadeur ten hoogsten vertoornt / waarom ik seer beangst en verleegen was / ook in groot na-denken stond / of ik hem wel soude derven aanspreeken / egter ging ik by mijnen goeden vriend Cambout, en pleegde raad met hem. Ik verhaalde hem al den toe-stand van saken / en wel insonderheyd / wat voor slegt bescheyd ik by den *Duytsen* Gesant had gekreegen / begeerende van hem sijnen getrouwen raad / en wat my nu te doen stond, alsoo mijn Patroon in 't korte meynde, na sijn over-gegeeven Koningrijk *Tripoli* in *Barbaryen*, de reys aan te nemen, by aldien ik dan mijn vryheyd niet voor-af verkreeg, was alles te vergeefs, en wist ik dan daar-na, nog hulp, nog raad meer.

Dese Kerk door groot geld weer geopent.

Pleegt nogmaal raad met *Cambout* hem verhalende den toestand van saken.

Den vroomen Heer van Cambout ried my / by den Franssen Ambassadeur te gaan / en den selven onderdanig om hulp aan te spreeken / met die belofte en toe-segging / dat hy by den Heer *de Theniſſe* (die onlangs 1000 kroonen uyt *Vrankrijk* tot sijn verlossing had gekreegen, en welke hem daar toe weynig te pas quamen, alsoo den *Turksen* Keyser 20000 dukaten voor hem begeerde te hebben) met voor-schryving het best voor my doen soude. Ik bedankte hem voor sijnen goeden raad en goede bevordering / en beval my in sijn goede gunst.

Die hem belast by den *Franssen* Gesant aan te houden.

Op desen voor-slag van den Heer van Cambout, greep ik weer moed / en ging by den Franssen Ambassadeur / aldaar vond ik een Juwelier / dese was een gebooren Duytser, uyt het

Alwaar hy een *Duytsen* Juwelier vind.

Land van Bronſwijk, welke ſig lang in Vrankrijk had op-gehouden / ſoo dat hy een Borger van Parijs was geworden / hy was met eenige eedele geſteenten herwaarts gekoomen / en wel byſonder met 2 diamanten / waar van hy d'een aan den Turkſen Keyſer ſelf / voor 60000 Rijks-daalders / d'andere aan eenen Baſſa, voor 40000 Rijks-daalders verkoft had.

Die ſijn geſlagt en vrinden kende.

Als my deſen Juwelier ſag / vraagde hy my/ wie, en waar ik van daan was? Ik antwoorde hem; dat ik een *Duytſer* was, geboortig van *Heydelberg*, daar op vroeg hy my weer; wat voor vrienden ik tot *Heydelberg* had? Doe ſeyde ik hem / onder anderen ook van mijn Neef Joris Stuchs, Keurvorſtelijke Palts Kamer-meeſter / als ik dien noemde / ſeyde hy; dat hy hem ſeer wel kende, weetende my ook ſijn woon-huys / op de markt / op een hoek / tegens over het hart / tot een ken-teeken / aan te duyden. Wijl ik nu merkte / dat hy mijn maagſchap kende / ſchepte ik nog te meer moed / om met hem te ſpreeken /

Dat hem eenigſints moed gaf.

en klaagde aan hem mijnen nood / hoe dat ik helaas! een arme ſlaaf was, die nog hulp, nog raad tot mijn verloſſing wiſt; dat den *Duytſen* Geſant, ſeer weynig by my begeerde te doen, en dat ik daarom gedwongen en genoodſaakt was, om andere Heeren, om hulp te ſmeeken; dat ik daarom was gekoomen, om van den *Franſſen* Afgeſant byſtand te verſoeken, en wijl hy by den

Soo dat hy aan hem ſijn nood klaagde.

ſelven Heer Ambaſſadeur bekend was, bad ik hem vrindelijk, om mijner by hem ten beſten te gedenken, dat hy my niet alleen beloofde / maar ook in der daad deed. Alſoo hy my / om mijner vrinden wil / dier-maten by wel-gemelden Geſant recommandeerde / dat ik merkelijk kon beſpeuren / dat hy my vrindſchap gedaan had: ook liet my den Ambaſſadeur ſelfs voor hem koomen / en gaf my in 't lange gehoor /

En door ſijn voorſpraak te meer in-

doen vertelde ik hem d'ontrouw / die D. Betz aan my had beweeſen / en dat het my niet weynig ſmertede en ſeer deede, dat my ſulke ontrouw

trouw

trouw van een *Duytſer* en Landſman was weder-varen. Hier op antwoorde my den Koninglijke Geſant ſeer vriendelijk / en vertrooſte my / met te ſeggen ; ik ſoude goeden moed hebben , hy ſoude my niet verlaten, en dat ik my om d'on-trouw van *D. Betz* niet moeſt bekommeren, want hy en was geen *Duytſer* , want by-aldien hy een *Duytſer* was, ſoude hy redelijker met my handelen, hierom had hem ook God geſtraft, en hem de Peſt in ſijn huys geſonden, als ook de waarheyd was / alſoo 'er ſommige daar van in ſijn huys geſtorven waren / onder welke ook een *Neurenburger* was / na mijn onthoud eenen *Fuhrer* van geſlagt / die evenwel / na ik verſtaan heb / voor 't meeren-deel is verwaarlooſt geweeſt ; ook heeft ſijn Jeſuït aan de Peſt gelegen / maar is nog weer op-gekoomen.

gang by den *Franſſen* Ambaſſadeur vond. Die hem vrindelijk antwoord en goede moed geeft.

Na dat ik van den Geſant mijn affcheyd had genoomen / en my in ſijn gunſt had bevoolen / quam de Juwelier weer by my / en gaf my goede trooſt / dat den Franſſen Ambaſſadeur my niet ſoude verlaten / en hy vereerde my 8 Aſpers. Ik bedankte hem niet alleen voor de vereering / maar wel byſonder voor ſijn gunſtige bevordering en voorſpraak / die hy voor my by den Geſant gedaan had. Dus ging ik wat blijder weer in de Galey / en dankte God / dat hy nog goed-hertige lieden daar toe beweegde / om my hulp en byſtand toe te brengen.

Gelijk ook den *Duytſen* Juwelier.

In weynig dagen kreeg ik weer een brief van den Heer van Cambout, waar in hy my de genegentheyd van de Heeren de Theniſſe en Villerſeaux, om my te helpen / liet weeten / my ontbiedende / om by hem te koomen, overmids hy my te ſeggen had, 't geene hy aan de pen niet dorſt toe-vertrouwen ; dat ik hem ſoude laten weeten , of ik by *Doctor Betz* geweeſt was, en hoe ik daar gevaren was ; dat ik geen vlijt ſou ſparen , om het laatſt beloofde geld van hem te krijgen, alſoo dan het overige mijne goede vrinden ſouden beſchikken, en daar voor ſorg dra-

Krijgt weer een brief van den Heer van *Cambout*.

gen; ja dat 'er al doende waren, om voor my te handelen; dat hy my ook een brief van den Jonker *de Thenisse* sond, en nog meer andere dingen, die wy tot bekorting sullen voor-by slaan. De Thenisse schreef my; dat hy op 't hoogst was verwondert geweest, als hy uyt den brief van den Heer ***Cambout***, het middel en den weg tot mijn verlossing had vernoomen, dat ik vast mogt vertrouwen, dat hy my om de Heer ***de Chamessons*** wil, soude helpen na al sijn vermoogen; dat ik soude sien om geld, dat my belooft was, te krijgen, als wanneer de goede vrinden daar de rest souden by doen; dat ik ***Cambout*** dikwils soude gaan besoeken, en hem alle mijne saken bekend maken; dat hy voor sijn persoon my niet soude verlaten, en heel te onvreeden was, dat hy desen mijnen toestand niet eer had geweeten, als alder-eerst dien dag: dat hy seer bekommert was, dat mijn ***Patroon*** soude gaan de Reys aanneemen; dat ik goede moed moest hebben, God bidden, en haast met der daad soude sien en bevinden, wat hy my belooft had, my tot besluyt biddende; dat als de Almagtige God my mijne vryheyd verleende, ik als-dan by mijnen Heer ***de Chamesson*** soude weder-keeren, alsoo hy ter eeren Gods, en om die reden, my uyt den nood hielp. Na dat ik desen brief had gelesen, versogt ik van den Guardiaan verlof; om na Constantinopolen by den Keyserlijken Gesant te moogen gaan, en de beloofde 40 Rijks-daalders te halen, die hy my hadde toe-gesegt. Doen ik voor 't huys quam, liet men my seer lang wagten, tot dat eyndelijk de Jesuït weer quam, wien ik mijn versoek bekend maakte, dat ik nu om de laast-beloofde 40 Rijksdaalders daar was, om de selve, tot mijn verlossing, van sijn Genade te ontfangen en af te halen, alsoo ik by andere goede Heeren ook had mijn best gedaan, en goede troost had gekreegen, om mijne vryheyd te verkrijgen, waarom ik hem nogmaals seer vrindelijk bad, om my aan sijn Genade voor te dragen, en daar nevens door

Als mede van den Jonker *de Thenisse*.

Met groote belofte en vertroosting.

Begeeft sig weer na *Doctor Betz*.

door ſijn voor-beede ook ſijn beſt te willen doen, ten eynde my niet alleen de beloofde en toe-geſeyde 40 Rijksdaalders, maar, was 't moogelijk, wat meer van ſijn Genade mogt gegeeven werden.

Om de beloofde 40 Rijksdaalders af te halen.

De Jeſuït beloofde my; dat het aan ſijn vlijt en neerſtigheyd niet ſoude ontbreeken, hy bleef een goeden tijd uyt / doen hy weer quam / ſag hy ſuur / dat my ſlegten trooſt gaf. Daar op seyde hy my aan; hoe hy van mijnent weegen, van de 40 Rijksdaalders by ſijn Genade had vermaning gedaan, en ook voor my gebeeden had, om my, als eenen armen verlaten *Duytſer*, met nog wat meerder te bedenken: maar ſijn Genade had hem tot antwoord gegeeven; had ik dat overige konnen krijgen, ſoo ſoude ik de 40 Rijksdaalders ook wel weeten te halen, hy dagt my niets in 't alder-minſte te geeven.

Die hem geweygert werden.

Daar op bad ik den Jeſuït; dat hy dog, als Ziel-ſorger van ſijn Genade, den ſelven ſijn gedane belofte en toeſegging, met meerder ernſt, wilde te binnen brengen, dat hy my dog als een armen, elendigen, verlaten, en gevangen *Chriſten*, uyt *Chriſtelijke* liefde, en een *Duyts* hart, als mede uyt genegentheyd, tot de Geleerdheyd en de vrye Konſten, aan ſware boeyen en kettingen geſlooten, in een onmenſchelijke dienſtbaarheyd en ſlaverny niet wilde laten ſteeken, nog ſterven en vergaan laten: *Cum ſatis ſciat, afflicto afflictionem addendam non eſſe*; dat is / wijl hy genoegſaam wiſt, dat men een armen ſwaar beſogten man, niet meer moeſt beſwaren. Nu bragt my de gedane vertrooſting van ſijn Genade in grooter aanvegting en engte, als ik te vooren niet geweeſt was, overmids ik daar op heb gehandelt, en tegens andere luyden daar van heb geſprooken, die my nu op leugens ſullen bevinden. 't Was voor my beeter geweeſt, dat ſijn Genade dan niet om my gedagt, veel min eenige vertrooſting gedaan had, als my in ſulken laſt te laten ſteeken. Want ſoo ik dit-maal mijn vryheyd niet verkrijg, ſal ik

Dat hem ſeer ſmert, en daarom ſterk blijft aanhouden.

Met goede en ſeer kragtige beweegredenen.

ik tien-maal erger van den *Patroon*, *Commandeur* en *Guardiaan* gehandelt werden, als te vooren. Ik beweegde selfs den Jesuït, door dit seggen / tot soo grooten mede-lijden / dat hy nog eens by den Gesant ging / maar hy bragt het voorig afslanende antwoord weer te rug / en versoeyde self sijne onbarmhertigheyd / die hy aan my arm gevangen Man beweeg.

Maar alles te vergeefs.

Doe seyde ik tot den Jesuït, toonende hem mijne boeyen en ketting / ik ben voorseeker een armen gevangen, gelijk gy helaas! voor uwe oogen siet, nogtans sal my daarom God niet verlaten, die ook mijn verlosser van d'eeuwige verdoemenis is geweest, maar sulk een ontrouw, als my van *Doctor Betz* is weder-varen, sal ik God beveelen, en in 't toekoomende tegens alle menschen van hoogen en lagen stand roemen. Alsoo nam ik mijn affcheyd met een beklemt hert / om dat ik sulken onbarmhertigheyd / ja veel meer ontrouw en valsheyd / tegens sijn eer / woord / en soo dikwils aan my gedane beloften / by een soodanigen hoogen / voornamen en geleerden Heer en Voorstander van de Christenheyd, en die nog een Duytser was / quam te sien en te vinden.

Sijn regtmatige klagten over *Doctor Betz*.

Als ik weer op de Galey quam / hoorde ik nog bedroefder boodschap / alsoo de Patroon had belast; om de Galey tot de Reys na *Barbaryen* klaar te maken, en daar toe de touwen, zeylen, tenten en stroppen te vernieuwen, of te kalefateren, voor 't meeren-deel ook nieuwe riemen reede te maken, te bepekken, en de selve op nieuw met groene en andere verw een streek te geeven, en hier en daar te beschilderen. Wanneer ik desen ernst sag / wierd ik seer kleyn-moedig / en ging weer by den Heer van Cambout, en gaf hem te kennen / wat ik voor een afslagend antwoord van *Doctor Betz* had gekreegen, en hoe dat wy nu al onse Galey, tot ons vertrek na *Barbaryen*, moesten vervaardigen, hierom was ik ten eynde raads, en wist nu niet meer wat te beginnen,

Moeten de Galey tot haar vertrek na *Barbaryen* klaar maken.

Waar over hy schier heel moeden radeloos werd.

ten, op dit verhaal verschrikte den Heer Cambout, nogtans troofte hy my / my vermanende; dat ik aan soude houden, alsoo den Heer *de Thenisse* al by den *Franssen* Ambassadeur besorgt en besteld had; dat men my niet soude verlaten, en dat 'er ook al met eenen *Aly Reyz*, den Broeder van *Marcus* van *Malta*, wegens mijn verlossing, was gehandeld. Hierom moest ik niet lang vertoeven, maar aanstonds by den *Franssen* Ambassadeur gaan, en hem dan weer bescheyd daar van daan brengen, hoe ik daar gevaren was. Maar van den Heer van *Cambout* weer vertrooft werd.

Ik volgde sijnen raad / en ging ook aanstonds na gemelden Gesant. Desen vroomen Heer liet my voor hem koomen / aan wien ik verhaalde de groote ontrouw / die Doctor Betz aan my tegens sijne beloften had beweesen: den goeden Heer lagte daarom / en seyde; dat hy 'er geensints over verwondert was, alsoo hy wel wist, dat hy niet te betrouwen was, egter vertrooste hy my; dat ik daarom den moed niet moest verlooren geeven, alsoo men my evenwel soude helpen, ook soude hy selfs my niet verlaten. Als ook door den *Franssen* Ambassadeur. Ik maakte hem met een bekend; hoe dat wy bereyts de Galey, tot ons af-reys na *Barbaryen*, klaar maakten, en ik dies-halven onseeker was, hoe haast den *Patroon* stond te vertrekken. Daar was een Edelman / onder sijne Hof-jonkers genaamt / de Heer de la Planche, dese nam my in sijn kamer alleen / en seyde my in vertrouwen; dat ik soude goeds moeds zijn, alsoo ik soude af- en vrygekoft werden door *Aly Reyz*, den Broeder van *Marcus* van *Malta*, aan wien hy't ook al uyt last en bevel van den Heer *de Thenisse* had bekend gemaakt, my belastende daar van tegens niemand yets te seggen. En nog ruym soo veel door de Heer *de la Planche*. Ik bedankte desen Edelman hert-grondig voor dese blyde tijding / hem nogmaals biddende; om mijner ten goede te gedenken. Na dat ik nu van den Heer Ambassadeur / en al den Adel mijn behoorlijke afscheyd had genoomen / vertrok ik met een vroolijk hert weer na mijn Galey.

Des

Gaat weer by den Heer van *Cambout.*

Des anderen daags verkreeg ik weer verlof/ om by den Heer van Cambout te moogen gaan/ om hem te seggen; hoe ik by den Franssen Gesant was gevaren. Daar op gaf hy my nog meer troost/en overmids ik aldaar verstaan had; dat de Heer Cambout, voor my seer veel by den Heer de Thenisse had gedaan/ bedankte ik hem daar over op 't onderdanigst/ dat den goeden Heer/ als mijnen mede-gevangene/ alsoo aan 't hart gong/ dat hem de oogen over-liepen/ seggende; hy wenste niets meer, als mijne vryheyd, in hoop en verwagting, dat ik hem, den Heer *de Thenisse*, en de heele Ridderschap, op mijn aankomst tot *Malta* ook dog niet wilde vergeeten. En dewijl hy wist/ dat wy geen verseekerden tijd hadden/ maar ons vertrek heel schielijk kon opkoomen/ vermaande hy my/ soo veel als 't my moogelijk was/ om den Franssen Ambassadeur dog vlijtig te gaan besoeken/ en mijn vryheyd voort te setten/ met by-voeging van 't spreek-woord; men moet het yser smeeden, terwijl het heet is. Hier op nam ik mijn afscheyd van hem/ en beval my in sijn gunst.

Die hem met veel teederheyd ontfangt en geruft steld.

Sy krijgen de laatste order tot haar vertrek.

Toe ik weer aan boord quam/ wierd ons aangesegt; alles klaar te maken, alsoo wy 's anderen daags souden buyten de Haven steeken/ en over Galata, ons tot de af-vaart na Barbaryen, gereed houden. Dit nieuws joeg my een schrik en pijng op 't lijf/ zijnde het een vast teeken van geen langer vertoef/ gelijk wy dan ook 's anderen daags uyt de Haven voeren/en over de Stad Galata, niet ver van de Moschea van Ochiali, op anker gingen leggen: ook wierd nog dien selven dag de vlag van vertrek/ op de mast gestooken/ op dat de Soldaten en elk weeten mag/ dat het tijd is/ om aan boord te koomen/ en alle dingen gereet te hebben. Alsoo met de eerste goede wind de Patroon selfs ook stond scheep te koomen/ en tot de bestiering van 't Koningrijk Tripoli na Barbaryen over te steeken.

Dat hem weer een groote vrees aanjaagt.

Doen ik desen ernst sag/ en dat wy geen uur van

van ons vertrek meer verseekert waren/ bad ik den Guardiaan, om my nog een-maal by den Franssen Ambassadeur te laten gaan/ maar hy sloeg my dit rond uyt af / seggende / dat hy 't niet dorfde bestaan, dat hy selfs geen uur versee-kert was, waarom ik mijne saken niet eer klaar gemaakt had? ik hield by hem met geschenken en vereeringen aan/ maar 't was alles om niet en te vergeefs. Doen was ik eerst in 't alder-grootste gevaar/ en wist raad nog daad/ ik had hier van geern aan den Franssen Gesant kennis gegeeven/ maar men wilde aan niemand verlof geeven/ of uyt den ketting slaan. Ik stond in grooten angst/ wegens de hoop der vryheyd/ en in groote vrees/ over 't schielijk vertrek/ onder-tussen riep ik God hert-grondig aan/ dat hy my dog niet en wilde begeeven/ of verlaten.

Verfoekt om nog eens by den *Franssen* Ambassa-deur te moogen gaan. Maar 't wierd hem afgeslagen.

Was heel radeloos.

In desen mijnen angst en uyterste benaauwt-heyd/ siet! soo komt den Hof-meester van mijn Heer/ of Patroon en bragt 2 Turken met hem/ onder de welke den Aly Reyz was/ dien ik even-wel in den beginne niet en kende. Den Hof-meester vroeg aan den Guardiaan, waar het kley-ne *Duysertje* stond, daar op bragt haar den Guar-diaan by mijn bank/ digt aan de mast/ en riep my/ ik stond op naakt en blood in mijn broek-je/ zijnde half verschrikt en half bly/ alsoo ik ge-heel onkundig was/ wat dit beduyde.

Sijn verlos-sing voor de deur.

Doe spraken sy met een in 't Turks, waar voor my de Patroon wilde los laten/ den Hof-meester seyde/ om 100 dukaten/ daar op antwoorde Aly Reyz, wie dog soo veel, om soo een arm ellen-dig schepsel soude willen geeven? die sommige te lastig soude vallen, om in 't water te onder-houden, mids hy wegens sijne lighamelijke swak-heyd tot geenen arbeyd bequaam was. De Guar-diaan (die daar toe voor-af ook al met eenige du-katen bestooken was) seyde mede/ ik waar niet bequaam, en dat de *Patroon* ligt soo veel voor my soude krijgen, dat hy 'er 3 andere voor sou-de konnen koopen, die alle beeter tot den arbeyd souden weesen, als ik.

Aly Reyz komt voor hem te lof en te bod.

Als

Als sy my nu genoeg besien en veragt hadden/ gingen se weer weg. Was ik te vooren in angst geweest/ ik was 't nu niet minder/ want ik vreesde; dat wijl ik soo geheel veragt wierd/ dat ik soude moeten staan blijven. Ik riep en sugte tot God dag en nagt/ en bad hem sonder eenig ophouden getrouwelijk/ om my uyt de magt en 't geweld der Tyrannen, en uyt het geselschap der Godloosen dog te willen verlossen, willende seer gaarne, als 't sijnen Godlijken wil was, anders liever alles uytstaan, jaa ook den dood selfs, als in sulken jammer te blijven steeken, die veel erger als de dood was.

Hy blijft in bekommering.

Terwijl ik nu in den gebeede/ sugten/ schrikken en beeven/ den gantschen nagt had doorgebragt/ siet! soo komt 's anderen daags 's morgens vroeg den Guardiaan, en seyde my; dat ik my soude gereed maken, alsoo ik met hem na den *Patroon* toe moest gaan. Daar op wensten my alle de Christenen geluk met mijne vryheyd/ want sy hadden al soo veel van den Commandeur en andere verstaan. Ik wist van blijdschap niet/ hoe ik 't had/ deed met der haast een wit hemdtje en broekje aan/ zijnde beyde van grof zeyl-doek gemaakt/ want alles was van een stof/ soo wel 't hemb/ als de broek/ en dat waren ook te gelijk onse Sondaagse en Werkendaagse kleederen.

Moet voor den *Patroon* koomen.

Was seer verblijd.

En wijl my ook den Guardiaan goede hoop gaf; dat het weegens mijn vryheyd was/ soo deelde ik van vreugde mijn armoedje om/ vereerende aan een Duytser, die onlangs eerst op de Galey gekoomen was/ en leesen en schrijven kon/ mijn kapot/ of overtrek-rok/ en dan het Duyts Psalm-boek/ 't welk my Wexius te vooren vereerd had/ aan een anderen schonk ik een hemd/ mijn maat Thomas de Fransman, die my veel goeds had gedaan/ en ook het kousse-breyen had geleert/ schonk ik mijn wol en koussen/ den wijn/ waar van ik nog ter waarde wel van 2 Rijksdaalders hadde/ gaf ik aan het gan-

Deeld van vreugde sijn geheele armoedje, aan sijne medegevangene om.

sche geselschap van de Christenen ten besten / mijn geld vereerde ik aan den Guardiaan, want ik had sijn hulp nog het meest van doen / nu het 'er eerst ter deeg op aan stond te koomen.

Daar na sloeg my den Guardiaan uyt den ketting / en liet my maar d' ysere boeyen aan de voeten; en aldus nam ik / met vreugde en angst / van mijne mede-gevangene mijn affcheyd / haar aan God beveelende, en haar ook hare vryheyd toe-wenschende. Sy alle / wensten my daar-entegen met schreyende oogen, alle geluk en welvaart. De Guardiaan seyde my onderweegen; dat *Aly Reyz* my wilde af-koopen, maar dat de *Patroon* my eerst voor hem wilde sien, en dat hy my daarom by hem moest brengen.

Werd uyt den ketting geslagen.

En neemt sijn laatste affcheyd van de Galey.

Doen ik in des Patroons huys quam / nam my sijn Hof-meester / en bragt my voor hem in sijn kamer / aldaar sat hy op een schoon Turks Tapijt / en besag my van alle kanten / daar na liet hy my door den Hof-meester (met wien hy Turks sprak) vragen; hoe ik was gevangen geworden, wat mijn handteering was geweest, en wat voor een Lands-man dat ik was? Waar op ik kortelijk antwoorde; dat ik een *Duytser* was, dat ik by een *Frans* Edelman had gedient, die sig by die van *Malta* had in den Oorlog laten gebruyken, in welkers dienst ik over 3 jaren, digt by *Alexandrien*, was gevangen geworden. So haast als hem den Hof-meester dit weer op 't Turks gesegt had / seyde hy tot hem; hy soude den hond maar weg brengen.

Komt voor den Patroon.

Die hem na verscheydene dingen vraagt.

Sijn vileyn bevel.

Daar op bragt my den Hof-meester weer te rug na buyten / en ging / nevens den Guardiaan, met my in 't huys van den Kadi, dat is van den Schout, tot Galata. In dit huys wagte ons Aly Reyz met eenige getuygen / die hy versogt had / om van mijn vryheyd getuygenis te dragen / als sy nu allerhande dingen met malkanderen gesprooken hadden / vroeg my den Kadi, of ik niet eenig teeken aan mijn lighaam had, 't zy aan 't hoofd, of aan 't lijf? (alsoo sy diergelijke din-

Gaan voor den *Kadi*.

Wat den *Kadi* hem al vroeg.

dingen in de Vry-brieven pleegen in te lassen / op dat se niemand anders soude konnen misbruyken) ik antwoorde / neen, dat ik nergens eenig teeken had. Daar op wierd myn Vryheyds-brief door den Kadi geteekent / en gezegelt / en van de getuygen onderteekent. Soo haast Aly Reyz de 100 dukaten had getelt en betaalt / gaf men hem den selven over / waar voor hy ook nog eenig geld moest uyt-schieten / soo voor den schryver / als anders.

Die sijn *Vryheyd-brief* teekend.

Ik wierd doen aan den selven Aly Reyz overgegeeven / en ter hand gestelt. Ik betoonde aan den Kadi, den Hof-meester / en d'andere Turken groote eerbiedigheyd / kussende haar den zoom van hare kleederen / en ik ging met den Aly Reyz en den Guardiaan heenen. Maar overmids ik myne boeyen nog aan de beenen had / bragten sy my in een smids-winkel / en wilden my de selve laten af-slaan / dat niemand doen wilde / alsoo sy vreesden ; dat ik gestoolen was. Alsoo nam den Guardiaan een hamer en een beytel / en sloeg my de boeyen selfs van de beenen af: doen hy se my af-gedaan had / bad ik hem ; dat hy my de selve, tot een gedagtenis, wilde laten houden: maar hy sloeg 't my af / seggende: dat daar nog meer honden moesten aan leggen en lijden. Daar na gaf Aly Reyz aan den Guardiaan nog een vereering / waar mede hy wel te vreeden was / en met geluk-wenssing van ons scheyde.

Werd aan *Aly Reyz* over-gegeeven.

Slaan hem de boeyen van de beenen.

Als ik nu geheel los en vry was / leyde my Aly Reyz met hem / digt by sijn kraam / daar bragt hy my in een winkel / met bevel / om na hem daar te wagten, alsoo hy aanstonds wilde weer koomen: maar hy bleef seer lang uyt / weshalven my seer vreemde en seldsame gedagten te binnen schooten / zijnde gants twijffelmoedig / alsoo de Renegaten meenigmalen veel minder / als de Turken self / zijn te betrouwen / ik bleef egter 't beste hoopen / en sugte onophoudentlijk tot God. Ondertussen dat ik nog alsoo in droevige

Waar hem *Aly Reyz* bragt.

dige gedagten / en swaar-moedige overleggingen / als bedwelmt sat / quam Aly Reyz weerom / en bragt een knegt van den Franssen Ambassadeur mede / over wiens aankomst ik my weer verheugde. Sijn verlegentheyd.

Daar op gingen sy beyde met my door de Stad Pera, boven by den hoogen Tooren / na buyten / by den Franssen Ambassadeur / voor den welken ik aanstonds / van groote vreugde / een voet-val deede. Maar den Koninglijken Gesant bejegende my met sijne mede-lijdende hand / hief my terstond weer op / en wenste my geluk, met mijne ontfangene vryheyd, beloovende my ook alle Vaderlijke trouw, hulp en by-stand te bewijsen, soo lang als ik by hem wilde verblijven. Ik bedankte sijne Genade onderdanigst / niet alleen / om de bereyds ontfangene hulp / maar ook / om de nog verdere my aangeboodene genade. Wat Aly Reyz aangaat / na dat hy my op soo een verseekerde plaats geleevert had / en my mijnen Vryheyds-brief had ter hand gestelt / nam hy sijn affscheyd van den Heer Ambassadeur / en wenste my geluk met mijne verlossing. Den Turksen Vryheyds-brief was van desen inhoud. Den Almagtigen God zy onsen bystand in al ons voorneemen. Alle die geene, welke desen Brief sullen sien, doen wy weeten, en maken wy bekend; dat wy dit geschreeven en geleesen hebben, en wat daar in geschreeven is, dat dat niet van ons, maar van onse Over-heeren ons is bevoolen geworden, om het selve openbaar en bekend te maken aan een yeder, dat *Michaël Frank*, 3 jaren lang in onse dienstbaarheyd is gevangen gehouden, wijl hy op de Zee, in den Oorlog, tegens ons strijdende, als onsen Vyand is gevangen geworden: maar dat hy na desen verloopen tijd, sig met onsen Oversten alsoo heeft vergeleeken, dat hy waardig is geagt geweest, om sijne *Vryheyd* weer te moogen hebben, gelijk uyt d'onder-geschreevene getuygenissen, sulks genoegsaam kan vernoomen werden.

Komt by den *Franssen* Ambassadeur.

Die hy bedankt.

Den *Turksen Vryheyds-brief.*

Tot bevesting van dese getuygenis. *Aly Chaouus. Ibraim Bassa. Arnaout. Jenissarii. Mahometh Bey.* God wil ons alle helpen. Met dese woorden was mijn Vry-brief aan 't eynde besloten. Doe ik nu desen mijnen Vry-brief had / en ik my uyt de boeyen en banden van de Turken, weer by onder de Christenen bevond / was ik als in een Paradijs, en dewijl ik my van den dood weer levendig / van de banden verlost / en van de sware gevangenis weer by en verlost vond / trooste ik my / met het levendige woord Gods / 1 Samuel 2. seggende: De Heere doodet ende maakt levendig: Hy doet ter Helle neder-dalen, en hy doet weder op-koomen. De Heere maakt arm ende maakt rijk, hy vernedert, ook verhoogt hy. Hy verheft den geringen uyt den stof, en den nooddruftigen verhoogt hy uyt den drek. Ik dankte den Heere, dat hy over my was toornig geweest, maar sijnen toorn van my af-gewend, en my weer vertroost had, dat hy my in mijnen druk nog brood, en in mijnen angst water had gegeeven, hy die den swakken kragt, den armen een hulp, en den bedroefden een troost en toe-verlaat is, in den storm een toe-vlugt, en in de hitte een schaduw is; want stil te zijn, en op den Heere te hoopen en te wagten, geeft genoegsame kragten en sterkte aan den swakken en on-vermogende. Daarom heeft de Heere het jok van mijn dienstbaarheyd, de roede van mijne schuld-eyschers, en den stok mijnes drijvers verbrooken, die my sloeg sonder op-houden, en met woeden over my heerste, en my vervolgde sonder barmhertigheyd. Hierom heeft de Heere my aangenoomen, en my uyt den yseren Oven, namelijk uyt *Egypten* gevoert. Gy ô! Heere, hebt mijn jok en ketting verbrooken, en wild my voortaan vry laten wandelen, op dat ik niet meer haar knegt zy, maar u diene met schuldige dankbaarheyd, om uwe goedheyd, en om uwe wonderen, die gy aan my arme sondaar, en ellendig mensch beweesen hebt, op dat ik de

Dank-segging van den Auteur tot God.

werken van uwe barmhertigheyd ſoude vertellen en verkondigen, by de Gemeyntens prijſen; en by ouden en jongen alle de dagen mijnes levens roemen. Amen.

Als nu de Almagtige en goede God / door ſijne oneyndige bermhertigheyd / my weder in mijn voorige vryheyd had herſtelt / wierd ik in het Hof van den Franſſen Ambaſſadeur opgenoomen / deſe was een aanſienelijk en deftig Heer; zijnde in veele ſpraken wel ervaren / hebbende ook naarſtig geſtudeert / zijnde daar en boven vriendlijk en lieftallig / tegen yeder een. In dit Hof wierden veele Edellupden gevonden / die van voorname geſlagten upt Vrankrijk waren. Werd in des Ambaſſadeurs Hof opgenoomen. Hoedanigheyd van den Ambaſſadeur.

Doe ik nu in des Ambaſſadeurs Hof quam / in mijn ſlaafs-gewaad / met bloote voeten / aan hayr en baard geſchooren / en heel naakt gekleed / ging dit den Ambaſſadeur en ſijn Adel geweldig aan het herte: deſwegen ſchreeft de Heer de Breves (mede aan dat Hof zijnde) aan den Heer de Theniſſe; hoe dat ik wederom in vryheyd was gekoomen, en my nu verder hulp mogt werden beweeſen. Sobere ſtaat des Schrijvers. Sorg van *Breves* hier voor.

Op dat ik nu mijn tijd niet ledig mogte doorbrengen / hield ik my in het huys-werk beeſig / bragt hout en water in de keuken aan / inſonderheyd beneerſtigde ik my / om alle morgen de eet-zaal van den Ambaſſadeur ſchoon te houden / daar ſijne bedienden groot genoegen in hadden / en of ſchoon de Hof-meeſter ſeyde; dat daar andere Dienaars toe waren, bad ik hem; dat hy my wilde laten begaan, alſoo ik op die tijd dog niet anders konde uytvoeren; wanneer wy over tafel ſaten / belaſte my de Hof-meeſter / de zij van den Secretaris te bekleeden / 't welk ik weygerde / wegens mijn ſlegte kleeding / en onſienelijke geſtalte; dog my wierd geſegt / dat het alſoo het believen van den Ambaſſadeur was. Naarſtigheyd van den Schrijver. Des Schrijvers plaats aan de Tafel.

Den derden dag na mijn ontſlaging / als ik met andere Dienaars / voor het huys / op een hooge plaats in de Tuyn ſtond / hoorden wy eenige Kanon-ſchooten / die door mijn geweeſene

Patroon, tot een affcheyd / met fijn Vloot / na Barbaryen gaande / gedaan wierden. Doe bekende ik eerst / in wat vryheyd ik my bevond / en in wat elende mijne mede-gesellen waren / die sig vast in hoe langer / en harder gevangenis spoeyden; ik beweende haar nood-lot / en dankte God / uyt grond des herten / voor fijne onverdiende goedheyd / aan my bewesen; dat hy my uyt sulke onmenschelijke slavery / daar ik my voor 4 dagen nog in bevond / had uytgeholpen / en in de ruymte gebragt. Doen-maals quamen my de woorden van mijn vriend Wexius te binnen / waar mede hy my onlangs getroost had; dat ik God vlijtig soude aanroepen; dat, wanneer des menschen hulp ten eynde is, de Goddelijke het aldernaast is. 't Welk ik alsoo heb ondervonden.

Gedagten des Schrijvers wegens sijn vryheyd.

Met de Woorden van *Wexius* over-een-koomende.

Den volgenden dag schreef de Heer Cambout dese brief aan my: Goede Vriend *Michiel*! ik heb verstaan; dat gy eyndelijk uw vryheyd hebt bekoomen, waar over ik verblijt ben, dat ik het middel ben geweest, waar door sulks ten goede is uytgevallen, dat dit nu langer heeft geduurt, als ik verwagt heb, versoek ik; dat gy sulks aan de nalatigheyd van mijn goede wille niet wilt toeschrijven; want u is genoegsaam bekent, wat ongeleegenheyd de slaafse dienstbaarheyd mede brengt; vorders heb ik verstaan, dat gy in het kort op uw vertrek staat, ik versoek, my sulks te willen bekent maken; want mijn begeerte is, dat gy eenige brieven, aan mijne goede vrienden te *Malta*, wilt behandigen, indien gy selfs by my kond koomen, sult gy my een sonderlinge dienst doen, want het is tegenwoordig veylig by ons, alsoo 'er niemant, met eenige besmettelijke ziekte, beladen is. Dewijl u God wederom in vryheyd gestelt heeft, soo gedenkt ook mijner, en aan uwe goede vrienden, die hun best daar toe gedaan hebben, wegens den Heer *de Chamesson*, hier mede Gode bevoolen, die u alles wil geeven, wat gy begeert. Schoon ik den Heer *de la Plan-*

Brief van *Cambout* aan *Heberer*.

Planche niet ken, soo versoek ik egter, dat gy mijn Persoon hem aanbied, met vergelding, dat hy my voor sijnen Dienaar erkenne.

Op desen brief heb ik den Heer Cambout schriftelijk geantwoord; hem ootmoedig bedankende voor sijn getrouwe hulp, wegens mijne vryheyd, aan my beweesen; en dewijl ik nog naakt en ongekleet was, was my van den Ambassadeur belast, niet uyt te gaan, maar soo haast als ik in 't nieuw gestooken soude zijn, soude ik niet nalaten, hem te besoeken, wat mijn Reys na *Malta* aan-belangde, soude nog wel eenige tijd uytgestelt blijven. Antwoord door *Heberer* hier op gedaan.

Terwijl dit voorviel / en ik nu niet veel om handen had / gaf my de Heer de la Planche, eenige brieven te schrijven / soo wel in de Fransse, als Italiaansche spraak. Met dit schrijven behaalde ik groote lof / en wierd daar over niet alleen / van hem / maar ook selfs van den Ambassadeur hertelijk bemind / want ons dagelijks t' samen-spreeken geschiede meest in de Latijnsche taal. Schrijft eenige brieven voor de Heer *de la Planche*. Werd van den Ambassadeur bemint.

Ondertussen wierd my een brief van den Heer de Thenisse behandigt / daar ik my niet weynig over verblijdde; luydende aldus: Ik ben grootelijks verblijt geweest, dat het God belieft heeft, u in uw voorige vryheyd te herstellen, op dat gy wederom tot uwen Heer moogt weder-keeren, ik heb geschreeven, dat men u met de eerste geleegenheyd veylig voort helpe, neemt een hand-schrift van de Heer *de la Planche* van het geld, dat hy voor u heeft verschooten, en houd goede reekening, en neemt sulks met u. *Aly Reyz* wil de 5000 *Aspers* wederom hebben, die hy heeft uytgeschooten: ik heb hem geschreeven, dat hy soude gerust zijn, want ik hem sulks te *Malta* sal laten toekoomen, gelieft gy ook selfs sulks te werk stellen; want sijn broeder heeft bevel gehad, u te lossen. De Heer *de Breves* heeft my geschreeven, dat gy naakt en bloot zijt, men sal u derhalven kleederen besorgen: hier mede Go- Krijgt een brief van *de Thenisse*.

de bevoolen, uyt de Tooren by de *Swarte-Zee* den 7. *January* 1588.

Waar mede hy by *Breves* gaat.

Als ik dese brief ontfing/was ik seer verheugt/ ging tot den Heer de Breves, toonde hem dit schrift/ en bedankte hem voor de goede voorsorge/ die sijn Edelheyd voor my had: ik ging ook mede by de la Planche, hem mede bedankende/ dese bragt soo veel te weeg; dat aanstonds des Ambassadeurs kleer-maker wierd belast/ my te kleeden; de snijder vraagde my/ hoe ik wilde gekleet zijn? ik gaf tot antwoord/ dat, dewijl den Ambassadeur, sijn Adel en het gantsche Hofgesin in het rood was, hy my op gelijke wijse wilde kleeden; 't Welk ook door de Heer de la Planche alsoo besorgt wierd/en dus wierd ik als een Fransman gekleet.

Ook by *de la Planche.*

Werd van nieuwe kleederen voorsien.

Getrouwigheyd van *de Thenisse.*

Hier geef ik alle Christenen te bedenken/ hoe de trouw van den Heer de Thenisse is te prijsen/ die hy aan my betoonde; want/ daar hy selfs elendig gevangen lag/ en nog harder/ als ik oopt geweest was/ en egter beweeg hy my sijne hulp/ en verloste my met sijn geld/ niet met borg te stellen/ of eenige hand-teekening/ maar op goed geloof aan/ daar en boven versorgde hy my nog van kleeding en geld/ om weder in de Christenheyd te konnen koomen/ sulke trouw heb ik noopt by eenig Duytser gevonden/ik dorfde ook sulks by niemant soeken/ want de woorden van Betz heugden my nog al te wel. Hier vond ik nu de woorden van Wexius bewaarheyd/ als menschen hulp uyt is, begint de Goddelijke hulp het aldereerst.

Grootelijks door den Schrijver geroemt.

Des Schrijvers werk by den Ambassadeur.

Als ik nu dus fraay in den dos was/ droeg ik my heel beschepdelijk/ dragende het eeten van den Ambassadeur op de tafel/ en hem oppassende/ waar in die Heer groot genoegen nam/ en hield somtijds alderhande spraak met my/ soo wel in het Latijn, als in het Frans, om hem selven te vermaaken.

Raakt by *Fransse* Edelluyden.

't Gebeurde op een tijd/ dat ik eenige Fransse Edelluyden aantrof/ die my baden/ het morgen ont-

ontbijt by hen te houden/ daar ik ook in bewilligde. Wy hielden daar eenige t' samen-spraken onder malkanderen / voornamelijk aangaande mijn Reys/ die ik voor had wederom na Malta te doen/ 3 onder haar hadden groote lust/ sulks met my te doen/ maar eenige Duytsers riedden het hen af.

Na den eeten quam aldaar een Renegaat / zijnde een Duytser, die een goud-smid van sijn handwerk was/ die uyt enkel moed-wil was Turks geworden/ zijnde andersints een braaf Kaarl/ ik ried hem; dat hy sig weder in de *Christenheyd* soude begeeven; maar hy had 'er geen ooren na. Inmiddels quam 'er een Frans schip/ uyt de Swarte-Zee, te Pera aan te landen/ dat sig gereet maakte/ om met de eerste goede wind te vertrekken. *Duytse* Renegaat komt by den Schrijver.

Komst van een *Frans* schip te *Pera.*

Dit had ik niet soo haast vernoomen/ of ik maakte sulks den Heer de la Planche bekent/ dat hy sulks by den Ambassadeur wilde te kennen geeven; ook gaf sig den schipper/ pligts-halven/ by den Hof-meester aan. Terstont liet de Ambassadeur sijn Taals-man met my gaan/ om van de Turken een Vry-geley-brief te versoeken/ op dat ik niet aan de Tollen/ of andere plaatsen mogt werden opgehouden.

Versoek des Schrijvers om daar mede te vertrekken.

De Taals-man/ zijnde een Griek, ging goedwillig met my na Constantinopolen, aan het huys van een Turks Heer / die de schriftelijke beveelen van den Grooten Heer uytdeelde/ aan dese toonde hy mijn Vryheyds-brief, en versogt/ uyt naam van den Franssen Ambassadeur; dat my een *Vry-geley-brief* mogt werden gegeeven, 't welk hy niet soo dra had verstaan/ of beval sulks aan sijnen schrijver/ aanstonds uyt te voeren/ de welke van desen inhoud was. God zy by ons in alle ons voornemen, Godt beware ons voor den Duyvel in de Hel: laat vry en onverhindert soo wel sijn Persoon, als goederen passeeren, te water en te land, van *Michiel* den *Christen*, die eertijds van ons is gevangen en opgehou-

Taals-man gaat met *Heberer* om een *Vry-geley-brief.*

Die hy verkrijgt.

Des selfs Inhoud.

houden geweeſt; maar eyndelijk door onſe Overſten wederom los gelaten, en in vryheyd gebragt, om deſes Hoogheyds wille, ſoo laat hem vry en als een *Moſſorman*, dat is, als een *Turk*, gaan en wandelen, ſonder eenige hinderniſſe, gelijk ons is bevoolen: gegeeven in ons jaar 996.

ISMAEL

heeft dit geſchreeven

BEYCON SUBASSA.

Als dit nu agter op de rug met het Zegel bekragtigt was, vraagde de Taals-man, wat hy daar voor hebben moeſt? hier op vraagde hy wederom? of ik een *Franſman* was, en als ik ja had geſegt, eyſchte hy 2 dukaten, om de agting voor de Franſſe natie, anderſints had hy de gewoonte van wel twee-maal ſoo veel te nemen, en dan nog eenige dagen te moeten wagten, ik gaf het geld, boog my en kuſte des Baſſaas rok, gaande alſoo met vreugde na huys.

Waar voor 2 dukaten betaalt wierden.

Dewijl ik nu niet een oogenblik, om te vertrekken, verſeekert was, ging ik by den Heer Cambout in ſijne gevangenis, en ſeyde; dat ik op mijn vertrek ſtond, en daarom verſogt ik hem; dat hy ſijne brieven wilde gereet maaken, als mede die van den Heer *de Theniſſe*.

Gaat weder by *Cambout*.

Deſe goede Jonker was verblijt over mijn komſt, belaſte my, ſijne brieven, als ook van den Heer *de Theniſſe*, *Villerſeaux* en andere, die bereyds gereet lagen, met alle opregtigheyd over te brengen, wenſchende my, met ſchreyende oogen, een gelukkige Reys. Ik bedankte hem niet alleen voor deſe wenſch, maar ook voor alle ſijne trouw-hertige bevordering, wegens mijne vryheyd, met toeſegging; dat ik dit aan hem, den Heer *de Theniſſe* en alle, die my hier in behulpſaam waren geweeſt, den gantſchen tijd mijnes levens, met alle dankbaarheyd ſoude erkennen. Ik wenſchte hem ook geduld in ſijne gevangenis en een gelukkige vryheyd; nemende aldus, met groot mede-lijden, mijn affcheyd van deſen vroomen Heer.

Die ſeer daar over verblijt was.

Dien hy bedankt en ſijn afſcheyd neemt.

De

De Fransse Ambassadeur deed my insgelijks een Vry-geley-brief, door sijnen Secretaris / veraardigen met des selfs Zegel daar aan gehegt / die van volgende inhoud was: Wy *Jacob Savary*, Heer van *Lancome*, Ridder des Koninglijken Ordens, geheyme Raad, Afgesant van sijn Koninglijke Majesteyt aan de *Ottomannische Porte*: doen een yegelijk, die het mag aangaan, hier mede weeten; dat Toonder deses, met name *Michiel Heberer*, *Hoogduytser*, van onse wooning, die door Gods genade fris en gesont is, vertrokken is na *Vrankrijk*, of na een ander plaats, werwaards het hem sal gelieven, sig te vervoegen, of na toe te begeeven. Derhalven bidden wy alle Vorsten en Potentaten, Vrienden, Buuren en Bondgenooten, van de Kroon *Vrankrijk*, hem te willen laten vry en veylig wandelen, door-reysen, en sig laten ophouden in alle Heerlijkheeden en Staten, en hem geen verhindering doen, nog laten doen. Maar hem alle gunst en bevordering te willen bewijsen, ook aan hare onderdanen beveelen, hem alle gunst en trouw, daar hy de selve van nooden mogt hebben, te betoonen, op die wijse, als gy begeert; dat die geene gedaan worden, die gy aan andere aanbeveelt. Tot ware getuygenis en geloof, hebben wy dit tegenwoordige schrift met eygen hand onderteekend en ons gewoonlijk Zegel met hare Wapenen laten opdrukken, gegeeven, in de *Wijnbergen* van *Pera*, onse gewoone verblijf-plaats, den 8 *April*, 1588.

Krijgt ook een *Vry-geley-brief.* van den Ambassadeur. Des selfs Inhoud.

SAVARY.

lager stond

DE COQUEREL.

Als ik nu desen Vry-geley-brief had / ging ik wederom by de Fransse Edelluyden / en toonde hen de selve / seggende; dat ik my alle oogenblikken tot de Reys moest gereet houden, soo dra als de Schipper my maar aansprak, derhalven, wijl sy sulks begeert hadden, quam ik, volgens belofte, hen nogmaals vermanen, of sy de Reys mede wilden aanneemen, om te water na *Malta* te

Die hy de *Fransse* Edelluyden vertoont.

Antwoord van dese.

te varen. Sy bedankten my hertelijk / onder voorgeeven; dat het hen van veele wierd afgeraden, ten deele om de ongemakken der Zee, als om de Zee-roovers, sy wenschten my derhalven een behouden Reys.

Bevordert sijn bagagie gereet te maken.

Ik bedankte hen / nam mijn afscheyd en keerde na huys / terwijl maakte ik my van alles klaar / wat my op dese Reys dienstig was. De Ambassadeur belaste; dat my een vaatje wijn soude gegeeven worden, dat ook geschiede / als mede levens-middelen in soodanigen overvloed / dat 'er nog wel een veeg uyt de pan voor een matroosje over was; want sy waren my alle seer geneegen.

Sorgvuldigheyd van de Heer *de Breves.*

Als ik nu alles klaar had / en gereet / om t' scheep te gaan / was / bragt my de Heer de Breves nog een brief / die my konde dienstig zijn / wanneer ik te Messina mogt aankoomen; want hy was seer sorgvuldig voor mijn persoon / dewijl het ligtelijk gebeurt; dat de scheepen / door tegen-winden / aan onbekende plaatsen worden gedreeven; op dat ik alsoo in het Eyland Sicilien hulp en bystand mogte erlangen / de selve was van dese inhoud / Erntfeste en Hoog-Agtbare Heer *Bianco*, Factoor van sijn Koninglijke Majesteyt van *Vrankrijk* in *Messina*; of ik schoon de eer niet heb, van by sijn Ed: bekent te zijn, wil ik egter u gebeeden hebben, Toonder deses, eertijds dienaar van den Heer *de Chamesson*, de goede bevordering te doen, dat hy veylig weder by sijn Heer te *Malta* moge koomen, hy is een gevangene slaaf van de *Turken* alhier geweest, ik heb hem tot sijne vryheyd geholpen, ik versoek; dat u Agtbaarheyd my hier in te wille wil zijn, wil u derhalven niet ophouden, u beveelende in de bescherminge Godes. Uyt *Constantinopolen* den 9. *April* 1588.

Voorschrijving aan *Bianco* voor *Heberer.*

BREVES.

Terwijl ik vast des Schippers aansegging verwagte / siet! soo sonden de Fransse Edelluyden / om my nog eens te moogen spreeken / 't welk

ik

ik terstond deede. Als ik daar quam / seyde de Heer van Munster; dat hy de Togt met my na *Malta* wilde doen, derhalven versogt hy; dat de Schipper mogt belast worden van den Ambassadeur, hem mede te nemen; ik was hier seer over verblijd.

Van Munster versoekt mede na *Malta* te varen.

Terwijl wy dus stonden te praten / quam de Schipper by ons / en beloofde van Munster en my alle trouw en hulp te bewijsen / dien selven dag lieten wy alle onse bagagie aan boord brengen / in een bysonder kamertje / dat ons van den Schipper vergunt wierd.

Bagagie aan boord gebragt.

Den volgenden dag / dewijl de wind begon gunstig te waapen / quam de Schipper / versoekende / dat wy ons wilden t'scheep begeeven, dus nam ik mijn afscheyd van den Ambassadeur / de Heeren de Breves, de la Planche en andere / hen alle bedankende / voor soo veel genootene weldaden; desgelijks deed ook van Munster, sy wenschten ons alle heyl en een gelukkige Reys; alsoo scheyden wy van het huys des Ambassadeurs / en gingen in de Haven t'scheep / daar ons de Schipper vast stond te wagten / doe namen wy nogmaals afscheyd / en traden t'scheep. Wy waren naauwlijks binnen boord / of de Schipper gaf aanstonds order / om te vertrekken / dat ook soo schielijk in sijn werk ging / dat wy onse vrienden in een oogenblik uyt het gesigt verlooren / en alsoo Zee-waard inliepen.

Heberer neemt afscheyd van den Ambassadeur en andere.

Gaat met *van Munster* t'scheep.

Als wy de geweldige Stad Constantinopolen uyt het gesigt verlooren en het Eyland Marmora op de regter / gelijk ook de Landschappen van Asia op de linker-hand lieten leggen / toonde ik aan van Munster de puyn-hoopen van de Stad Nicomedia, zijnde eertijds de Hoofd-stad van het Koningrijk Bithynia geweest / als mede Nicea, die voor eenige 100 jaren / door een aard-beeving zijn versonken / zijnde de laatste bekent / door het aldaar gehouden Concilium. Wy voeren alsoo gelukkig door de Propontis, en quamen eyndelijk aan de Dardanelli, en smeeten het anker by 't slot

Marmora.

Puyn-hoopen van *Nicomedia.* *Nicea.*

Dardanelli.

Abydos. ſlot Abydos in de grond / alhier ging ik aan land/ om het ſelve te beſien / digt by dit Kaſteel legt een Dorp / meeſt door Grieken bewoont / hunne

Schoone ververſſingen. huyſen zijn maar van een verdieping: wy vonden hier allerley ooft / verſch vleeſ / wijn en brood te koop / waar van wy ons nood-druft op-deeden / het is een ſchoon / luſtig en effen Landſchap / heel vrugtbaar.

Als de Schipper alhier ſijn tol had betaalt / wierden de ankers op-gewonden / en voeren tuſſen de Kaſteelen door in de Ægeiſche Zee, lieten Aſia op de linker-hand en begaven ons in de Ar-

Koomen in de *Archipel Tenedos.* chipel, lieten het Eyland Tenedos op de linkerhand leggen / en zeylden tuſſen Terra Firma en de Eylanden / die wy van verre ſagen / met een voor-

Lemnos. ſpoedige wind door / dat wy het Eyland Lemnos voor ons ſagen liggen: hier ſouden wy bykans door tegen-wind zijn te rug gedreeven / maar de Schipper liet de zeylen vallen / en labeerde omtrent een halve dag / tot dat wy by een Dorp /

Koomen in een Haven. van dit Eyland / in een veylige Haven voor anker quamen.

Hier lagen wy een nagt en dag ſtil / eyndelijk wierd het anker gewonden / de zeylen aangeſtooken / en wy voeren alſoo door de Archipel,

Athenen. Corinthen. lieten Athenen, als ook Corinthen op de regterhand leggen / en quamen omtrent Morea, hier kreegen wy in de wind / en wierden gedwongen /

Doen *Milo* aan. aan het Eyland Milo te loopen. Naauwlijks lagen wy voor anker / of de inwoonders quamen by ons / om een ſtuk brood / beedelen; want

Armoede der Inwoonders. daar was doen-maals een groote duurte / wy deelden hen ook / uyt een Chriſtelijk mede-lijden / gaarn wat mede.

Vertrekken wederom. Soo dra de wind tot ons voordeel waayde / vertrokken wy wederom / als het land-volk ſag / dat wy de reys aannamen / baden onſe eenige jonge dogters; dat wy haar wilden mede nemen, op dat ſy den honger mogten ontgaan, maar ſloegen haar ſulks af.

Als wy dus onſen weg vervorderden / ontmoeteden

teden ons veele verborgene klippen / dog wy raak- Verborgene klippen.
ten / met de hulpe Gods / daar over / en qua-
men eyndelijk in de Adriatische Zee-boesem / tus-
sen Cerigo en 't Eyland Candia, dese Zee is seer
gevaarlijk / soo wel wegens ongestuymigheyd des
waters / als der Zee-roovers. Omtrent 30 mij-
len van Cerigo overviel ons een geweldige storm- Storm-wind.
wind / die ons niet weynig ter zijden affette /
dog eyndelijk / na veel moeyte / quamen wy digt
by 't gemelde Eyland: onse Schipper belaste de
matroosen / alle moogelijke vlijt aan te wenden /
om aldaar aan te koomen / dat wy niet groot Koomen aan 't Eyland *Cerigo*.
gevaar bereykten / en quamen in een Haven /
digt by een Kasteel / Capsali genaamt / waar by
een redelijke groote Stad is geleegen / hier gin-
gen wy ons een weynig verquikken.

Alhier moesten wy 3 dagen vertoeven / wy
namen derhalven versch water in uyt een schoo- Versch water ingenoomen.
ne Fonteyn / niet wijt van de Haven geleegen /
doe vervorderden wy wederom onse Reys / en
raakten / met een redelijke wind / Cerigo uyt het
gesigt: sagen eyndelijk Modon en Coron, aan de *Modon.*
slinker-hand het Eyland Zanten, huydens-daags *Coron.*
Zacynthen, behoorende onder de Venetianen. *Zanten.*
Hier kreegen wy seer sterke winden en swaare re-
gens / vermengt met donder en blixem / geduu-
rende omtrent 3 etmalen / en quamen door dit
onweder eyndelijk aan 't Eyland Candia, of *Candia.*
Creta; zijnde alsoo 200 mijlen op zijde verzeylt;
hier quamen wy aan la Freschea ten anker.

Als het weer nu wat bedaart was / en de
wind ons begon te dienen / ligteden wy het an-
ker / en verlieten Creta, voeren met sulk een
voorspoed / dat wy den derden dag / na ons
vertrek / het Eyland Malta in het gesigt kree- Sien *Malta.*
gen / de matroosen deeden alle hun best / dat
wy onder het Kasteel St. Angelo ten anker Alwaar ten anker koomen.
quamen.

Als wy hier geankert lagen / lieten wy ons
door den Schipper by den Groot-meester aan-
geeven / versoekende; dat wy mogten te land

koo-

koomen. Aanstonds quamen 2 Duytse Ridders by ons/ welker eene Bellersheym genoemt was/ dese vraagde ons/ van waar wy quamen, en of wy *gesondheyds brieven* hadden, van de plaats, waar van wy afgevaren waren? want niemant mag aan land koomen / ten zy hy de selve vertoone / anders moet hy 40 dagen op een open plaats in 't veld vertoeven. Derhalven gaf van Munster sijn brief over/ die hy van den Keyserlijken Ambassadeur had ontfangen / als de selve den .Groot-meester wierd vertoont/ stond 'er niet eens in/ of hy gesond/ of ongesond was / derhalven dorsten wy dien avond niet in de Stad koomen/ maar vernagten in 't open veld / en dese 2 Ridders hielden van Munster den geheelen nagt geselschap.

Gesondheyds brieven afgevordert.

Vernagten in 't open veld.

Des anderen daags gaf ik mijn Vry-geleybrief aan de Ridders over / soo haast als de Groot-meester de selve geleesen had/ wierd my verlof gegeeven / om in de Stad te koomen/ van Munster nam sijn verblijf in de oude Stad/ den Burg genaamt / en ik in de nieuwe by mijn voorige Heer: hoewel nu mijn Heer in Sicilien was / wierd ik ten eersten van sijn Hofmeester / Secretaris / en andere Dienaars bekent / die my alle met sonderlinge blijdschap ontfingen.

Koomen in de Stad.

Word van sijn Heers Dienaars wel ontfangen.

Als ik my hier eenige tijd had opgehouden / wierd 'er een Schip van den Groot-meester/ met eenige Spaanse en andere Ridders / na Valencien in Spanjen afgevaardigt / om eenig geld van daar te halen / dewijl ik nu geneegen was dit Togtje te doen / bad ik verlof / 't welk mijn Heer my toestond; ik begaf my dan / nevens andere / aan boord; zijnde het schip met goede tegen-weer voorsien / dat wy voor geen 4 / of 5 Turkse scheepen bevreest waren.

Schip om geld te halen toegetakelt.

Wy gingen dan met een goede wind onder zeyl / en quamen gelukkig te Pantalarien. Wy lieten alle Eylanden op de regter-hand leggen / en hielden ons aan de Africaanse kust / wy spoeyden

Waar mede *Heberer* na *Spanjen* vaart.

dey ons nagt en dag met goede wind / wy sagen nog 3 / of 4 Fusten omtrent Barbaryen, maar wy kreunden ons daar weynig aan / overmids wy met wapens wel tegen hen bestand waren / quamen aldus met een voorspoedige wind by de Balearise Eylanden / en by een der selve / Majorca genoemt / ten anker. Komt by *Majorca.*

Hier bleven wy des nagts / namen versch water in / en vertrokken 's morgens / en quamen 's abonds by Valencia ten anker / hier mogt niemant / op lijf-straf / te land gaan / om van geen besmettelijke ziekte over-vallen te worden / dus moesten wy hier alsoo op anker blijven leggen. Vertrekt van daar en komt te *Valencia.*

Dewijl wy hier niet mogten te land koomen / haasteden wy ons / om wederom na Malta te keeren / na dat alles / 't geen te verrigten stond / bestelt was / en verversling van wijn / vleesch / brood en vrugten in-genoomen / wonden wy het anker op en vertrokken: als wy tussen Sardinien en Tunis over-voeren / vervolgden ons 2 Barbaryse Roovers na / maar wy waren niet eens voor haar bekommert. Verversling in-genoomen.

Den vijfden dag / na ons vertrek / quamen wy te Pantalarien aan ; dit Eyland behoort onder 't Koningrijk Sicilien, en is vrugtbaar in boom-wol / kappers / vijgen / dadelen en wijndruyven. 't Eyland *Pantalarien.*

Den volgenden dag vervorderden wy wederom onse Reys / en quamen met alle teekenen van vreugde wederom te Malta, lieten vlaggen en wimpels van de stengen afwaapen / en begroeteden / na gewoon gebruyk / de stad. Soo haast als de Groot-meester onse aan-komst had vernoomen / was hy seer verblijd / ontbood den Kapiteyn / die hem van alles verslag deed. Weder-komst te *Malta.*

Als nu de Winter op handen quam / en dat de Malteser Galeyen / op ordre des Groot-meesters / reys-vaardig na Sicilien lagen / om aldaar / na gewoonte / het Winter-leger te houden / op dat Malta niet van levens-middelen mogt uytgeteert worden; wilde van Munster by dese gele- *Van Munster* versoekt *Heberer.*

berer, om na *Italien* te gaan.

gendheyd met nog 2 andere weder na Italien keeren: dewijl ik nu reeds met van Munster van Constantinopolen na Malta had gevaren / sprak hy my aan / of ik met hen die Reys wilde doen, ik was hier seer toe geneegen / dog vreesde geen ontslaging van mijn Heer de Chamesson te sullen erlangen / overmids mijn uytgeschooten randsoen / wegens mijne vryheyd / nog niet betaalt was; egter onderstond ik / om het selve te begeeren / en deed een seer demoedig en beleefde aanspraak aan hem / erkennende alle genoote weldaden en beleeftheeden / door hem aan my betoont / my van een armen slaaf / tot een vryen man gemaakt / hebbende. Hier op heeft dese Genadige Heer my vriendelijk toegesprooken / my niet alleen mijn verlof vergunnende / maar daar en boven schonk hy my nog het geld / dat voor verkrijging van mijn vryheyd was uyt-geschooten; seggende / dat het hem leet was, dat ik soo lang had moeten sukkelen: gaf ook last aan sijn Hof-meester / my 30 kroonen, tot mijn Reys, te tellen, die hy my neffens de voor-gemelde 300 kroonen vereerde / en wenste my verder geluk en voorspoed.

Versockt daar op sijn ontslaging van sijn Heer.

Dat hy verkrijgt, en een vereering daar boven.

Over dit beleefd bescheyd kon ik den Heer niet genoegsaam bedanken / ik deed dan mijn behoorlijke eer-bewijsing / wenschende hem alle tijdelijke en eeuwige zegeningen / nemende op dusdanige wijse mijn afscheyd.

Dien hy bedankt en sijn affscheyd neemt.

De Heer de Chamesson gaf order aan sijnen Secretaris / een Vry-geley-brief voor my gereet te maken / die hy met eygener hand onder-teekende / luydende aldus. Ik *Philibert de Foyssy*, Heer *de Chamesson*, Commandeur der *Johanniter* Order *de Romagnie*, *Nancy* en het *Schoone Kruys &c.* des Doorlugtigen en Hoog-weerdigen Vorst en Heer, de Heer *d' Aumale*. tegenwoordig Generaal der Galeyen van *Malta*, Overste Kapiteyn Luytenant, doe kond en getuyge aan alle en een yeder, van wat stand, of geboorte hy mag zijn; dat Toonder deses, met namen *Michiel Heberer*

Vry-geley-brief van *de Chamesson*.

berer van *Bretten*, *Hoogduytser*, in voor-gemelde Galeyen my gedient, ook sig manhaftig en dapper heeft gedragen, en tegen de *Ongeloovige* heeft gestreeden, eyndelijk door Gods bysondere voorsienigheyd en bestiering, nevens andere Graaflijke en Adelijke stands-persoonen in des Vyands handen is gevallen; onder welke hy 3 jaren, een swaare en onmenschelijke dienstbaarheyd, met groot gedult heeft uyt-gestaan, tot dat hy, door geld te geeven, sijn vryheyd heeft bekoomen. Desen, als hy sig by my vervoegde, begeerig zijnde, om na sijn vaderland te reysen, hebbe ik het getuygenis van sijn leven en Gods-dienst, niet willen weygeren, maar veel meer hem, als een dapperen krijgs-man, en geleerd en Godvrugtig mensch, aan alle en een yegelijk willen aan-beveelen, ook alle de geene, die dese sullen sien en leesen, hertelijk bidden, hem alle hulp en bystand te willen bewijsen, aan wien ik ook mijn dienst aan-biede, soo sulks van my door hen-lieden wierd begeert. Tot meerder getuygenis deses, heb ik mijn Hand en Zegel onder het selve geset. *de Chamesson.*

Dese Vry-geley-brief ontfangen/ en mijn afscheyd van den Hof-meester/ Secretaris en andere genoomen hebbende/ wierd het zeyn/ om aan boord te koomen/ gegeeven/ en wierd het Geschut soodanig los gebrant/ dat 'er het Eyland van weergalmde. Soo haast als het anker voor de boeg was/ wierd de Trompet aangestooken/ en na dat wy de vesting met het gedonder van 't Kanon hadden begroet/ en wy met gelijke munt betaalt wierden/ voeren wy de Haven uyt/ met nog 3 Galeyen onder ons geselschap/ neemende onsen weg na Siciliën. Als wy nu de Haven van Siciliën genaakten/ wierden de Zeylen ingenoomen/ en de slaven een teeken gegeeven/ om de riemen in de handen te neemen/ doen nam ik nog-maals de riem in mijn handen/ en hielp de slaven roeyen/ tot dat het anker wierd in de grond gesmeeten/ 't welk het

Neemt sijn affscheyd en gaat aan boord.

Vaart de Haven uyt.

Komt in de Haven van *Siciliën*.

laatst was/ dat ik op de Galeyen ben geweest. In 't invaren begroeteden wy de Haven en de stad Siragusa, met ons geschut/ en wierden van de stad/ als mede van de daar leggende scheepen/ op gelijke wijse/ beantwoord.

Schoone Kasteelen.

Als wy dit Eyland hadden besigtigt/ traden wy des anderen daags wederom t' scheep/ en sagen schoone Kasteelen/ als Bellamonte, St. Lucido, Belvedere en Diamante, quamen eyndelijk omtrent Scaglia, of Scaria, de Geboorte-plaats van Judas Iscarioth, alwaar wy ons nagt-leger te land namen.

Geboorte plaats van *Judas.*

Den volgenden dag vervorderden wy/ neffens een Fust/ onsen weg na Napels, wy maakten goede spoed/ met een Zuydelijke wind. Wanneer wy omtrent Salerna quamen/ kreegen wy een vervaarlijk onweder/ dog quamen eyndelijk gelukkig aan de stad Napels, daar wy te land traden/ en God in een Kerk/ digt by de Haven staande/ dankten voor sijne genade/ aan ons bewesen. Hier gingen wy in een Herberg/ daar de Swarte Arend uything/ ons verblijf nemen/ de weerd was een gebooren Duytser, genaamt Dirk, geboortig van Coblentz aan de Rhijn, zijnde een Guardiaan van den Koning/ andersints een Baard-scheerder van sijn hand-werk; maar hy oeffende sijn hand-werk niet. Hier verquikten wy ons/ wegens het uytgestane gevaar/ en ongemak van de Zee; ondertwijlen besagen wy de stad/ en des selfs gebouwen/ met des selfs Vesting en Toorens.

Salerna.

Komst te *Napels.*

Neemt sijn verblijf in de *Swarte Arend.*

Als ik hier nu alles had gesien/ reed ik daar van daan/ in 't geselschap van verscheyde Reysigers/ hier reeden wy digt by een herberg over een water/ dat den naam van Volturnus hadde/ wy raakten verdwaalt op den weg/ dog quamen eyndlijk aan een Dorp in een Herberg/ daar wy onse nagt-rust namen/ dog sliepen den geheelen nagt niet/ uyt vreese voor de struyk-roovers.

Rijd uyt *Napels.*

Volturnus.

's Morgens sloegen wy weer op weg/ en quamen

men nog dien selven dag te Capua, alwaar wy *Capua.*
ons geselschap weder aantroffen / daar wy het ontbyt hielden / reeden van daar met malkanderen op Mola, alwaar wy het middag-maal hielden; *Mola.* na den eeten vertrokken wy / en quamen te Fundi, alwaar wy den nagt over-bleeven / hier *Fundi.* eyndigt het gebied van Napels en neemt het gebied van den Paus sijn begin. Wy quamen ten laatsten ook gelukkig te Romen. Hier namen *Komt te Romen.* wy ons verblijf in de Herberg de 2 Swaarden, neffens andere Edelluyden.

Als ik nu eenige aanmerkens-waardige saken aldaar gesien had / kreeg ik een versch paard / en begaf my op weg na Venetien, ik sag onder- *Vertrekt na Venetien.* weegen een meenigte sneeuw / ik vervorderde mijn weg over het Appeninische Gebergte / en raakte eyndelijk te Loretto aan. Van daar quam *Loretto.* ik te Ancona, een schoone stad aan de Adriati- *Ancona.* sche-Zee geleegen. Van hier vertrok ik over Senogallia, Fanum, Pisaurus, op Bononia, dit is een schoone en heerelijke stad met een Hoogeschool versien. Als ik dese stad verliet / quam ik te Ferrara, alwaar ik my op de Po inscheepte en *Ferrara.* gelukkig te Venetien aanquam. *Komt te Venetien.*

Na dat ik dese schoone stad genoeg had bekeeken / vertrok ik / en quam te Padua aan / dese stad *Padua.* verlatende / quam ik over Vincent te Verona. Van *Verona.* daar te Milanen en eyndelijk te water te Clavenna. Als ik Clavenna verliet / trok ik over de Alpes, door een menigte sneeuw / gelijk als of wy tussen 2 muuren in waren / dog quam eyndelijk te Chur, van daar door Zurich, Baden Basel, Brisak en landde te Straats-burg aan.

Des anderen daags ging ik te voet van Straats- *Straats-burg.* burg, nemende den weg na Hagenauw, en van daar te Wirtemberg, en na nog eenige plaatsen aangedaan te hebben / quam ik gelukkig te Hey- *Komt te Heydelberg.* delberg, alwaar ik hertelijk van alle mijne vrienden wierd verwelkomt.

EYNDE.

REGISTER

Der voornaamste Saken, vervat in de Ongelukkige Voyagie van MICHIEL HEBERER, door verscheyde gedeeltens van *Asia* en *Africa*.

——— raakt

D.

E.

F.

Ge-

Hon-

Kok

God

T.

Vrou-

EYNDE.

